

MELDAL KOMMUNE

Kommunestyret

Møteinnkalling

Møtested: Kommunestyresalen

Møtetid: 03.05.2017 kl. 12:00

Sakliste

Sak nr.	Sakstittel	Arkivsak nr	Gradering
017/17	Igangsetting av forprosjekt Kulturscene lagt til Idrettsbygget på Løkken	15/373	
018/17	Retningslinjer for Meldal kulturskole	10/1439	
019/17	Tilstandsrapport grunnskole 2016	16/1743	
020/17	Stortingsvalg og sametingsvalg 2017	16/741	
021/17	Meldalshallen AS - representanter til styret	06/11	
022/17	Etablering av nytt revisjonsselskap	10/823	
023/17	Sammenslåing av Kontrollutvalgssekretariat - Kontrollutvalgssekretariat Midt-Norge IKS (Konsek) og Komsek Trøndelag IKS (Komsek)	14/448	
024/17	Felles innsats mot svart økonomi og arbeidslivskriminalitet	17/646	
025/17	Skatteoppkreverens årsrapport 2016	16/263	
026/17	Styringsmodell SiO og organisering av legevakt og KAD-senger	17/776	
027/17	SiO - Årsrapport og regnskap 2016	14/540	
028/17	Refererte skriv	17/794	

Interpellasjon:

Interpellasjon fra Harald Garberg – Sentrumsutvikling gir positive turistopplevelser

NB!

Kl. 18.00 – Kommunestyremøte – Tilsetting av prosjektleder/rådmann Orkland

Varamedlemmer møter etter nærmere avtale.

Meldal, 27. april 2017

Are Hilstad
ordfører

Petter Lindseth
rådmann

MELDAL KOMMUNE

Saksframlegg

Saksgang	Møtedato	Saksnummer
Utvalg/styre:		
Hovedutvalg for Helse, oppvekst og kultur	05.04.2017	015/17
Kommunestyret	03.05.2017	017/17

Saksbehandler: Rolstadås, Helge	Arkiv: FA - D10, TI - &29-INTERPELLASJON	Arkivsaknr: 15/373-43
---------------------------------	--	-----------------------

Igangsetting av forprosjekt Kulturscene lagt til Idrettsbygget på Løkken

Rådmannens forslag til vedtak:

Rådmannen bes igangsette et forprosjekt knyttet til oppussing av Idrettsbygget.

Forprosjektet må fokusere på to alternativer. Hvert av alternativene bør ikke ha en kostnadsramme over kr 5 000 000,-

Alternativ 1: Oppussing av store sal.

Et slikt forprosjekt må fokusere på følgende elementer:

- En oppdatering av store sal så den blir bedre tilrettelagt for sceneaktivitet og musikk, men slik at den fortsatt skal kunne brukes til idrettsformål. En slik oppdatering bør, dersom mulig, inkludere en publikumsløsning i amfi.
- Mulighet for å øke scenearealet
- Lagermuligheter nært scene
- Behov for akustisk tilrettelegging
- Mulighet for å bruke lokalet til kinovisning
- Kostnader ved en slik oppussing/ombygging

Alternativ 2: Oppussing av lille sal

Et slikt forprosjekt må fokusere på følgende elementer:

- En oppdatering av lille sal så den blir bedre tilrettelagt for sceneaktivitet og musikk men innenfor eksisterende areal. En slik løsning forutsetter at rommet dedikeres sceneaktivitet og musikk og vil dermed ikke lenger kunne brukes til idrettsformål.
- Mulighet for et større sceneareal enn dagens sceneareal i store sal
- Publikumsløsning i amfi
- Lagermuligheter nært scene
- Behov for akustisk tilrettelegging
- Mulighet for å bruke lokalet til kinovisning
- Kostnader ved en slik ombygging

Begge alternativer må i tillegg fokusere på følgende elementer:

- En statusrapport for hele Idrettsbyggets tekniske tilstand.

- En videreføring av dialogen med aktuelle kulturaktører.
- En kartlegging av om en slik oppdatering vil kunne medføre økte kostnader for dagens brukere av bygget.
- En oversikt over Orkla Industrimuseum sine planer om nytt bygg, og hvordan en kulturscene lagt til idrettsbygget og Orkla Industrimuseum sine planer kan komplementere hverandre.

Hovedutvalg for Helse, oppvekst og kultur 05.04.2017:

Behandling:

Ap fremmer følgende alternativt forslag til vedtak:

Rådmannen bes igangsette et forprosjekt knyttet til oppussing av lille sal i Idrettsbygget. Den endelige kostnadsramma bør ikke være høyere enn om lag kr 5 000 000,-. Forprosjektet må fokusere på følgende elementer: · Oppgradering av lille sal så den blir bedre tilrettelagt for sceneaktivitet og musikk, men innenfor eksisterende areal. En slik løsning forutsetter at rommet dedikeres sceneaktivitet og musikk og vil dermed ikke lenger kunne brukes til idrettsformål. · Publikumløsning i amfi · Lagermuligheter nært scene · Behov for akustisk tilrettelegging · Mulighet for å bruke lokalet til kinovisning · Kostnader ved en slik ombygging · En kort statusrapport for hele Idrettsbyggets tekniske tilstand. · Videreføring av dialogen med aktuelle kulturaktører. · Kartlegging av om en slik oppdatering vil kunne medføre økte kostnader for dagens brukere av bygget. · En oversikt over Orkla Industrimuseum sine planer om nytt bygg, og hvordan en kulturscene lagt til idrettsbygget og Orkla Industrimuseum sine planer kan komplementere hverandre.

Ap`s forslag til vedtak ble vedtatt med 4 stemmer.

Rådmannens forslag til vedtak fikk 3 stemmer.

HOK- 015/17 Vedtak:

Hovedutvalg for Oppvekst, helse og kultur sitt forslag til vedtak:

Rådmannen bes igangsette et forprosjekt knyttet til oppussing av lille sal i Idrettsbygget. Den endelige kostnadsramma bør ikke være høyere enn om lag kr 5 000 000,-. Forprosjektet må fokusere på følgende elementer:

- Oppgradering av lille sal så den blir bedre tilrettelagt for sceneaktivitet og musikk, men innenfor eksisterende areal. En slik løsning forutsetter at rommet dedikeres sceneaktivitet og musikk og vil dermed ikke lenger kunne brukes til idrettsformål.
- Publikumløsning i amfi
- Lagermuligheter nært scene
- Behov for akustisk tilrettelegging
- Mulighet for å bruke lokalet til kinovisning
- Kostnader ved en slik ombygging
- En kort statusrapport for hele Idrettsbyggets tekniske tilstand.
- Videreføring av dialogen med aktuelle kulturaktører.
- Kartlegging av om en slik oppdatering vil kunne medføre økte kostnader for dagens brukere

av bygget.

- En oversikt over Orkla Industrimuseum sine planer om nytt bygg, og hvordan en kulturscene lagt til idrettsbygget og Orkla Industrimuseum sine planer kan komplementere hverandre.

Vedlegg i saken:

001 Rapport fra arbeidsgruppen Kulturscene lagt til idrettsbygget på Løkken
vedlegg 1 Til alle frivillige lag og organisasjoner registrert i Meldal kommune
vedlegg 2 oversikt over brukergrupper for en kulturscene lagt til Idrettsbygget på Løkken
vedlegg 3 Invitasjon til intervju om behov knyttet til kulturscene på Idrettsbygget
vedlegg 4 Invitasjon til møte om kulturscene lagt til Idrettsbygget på Løkken

Saksopplysninger:

Våren 2015 ba hovedutvalget for OHO rådmannen om å gå i dialog med aktuelle kulturaktører for å kartlegge deres behov for en kulturscene lagt til Idrettsbygget på Løkken. Dette arbeidet resulterte i nedsettelse av en arbeidsgruppe som leverte en rapport til hovedutvalget våren 2016. Det ble så avsatt kr 300 000,- i budsjett for 2017 for å igangsette et forprosjekt. Hovedutvalget hadde saken oppe som drøftingssak for å gi tilbakemeldinger til saksbehandler på avgrensning av forprosjektet. I etterkant av møtet i hovedutvalget har det kommet innspill på at lille sal, uten utbygging, bør være en del av forprosjektet.

Saksbehandlers vurdering:

Våren 2016 kom det klare tilbakemeldinger fra aktørene på at ombygging av store sal (alternativ 1) i Idrettsbygget ikke var ønskelig da det var ønskelig at salen fortsatt skal kunne brukes til idrettsformål. Å finne løsninger på nødvendig lagerplass for aktørene i alternativ 1 vil også være en spesielt stor utfordring. Å ivareta alle hensyn i denne prosessen vil være krevende og forutsetter en fortsatt dialog med aktører for å finne gode løsninger.

En oppussing av lille sal ble tidlig avskrevet fordi rommet var for lite. Når det nå har kommet tilbakemeldinger fra personer som var involvert i prosessen våren 2016 om at en utredning av sal 2 er ønskelig, så bør det tas med i betraktning. Det er viktig for saken at de som har bidratt med synspunkter og kompetanse får følge saken og uttale seg om hvordan de ulike løsningene fyller deres ønsker og behov. Oppussing av lille sal er det alternativet som til nå er viet minst oppmerksomhet.

Begge alternativer vil være et godt stykke unna de forslag som har blitt tatt opp i dialogen med aktuelle aktører våren 2016. Derfor bør alle aktører som svarte positivt i kartleggingen gjort i 2016, bli invitert på nytt for å bidra i prosessen.

Det er saksbehandlers vurdering at et rom som ikke betinger sambruk med idrett vil være en styrke for alle brukere av bygget. Lille sal brukes pr i dag ofte som en løsning når store sal er rigget og i bruk til sceneaktivitet. Ved en oppussing av lille sal vil denne muligheten bortfalle. Oppussing av lille sal må derfor være en fullgod erstatning for den øving og de oppsetninger som pr i dag finner sted i store sal.

En avgrensning av oppdraget til disse to mulighetene fra hovedutvalget tidlig i prosessen vil være et positivt bidrag til å få sluttført forprosjektet raskt og rimelig.

Økonomi:

Forprosjektet forutsettes gjennomført innenfor budsjettrammen på 300 000,-

Konsekvenser for folkehelse og miljø:

Å legge til rette for kulturaktiviteter i samfunnet har stor betydning for innbyggernes helse.

Det er samtidig viktig å ta vare på Idrettsbyggets funksjoner knyttet til fysisk aktivitet.

Kulturscene lagt til Idrettsbygget på Løkken

Rapport fra arbeidsgruppen

Innhold

Innledning.....	2
Bakgrunn	2
Nedsettelse av en arbeidsgruppe.....	2
Mandat	2
Arbeidsgruppens arbeidsmåte	3
Alternative ombygginger.....	3
Kartlegging av interessenter.....	3
Kartlegging og kategorisering av brukergrupper.....	4
Intervju med aktuelle aktører	5
Referat fra intervjurunden	5
Felles informasjonsmøte	8
Deltagerliste	9
Tidsplan	9
Gruppeoppgaver Kulturscene på Idrettsbygget.....	9
Svar på gruppeoppgaver	10
Meldal kommunes behov.....	11
Kostnadsoverslag.....	11
Konklusjon og oppsummering.....	12
Interesse	12
Skisse til ombygging	12
Bruk	12
Økonomi	13
Innhold.....	13
Øvrige forhold	14

Innledning

Bakgrunn

Sakens opphav er en interpellasjon av representant Vibeke Mehlum i kommunestyret 26.03.15 som ble besvart av ordføreren og oversendt hovedutvalg OHO. Hovedutvalg oppvekst, helse og omsorg behandlet saken 17.06.2015 (sak 027/15) med slikt vedtak:

«Hovedutvalg for oppvekst, helse og omsorg gir rådmannen fullmakt til å gå i dialog med aktuelle kulturaktører i kommunen for å kartlegge deres behov for en kulturscene lagt til Idrettsbygget på Løkken.»

Nedsettelse av en arbeidsgruppe

I møte mellom Rådmann, enhetsleder kultur og kulturskolerektor ble det klart at kulturskolerektor var ønsket til å lede arbeidet. Det var ønskelig å knytte til seg to personer som var aktive i fritidskulturlivet på Løkken samt at ungdomsrådet ble invitert inn i arbeidet med bakgrunn i vedtak om ungdomsmedvirkning i gjeldende handlingsprogram. Flg personer ble da utnevnt til å utgjøre en arbeidsgruppe:

Helge Rolstadås, kulturskolerektor (leder)

Kari Garberg, enhetsleder kultur

Inge Helgeton, representant for firtidskulturlivet på Løkken

Signy Stendal, representant for firtidskulturlivet på Løkken

En representant for Meldal ungdomsråd

Mandat

Etter møte med Rådmann ble arbeidsgruppens mandat definert på flg måte:

Arbeidsgruppen skal lage en behovsanalyse som ivaretar følgende:

- En oversikt over hvilke aktører i kommunen som ønsker/har behov for en kulturscene lagt til idrettsbygget. For hver enkelt aktør må det avdekkes deres behov for utstyr, infrastruktur og en analyse av hva slags areal de har behov for. Det må også lages et anslag på hvor mye de ser for seg at bygget brukes.
  - Her nevnes spesielt Orkla Industrimuseum og kommunens «øvrige kulturliv» men arbeidsgruppen ser et behov for å gå så bredt ut som mulig for å kartlegge hvem aktørene kan være og hvilke behov/ønsker de kan ha og om de evt kan bidra økonomisk i prosjektet.
  - Oversikten må vise om det er aktører som kan være med og finansiere en ombygging og/eller vil kunne bidra med betydelige leieinntekter.
- En oversikt over dagens faste leietagere og de tilfeldige leietagere som har leie av et visst omfang, hva deres behov vil være fremover og hvorvidt dette behovet kan helt eller delvis ivaretas ved andre lokaliteter i kommunen eller i arbeidsgruppens forslag til ombygging av Idrettsbygget.
- Hvilke arealbehov en ungdomsklubb lagt til Idrettsbygget vil ha.

På bakgrunn av behovsanalysen skal arbeidsgruppen lage en grov skisse til ombygging av Idrettsbygget og, så langt det er mulig, lage et grovt kostnadsanslag. Skissen må ta utgangspunkt i de politiske signaler som er gitt så langt i saken. I utarbeidelsen av skisse vil driftsavdelingen bli involvert for å uttale seg om muligheter og kostnadsanslag. Skissen må inneholde en analyse av behovet for personalressurser for å drifte bygget.

Arbeidsgruppen skal utarbeide en oversikt over støtteordninger og annen ekstern finansiering som kan være aktuelt i byggingen av en kulturscene i Idrettsbygget på Løkken. Arbeidsgruppen skal ha sluttført sitt arbeid før påske 2016. Arbeidsgruppen rapporterer under veis til styringsgruppen.

Arbeidsgruppens arbeidsmåte

Arbeidsgruppen har avholdt 4 møter, én intervjurunde med aktuelle aktører og ett fellesmøte med alle aktører som ønskes å holdes informert.

Arbeidsgruppen valgte på sitt andre møte å involvere driftsenheten på en befaring for å se hvilke muligheter som kan ligge i bygget. Det ble på bakgrunn av dette lansert to alternativer som ble lansert i det innledende spørreskjema som finnes i **vedlegg 1**.

Arbeidsgruppen har valgt ikke å be om egne uttalelser fra kommunale enheter. Det har ikke vært mulig å fremskaffe en skisse over ombygging med kostnadsoverslag og det er derfor heller ikke utarbeidet noen analyse over behovet for personalressurser for drift av bygget. Fremskaffelse av oversikt over mulige støtteordninger må også vente til et grovt kostnadsoverslag er på plass.

Alternative ombygginger

Det ble etter befaring klart at det vil være to alternativer til ombygging:

Alternativ 1: Idrettsbyggets sal 1 (store sal) bygges om slik at den i større grad blir tilpasset sceniske produksjoner, konserter, forestillinger, kino og konferanser. En slik ombygging vil høyst sannsynlig ikke være forenlig med fortsatt bruk til de fleste idrettsformål. Det er stor sannsynlighet for at den beste løsningen vil være å rive scenen og ha en amfiløsning med flatt gulv. Idrettsbyggets sal 2 forblir uendret og dedikeres idrettsformål.

Alternativ 2: Idrettsbyggets sal 1 forblir uendret og dedikeres idrettsformål men vil ikke ha tilgang til det som pr i dag er scenearealet. Sal 2 (lille sal) bygges ut som kulturscene.

Svømmehall vil ikke påvirkes av ombyggingen ved noen av alternativene.

Disse alternativene har blitt kommunisert til interessentene, se vedlegg 1.

Kartlegging av interessenter

Arbeidsgruppen valgt å la alle registrerte frivillige lag og foreninger i kommunen få anledning til å uttale seg. I tillegg har Løkken verk montessoriskole/Meldal montessori ungdomsskole, Orkladal

næringsforening, Meldal ungdomsråd og Orkla Industrimuseum blitt bedt om å uttale seg. Spørreskjema som ble sendt ut finne som **vedlegg 1**. En liste over alle svar er å finne i **vedlegg 2**

Kartlegging og kategorisering av brukergrupper

Det gjøres oppmerksom på at dette kapittel er krevet kort tid etter svarfristens utløp. Det kom ytterligere 3 svar etter fristens utløp. To som ikke ønsker å være involvert i prosessen videre og én som har uttalt seg om forslag til løsning. Denne er tatt med i betraktning til tross for at den er levert så sent at det ikke har vært mulig med ytterligere dialog.

Innledende spørsmål om Idrettsbygget er utsendt 77 lag og organisasjoner, dvs. alle lag og organisasjoner i kommunen som Meldal kommune har oversikt over. I tillegg er Orkla Industrimuseum, Orkladal næringsforening, Løkken verk montessoriskole/Meldal montessori ungdomsskole og Meldal ungdomsråd bedt om å uttale seg. I tillegg har Sans AS levert svar etter oppfordring fra Løkken Utvikling.

Til sammen er dermed 82 respondenter bedt om å uttale seg. Av disse har 24 valgt å levere svar innen fristen. Svarene fordeler seg som vist under

Respondentene har blitt bedt om å plassere seg i flg kategorier:

- Lite aktuell bruker (1): **13**
- Bruker som ikke blir påvirket (2): **0**
- Mulig fremtidig bruker (3): **1**
- Bruker som antas å bli positivt berørt (4): **6**
- Bruker som antas å bli negativt berørt (5): **1**
- Positivt OG negativt berørt(4,5): **1**

De har videre blitt bedt om å uttale seg om hvordan de ønsker å involvere seg videre i prosessen:

- Ønsker ikke å være involvert videre (1): **8**
- Ønsker å holdes orientert under veis (2): **10**
- Har behov som det er viktig at kommer frem til arbeidsgruppen (3): **6**
- Ønsker å holdes orientert OG har behov som det er viktig at kommer frem (2,3): **1**
- Ønsker ikke å være involvert OG ønsker å holdes orientert under veis(1,2): **1**

Det ble besluttet å innkalle alle 6 aktører som har behov som det er viktig at kommer frem til arbeidsgruppen til en halvtimes intervju. I tillegg har arbeidsgruppen valgt å innkalle 3 aktører som var antatt å ha viktige bidrag i prosessen. Innkalling til intervju er å finne som **vedlegg 3**.

Alle som har svart at de ønsker å holdes orientert samt de som var innkalt til intervju ble invitert til et felles informasjonsmøte. Innkalling til dette møte er å finne som **vedlegg 4**.

Intervju med aktuelle aktører

Intervju med aktuelle aktører ble gjennomført i Idrettsbygget torsdag 3. mars. Det kom i etterkant skriftlig tilbakemelding fra Løkken verk montessoriskole/Meldal montessori ungdomsskole som ikke møtte samt fra Meldal ungdomsråd etter oppfordring fra arbeidsgruppen. Intervjuet ble foretatt av arbeidsgruppen representert av Helge, Inge og Signy.

Referat fra intervjurunden

- Invitert men ikke møtt:
  - Sans AS
  - Løkken verk montessoriskole/Meldal montessori ungdomsskole
  - Meldal songlag

Innledning (ca 5 minutter)

- Informasjon om prosessen og hva en kulturscene kan/vil være

Del 1 Vurdering av behovets omfang (ca 10 minutter):

Hvor mye bruker dere bygget i dag?

- Nå-kor
  - 8-10 helgeøvinger før premiere, hver kveld uka før premiere, framføres to ganger på Løkken.
- Løkken Idrettsforening
  - 2-3 kvelder pr i uke, i hovedsak store sal. I tillegg har Meldal fotball en del aktiviteter. Behovet vil reduseres men ikke bortfalle når fotballhallen åpner.
- Løkken musikkorps
  - 1 kveld i uka hele skoleåret. Sporadiske ekstraøvelser og helgeseminarer. Lite brukt til konserter i dag
- Bergmannsteateret
  - Brukes lite i dag, forestillingene er i vaskeriet (ute). Foajeen brukes til øvelser. Aktiviteten i laget er hovedsakelig 1. april-medio august. Sporadiske oppdrag utenom forestillingene i august
- Løkken Utvikling
  - Bruker ikke bygget mye i dag. Bergmannskonferansen er i store sal men salen ansees som lite egnet til formålet.
- Løkken Verk Montessoriskole
  - Skolen har kroppsøving/basseng alle dager unntatt torsdag. Må ha muligheten til å dele opp grupper i kroppsøving (store sal)og basseng.
- Ungdomsrådet
  - 2-3 konsertarrangement i året, bygdekino 1 gang pr mnd

Hvor mye ser dere for dere at dere vil bruke en kulturscene?

- Nå-kor

- Lagringsplass bak scene muliggjør å bruke huset tidligere i prosessen, men er avhengig av kostnad.
- Ser mulighet for å utvide virksomheten til helårlig og etablere en egen barne- og ungdomsgruppe. Tenker en fast øvingskveld i uken hele året.
- Løkken Idrettsforening
  - Har ikke tenkt bruk av kulturscene men stiller seg positiv til det.
- Løkken musikkorps
  - Ønsker å ha ukentlig øvelse på kulturscenen. I tillegg inviterer kulturscene til å legge flere av arrangementene som i dag er i samfunnshuset til Idrettsbygget. F.eks. Vårslæpp.
- Bergmannsteateret
  - Vil legge forestillingene hit dersom det blir kulturscene. «Scenesprell» med underholdning, middag og fest vil også være aktuelt
  - Nevner muligheten for å få hit riksteateret og andre profesjonelle produksjoner
  - Vil ha mest aktivitet i den perioden Nå-kor i dag har minst aktivitet
- Løkken utvikling
  - Bergmannsdagen og Bergmannskonferansen kan ha en naturlig plass her
  - Ser muligheter for Bergverkskonferanse og seminarer knyttet til Jernbanedriften
  - Til Løkken Utviklings forslag er smale konferansebord og stoler mer passende enn amfi og skyvbart amfi er derfor viktig.
- Løkken Verk Montessoriskole
  - Kostnader opp mot kommunen avgjør hvor mye tid som kan brukes til samlinger med elevene. Det gjelder hele skolen eller i de enkelte grupper 1 – 3, 4 - 6 og 7 – 10.
  - Dette vil i hovedsak foregå på dagtid, men også i tilknytning til avslutninger til jul/sommer.
- Ungdomsrådet
  - Med tilrettelegging av backstagefasiliteter kan flere ungdomsarrangement legges til Idrettsbygget, ser for seg en dobling i antall arrangement.

Hvordan tror dere at en kulturscene vil påvirke utviklingen/aktiviteten i deres organisasjon?

- Nå-kor
  - Fastmontert lyd- og lysrigg vil forenkle arbeidet og redusere ressursbruken med tilrettelegging av teknisk opplegg. Det vil også gi bedre kvalitet på øving og bedre sluttprodukt og opplevelse for publikum.
- Løkken Idrettsforening
  - Vi har behov for en sal på størrelse med store sal slik den er i dag. Dersom lille sal ikke blir egnet til idrettsformål må treningstidene planlegges nøyere, men det kan leve med. Det jobbes med skatebane og pum track bmx-bane på tomte, her må det koordineres. Det blir presisert at bygget må isoleres slik at idrettsaktivitet og kulturscene ikke forstyrrer hverandre og kan brukes parallelt.
- Løkken musikkorps
  - Kulturscene vil øke bruken
- Løkken Verk Montessoriskole
  - Kommentarer her gitt tidligere i dokumentet. Økt bruk ved tilrettelegging.

- Ungdomsrådet
  - Amfi vil styrke bygdekinoen, tror kulturscene gir et kulturløft for meldalsungdommen, mer attraktivt med konserter for ungdom og også mer brukt av ungdom

Del 2 Vurdering av konkrete behov for innhold (ca 10 minutter):

- **Sceneareal**
  - Nå-kor: Litt for liten den som er i dag.
  - Løkken musikkorps: antar dagens sceneareal vil kunne være tilstrekkelig for egen bruk. Større scene vil gjøre det mulig å invitere gjestekorps som trenger større plass
  - Ungdomsrådet: stor nok til dans, sang og musikk
- **Lagerplass (scenenært, samme bygg, fjernlager)**
  - Nå-kor: Trenger god plass rett bak scene til lagring mellom øvingsøkter.
  - Løkken musikkorps: Ønsker ett lager, låsbart og i umiddelbar nærhet til sene. Antar 25-30 kvm uten vindu er tilstrekkelig
  - Bergmannsteateret: Har store kulisser og rekvisitter som i dag lagres andre steder. Behov for lagring mellom forestillinger om salen skal kunne brukes.
  - Løkken Utvikling: Bord og stoler til konferansevirksomhet
  - Ungdomsrådet: har mest behov for scenenært lager. Et bandrom i nærheten vil være fint. Et lite UKM-lager er kjekt
- **Lyd/lys/scenetrekk**
  - Nå-kor: Permanent anlegg viktig
  - Bergmannsteateret: Permanent anlegg viktig
  - Løkken Verk Montessoriskole: permanent utstyr vil legge mer til rette for eksterne aktører.
  - Ungdomsrådet: når det først skal være en kulturscene er det ønskelig at det blir litt skikkelig, jo mer jo bedre.
- **Publikumskapasitet**
  - Nå-kor: 2-300
  - Bergmannsteateret: ca 200, minst 150. Viktig at det ikke blir for stort, intimt og utsolgt er viktig.
  - Ungdomsrådet: Har ikke bruk for mye mer enn 100 pr i dag men håper en kulturscene gir mer publikum
- **Kantine/vrimleareal**
  - Nå-kor: Bør oppgraderes.
  - Løkken musikkorps: Trenger vrimleareal i inngangspartiet som kan brukes før konsertene og i pausen.
  - Løkken Verk Montessoriskole: Kan med fordel effektiviseres.
  - Ungdomsrådet: Kaffe eller bruskiiosk ønskelig. Ønskelig med lokale som kan brukes til utstillinge.r
- **Garderobe**
  - Nå-kor: fyller dagens behov.
  - Bergmannsteateret: Dagens garderobe fyller behovet.
  - Ungdomsrådet: God plass backstage viktigst.
- **Akustisk tilrettelegging**

- Nå-kor: Spesialkompetanse må involveres.
- Løkken musikkorps: Akustikk er viktig for et akustisk ensemble, her må det fagfolk inn.
- Løkken Verk Montessoriskole: det er en fordel for alle aktører uansett arrangement.
- Ungdomsrådet: Viktig å tenke på spennet i kulturuttrykk: bør tilrettelegges for film, rockekonsserter eller 11-åringer som spiller fløyte.
- **Amfi/flatt gulv**
  - Nå-kor: Ikke det viktigste men ved flatt gulv kan rommet også brukes til fest. Dersom det velges et permanent amfi så må storsalen brukes til fest, middag o.l.
  - Løkken Verk Montessoriskole: bør være flatt gulv for å sikre flerbruksmuligheter.
  - Ungdomsrådet: amfi gir bygdekinoen et løft. Uttrekkbart amfi gir rommet flere bruksmuligheter enn et fast et.
- **Annet**
  - Nå-kor: Lydisolering mot idrettshall avgjørende for å kunne bruke begge parrallelt
  - Løkken musikkorps: Eget oppvarmingsrom ved stevner, festivaler og korpstreff. Her kan f.eks. dagens store sal brukes i den tilstand den er i dag.
  - Bergmannsteateret: Viktig å ikke ødelegge storsalens samfunnshusfunksjon
  - Løkken Verk Montessoriskole: Lydisolering bør prioriteres for å kunne bruke både kulturscene og annen sal samtidig uavhengig av arrangement.
- **For idrettsaktivitet**
  - **Antall saler i bruk samtidig**
  - **Størrelse (kvm/banetype) pr sal**
  - **Garderobebehov**
    - Løkken I.F: Trenger alle dagens garderober som er godkjent t.o.m. 3. divisjon fotball.
  - **Annet**
    - Løkken I.F: Har lite behov for lager, det meste i lageret tilhører skolen.

Del 3 Andre problemstillinger laget ønsker å ta opp (5 minutter)

- Nå-kor: Oppgradering av sal 1 vil gi uheldig redusert bruksverdi for idretten og er et kompromiss som vil være uheldig for alle parter.
- Løkken I.F: Ønsker at Meldal fotball skal involveres. Løkken I.F. ble utfordret på å be inn Meldal fotball til fellesmøtet 15. mars
- Løkken Verk Montessoriskole: Det er i skolen interesse at den største salen kan brukes til fysisk aktivitet, gjelder kanskje også organisert/uorganisert aktivitet på kveldstid.
- Ungdomsrådet:
  - Jobber med å realisere en skatepark. Tenkt å ta av dagens parkeringsplass, fra hovedinngang og i retning kunstgressbanen og bygge om området ved bassenget til p-plass
  - Ønsker en ungdomskafé, en plass å treffes på fritida men uten store krav til innhold for øvrig.

Felles informasjonsmøte

Et felles informasjonsmøte med alle aktører som har meldt at de ønsker å bli holdt informert ble avholdt tirsdag 15. mars i Idrettsbygget. Til stede fra arbeidsgruppen var Helge, Kari og Inge. Deltagerne ble fordelt i tre grupper til gruppeoppgavene og gruppene leverte skriftlige svar i etterkant.

Deltagerliste

Lag	Deltager(e)
Meldal folkeakademi	Thor Aas
Meldal pensjonstforening	Odd Aa
Nå-kor	2 deltagere
Bergmannsteateret	2 deltagere
Løkken Verk montessoriskole	Odd Erik Bergsrønning
Løkken pensjonistforening	Asveig Steen
Arbeidsgruppen	Helge, Inge, Kari
Meldal soul children	Inge Furuhaug og Eivind Myhre Sandstad

Tidsplan

18.00-18.30 Informasjon om prosessen så langt og gjennomgang av de innspill som er kommet v/ Helge Rolstadås

18.30-18.40 Fremtidsbilde og muligheter ved en kulturscene v/ Inge Helgeton

18.40-19.40 Gruppeoppgaver

19.40-20.00 Presentasjon av svar gruppeoppgaver

Gruppeoppgaver Kulturscene på Idrettsbygget

Vi ber om at hver gruppe besvarer flg oppgaver skriftlig. Det er ikke noe poeng av gruppen skal ha en felles enighet, det er viktigere at alle synspunkt kommer frem.

1. En kulturscene antas å kunne i økte muligheter for samarbeidsprosjekter grunnet en større scene og bedre tilrettelegging. Hvilke muligheter for samarbeid tror dere en kulturscene vil kunne gi?
2. Hvordan kan lag og foreninger jobbe for at en kulturscene tiltrekker seg økt publikum?
3. En kulturscene vil være et økonomisk og kvalitativt løft for kulturlivet Meldal. Hvordan stiller lag og foreninger seg til å bidra økonomisk til realisering av dette dersom det vil være snakk om:
  - a. Økning av husleie i de tilfeller det betales husleie.
  - b. Bortfall av muligheten for gratis bruk av en kulturscene for de lag og foreninger som har krav på dette i hht voksenopplæringslovens §7.
  - c. Økonomisk bidrag til innkjøp av lyd- og lysutstyr, både direkte fra laget og gjennom at laget søker om eksterne midler til innkjøp av utstyr

- d. Leiepriser ved bruk av lyd- og lysutstyr

Svar på gruppeoppgaver

1. Hvilket samarbeid tror dere en kulturscene vil gi?

- Ved tilrettelegging og ikke minst større plass vil en skikkelig kulturscene gjøre det lettere å samarbeide for kor/revy/korps/teatergrupper. Vi kan dra nytte av hverandre på en felles arena.
- Det blir inspirerende og frigjør tid og energi (med tanke på rigging av utstyr).
- Gir oss alle større lagerrom.
- Lettere å trekke til seg flere feks. Riksteateret, den kulturelle spaserstokk, kino, og som ett utstillingslokale for lokale kunstnere (foto/maleri) De kan også levere dekor til foajeen til kulturhuset ☺
- Involvere aktører fra hele Meldal.
- Felles kulturknutepunkt.
- Dra fordeler mellom aktører/lag/organisasjoner
- Legge til rette for å skape en forventning om nye innslag i kulturlivet i Meldal.
- Samarbeid med næringslivet for å skape arenaer der næringslivet og lokalhistorie blir implementert fra hele kommunen.
- Samlokalisering av bibliotek/kulturscene for å skape synergieffekter.

2. Hvordan kan lag og org. tiltrekke seg publikum?

- Markedsføring mot en plass og samarbeid mellom kommunen og aktører.
- Blir det god kvalitet på lokalene/arrangementene, så kommer publikum.
- Det kan være arrangementer der både sal 1 og 2 brukes på samme kveld. (Show på sal 2 og deretter middag/servering på sal 1)
- Nytenking i forhold til turisme, arrangement i ferietida
  - Orkla
  - Naturopplevelser
  - Historie
  - Museene
  - Markedsføring av hele Meldal
  - Oppgradering av informasjon/skilter med tanke på lokasjon
  - Håndverk og kunst utstillinger
  - Egne presentasjoner fra lag/organisasjoner/andre som koordineres i kommunale informasjonspakke(r).

3. Hvordan stiller lag/org seg til

- økt husleie → er kvaliteten bra vil nok de fleste stille seg positiv til en viss økning i husleie.
- Forslag om at det er billigere leie på øvinger (før forestilling, evt. en kvantumsrabatt der det leies for flere helger/dager) og mer husleie på arrangementskveldene.

- økonomisk bidrag til lys og lydutstyr → stor tro på at hvert fall bank og saniteten vil være sponsorer.
- leiepriser ved bruk av lyd/lysutstyr → vil det kanskje være en billigere idé at vi leier utstyret når det er behov for det? Evt. at det er noe «grunnutstyr» det kan kobles på, men at vi leier hos lokale aktører ved behov, evt. søker om midler til å supplere det som allerede er fra før.

<p>a) Antar at en tilrettelagt økning av husleie er noe lag/organisasjoner vil bidra med.</p>	<p>b) Husleia må være på et nivå som sikrer at arrangement kan gjentas Kan representere en utfordring budsjettmessig.</p>	<p>c) Leie inn lyd tilpasset du like arrangement/kjøpe et anlegg dimensjonert til de fleste arrangement. Lys kan være permanent montert.</p>	<p>d) Bruke midler til å kjøpe kulturscenen i stedet for å ha et fastmontert anlegg. Konferanse anlegg som standard</p>
---	---	--	---

4. Andre forslag

- Biblioteket flytter til kulturscenen, det er betjent stort sett hver dag og masse folk er innom. Der kan det henges infotavle, selge billetter til forestillingene, kanskje ha smakebiter der folk kan komme inn å bli frista til å se/høre mer.

Meldal kommunes behov

Arbeidsgruppen har valgt å fokusere på å kartlegge behov hos frivillige lag og foreninger samt utvalgte aktører som bruker bygget i dag eller som arbeidsgruppen tror kan være aktuelle leietagere ved ombygging til kulturscene. Meldal kommune som organisasjon er således ikke involvert ut over at to av kulturenhetens ansatte sitter i arbeidsgruppen. Kulturenhetens synspunkter og behov ansees å være representert i rapporten. Kartlegging av behov internt i Meldal kommune ut over dette anbefales kartlagt på et senere tidspunkt.

Kostnadsoverslag

Det er bedt om et kostnadsoverslag på ombygging av sal 1 samt på utbygging av sal 2. Dette er ikke mottatt innen rapportens ferdigstillelse.

Et grovt overslag av valg av amfiløsning samt lyd- og lysutstyr med «Kuløren» i Hemne som referanse er innhentet. En skriftlig tallfesting av dette krever imidlertid nøyere undersøkelser og kan gjøres på et senere tidspunkt.

Konklusjon og oppsummering

Interesse

24 aktører av 82 som har fått henvendelse leverte svar innen fristen. Av disse tror 9 aktører at de blir berørt positivt eller/og negativt av en ombygging til kulturscene. Av de lag og foreninger som har møtt til intervju og fellesmøte har engasjementet vært stort og ingen av aktørene uttaler seg negativt til alternativ 2, utbygging av sal 2.

Fra aktørene blir det nevnt som viktig at kulturscenen blir et felles knutepunkt for kulturaktører fra hele kommunen. En kulturscene vil være viktig for å beholde og styrke kulturkreftene i lokalmiljøet mot konkurransen utenfra.

Skisse til ombygging

Signalene er ganske entydige på at det er ønskelig å beholde sal 1 uendret så den kan brukes til idrettsformål og som samfunnshus. Dette signalet kommer både fra de som bruker salen til idrettsformål og de som bruker den til scenekunst i dag. Kun én aktør uttrykker skepsis til å bygge om sal 2. Aktøren leverte tilbakemelding lenge etter fristen og har derfor ikke har blitt videre involvert i prosessen.

Sal 2 vil være uegnet til flere av dagens idrettsformål og idretten mener derfor at en ombygging av sal 1 vil bety at idrettsaktivitet for de minste må flyttes fra Løkken. Samtidig oppleves ulempene med å fjerne sal 2 til idrettsformål å være til å leve med. Det er flere utfordringer med ombygging av sal 1 mht lagerrom og takhøyde dersom det skal være amfiløsning. Det må også et påbygg eller ombygging i inngangsparti/foaje dersom ønskene på disse punktene skal kunne innfris. En ombygging av sal 2 vil innebære å rive tak og en vegg og gir således bedre muligheter for å tilpasse både takhøyde og størrelse. Dette vil gi en forlengelse av sal 2 mot nord.

Arbeidsgruppen anbefaler Rådmann å sette i gang et forprosjekt for å kartlegge muligheter og kostnader nøyere på bakgrunn av denne rapporten.

Bruk

Aktørene ser ikke for seg et lokale dedikert til forestillinger, men ønsker et lokale som også blir brukt som ordinært øvingslokale.

En kulturscene vil gjøre det mulig å flytte flere av dagens arrangement som i dag foregår i samfunnshuset og utescene samt etablere nye arrangement. Det vil også muliggjøre utvidelse av virksomheten innen teater- og revyområdet.

Det er et ønske fra lagene å bruke en kulturscene til større grad av samarbeid og dra nytte av hverandres ressurser. Det antas at dette lar seg lettere realisere når lagene har sambruk og at det blir en bedre tilrettelagt scene. Det er grunn til å tro at en kulturscene vil stimulere til nyskaping i hos lagene.

En kulturscene kan tiltrekke seg et bredere publikum grunnet bedre kunstnerisk kvalitet og mulighet for en felles markedsføring. Det åpner også for nytenkning i forhold til turismesatsning

Økonomi

Kostnader ved bruken av bygget vil være vesentlig. For aktører som er omfattet av voksenopplæringsloven er det viktig at bygget fortsatt er definert til undervisningsformål slik at det ikke påløper store kostnader til ukentlig øving.

Det pekes på at de fleste vil stille seg positiv til en liten økning i husleie dersom bygget blir godt og funksjonelt.

Innhold

Dagens scene i Idrettsbygget er litt i minste laget for teater/revy og har dessuten for lite scenenært lager og sidescene/bakscene. Det bør være mulig å mellomlagre kulisser, slagverksutstyr, bord og stoler ved scenen. Løkken musikkorps peker dessuten på ønske om et eget låsbart lager rett ved scenen.

Det jobbes med å realisere en skatepark og bmx-bane på tomte. Dette er planer som har blitt nevnt av Løkken I.F. og Meldal ungdomsråd. Det er viktig at dette arbeidet koordineres med arbeidet med kulturscene da det kan være snakk om å ta i bruk det samme arealet.

Det pekes på et skyvbart amfi som den mest fleksible løsningen. Det vil gi en vesentlig forbedring i publikumsopplevelse. Samtidig kan amfiet fjernes så det blir et stort flatt gulv til konferanser, banketter, fester o.l.

Det er ønskelig med fastmontert lyd- og lysutstyr da det vil spare leietagerne for både kostnader og dugnadsinnsats til rigging og innleie. Det viktigste er likevel at scenetrekke er på plass og godkjent for oppheng av utstyr. Kostnad ved innkjøp av lyd og lys vil kunne bæres dersom man får inn private sponsorer men er ikke noe lagene kan bidra med uten eksterne midler. Et dedikert anlegg til kino vil gi rommet et betydelig løft som kinosal.

Sal 1 sin funksjon som samfunnshus nevnes av enkelte aktører som viktig. Det nevnes også at ved større arrangementer hvor man inviterer flere aktører så kan sal 1 fungere både som oppvarmingsrom og som serverings- og festlokale.

Ungdomsrådet ønsker seg en ungdomskafé og et bandrom i tilknytning til en kulturscene. Det er fra ungdomsrådets side ikke ønskelig å bygge en ungdomsklubb lokalisert til Idrettsbygget. Ønsket om et bandrom deles av Meldal kulturskole som ser at et slikt rom vanskelig vil kunne realiseres ved Meldal barne- og ungdomsskole.

I og med at ønsket er å bruke en kulturscene som ordinært øvingslokale er behovet for lager stort. Sceneproduksjoner (Nå-kor og Bergmannsteateret) har kulisser som må lagres nært scenen i hele produksjonsprosessen (mellom øvingsøkter) men som kan fraktes ut av bygget når produksjonen er ferdig. Løkken musikkorps har slagverksutstyr som må lagres nært scenen og ønsker et scenenært låsbart lager på 25-30 kvm som vil fylle hele deres behov for lager. Det forutsettes at de andre lagenes lagerlokale i det gamle tilfluktsrommet beholdes. Dersom skyvbart amfi velges bør det også finnes lager til bord og stoler nært scenen. Arbeidsgruppens synspunkt er at det trengs et scenenært lager for å mellomlagre utstyr som er i daglig/ukentlig bruk og som er i bruk i en pågående produksjonsprosess. Noe av dette utstyret er kostbart eller skjørt og bør derfor være innlåst. Annet utstyr kan lagres på de lagrene som i dag finnes i det gamle tilfluktsrommet.

Behovene for publikumskapasitet er litt sprikende, men 250-300 publikumsplasser vil være tilstrekkelig for de aller fleste formål. Det bør være minst 200 plasser. Ellers nevnes det som viktig at rommet blir intimt og at det er bedre å fylle salen og måtte sette opp flere forestillinger enn å spille for en halvtom og stor sal.

Dagens inngangsparti er utilstrekkelig for en kulturscene. Det bør være et vrimleareal til bruk før forestilling og i pauser, gjerne med en kiosk. Ellers nevnes muligheten for å bruke et slikt vrimleareal til kunstutstilling, f.eks. i forbindelse med UKM. Det mest funksjonelle vil være å bygge et nytt inngangsparti og en foaje i tilknytning til dette.

Øvrige forhold

Det pekes på viktigheten av lydisolering som gjør at idrettsaktivitet i store sal og bruk av kulturscene ikke forstyrrer hverandre.

Dagens garderobes brukes både av idretts- og kulturaktivitet i Idrettsbygget samt ved arrangementer på Løkken stadion. Det er ikke aktuelt å redusere antall garderobes.

Det pekes på behovet for å bruke spesialkompetanse til akustisk tilrettelegging og tilrettelegge akustisk for en fleksibel bruk av bygget. Det forutsettes at det følges Norsk standard om akustiske kriterier og at bruken er klart definert.

Det pekes på synergieffekter dersom Meldal folkebibliotek flyttes inn i bygget. Det vil bety at bygget er i bruk og det vil også bety at bygget er bemannet i bibliotekets åpningstider. Meldal folkebibliotek er fornøyd med dagens lokalisering til tross for at det er litt trangt og ytrer ikke noe sterkt ønske om å bli samlokalisert med en evt kulturscene.

Det bør sees på muligheten for å bygge en scene som er godkjent for riksteaterets turné.

Meldal 17. mars 2016

Helge Rolstadås
Kari Garberg
Signy Stendal
Inge Helgeton
Kine Holm

Til alle frivillige lag og organisasjoner registrert i Meldal kommune,

Kulturscene lagt til Idrettsbygget på Løkken

Meldal kommune har igangsatt et arbeid med å kartlegge behov knyttet til Idrettsbygget på Løkken og ønsker en innledende tilbakemelding fra alle lag og organisasjoner. Tilbakemeldingen skal gis på vedlagte skjema og **skal være oss i hende innen 22. februar 2016**. Denne tilbakemeldingen vil bli brukt når det skal legges en plan for videre involvering av dere og i en rapport til Rådmann som skal svare på bestillingen.

Hovedutvalg for oppvekst, helse og omsorg vedtok 17.06.2015 følgende: *«Hovedutvalg for oppvekst, helse og omsorg gir rådmannen fullmakt til å gå i dialog med aktuelle kulturaktører i kommunen for å kartlegge deres behov for en kulturscene lagt til Idrettsbygget på Løkken.»*

Rådmann har satt ned en arbeidsgruppe. Denne gruppen skal levere en behovsanalyse og en grov skisse til ombygging i henhold til vedtaket. Denne analysen skal være ferdigstilt til påske.

Arbeidsgruppen består av:

- Helge Rolstadås, leder
- Kari Garberg, sekretær
- Inge Helgeton
- Signy T. Stendal
- En representant utnevnt av Meldal Ungdomsråd

Arbeidsgruppen har hatt en innledende befaring for å se på hvilke muligheter som finnes og ser pr i dag to ulike alternativer. Det må presiseres at det ikke er foretatt noen kostnadsberegning eller andre analyser av de ulike alternativene og at disse alternativene derfor kun er ment for å gi dere en viss forståelse av hva prosessen dreier seg om før dere svarer.

Alternativ 1: Idrettsbyggets sal 1 (store sal) bygges om slik at den i større grad blir tilpasset sceniske produksjon, konserter, forestillinger, kino og konferanser. En slik ombygging vil høyst sannsynlig ikke være forenlig med fortsatt bruk til de fleste idrettsformål. Det er stor sannsynlighet for at den beste løsningen vil være å rive scenen og ha en amfiløsning med flatt gulv. Idrettsbyggets sal 2 forblir uendret og dedikeres idrettsformål.

Alternativ 2: Idrettsbyggets sal 1 forblir uendret og dedikeres idrettsformål men vil ikke ha tilgang til det som pr i dag er scenearealet. Sal 2 (lille sal) bygges ut som kulturscene..

Svømmehall vil ikke påvirkes av ombyggingen ved noen av alternativene.

Mvh arbeidsgruppen

Tilbakemelding vedr kulturscene lagt til Idrettsbygget på Løkken

Navn på lag/organisasjon:.....

Kontaktperson:

Navn:.....

e-postadresse/postadresse:.....

tlf:.....

Først trenger vi å vite litt om hvordan ditt lag/organisasjon kan bli påvirket av planene om ombygging av idrettsbygget til kulturscene ut fra den informasjon som står i dette brevet. (sett x)

- Vi bruker ikke Idrettsbygget i betydelig grad i dag og antar heller ikke at vi kommer til å gjøre dette etter en eventuell ombygging til kulturscene
- Vår bruk av Idrettsbygget antas ikke å bli påvirket av en eventuell ombygging til kulturscene
- Vi bruker ikke Idrettsbygget i betydelig grad i dag men ser at bruken av bygget vil være mer aktuell dersom det blir en ombygging til kulturscene
- Vi bruker idrettsbygget i dag og ser at en ombygging til kulturscene vil kunne påvirke vår bruk positivt
- Vi bruker idrettsbygget i dag og ser at en ombygging til kulturscene vil kunne påvirke vår bruk negativt

Så ønsker vi å vite litt om hvordan ditt lag/org ønsker å være involvert i den videre prosessen (sett x)

- Vi ønsker ikke å være involvert i prosessen videre
- Vi ønsker å holdes orientert under veis
- Vi har behov/ønsker knyttet til bruken av idrettsbygget som det er viktig at kommer frem til arbeidsgruppen.

Svarfrist: svaret må være oss i hende innen 22. februar 2016

Sendes pr e-post til kulturskolen@meldal.kommune.no

Eller pr post til Meldal kulturskole, Ekserplassen 2, 7336 Meldal

Brukergrupper for en kulturscene lagt til Idrettsbygget på Løkken

Bruker

Kategorier

- Lite aktuell bruker(1)
- Bruker som ikke blir påvirket (2)
- Mulig fremtidig Bruker (3)
- Bruker som antas å bli positivt berørt (4)
- Nåværende bruker som antas å bli negativt berørt (5)

Ønske om videre involvering

- Ønsker ikke å være involvert videre (1)
- Ønsker å holdes orientert under veis (2)
- Har behov som det er viktig at kommer frem til arbeidsgruppen (3)

Behov/Ønsker

- Utstyr
- Areal
- Infrastruktur

Bruksfrekvens

- Daglig/ukentlig/periodevis (i så fall hvilke perioder og frekvens i periodene)
- Forhold mellom bruksfrekvens pr i dag og fremtidig

Type	Bruker	Kontaktperson	Kategori	Ønsker om videre involvering	Behov/Ønsker	Bruksfrekvens	Mulighet for ivaretagelse av dagens funksjon
Næringsliv	Orkla Industrimuseum	torbjorn.lefstad@oi.no	1	2	Bygger forhåpentligvis egen sal til 60 personer som antas å dekke nåværende behov.	Kanskje av og til, neppe noen utstrakt bruk.	Ja
	Orkdal Næringsforening	Ove Snurruås ove@onf.no		2			
Kommunal virksomhet	Meldal Ungdomsråd						
	Bygdekinoen						
Skoler	Løkken verk montessoriskole	Odd Erik Bergsrønning skolen@montmeldal.no	4,5	2 (3)	Kommentar vedlagt innledende svar: Ønsker alternativ 2.		
Lag og org: Idrett	IL Dalguten	Brynjar Einum Brynjar.einum@outlook.com	1	2			
og	IL NOR	Ola Bjørkøy					
fysisk	Idrettsrådet	Ola Bjørkøy					
aktivitet	Løkken IF	Ragnar Waalen ragnar.waalen@gmail.com	5	2,3	Kommentar vedlagt innledende svar		
	Løkken Alpinklubb	Olav Reinert Bergsrønning					
	Meldal Fotballklubb	Ole Ivar Dyrvik					
	Meldal	Jon Ivar Syrstadeng					

Type	Bruker	Kontaktperson	Kategori	Ønsker om videre involvering	Behov/Ønsker	Bruksfrekvens	Mulighet for ivaretagelse av dagens funksjon
	Håndballklubb						
	Meldal IL	Stig Kalstad stigkalstad@hotmail.com	1	2	Kommentar vedlagt innledende svar		
	Meldal Sportsskytterlag	Knut Grut					
	Meldal jeger- og fiskeforening	Lars Haugen					
	Meldal Tur og Klatrelaug	Egil Jonli Smørholm					
	Meldalske Sortkruds Skydeselskap	Kjell Berg	1	1			
	Meldal Pistolklubb	Erik Haugerød					
	Meldal Skytterlag	Bjørn M. Landrø					
	Bomskudd innebandy	Arnstein Reitan					
	Orkla Hang- og paragliderklubb	Børge Henden					
	Skrogga Skotthyllklubb	Jon Melgård					
	Å Skotthyllklubb	Jostein Krogstad					
Barn og Ungdom	Juniorklubben Malm	Tonje Opøien					
	Meldal KM-speidere	Arnstein Reitan					

Type	Bruker	Kontaktperson	Kategori	Ønsker om videre involvering	Behov/Ønsker	Bruksfrekvens	Mulighet for ivaretagelse av dagens funksjon
	Meldal LAN	Erik Einum					
	MÅL 4H	Jo Erik Aa					
	U.L. Nybrott	Morten Solem					
	Ungdomsklubben «Fredags»	Arnstein Reitan					
	Meldal Bygdeungdomslag	Mari Voll Dombu					
	Meldal Barneteater	Ingrunn Snuruås					
Velforeninger	Bjørnli Velforening	Rita Smedplass					
	Bergslia Velforening	Jan Ole Sæther	1	1			
	Fossen Vel	Ola Løseth					
	Jerpstadgrenda Vei og Vel	Hallgeir Jordet					
	Laushuslia velforening	Olga Irmina Erlandsen					
	Midtskogen/Trongbakken Velforening	Jan Nilssen					
	Midtbygda Grendalag	Karen Melien Ree					
	Storekra Velforening	Toril Aas Rædergård					
	Å Grendalag	Christian Haugan Toldnes					
	Storås Utvikling	Ola I. Solem					
	Løkken Utvikling	Inge Helgeton ihelgeton@environ.no	4	3			

Type	Bruker	Kontaktperson	Kategori	Ønsker om videre involvering	Behov/Ønsker	Bruksfrekvens	Mulighet for ivaretagelse av dagens funksjon
Andre	Bergmannsforum	Asle Birger Bjørgen					
	Litteraturhuset for bygdene	Marit Mjøen					
	Løkken Pensjonistforening	Mildrid Nesheim mildridnesheim@yahoo.no	4	2	Kommenterer litt i tilbakemeldingen		
	Meldal Pensjonistforening	Per Sørlokk per.sorlokk@gmail.com	1	2			
	Meldal Folkeakademi	Thor Aas Thor.aas46@gmail.com	1	2			
	Meldal Fotogruppe	Stein Morten Rønningen					
	Meldal historielag	Erik Steigen					
	Meldal Kunstforening	Åse Jødal	1	1	Ser positivt på tiltaket, alt. 1 virker best		
	Meldal Travselskap	Rolf Inge Furuhaug					
	Norsk Ornitologisk Forening	Morten Ree					
	Meldal Seniordans	Oddrun Fiske Johansen					
	Skållåbøtta Motorsykelklubb	Ivar Holte					
	Storås Bridgeklubb	Gunnar Melgård	1,2,3,	1			
	Storås Dans	Gunnar Sørlokk Gunnar.sorlokk@gmail.com	1	2			
	Storås Gammeldansklubb	Erik Hoel					

Type	Bruker	Kontaktperson	Kategori	Ønsker om videre involvering	Behov/Ønsker	Bruksfrekvens	Mulighet for ivaretagelse av dagens funksjon
	Øvre Meldal Bygdekvinnelag	May Lise Ørstad					
Venneforening	Thamshavnbanens Venner	Atle Bergkvist					
	Prestegårdshagens Venner	Erik Steigen					
	Meldal Bygdemuseum Venneforening	Ingrid Voll					
Sang, musikk og teater	Løkken Musikkorps	Signy Thomassen Stendal s-krsten@online.no	4	3			
	Meldal Skolekorps	Kristin Øverland					
	Meldal Soul Children	Inge Furuhaug meldalsoulchildren@icloud.com	3	2			
	Meldal Gammeldansklubb	Joar Lyngen					
	Meldal Songlag	John Anders Moe jamoe77@gmail.com	1	1-2			
	Meldal Trekkspillklubb	Kjell Krogstad					
	NÅ-KOR	John Erling Smedplass <johne.smedplass@gmail.com>	4	3	Savner et tredje alternativ		
	Bergmannsteateret	~~Hanne Hansen~~ Harald Garberg <h-garbe@online.no>	4	3			

Type	Bruker	Kontaktperson	Kategori	Ønsker om videre involvering	Behov/Ønsker	Bruksfrekvens	Mulighet for ivaretagelse av dagens funksjon
	Vokalgruppen Caritatis	Gretha Angvik					
Forsamlingshus	Drogsetmoen Grendahus	Knut Kristensen					
	Garberg Grendahus	Jorunn Garberg Skjærli	0	1			
	Grøtte Bedehus	Johan Syrstad	1	2			
	Laksøyen Grendahus	Fredmund Sandvik					
	Storås Samfunnshus	Gunn Merete Berg gunn@rupro.no	1	1			
	Å Samfunnshus	Ola Bjørkøy					
Human-itære lag	Løkken Verk Sanitetsforening	Aud Løfshus					
	Meldal Sanitetsforening	Kari Ingeborg Lund	1	1			Svar etter frist
	Meldal Røde Kors Hjelpekorps	Øystein Hoel	1	1			
	Rotary	Ingrid Skarstein					
	Norges Handicapforbund Orkladal	Jan Morten Almlie	1	1			
	LHL Meldal	John Esten Skjærli			Bruker sal 2, bekymret for mulighet for eldre å bruke garderobes dersom sal 2 ikke kan brukes til		

Type	Bruker	Kontaktperson	Kategori	Ønsker om videre involvering	Behov/Ønsker	Bruksfrekvens	Mulighet for ivaretagelse av dagens funksjon
					deres formål. Ønsker ombygging av sal 1		
Ikke utsendt til	Sans AS	steindyrseth@gmail.com via Løkken Utvikling	4	3			

til respondenter med behov som det er viktig at kommer frem til arbeidsgruppen

Deres ref.   Vår ref: Oppgis ved henvendelse hit   Arkivkode: Meldal, 26.02.2016
15/373-32/HERO   FA-D10, TI-&29-
INTERPELLASJON/

Invitasjon til intervju om behov knyttet til kulturscene på Idrettsbygget

Ditt lag/organisasjon har meldt behov vedrørende en kulturscene lagt til Idrettsbygget som er viktig at kommer frem til arbeidsgruppen.

Arbeidsgruppen vil derfor be dere stille med inntil 2 deltagere i et intervju på **Idrettsbygget torsdag 3. mars (foajeen)** i hht følgende tidsplan:

16.00-16.30 Sans A.S
16.30-17.00 Løkken Verk montessoriskole
17.00-17.30 Løkken musikkorps
17.30-18.00 Løkken I.F.
18.15-18.45 Nå-Kor
18.45-19.15 Bergmannsteateret
19.15-19.45 Løkken Utvikling
20.00-20.30 Meldal songlag

I intervjuet vil vi gjerne høre litt mer om behov når det gjelder en kulturscene lagt til Idrettsbygget på Løkken. Vi ber dere være forberedt på å uttale dere om flg punkter:

- Bruksfrekvens i dag (dager/uke, periodevis)
- Bruksfrekvens av en evt fremtidig kulturscene
- Behov knyttet til kulturscene:
  - Sceneareal
  - Lagerplass (scenenært, fjernlager i samme bygg, fjernlager i annet bygg)
  - Fastmontert utstyr
    - Lyd
    - Lys
    - Scenetrekk/oppheng
  - Publikumskapasitet
  - Kantine/vrimleareal
  - Garderobe
  - Akustisk tilrettelegging
  - Publikumsplassing Amfi, stoler, uttrekkbart amfi
  - Annet
- Behov knyttet til idrettssal

Postadresse: Kvamsveien 2 7336 Meldal	Telefon: 72 49 51 00 Telefaks: 72 49 51 01	Organisasjonsnr: 958 731 647 Bankgiro: 4260 05 60322	E-post: postmottak@meldal.kommune.no Internett: www.meldal.kommune.no
--	---	---	--

- Antall saler i bruk samtidig
- Behov størrelse kvm/bane
- Garderobebehov
- Annet

Listen er ikke fullstendig og det vil være mulig å ta opp andre problemstillinger som dere mener er viktige at kommer til arbeidsgruppen.

Til stede fra arbeidsgruppen under intervjuet vil være: Helge Rolstadås, Kari Garberg, Inge Helgeton, Signy Stendal

Med vennlig hilsen
Meldal kommune

Helge Rolstadås
rektor Meldal kulturskole

til alle respondenter med ønske om videre involvering

Deres ref.

Vår ref: Oppgis ved henvendelse hit
15/373-33/HERO

Arkivkode:
FA-D10, TI-&29-
INTERPELLASJON/

Meldal, 26.02.2016

Invitasjon til møte om kulturscene lagt til Idrettsbygget på Løkken

Ditt lag/organisasjon inviteres til et møte om kulturscene lagt til Idrettsbygget på Løkken **tirsdag 15. mars kl 18.00-20.00** i Idrettsbygget (foajeen) Hvert lag kan stille med inntil to deltagere på møtet.

Vi ber om tilbakemelding på e-post til kulturskolen@meldal.kommune.no med navn på lag og om dere ønsker å stille med én eller to deltagere innen fredag 12. februar kl 12.00

Tema på møtet vil være

- Informasjon om prosessen så langt v/ Helge Rolstadås
- Gjennomgang av de behov som er kommet frem så langt og en foreløpig skisse av hvordan en kulturscene lagt til Idrettsbygget kan se ut. v/ arbeidsgruppen
- Fremtidsbilde og muligheter ved en kulturscene v/ Inge Helgeton
- Gruppevis oppgaver for å få frem muligheter og behov

Det vil bli enkel servering på møtet.

Med vennlig hilsen
Meldal kommune

Helge Rolstadås
rektor Meldal kulturskole

Kopi til:

Postadresse:
Kvamsveien 2
7336 Meldal

Telefon:
72 49 51 00
Telefaks:
72 49 51 01

Organisasjonsnr:
958 731 647
Bankgiro:
4260 05 60322

E-post:
postmottak@meldal.kommune.no
Internett:
www.meldal.kommune.no

MELDAL KOMMUNE

Saksframlegg

Saksgang	Møtedato	Saksnummer
Utvalg/styre:		
Hovedutvalg for Helse, oppvekst og kultur	05.04.2017	016/17
Kommunestyret	03.05.2017	018/17

Saksbehandler: Rolstadås, Helge	Arkiv: FA - A30, FE - 146	Arkivsaknr: 10/1439-8
---------------------------------	---------------------------	-----------------------

Retningslinjer for Meldal kulturskole

Rådmannens forslag til vedtak:

1. Søknadsfrist

Frist for å søke opptak til alle disipliner ved Meldal kulturskole er **1. juni** for høstsemesteret og **1. desember** for vårsemesteret. Det er likevel mulig å søke opptak hele skoleåret. Søkere som ikke får plass settes på venteliste. Søknader som settes på venteliste må aktivt opprettholdes av søker hvert semester. Søknad om plass i kulturskolen leveres av foreldre/foresatte via eget skjema som finnes på kommunens hjemmeside.

1.2 Opptak

Opptak skjer etter prioritering på disiplin og søknadsdato. Ved stor pågang kan rektor velge å gi søkere til Meldal skolekorps fortrinnsrett dersom det anses nødvendig for å opprettholde korpsets besetning.

Melding om opptak sendes skriftlig til hver enkelt elev. Tilbud om opptak som ikke blir avslått innen fastsatt frist regnes som bindende avtale for hele semesteret, og det vil bli sendt ut krav om brukerbetaling i hht. Punkt 1.4.

1.3 Utmelding og bekreftelse på opprettholdelse av plass

Utmelding fra kulturskolen skal skje skriftlig av foreldre/foresatte via utmeldingsfunksjon i kulturskolens fagsystem, pr brev eller e-post til kulturskolen ved rektor. Frister for utmelding er **1. juni** for høstsemesteret og **1. desember** for vårsemesteret. For utmeldinger etter fastsatt frist vil det bli avkrevd brukerbetaling i hht punkt 1.4. Er eleven i tvil om han/hun ønsker å fortsette kan det søkes skriftlig om en utsettelse av fristen pr brev eller e-post.

Ved slutten av skoleåret blir det bedt om bekreftelse på at plassen opprettholdes (såkalt re-registrering) neste skoleår. Informasjon om hvordan dette gjøres blir sendt pr e-post til de adresser som er oppgitt ved påmelding. Elever som ikke er re-registrert innen fastsatt frist, betraktes som utmeldt ved semesterslutt.

1.4 Brukerbetaling og friplass

Brukerbetaling og satser for moderasjonsordninger fastsettes av kommunestyret. Det skal gis moderasjon når to eller flere søsken går i kulturskolen og når en elev går på to eller flere disipliner.

Dersom en elev begynner etter 1. oktober/15. februar beregnes brukerbetaling for den del av undervisningen som gjenstår dette semesteret. Dersom en elev avbryter undervisningen i et semester, må brukerbetaling betales for hele semesteret. Fritak for betaling av hele eller

deler av brukerbetalingen gis dersom langvarig sykdom hindrer eleven fra å møte og etter skriftlig søknad vedlagt legeerklæring eller dersom andre vesentlige forhold tilsier det.

Dersom utmeldingsfrist ikke overholdes, vil det påløpe et gebyr på 1/3 av brukerbetaling for ett semester. Utmeldinger mottatt fra og med første skoledag i henhold til skoleruten vil belastes med brukerbetaling for hele semesteret.

Familier i vanskelig økonomisk situasjon kan søke om friplass. Det kan søkes om friplass når husholdningens samlede alminnelige inntekt ikke overstiger en gitt sum fastsatt av kommunestyret og bekreftet med siste års skatteoppgjør og egenerklæring på forsørgeransvar. Ingen elever har krav på mer enn én friplass i kulturskolen. Ytterligere informasjon om friplass fås ved henvendelse til kulturskolen ved rektor.

1.5 Samarbeidsutvalg

Kulturskolens samarbeidsutvalg er et rådgivende, kontaktskapende og samordnende ledd for partene i kulturskolen. Samarbeidsutvalget har flg sammensetning:

- Rektor ved kulturskolen (som også er utvalgets sekretær)
- Én representant og en vararepresentant valgt blant medlemmene i hovedutvalg for oppvekst, helse og omsorg
- Kommunalsjef og en vararepresentant utnevnt av kommunalsjef
- To foreldrerepresentanter

Foreldrerepresentanter velges av et foreldremøte i starten av hvert skoleår.

1.6 Innhold og organisering

Meldal kulturskole skal tilby undervisning i tråd med «Rammeplan for kulturskolen, Mangfold og fordypning». Fagtilbud avgjøres av kulturskolen ved rektor på bakgrunn av tildelte rammer fra kommunestyret.

Meldal kulturskole skal ha lokale læreplaner for de fag som tilbys.

1.7 Skoleår og oppmøte

Meldal kulturskole følger skoleruten for grunnskolen i Meldal kommune.

Eleven skal møte i rett tid til alle undervisningstimer. Alt fravær skal meldes på forhånd, enten direkte til læreren eller til kulturskolens kontor. Elever som uteblir fra undervisning to ganger på rad uten å gi melding, og/eller som ikke viser tilstrekkelig interesse, kan utelukkes fra videre undervisning neste semester.

Beskjeder til hjemmet skjer hovedsakelig ved bruk av e-post og sms. Kulturskolen krever derfor minst ett gyldig mobilnummer og én gyldig e-postadresse ved påmelding.

1.9 Ved lærers fravær/vikarordning og avlysning

Dersom lærer er fraværende, vil kulturskolen så langt det er mulig skaffe vikar. Kulturskolen forbeholder seg retten til å gjøre endringer i timeplan for å kunne gjennomføre undervisning ved lærers fravær. Kulturskolen forbeholder seg retten til å avlyse inntil 2 leksjoner pr semester grunnet lærers fravær. Avlysninger ut over dette vil bli refundert ved utsendelse av brukerbetaling for påfølgende semester.

1.10 Endring av retningslinjene

Endringer i retningslinjene fremmes og behandles av hovedutvalg for helse, oppvekst og kultur før kommunestyret gjør endelig vedtak.

Vedtatt av kommunestyret den 19.11.2015 – Sak 057/15.

Endret av kommunestyret den ../.-2017

Gyldig fra og med 01.08.2017

Hovedutvalg for Helse, oppvekst og kultur 05.04.2017:

Behandling:

Rådmannens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt

HOK- 016/17 Vedtak:

Hovedutvalg for Helse, oppvekst og kultur sitt forslag til vedtak:

1. Søknadsfrist

Frist for å søke opptak til alle disipliner ved Meldal kulturskole er **1. juni** for høstsemesteret og **1. desember** for vårsemesteret. Det er likevel mulig å søke opptak hele skoleåret. Søkere som ikke får plass settes på venteliste. Søknader som settes på venteliste må aktivt opprettholdes av søker hvert semester. Søknad om plass i kulturskolen leveres av foreldre/foresatte via eget skjema som finnes på kommunens hjemmeside.

1.2 Opptak

Opptak skjer etter prioritering på disiplin og søknadsdato. Ved stor pågang kan rektor velge å gi søkere til Meldal skolekorps fortrinnsrett dersom det anses nødvendig for å opprettholde korpsets besetning.

Melding om opptak sendes skriftlig til hver enkelt elev. Tilbud om opptak som ikke blir avslått innen fastsatt frist regnes som bindende avtale for hele semesteret, og det vil bli sendt ut krav om brukerbetaling i hht. Punkt 1.4.

1.3 Utmelding og bekreftelse på opprettholdelse av plass

Utmelding fra kulturskolen skal skje skriftlig av foreldre/foresatte via utmeldingsfunksjon i kulturskolens fagsystem, pr brev eller e-post til kulturskolen ved rektor. Frister for utmelding er **1. juni** for høstsemesteret og **1. desember** for vårsemesteret. For utmeldinger etter fastsatt frist vil det bli avkrevd brukerbetaling i hht punkt 1.4. Er eleven i tvil om han/hun ønsker å fortsette kan det søkes skriftlig om en utsettelse av fristen pr brev eller e-post. Ved slutten av skoleåret blir det bedt om bekreftelse på at plassen opprettholdes (såkalt re-registrering) neste skoleår. Informasjon om hvordan dette gjøres blir sendt pr e-post til de adresser som er oppgitt ved påmelding. Elever som ikke er re-registrert innen fastsatt frist, betraktes som utmeldt ved semesterslutt.

1.4 Brukerbetaling og friplass

Brukerbetaling og satser for moderasjonsordninger fastsettes av kommunestyret. Det skal gis moderasjon når to eller flere søsken går i kulturskolen og når en elev går på to eller flere disipliner.

Dersom en elev begynner etter 1. oktober/15. februar beregnes brukerbetaling for den del av undervisningen som gjenstår dette semesteret. Dersom en elev avbryter undervisningen i et semester, må brukerbetaling betales for hele semesteret. Fritak for betaling av hele eller deler av brukerbetalingen gis dersom langvarig sykdom hindrer eleven fra å møte og etter skriftlig søknad vedlagt legeerklæring eller dersom andre vesentlige forhold tilsier det. Dersom utmeldingsfrist ikke overholdes, vil det påløpe et gebyr på 1/3 av brukerbetaling for ett semester. Utmeldinger mottatt fra og med første skoledag i henhold til skoleruten vil belastes med brukerbetaling for hele semesteret.

Familier i vanskelig økonomisk situasjon kan søke om friplass. Det kan søkes om friplass når husholdningens samlede alminnelige inntekt ikke overstiger en gitt sum fastsatt av kommunestyret og bekreftet med siste års skatteoppgjør og egenerklæring på forsørgeransvar. Ingen elever har krav på mer enn én friplass i kulturskolen. Ytterligere informasjon om friplass fås ved henvendelse til kulturskolen ved rektor.

1.5 Samarbeidsutvalg

Kulturskolens samarbeidsutvalg er et rådgivende, kontaktskapende og samordnende ledd for partene i kulturskolen. Samarbeidsutvalget har flg sammensetning:

- Rektor ved kulturskolen (som også er utvalgets sekretær)
- Én representant og en vararepresentant valgt blant medlemmene i hovedutvalg for oppvekst, helse og omsorg
- Kommunalsjef og en vararepresentant utnevnt av kommunalsjef
- To foreldrerepresentanter

Foreldrerepresentanter velges av et foreldremøte i starten av hvert skoleår.

1.6 Innhold og organisering

Meldal kulturskole skal tilby undervisning i tråd med «Rammeplan for kulturskolen, Mangfold og fordypning». Fagtilbud avgjøres av kulturskolen ved rektor på bakgrunn av tildelte rammer fra kommunestyret.

Meldal kulturskole skal ha lokale læreplaner for de fag som tilbys.

1.7 Skoleår og oppmøte

Meldal kulturskole følger skoleruten for grunnskolen i Meldal kommune.

Eleven skal møte i rett tid til alle undervisningstimer. Alt fravær skal meldes på forhånd, enten direkte til læreren eller til kulturskolens kontor. Elever som uteblir fra undervisning to ganger på rad uten å gi melding, og/eller som ikke viser tilstrekkelig interesse, kan utelukkes fra videre undervisning neste semester.

Beskjeder til hjemmet skjer hovedsakelig ved bruk av e-post og sms. Kulturskolen krever derfor minst ett gyldig mobilnummer og én gyldig e-postadresse ved påmelding.

1.9 Ved lærers fravær/vikarordning og avlysning

Dersom lærer er fraværende, vil kulturskolen så langt det er mulig skaffe vikar. Kulturskolen forbeholder seg retten til å gjøre endringer i timeplan for å kunne gjennomføre undervisning ved lærers fravær. Kulturskolen forbeholder seg retten til å avlyse inntil 2 leksjoner pr semester grunnet lærers fravær. Avlysninger ut over dette vil bli refundert ved utsendelse av brukerbetaling for påfølgende semester.

1.10 Endring av retningslinjene

Endringer i retningslinjene fremmes og behandles av hovedutvalg for helse, oppvekst og kultur før kommunestyret gjør endelig vedtak.

Vedtatt av kommunestyret den 19.11.2015 – Sak 057/15.

Endret av kommunestyret den ../.-2017

Gyldig fra og med 01.08.2017

Vedlegg i saken:

2016_Rammeplan_kulturskolen
Gjeldende retningslinjer

Saksopplysninger:

Retningslinjer for Meldal kulturskole ble sist vedtatt i kommunestyret 19.11.2015. Endringer i retningslinjene skal fremmes for hovedutvalget før kommunestyret treffer endelig vedtak.

Saksbehandlers vurdering:

Det har vist seg et behov for å endre ordlyden vedrørende friplass slik at den er i tråd med de begreper skatteetaten bruker for inntekt. Opplysninger om skatteklasse har også vist seg uegnet for å avgjøre status på forsørgeransvar og er derfor ønsket erstattet med en egenerklæring.

Oversikt over moderasjonsordninger er tatt inn i retningslinjene. I tillegg til dagens moderasjonsordning for søsken, er det tatt inn en moderasjonsordning når en elev har flere disipliner i kulturskolen, en såkalt «flerfagsrabatt». Flerfagsrabatt er foreslått etter ønske fra Meldal kulturskoles samarbeidsutvalg.

Norsk kulturskoleråd har vedtatt en rammeplan for kulturskolen som kommunene kan velge å slutte seg til. Det er ønskelig at Meldal kommune baserer sin utvikling og drift av kulturskolen på denne rammeplanen. Å slutte seg til rammeplanen gjennom retningslinjene vil gjøre vedtaket synlig for lærere, elever og foresatte over tid. Meldal kulturskole har ikke mulighet for å tilby alle fag som er omtalt i rammeplanen og det er heller ikke nødvendig for å slutte seg til rammeplanen.

Det er også gjort endring i prioritering av søknader. Kulturskolen kan komme i en situasjon hvor elever som søker gjennom Meldal skolekorps, av besetningsmessige årsaker for korpset, bør ha fortrinnsrett. Dersom dette skal kunne gjøres må det fremgå av retningslinjene.

Øvrige endringer er kun språkvask.

Økonomi:

Pr dags dato har kulturskolen registrert 12 elever som i henhold til nye retningslinjer vil ha krav på moderasjonsordning for flere fag. Ved en 20% rabatt, som for søsken, vil dette innebære en inntektsreduksjon på brukerbetaling på kr 6 432,-

Konsekvenser for folkehelse og miljø:

Kulturskolen er en mestringsarena og en sosial arena som virker positivt inn i hverdagen til mange barn og ungdom. De foreslåtte endringene i retningslinjene vil gi kulturskolen gode verktøy i dette arbeidet.

Rammeplan for kulturskolen

MANGFOLD OG FORDYPNING

Live Lundh, Gjøvik kunst- og kulturskole

Rammeplan for kulturskolen

MANGFOLD OG FORDYPNING

Forord

Norsk kulturskole - et unikt skoleslag

De kommunale kulturskolene har en viktig rolle i det norske opplæringssystemet og i det lokale kulturlivet. Siden oppstarten på 1960-tallet har kulturskolene hatt en sterk utvikling og vekst. Landets kommunale kulturskoler har i dag rundt 125 000 elevplasser¹. Mange offentlige utredninger og meldinger vitner om et stort engasjement for skoleslaget.

Siden 1997 har kulturskolene vært hjemlet i Opplæringsloven:

§ 13-6. Musikk- og kulturskoletilbud:

«Alle kommunar skal, aleine eller i samarbeid med andre kommunar, ha eit musikk- og kulturskoletilbod til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet elles.»

Den norske kulturskolemodellen har vakt stor interesse også utenfor landets grenser, i det europeiske kulturskolesamarbeidet og i våre nordiske naboland.

Et klart uttrykk for dette er Nordisk råds kultur- og utdanningsutvalg uttalelse/2009:

«Udvalget ser meget gerne at Kulturskoleordningen i Norge på sigt spredtes og bliver til nationale satsninger i hele Norden».

Utfordringer

Norsk kulturskoleråds visjon er «Kulturskole for alle». Dette er en sentral ambisjon i oppbygging av kulturskolene. Kulturskolen skal kjennetegnes av høy kvalitet og rikt mangfold, og skal ivareta både bredde og talent.

Kulturutredningen 2014 peker på utfordringen som ligger i å løse kulturskolens sammensatte samfunnsoppdrag. Kulturskolen må også videreutvikle et større mangfold i tilbudet for å bedre rekrutteringen av barn og unge med ulik kulturell bakgrunn.

Rammeplanen

Kulturskolens tilbud skal ha høy kvalitet både faglig og pedagogisk. I framtida skal kulturskolen kunne tilby større fleksibilitet i organisering av sine tilbud samt gi tydeligere beskrivelser av mål, innhold og arbeidsmåter. Rammeplanen møter disse utfordringene.

Planen kategoriserer de ulike tilbudene i tre opplæringsprogram, som ivaretar aktivitet, opplæring og fordypning. Det er et mål å kunne etablere tilbud av høy kvalitet innen breddeprogrammet, kjerneprogrammet og fordypningsprogrammet.

---

¹Grunnskolen Informasjonssystem (GSI) per oktober 2013

Rammeplanen «Mangfold og fordypning» bygger på Norsk kulturskoleråds *Strategi 2020* og på rammeplanen fra 2003 - «På vei til mangfold».

Planen legger også til grunn Kunnskapsløftet fra 2006, kulturløftene fra 2005 og 2009, *Kulturskolen - utviklingen av de kommunale kulturskolene som gode lokale ressursentre (2010)*, *Kulturutredningen 2014* og *Meld. St. 20 (2012–2013) På rett vei - Kvalitet og mangfold i fellesskolen*.

Norsk kulturskoleråds styre oppnevnte Rammeplanutvalget etter vedtak på Norsk kulturskoleråds landsmøte i 2012.

Utvalget har bestått av:

Eirik Birkeland, leder

Morten Christiansen

Kristin Geiring

Eivind Nåvik

Inger-Anne Westby

Wenche Waagen

Robert Øfsti

Knut Øverland, sekretær

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 - Kulturskolens samfunnsoppdrag	6
1.1. Kulturskolens oppdrag	6
1.1.1. Opplæringsloven	6
1.1.2. Norges forpliktelser i henhold til UNESCO-konvensjonene om barns rettigheter og om vern av immateriell kulturarv	6
1.2. Kulturskolens verdigrunnlag	7
1.3. Kulturskolens formål	7
1.4. Kulturskolens mål	8
1.5. Kulturskolens rolle som lokalt ressurscenter	8
1.5.1. Kulturskolen og grunnopplæringa	8
1.5.2. Kulturskolen og kulturlivet	9
1.6. Kulturskolens fag	10
1.7. Organisering av opplæringa	10
Kapittel 2 - Prinsipper og retningslinjer for kulturskolevirksomhet	13
2.1. Kommunens ansvar som skoleeier	13
2.2. Skoleleders ansvar	14
2.3. Samarbeid om elevens læring	14
2.3.1. Samarbeid med foreldre/foresatte	14
2.3.2. Samarbeid om en helhetlig kunst- og kulturopplæring	15
2.3.3. Vurdering for læring	15
2.4. Lærerrollen og profesjonen	16
2.5. Kompetansekrav for tilsetning i kulturskolen	16
2.6. Kvalitet i kulturskolen	17
2.7. Lokalt utviklingsarbeid, læreplanarbeid og forskning	18
Kapittel 3 - Fagplanene	21
3.1. Innledning til fagplanene	21
3.1.1. Opplæringsprogrammene i kulturskolen	21
3.1.2. Læreren i kulturskolen	24
3.1.3. Lokalt utviklingsarbeid, læreplanarbeid og forskning	25
3.1.4. Eleven i kulturskolen	26
3.1.5. Kunnskap i kulturskolen	27
3.1.6. Vurdering for læring	28
3.2. Fagplan dans	31
3.2.1. Dans i kulturskolen	31
3.2.2. Overordna mål	33
3.2.3. Faghjul	34
3.2.4. Læringsmål	36
Breddeprogrammet	36
Kjerneprogrammet	36
Fordypningsprogrammet	37
3.2.5. Innhold	38
3.2.6. Arbeidsformer og organisering	40
3.2.7. Vurdering for læring	42
3.2.8. Lokaler og utstyr	43
3.3. Fagplan musikk	45
3.3.1. Musikk i kulturskolen	45

3.3.2. Overordna mål	47
3.3.3. Faghjul	48
3.3.4. Læringsmål og utviklingsfaser	50
Breddeprogrammet	50
Kjerneprogrammet	50
Fordypningsprogrammet	54
3.3.5. Innhold	56
3.3.6. Arbeidsformer og organisering	58
3.3.7. Vurdering for læring	61
3.3.8. Lokaler og utstyr	62
3.4. Fagplan skapende skriving	65
3.4.1. Skapende skriving i kulturskolen	65
3.4.2. Overordna mål	66
3.4.3. Faghjul	68
3.4.4. Læringsmål og utviklingsfaser	70
Breddeprogrammet	70
Kjerneprogrammet	71
Fordypningsprogrammet	73
3.4.5. Innhold	74
3.4.6. Arbeidsformer og organisering	76
3.4.7. Vurdering for læring	78
3.4.8. Lokaler og utstyr	79
3.5. Fagplan teater	81
3.5.1. Teater i kulturskolen	81
3.5.2. Overordna mål	83
3.5.3. Faghjul	84
3.5.4. Læringsmål og utviklingsfaser	86
Breddeprogrammet	86
Kjerneprogrammet	86
Fordypningsprogrammet	88
3.5.5. Innhold	89
3.5.6. Arbeidsformer og organisering	91
3.5.7. Vurdering for læring	93
3.5.8. Lokaler og utstyr	94
3.6. Fagplan visuell kunst	97
3.6.1. Visuell kunst i kulturskolen	97
3.6.2. Overordna mål	98
3.6.3. Faghjul	100
3.6.4. Læringsmål	102
Breddeprogrammet	102
Kjerneprogrammet	103
Fordypningsprogrammet	104
3.6.5. Innhold	105
3.6.6. Arbeidsformer og organisering	106
3.6.7. Vurdering for læring	110
3.6.8. Lokaler og utstyr	111
Referanseliste	113
Kapittel 4 - Mal for kvalitetssikringssystem	115
Etterord	116

Innledning

Kulturskolen ivaretar et mangfold av kunst- og kulturfag og har som oppgave å utvikle kunstfaglig kompetanse og uttrykksevne så vel som kreativitet, kritisk sans, kulturell og sosial kompetanse. Dette er grunnleggende for livsmestring og danning.

Kunsten former identitet og øker forståelse for andres uttrykk. Gjennom arbeid med kunst utvikles fantasi og sanselighet, og som deltagere i kulturelle fellesskap utvikler vi vår trygghet og forståelse for hva det vil si å være menneske, alene og sammen med andre.

Kulturskolen skal gi et tilbud av høy faglig og pedagogisk kvalitet og representerer en vesentlig fordypning utover det obligatoriske skoleverket. Opplæring i kulturskolefagene er individuelt tilpasset, langsiktig innrettet og kan gi elever en livslang interesse, for noen også et grunnlag for yrkesutdanning innen kunstfag.

Kulturskoletilbudet har en bredere kunstfaglig portefølje enn grunnopplæringa og retter seg i hovedsak mot barn og unge i alderen 0-19-år. Kulturskolens programtilbud skal ivareta læring, opplevelse, skaping og formidling på alle nivå gjennom bred rekruttering og planmessig opplæring. Tilbudene skal være relevante for elever som ønsker å kvalifisere seg for videregående opplæring og høyere utdanning innen kunstfag. Som lokalt ressurscenter skal kulturskolen også medvirke til å styrke kulturell kompetanse og utfoldelse i lokalsamfunnet gjennom forpliktende samarbeid med skole-, kultur- og helsesektoren. Dette samarbeidet retter seg mot alle innbyggere i kommunen.

Rammeplanen er et grunnlagsdokument for utviklingen av nasjonale standarder og lokale læreplaner i skoleslaget. Den forutsetter at det etableres kvalitetssikringssystem for systematisk oppfølging av kulturskolenes virksomhet.

Kapittel 1 beskriver kulturskolens verdiforankring, rolle i opplæringa og som lokalt ressurscenter.

Kapittel 2 beskriver rammer, prinsipper og pedagogiske retningslinjer.

Kapittel 3 beskriver det faglige og pedagogiske innholdet for det enkelte undervisningsfag.

Kapittel 4 fokuserer viktigheten av å ha et kvalitetssikringssystem.

Kapittel 1 - Kulturskolens samfunnsoppdrag

1.1. Kulturskolens oppdrag

1.1.1. Opplæringsloven

Kulturskolens samfunnsoppdrag er forankret i Opplæringslovens paragraf § 13-6:

«Alle kommunar skal aleine eller i samarbeid med andre kommunar ha eit musikk- og kulturskuletilbod til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet elles.» (1997)

Samarbeidet med skoleverket knytter kulturskolens oppdrag sammen med grunnskolens målsetting:

«Opplæringsmålet er å utvide barns, unges og voksnes evner til erkjennelse og opplevelse, til innlevelse, utfoldelse og deltakelse.» (Læreplanverket K06)

1.1.2. Norges forpliktelser i henhold til UNESCO-konvensjonene om barns rettigheter og om vern av immateriell kulturarv

Kulturskolens formål og målsettinger kan bidra til å ivareta forpliktelser Norge har gjennom internasjonale konvensjoner.

Norge ratifiserte FNs barnekonvensjon den 8. januar 1991, og i 2003 ble barnekonvensjonen med tilleggsprotokoller tatt direkte inn i norsk lov gjennom menneskerettighetslovene § 2-4. Barns rettigheter til kunst og kultur er nedfelt i barnekonvensjonens § 30 og 31:

Artikkel 30

I stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter eller personer som tilhører en urbefolkning, skal et barn som tilhører en slik minoritet eller urbefolkningen, ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk.

Artikkel 31

1. Partene anerkjenner barnets rett til hvile og fritid og til å delta i lek og fritidsaktiviteter som passer for barnets alder og til fritt å delta i kulturliv og kunstnerisk virksomhet.

2. Partene skal respektere og fremme barnets rett til fullt ut å delta i det kulturelle og kunstneriske liv og skal oppmuntre tilgangen til egnede og like muligheter for kulturelle, kunstneriske, rekreasjons- og fritidsaktiviteter.

Norge samtykket den 17.10.2003 til ratifikasjon av UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven.

Immateriell kulturarv kommer blant annet til uttrykk gjennom muntlige tradisjoner og uttrykk, utøvende kunst, sosiale skikker, ritualer og høytidsfester, kunnskap og praksis som gjelder naturen og tradisjonelt håndverk. Kulturskolen kan gi verdifulle bidrag til dette arbeidet. Møter med kulturarv viser elevene hvilken historisk og kulturell sammenheng de står i. Kulturarven som fortid; med dens produkter, tradisjoner og tankesett, som nåtid; gjennom elevenes referanser og skapende uttrykk her og nå, og som framtid; der elevene skal bruke det lærte i en hittil ukjent verden.

1.2. Kulturskolens verdigrunnlag

Kulturskolen bygger på et humanistisk menneskesyn og på samfunnsverdier som fellesskap, ytringsfrihet, menneskeverd og demokrati. Det norske fellesskapet rommer et voksende mangfold av kulturelle uttrykk. Ved å anerkjenne og synliggjøre mangfoldet, kan kulturskolen bidra til å videreføre og fornye vår kulturarv. Å respektere andre kulturer enn sin egen forutsetter at en har kjennskap til sin egen kultur og har trygghet i egen identitet. Kulturaktiviteter skaper arenaer for tilhørighet og sosialt fellesskap og kan inspirere til deltakelse i det uenighetsfellesskapet som er en forutsetning for et fungerende demokrati.

For kulturskolen er det naturlig å legge ytringskulturbegrepet til grunn for sin virksomhet (Kulturutredningen 2014). Begrepet ytringskultur avgrenses her til kunstnerisk virksomhet, kunstfaglig opplæring, publikumsmøter knyttet til denne opplæringa og vern og videreføring av materiell og immateriell kulturarv. Begrepet omfatter både den profesjonelle og ikke-profesjonelle utøvelsen av disse uttrykksformene samt å møte slike kulturelle uttrykk som publikum.

Kulturskolens hovedanliggende er å utvikle og ivareta kunstnerisk og kulturell kompetanse. Til grunn ligger et helhetlig syn på mennesket og ideen om at alle mennesker har formsans og uttrykksbehov som kan utvikles gjennom opplæring. Kunst- og kulturuttrykk berører grunnvilkår ved vår tilværelse som glede, lengsel, drømmer, melankoli og ensomhet, og er fundamentale i dannelsesprosessen.

1.3. Kulturskolens formål

Kulturskolen skal gi opplæring av høy faglig og pedagogisk kvalitet til alle barn og unge som ønsker det. Formålet med opplæringa er å lære, oppleve, skape og formidle kulturelle og kunstneriske uttrykk. Kulturskolen er en sentral del av den sammenhengende utdanningslinjen som kan kvalifisere elever med særlig interesse og motivasjon til opptak i høyere kunstfaglig utdanning. Opplæringa skal bidra til barn og unges danning, fremme respekt for andres kulturelle tilhørighet, bevisstgjøre egen identitet, bli kritisk reflekterende og utvikle egen livskompetanse.

Kulturskolen skal også være et lokalt ressurscenter og en samarbeidende aktør i grunnopplæringa og kulturlivet i den enkelte kommune. Regionalt kan interkommunale samarbeidsmodeller sikre økt mangfold og høy kvalitet i tilbudene. Nasjonalt er den en del av en landsomfattende kulturell infrastruktur som bidrar til å løfte fram kunst og kultur som bærende elementer i samfunnsutviklingen.

Det norske samfunnet består av mange ulike befolkningsgrupper og det er stor variasjon av kulturelle uttrykk. Økende geografisk mobilitet og internasjonalisering bidrar til at samfunnet er langt mer komplekst enn tidligere. Kulturskolen bør gjenspeile mangfoldet gjennom et bredt sammensatt tilbud i opplæringa, både når det gjelder undervisning, formidling og skapende virksomhet.

1.4. Kulturskolens mål

Kulturskolen skal

- gi alle elever mulighet til å utvikle kunnskaper og ferdigheter i kunstfag
- gi alle elever mulighet til å finne og formidle egne kunst- og kulturuttrykk
- styrke elevenes estetiske, sosiale og kulturelle kompetanse
- styrke elevenes evne til kritisk refleksjon og selvstendige valg
- gi fordypningsmuligheter som kan danne grunnlag for videregående og høyere utdanning innen kunst- og kulturfag
- i samarbeid med skoleverket bidra til et helhetlig kunst- og kulturfaglig tilbud til alle barn og unge
- som lokalt ressurscenter medvirke til å styrke kulturell kompetanse og utfoldelse
- i samarbeid med kulturlivet tilby kunst- og kulturfaglig støtte til opplæring og formidling til hele lokalsamfunnet

1.5. Kulturskolens rolle som lokalt ressurscenter

Kulturskolen skal samarbeide med skole- og kultursektor og medvirke til å styrke kompetanse og kulturell utfoldelse i lokalsamfunnet. Det innebærer et forpliktende samarbeid med barnehager, grunnskoler, videregående skoler, det lokale kulturlivet og profesjonelle aktører innen kunst- og kulturformidling.

1.5.1. Kulturskolen og grunnopplæringa

Den generelle delen av læreplanen som gjelder både grunnskole og videregående opplæring framhever mulighetene i kunstmøter:

«I møtet med skapende kunst kan en rykkes ut av vaneforestillinger, utfordres i anskuelser og få opplevelser som sporer til kritisk gjennomgang av gjengse oppfatninger og til brudd med gamle former.» (K06)

Kulturskolens kunst- og kulturfaglige kompetanse kan supplere den obligatoriske opplæringa gjennom et tett samarbeid med skoleverket. Den kulturelle skolesekken (DKS) inngår i grunnskolen tilbud til alle elever. Gjennom konserter, forestillinger og utstillinger møter elevene profesjonelle kunstnere flere ganger hvert skoleår, og kulturskolelærere kan være aktive utøvere innenfor DKS-tilbudene.

Kulturskolens lærere og elever kan også initiere samarbeid med grunnskole og DKS om lokale produksjoner. På den måten kan elevene i grunnskolen få tilgang til produksjoner med både nasjonale, regionale og lokale utøvere. Det er også etablert kunst- og kulturtilbud til barn i førskolealder og for eldre etter mønster av Den kulturelle skolesekken. Kulturskolens lærere og elever er naturlige bidragsyttere i formidlingen til disse målgruppene.

Samarbeidet mellom kulturskole og grunnopplæring bør foregå både på elevnivå, lærernivå og ledernivå. Det kan for eksempel være samarbeid om store forestillinger og produksjoner som gjenspeiler kulturelt mangfold, integrering av kunst- og kulturperspektivet i fag, utstyr og lokaler, utvikling av metoder og læringsmiljø, pedagogisk veiledning og kulturskolen som utstillings- og konserttilbyder.

Undervisninga foregår både individuelt og i små og større grupper. Mens grunnopplæringa er aldersdelt og organisert i klassetrinn, har kulturskolens undervisning større grad av aldersblanding. Det kan bidra til nettverk mellom elever fra ulike miljø, klassetrinn og skoler, og aldersblandingen styrker læringsmiljøet i kulturskolen. I kulturskolens rolle som lokalt ressurscenter inngår også samarbeid med helsesektoren, bl.a. med barnevern, sosialtjeneste, flyktningtjeneste, helsesøster og eldreomsorg.

Kulturskolen utgjør en viktig forberedelse til de studieforbereidende utdanningsprogrammene Musikk, dans og drama samt studiespesialisering med formgivningsfag i videregående skole. Kulturskolen må sikte mot en kontinuerlig styrking av utdanningslinjen fra begynnernivå til profesjonell utøvende virksomhet, nasjonalt og internasjonalt.

1.5.2. Kulturskolen og kulturlivet

I det lokale kulturlivet møtes barn, unge og voksne på ulike arenaer for kunst- og kulturaktivitet. Gjennom deltakelse i frivillige organisasjoner, lærer barn og unge hvordan demokratiske fellesskap fungerer. I samarbeid med det profesjonelle kulturlivet, kan eleven møte viktige rollemodeller som kan få stor betydning for motivasjon og arbeidsinnsats.

For korps, kor, teaterlag, dansegrupper og foreninger som benytter seg av opplæringstilbudet gjennom kulturskolen, skal skoleslaget være viktig støtte for å sikre kvalitet og kontinuitet. Kunst- og kulturmiljø i lokalsamfunnet er viktige samarbeidspartnere for kulturskolen. Kulturskolen og kulturlivet er gjensidig avhengig av at begge parter gjør en kvalitativt god jobb for å rekruttere nye medlemmer.

Samarbeidet mellom kulturskolen og kulturlivet kan for eksempel omfatte avtaler om bruk av kulturskolens lærere som dirigenter, akkompagnatører, produsenter, instruktører, regissører og lys- og lydteknikere. Kulturskolens oppgave er her å støtte opp om det frivillige kulturlivets aktiviteter med den kompetanse kulturskolens personale representerer. Investering i og felles bruk av utstyr og lokaler er andre eksempler på hvordan det frivillige kulturlivet og kulturskolen kan bidra til at ressurser utnyttes på best mulig måte.

En annen viktig aktør er Ungdommens kulturmønstring (UKM) som gjennom lokale kulturfestivaler vektlegger ungdommenes egne kulturuttrykk. Mønstringene er en arena for formidling, læring og opplevelse. UKM ivaretar også de ungdommene som deltar på ikke-institusjonaliserte kunst- og kulturarenaer. Kulturskolen og UKM kan samarbeide om forberedelsene til og gjennomføringen av den lokale mønstringen.

Kulturskolen kan også være en velegnet arena for kulturelt entreprenørskap gjennom samarbeid med lokale, regionale og nasjonale aktører. I rollen som ressurscenter er kulturskolen involvert i store deler av kommunens kunst- og kulturfaglige tilbud og ivaretar på den måten en viktig funksjon i den lokale kulturelle grunnmuren.

1.6. Kulturskolens fag

Kulturskolens fag er primært musikk, dans, teater, visuell kunst og skapende skriving. Også undervisning i andre fag som hører ytringskulturen til, kan tilbys (se 1.2). Fagplaner for disse fagene finnes i rammeplanens kapittel tre. Fagplanene ivaretar målene for kulturskolen på fagenes premisser. Læringsmål, innhold, varierte arbeidsformer, fleksibel organisering av tilbudene og ulike vurderingsformer skal inngå i de enkelte fagplaner. Alle elever i kulturskolen skal få undervisning som er tilpasset deres interesse og forutsetninger. I tillegg til skal det utvikles lokale læreplaner for den enkelte kulturskoles tilbud.

For å kunne gi attraktive tilbud og dermed sikre bred rekruttering til skoleslaget, skal kulturskolen vektlegge mangfold i sine undervisningstilbud. Den enkelte kulturskole er ansvarlig for å utvikle lokale læreplaner med basis i rammeplanen for alle fag skolen tilbyr.

1.7. Organisering av opplæringa

Undervisninga i kulturskolens fag organiseres innenfor tre opplæringsprogram med ulik profil og målsetting: *Breddeprogrammet*, *Kjerneprogrammet* og *Fordypningsprogrammet*. Programmene skal ivareta behovet for tilpasset opplæring og er gradert i forhold til undervisningsmengde og krav til egeninnsats. Det ligger et stort faglig-pedagogisk potensial i videre utvikling av samvirket mellom individuell oppfølging og gruppeundervisning.

Gjennom opplæringa skal alle elever få mulighet til å uttrykke seg overfor et bredt publikum. Konserter, forestillinger og utstillinger skal inngå i opplæringa for alle elever som en integrert del av undervisninga. Alle elever skal få tilbakemeldinger på egen utvikling og egne resultat gjennom utviklingssamtaler.

For elever som ønsker å gå videre med kunstfaglig utdanning, skal opplæring i kulturskolen gi grunnlag for å kunne kvalifisere seg til studieprogram for Musikk, dans og drama samt studiespesialisering med formgivningsfag, til høyere utdanningsinstitusjoners talentprogram og til høyere kunstfaglig utdanning.

Breddeprogrammet

Programmet har åpent opptak for alle elever som ønsker det. Undervisninga skal bidra til å utvikle kreative evner, faglig kompetanse og samarbeidsevne som grunnlag for personlig utfoldelse.

Breddeprogrammet omfatter fagtilbud som er særskilt egnet for gruppe- og ensembleundervisning. Det kan eksempelvis være grupper innen musikk, dans, teater, visuell kunst, lek- og rytmikkbasert begyneropplæring, tilbud for elever med spesielle behov og grupper som kombinerer ulike fag. Undervisninga kan gis i form av introduksjonskurs, begyneropplæring eller som opplæring for viderekommende.

Krav til deltakelse og egeninnsats spesifiseres nærmere i det enkelte undervisningstilbud.

Kjerneprogrammet

Programmet har åpent opptak for elever som er motivert for større undervisningsmengde og systematisk egeninnsats.

Innholdet i undervisninga skal bidra til å utvikle kreative evner, håndverksmessig og kunstnerisk kompetanse og samarbeidsevne.

Undervisninga gis som begyneropplæring eller som opplæring for viderekommende.

Programmet skal kunne kvalifisere for videregående utdanning og er basert på langsiktighet, progresjon og systematisk trening. Undervisninga er tilpasset den enkelte elev og foregår både individuelt, i grupper og i ensembler.

Fordypningsprogrammet

Fordypningsprogrammet har opptaksprøver.

Undervisninga vektlegger utviklingen av kreative evner, håndverksmessig og kunstnerisk kompetanse, selvstendighet og samarbeidsevne.

Undervisning og veiledning er tilpasset den enkelte elev og foregår både individuelt, i grupper og ensembler.

Fordypningsprogrammet er for elever som har særlig interesse og forutsetninger for å arbeide med faget. Undervisningstilbudet skal være vesentlig forsterket med hensyn til innhold og omfang i forhold til kjerneprogrammet.

Det stilles krav til høy og målrettet egeninnsats.

Programmet skal kunne kvalifisere for videregående opplæring og høyere utdanning. Deler av undervisninga kan foregå i samarbeid med andre institusjoner på regionalt og nasjonalt nivå.

Den enkelte kulturskole avgjør selv fagtilbudet, organisering av tilbudene og utformingen av lokale læreplaner på grunnlag av rammeplanen. Innenfor de fagene skolen tilbyr, skal den lokale læreplanen omfatte beskrivelse av alle tre programmene.

For å styrke kvalitet og bredde i det samlede undervisningstilbudet, oppfordres den enkelte kulturskole til å delta i interkommunalt og regionalt samarbeid, samarbeid med lokale kunst- og kulturmiljø, videregående skole, og med høyere utdanningsinstitusjoner og deres talentutviklingsprogram.

De tre opplæringsprogrammene er nærmere beskrevet i innledningen til de sentralt gitte fagplanene i kapittel 3.

Kapittel 2 - Prinsipper og retningslinjer for kulturskolevirksomhet

Innledning

Opplæringsloven § 13-6 pålegger alle kommuner i Norge å ha et musikk- og kulturskoletilbud enten alene eller i samarbeid med andre kommuner. Prinsippet om likeverdighet i skole- og utdanningstilbud er en overordna kultur- og utdanningspolitisk målsetting i Norge, og rammeplanen skal bidra til å sikre felles nasjonale normer for mål, innhold og kvalitet i kulturskolene.

2.1. Kommunens ansvar som skoleeier

Kommunen som skoleeier har ansvaret for at kulturskolens tilbud følger nasjonale føringer gitt i rammeplanen. Kulturskolen skal inngå i kommunens plandokumenter og kan være en del av kommunens strategiarbeid både innen utdanning, kultur og helse.

Skoleeier har ansvar for at kulturskolen har kvalifiserte lærere. I dette inngår å sikre kulturskolelærerne tilsvarende videre- og etterutdanningstilbud som lærerne i skoleverket for øvrig. Kommunen kan initiere samarbeid med andre kommuner/regioner om etter- og videreutdanning og oppmuntre kulturskolen til å ta imot praksisstudenter fra høyere utdanningsinstitusjoner der forholdene ligger til rette for det. Skoleeier kan også initiere samarbeid med høyere utdanningsinstitusjoner om forskning - og utviklingsarbeid i kulturskolens fag.

Kommunen har ansvar for at kulturskolen har lokaler som er tilpasset den undervisninga som tilbys, og kulturskolen skal kunne disponere andre kommunale undervisningslokaler vederlagsfritt. Skoleeier bør sørge for at kulturskolen kan tilby friplasser og moderasjonsordninger for å sikre like muligheter for deltakelse i kulturskolens tilbud.

Med henvisning til opplæringsloven kan kulturskolen inngå i fylkesmannens tilsyn med kommunene. I tillegg til å etterspørre hva slags kulturskoletilbud kommunen har, kan kulturskolens samarbeid med skoleverket og kulturlivet inngå i tilsynet.

I rammeplanen inngår nasjonale fagplaner. Det skal utarbeides lokale læreplaner for alle fag kulturskolen tilbyr. De lokale læreplanene skal ivareta både nasjonale normer og lokale tilpasninger med hensyn til mål, innhold, organisering og vurdering. Skoleeier har ansvar for drift av kulturskolen og for å sikre at kulturskolen har et system for kvalitetssikring av opplæringa.

2.2. Skoleleders ansvar

Den enkelte kulturskole er selv ansvarlig for å gjennomføre det kontinuerlige arbeidet med kvalitetssikring av de tilbud som gis.

Skoleleder må legge til rette for pedagogisk utviklingsarbeid for å videreutvikle kulturskolens fag. Eksempler på utviklingsarbeid kan være forsøk med ulike måter å organisere undervisninga på, bruk av digitale verktøy, produksjon av undervisningsmateriell samt flerkulturelle og tverrfaglige prosjekter. Kompetanseheving for lærere gjennom systematisk kollegabasert samarbeid kan bidra til at læreren videreutvikler egen praksis og refleksjonskompetanse.

For å sikre en kunnskapsbasert utvikling i skoleslaget, er det behov for ytterligere dokumentasjon og empiriske studier knyttet til innhold, arbeidsmåter og vurdering i fagene. Kulturskolelæreren og -lederen bør i større grad skoles i utforskning og dokumentasjon av egne praksiserfaringer, gjerne i samarbeid med høyere utdanning. Kulturskolens personale bør ha muligheter til å delta i regionale, nasjonale og flernasjonale fag- og forskningsnettverk.

2.3. Samarbeid om elevens læring

Kulturskolen har et særlig ansvar for samarbeid med skoleverk, korps, kor, lag, foreninger og frivillige og profesjonelle kunst- og kulturorganisasjoner. På den måten kan eleven møte en helhetlig arena for sin kunstutfoldelse, og få anerkjennelse for kunnskaper og ferdigheter også utenfor kulturskolen. Et læringsmiljø som oppmuntrer til deltakelse i kulturelle fellesskap har stor betydning for elevenes motivasjon.

2.3.1. Samarbeid med foreldre/foresatte

En viktig faktor for at eleven skal lykkes, er at både foreldre/foresatte og lærere er engasjerte og støttende og har forventninger til at barnet skal lære. En løpende kontakt mellom kulturskole og hjem om elevens utvikling, trivsel, frammøte og øvingsinnsats, er avgjørende for elevens utvikling og framgang.

Elever og foreldre/foresatte skal gjøres kjent med hvilke forventninger kulturskolen har til elevens innsats i de ulike programmene. De skal også gjøres kjent med kulturskolens læreplan for det aktuelle faget og om hva slags undervisningstilbud de kan forvente. Lærerens krav og forventninger til resultat er av stor betydning for elevens innsats og motivasjon. Det skal utarbeides tydelige og konkrete mål for hva eleven skal lære, og læreren må kunne diskutere og formulere hva som kjennetegner gode læringsprosesser. Læreren og foreldre/foresatte må sammen motivere eleven til aktiv utfoldelse innenfor sitt kunstfaglige virkefelt, også utenom den organiserte opplæringstida.

Elevens personlige, kunstneriske og håndverksmessige vekst og mestring er det viktigste målet for opplæringa. Kulturskolelæreren må lære eleven å ta ansvar for egen innsats i og mellom undervisningstimene. Metoder for å integrere elevens egen trening og øving i opplæringa, bør være et prioritert tema i undervisninga. En del kulturskoler har lange tradisjoner for opplæring av

elever og foreldre/foresatte sammen. Det kan stimulere elevens utvikling og lette oppfølgingen i hjemmet. I løpet av skoleåret bør det gjennomføres en til to utviklingssamtaler der læreren og eleven samt foreldre/foresatte møtes og hvor elevens læringsprosess og læringsresultater, trivsel og innsats er tema for dialog og vurdering.

Hovedarenaene for elevenes læring er undervisningstimene og hjemmearbeidet. Men læring foregår også i andre sammenhenger. Å delta i ulike formidlingssammenhenger er en viktig del av en læringsprosess. Motivasjon styrkes særskilt når elevene får samhandle med andre som har kommet lengre enn en selv. Elevene må få mulighet til å undre seg og eksperimentere; til å være forskere. De må få oppdage uttrykksmidlene og ta dem i bruk.

Elevmedvirkning og motivasjon henger sammen. Gjennom dialog mellom eleven og læreren, der elevene får være med å legge planer, utvikle evne til egenvurdering, si sin mening om miljøet på kulturskolen, undervisninga og hvordan de lærer, får eleven innflytelse på egen læringsprosess.

2.3.2. Samarbeid om en helhetlig kunst- og kulturoplæring

Læreplanverket for grunnskolen appellerer til et samarbeid mellom grunnskole og kulturskole i fagene musikk og kunst og håndverk. I tillegg til samarbeid om innholdet i fagene, kan kulturskolens lærere være en viktig ressurs for grunnskolens undervisning gjennom felles prosjekter. Kulturskolelærere som jobber i kombinerte stillinger mellom kulturskole og grunnskole eller videregående skole, har særlige kunnskaper om kulturskoleelevenes kunst- og kulturfaglige kompetanse. En helhetlig kunst- og kulturoplæring kan ivareta de ulike elevgruppernes behov gjennom systematisk samarbeid og ressursbruk.

Digitale verktøy kan være egnet til elevenes arbeid med kunstoffagene. Elevenes mediehverdag er preget av at mange typer kommunikasjon og uttrykksmåter samvirker; for eksempel bilde, lyd, design og verbalspråk. Det kan stimulere til kunst- og kulturprosjekter som ivaretar tverrfaglighet og sidestilte uttrykksformer. Læring gjennom digitale medier er en stadig økende aktivitet for barn og unge, og bør også inngå i kulturskolenes undervisning.

2.3.3. Vurdering for læring

Vurdering for læring innebærer veiledning, tilbakemeldinger til eleven og utviklingssamtaler med foreldre/foresatte, der hensikten er å skape best mulige betingelser for elevens utvikling. Kulturskolelærernes arbeid med vurdering innenfor ulike fag og program, bør styrkes gjennom systematisk kompetanseheving.

En må belyse sammenhengen mellom kunstneriske mål, kriterier, motivasjon og veiledning. Målet er å utvikle god og framtidsrettet vurderingskultur tilpasset kulturskolens særpreg.

På institusjonsnivå er det nødvendig med løpende vurdering av undervisningsformer og organisering, og av alle støttefunksjoner som bidrar til elevens utvikling.

2.4. Lærerrollen og profesjonen

«Lærerne avgjør ved sin væremåte både om elevens interesser består, om de føler seg flinke og om deres iver vedvarer.» (K06, Generell del)

Lærerens møte med eleven og elevens møte med de kunstneriske aktivitetene er det sentrale i kulturskolen. Kulturskolelæreren må ha et bevisst forhold til sine mange roller som profesjonsutøver: Pedagog, utøver, leder av små og store grupper, organisator, prosjektleder, koordinator, inspirator, kulturbærer, vurderer og kollega.

Ledelsen må legge til rette for at lærerne får dele og kritisk vurdere sin yrkeskunnskap. De må kunne beskrive og begrunne sin praksis med et felles fagspråk. Slik kan ulike kunnskapsformer i større grad komme til uttrykk og profesjonaliteten løftes fram, ikke minst i kontakten med personer og institusjoner utenfor kulturskolen.

Den enkelte kulturskole bør vektlegge og stimulere ulike kompetanser hos læreren. Disse bør være gjenstand for refleksjon og tolkning, og legges til grunn for dialoger om arbeidsmiljø og læringsmiljø.

- Kunstfaglig kompetanse
- Didaktisk kompetanse
- Kommunikativ kompetanse
- Refleksjonskompetanse
- Relasjonskompetanse
- Lederkompetanse
- Læreplankompetanse
- Vurderingskompetanse
- Yrkesetisk kompetanse

Kulturskolens kvalitet vil avhenge av at lærerne har en arbeidssituasjon hvor de kan utvikle seg som utøvere av sitt fag. Lærernes rolle som aktive utøvere skaper gode forbilder for elevene. Som del av profesjonsutviklingen er det avgjørende at både lærergruppe og ledelse får opplæring i lokalt læreplanarbeid, for å bidra i implementeringen av rammeplanen og tilhørende fagplaner.

2.5. Kompetansekrav for tilsetting i kulturskolen

1. For tilsetting i undervisningsstilling skal det normalt kreves:

Høyere kunstfaglig utdanning i utøvende og/eller skapende kunstfag, tilpasset undervisningsoppgavene for stillingen. Som minimum kreves tre års kunstfaglig utdanning. Krav om praktisk pedagogisk utdanning gjelder alle.

Alternativt:

Faglærerutdanning med minimum 120 studiepoeng kunstoffag

Skoleeier kan i særlige tilfeller tilsette søkere som ikke tilfredsstiller disse kravene dersom tilsvarende realkompetanse kan dokumenteres.

2. For tilsetning i lederstilling i kulturskolen skal det kreves samme faglige kvalifikasjoner som ved tilsetning i undervisningsstilling. Ledere skal ha minst tre års erfaring fra kulturskole og relevant lederutdanning og/eller relevant ledererfaring.

Skoleeier kan i særlige tilfeller tilsette søkere som ikke tilfredsstiller disse kravene dersom tilsvarende realkompetanse kan dokumenteres.

2.6. Kvalitet i kulturskolen

Undervisningas kvalitet bør være gjenstand for kontinuerlig debatt i kulturskolen. Skoleeier har ansvar for at det finnes et kvalitetssikringssystem for virksomheten, og skoleleder har ansvaret for å gjennomføre et systematisk kvalitetssikringsarbeid. Arbeidet har som mål å bidra til utvikling av kulturskolen på alle målområdene i rammeplanen. Viktige element i kulturskolens kvalitetsarbeid kan være:

Undervisnings- og læringskvalitet:

- Elevenes egeninnsats og aktivitet
- Forholdet mellom mål og realisering av de ulike programmene
- Undervisning, læringsprosesser og læringsmiljø
- Lærerkompetanse og kollegasamarbeid
- Pedagogisk utviklingsarbeid

Kvalitet i rammefaktorer:

- Rutiner for elevopptak
- Mengde undervisningstid og organisering av undervisninga
- Utstyr og lokaliteter
- Ressursbruk

Virksomhetskvalitet:

- Samarbeid mellom hjem og kulturskole
- Kompetanseutviklingsplaner for lærere og ledere
- Samarbeid mellom kulturskole og eksterne kompetansemiljø
- Aktivitetsnivå, antall konserter/forestillinger/utstillinger
- Kulturskolens system for kvalitetssikring
- Langsiktighet i virksomhetsplanleggingen
- Arbeidsmiljø
- Ledelse
- Samarbeid mellom kulturskole og eksterne samarbeidspartnere

Mal for kvalitetssikringssystem finnes i rammeplanens kapittel 4.

2.7. Lokalt utviklingsarbeid, læreplanarbeid og forskning

Kulturskolefeltet er et relativt nytt profesjonsfelt som trenger forskning og utviklingsarbeid for å utvikle kunnskap om skoleslaget. Det er viktig at kulturskolelærere får støtte til å utvikle egen praksis og til å drive faglig-pedagogisk utviklingsarbeid. Det er avgjørende for utviklingen av skoleslaget at både lærergruppe og ledelse kan få muligheter til etter-/videreutdanning i læreplanarbeid for å bidra i implementeringen av ny rammeplan og tilhørende fagplaner samt utarbeiding av lokale læreplaner for kulturskolens fag i den enkelte kommune.

Høyere kunstfaglige utdanningsinstitusjoner kan i samarbeid med praksisfeltet initiere og gjennomføre forskningsprosjekt og pedagogiske og kunstneriske utviklingsprosjekt med fokus på blant annet nye arbeidsmåter og organisering av undervisning, utvikling av nytt undervisningsmateriell, samarbeid om skapende og utøvende virksomhet, tverrfaglige prosjekter, lokalt entreprenørskap og multimediale undervisningsformer.

Kapittel 3 - Fagplanene

3.1. Innledning til fagplanene

Dette kapitlet inneholder fagplaner for fem fag: musikk, dans, teater, visuell kunst og skapende skriving. Som kunst- og kulturfag har de mye felles og er beskrevet etter samme struktur. Fagene har imidlertid ulike tradisjoner som undervisningsfag, noe som er ivaretatt innenfor strukturen i de enkelte fagplanene.

Dans og visuell kunst består av så mange ulike teknikker/sjangrer at fagplanene i disse to fagene ikke har spesifisert læringsmålene i utviklingsfaser, slik de andre fagene har. Det forutsettes at dette blir gjort lokalt når man vet hvilke teknikker/sjangrer som skal tilbys ved den enkelte kulturskole.

3.1.1. Opplæringsprogrammene i kulturskolen

Breddeprogrammet

Kulturskolen er en naturlig kompetanseleverandør i kommunen i kraft av sin høyt kvalifiserte lærerstab og brede faglige kompetanse. Det er viktig med en offensiv synliggjøring av kulturskolens mandat som lokalt ressurscenter overfor politikere, andre institusjoner, frivillige organisasjoner og lokalsamfunnet rundt kulturskolen. Dette må være utgangspunkt for kulturskolen som lokalt ressurscenter i kommunen (jf. 1.4. og 1.5.).

Hovedintensjonen med Breddeprogrammet er en utadrettet virksomhet basert på samarbeid som favner bredt. Det bør primært gjennomføres i samarbeid med grunnskole, videregående skole, SFO, barnehage og andre instanser som har barn og unge som målgruppe. Det kan også være i samarbeid med miljøer for fysisk og psykisk helse, flyktingetat, kirke, bibliotek, eldreomsorg, kulturinstitusjoner, UKM, lag, foreninger, skolekorps, festivaler, næringsliv, miljøetater og andre. På den måten får visjonen «Kulturskole for alle» et reelt innhold, og kulturskolens «ytringskultur» kan gjøres gjeldende i et større format.

Denne virksomheten må vokse ut av møtet mellom kulturskolens lærerkompetanse og potensial og behov i den enkelte kommune. Den kan ha ulik struktur og varighet og må tilpasses den enkelte kulturskoles kapasitet og kompetanse. Det bør utvikles samarbeidsmodeller og intensjonsavtaler der identitetsskaping, lokal kultur og historie, kultur mangfold, innovasjon, entreprenørskap og utvikling er målet.

Kulturskolen må utforske og etablere nye publikumsmøter på nye arenaer for å få kunstopplevelsene ut til flere. Dette er en naturlig forlengelse av kulturskolen som ressurscenter i lokalmiljøet.

Breddeprogrammet bør planlegges og gjennomføres ut fra følgende prinsipper:

- Bruke kunst og kultur som grobunn for livskvalitet, fellesskap, deltakelse, dannelse og mening.
- Styrke oppvekstmiljø og tilhørighet gjennom kunst og kultur.
- Tilrettelegge for inkludering og fellesskap med vekt på mangfold, åpenhet og flerfaglig/tverrfaglig samarbeid.
- Arbeide med ulike workshops, prosjekter, tema og arrangementer med synliggjøring og deling av resultater/visninger.
- Tilrettelegge for opplevelse, erfaring og aktivisering i ulike konstellasjoner av tid, rom og deltakere.
- Styrke kulturelt entreprenørskap i lokalmiljøet.
- Bruke kunst og kultur i offentlige rom og i en samfunnsmessig kontekst.

Organiseringen kan være prosjektrettet, tverrfaglig eller kursbasert, eller som ulike gruppe- og ensembletilbud som kontinuerer fra år til år.

Kulturskolen kan tilby prosjekter/kurs som del av et Breddeprogram. Faglig kvalitet og undervisningskvalitet i disse forutsetter en viss gruppestørrelse. Dette kan for eksempel være:

- Kunstkaruseller, som kombinerer ulike kunst- og kulturuttrykk som visuell kunst, skapende skriving, teater, sirkus, håndverk eller andre aktuelle fag i den enkelte kommune. Kunstkaruseller vil gi elevene mulighet til å bli kjent med ulike kunstfag før de søker opptak i Kjerneprogrammet. Tilbudene vil fungere som «døråpnere»; de gjenspeiler den lokale kulturskolens helhetlige kompetanse og vil kunne bidra til økt rekruttering til kulturskole og kulturliv.
- Introduksjonskurs i ett enkelt kunstfag for elever som ønsker å prøve ut ulike instrumenter eller ulike dansestiler osv.
- Spesialkurs innenfor tradisjonsrik kulturarv og smale tilbud.

Som kompetanseleverandør kan kulturskolen også tilby kompetansehevingskurs, konferanser, være rådgivende organ, festivalarrangør m.m.

Kjerneprogrammet

Kjerneprogrammet er kulturskolens hovedvirksomhet. Langsiktighet er hovedprofilen i kjerneprogrammet. Programmet er for elever som ønsker å arbeide med kunstfaget over tid, og er basert på progresjon, systematisk trening og elevens utvikling gjennom ulike faser. Opplæringa vil vanligvis strekke seg over flere år.

Kjerneprogrammet skal være rekrutterende og forberedende for elever som ønsker å gå videre til Fordypningsprogrammet. Det skal også kunne forberede for videre utdanning. Opplæringa deles inn i faser som bygger på hverandre, og fasene sier noe om hvor langt eleven har kommet i faget.

Forventningsnormer. I dette begrepet ligger en generell beskrivelse av det læringsutbyttet en kan forvente at eleven har oppnådd i løpet av de ulike fasene. Det beskrives i form av læringsmål i de fem fagplanene og tydeliggjør forventninger om kvalitet og progresjon. Læringsmålene gjelder på tvers av ulike sjangrer/emner innenfor det enkelte fag. Til sammen vil fagets læringsmål, faser, innhold og arbeidsformer synliggjøre og legitimere det langsiktige pedagogiske arbeidet.

Elevers individuelle forutsetninger vil være bestemmende for progresjonen. Det er derfor ingen tidsplan knyttet til de ulike fasene.

Lokale læreplaner. Det vil være behov for å utarbeide lokale læreplaner som konkretiserer læringsmålene og viser faglig progresjon fra nybegynner til viderekomment nivå, for ulike visuelle fag, dansefag, tekstlige uttrykk, sceniske uttrykk og ulike instrumentgrupper. Læreren/kollegiet synliggjør dermed et læringsforløp der fagkomponenter bygger på hverandre, viser hvordan en time bygger på den forrige, hvordan en undervisningstermin leder til den neste osv.

Læringsstrategier, progresjon i øvings-/treningsmengde og elevens egeninnsats vektlegges i Kjerneprogrammet. Læreren bør ta hensyn til elevens helhetlige læringssituasjon som en naturlig del av undervisningsplanleggingen, både lære eleven fagstoffet og lære eleven å tilegne seg dette på en mest mulig hensiktsmessig måte. Å få kjennskap til de fritidsaktivitetene eleven er involvert i utenom kulturskolen, kan gi viktig informasjon.

Den enkelte kulturskole bør innenfor Kjerneprogrammet ta ansvar for ekstraordinære undervisningstilbud som har til hensikt å ivareta instrumenter og lokale kulturtradisjoner med mangelfull rekruttering. Det samme gjelder særskilte deler av tradisjonsrik kulturarv.

Spesialiseringskurs som er relevante for viderekomne elever i Kjerneprogrammet og Fordypningsprogrammet, kan tilbys.

Fordypningsprogrammet

Fordypningsprogrammet er for elever med særskilte forutsetninger og interesser for den kunstneriske aktiviteten. Det blir stilt krav til høy og målrettet innsats. Fordypningsprogrammet skal kunne forberede for høyere utdanning.

Programmet bygger på Kjerneprogrammet, men er vesentlig forsterket med hensyn til undervisningstimetall og innhold. Det planlegges som et forløp med faglig progresjon. Det er en forutsetning at læreren utnytter familieengasjement, bygger støtte- og kontaktnett rundt eleven og ser hva som trengs for elevens totale vekst. Spesielt viktig er det å fremme bevisstgjøring hos eleven om ambisjoner og videre valg.

Elevene tas inn etter søknad og opptaksprøver. Det er læreren som anbefaler eleven å søke når tida er inne. Opptak til programmet bestemmes av elevens nivå, ikke alder.

For å styrke kvaliteten i undervisningstilbudet eller for å få bredere tilgang til lærerkompetanse blir den enkelte kulturskole oppfordret til å gå inn i et samarbeid om å etablere Fordypningsprogram (jf. 1.7). Det kan være interkommunalt samarbeid, samarbeid med lokale kunst- og kulturmiljøer, lag, programfag i videregående skole eller høyere utdanning. Visuell kunst kan søke om opplæringsplass på atelier hos en profesjonell kunstner. Programmet kan også omfatte nettbaserte tilbud for undervisning som ikke er tilgjengelig regionalt, om de er faglig egnet.

Den enkelte kulturskole bør styrke undervisningstilbudet rundt enkeltelever på viderekomment nivå i Kjerneprogrammet slik at de blir potensielle søkere til Fordypningsprogrammet.

Undervisninga i alle program skal ha høy kvalitet. I alle program bør det utarbeides lokale retningslinjer for deltakelse og oppmøte.

3.1.2. Læreren i kulturskolen

Arbeidet som kulturskolelærer krever høy kompetanse og profesjonalitet og er sammensatt av både faglige, didaktiske og menneskelige kvalifikasjoner (jf. 2.4.) Yrket forutsetter at læreren kan ivareta sine roller som utøvende og skapende kunstner, pedagogisk veileder, kunnskapsformidler, omsorgsperson, kulturformidler, relasjonsbygger og kollega på én og samme tid. Kompetanse kan defineres som summen av lærernes praktiske ferdigheter, kunnskaper, evne til refleksjon og personlige kvaliteter (St.meld. nr. 11, s. 47).

Noen utvalgte lærerkompetanser fra kapittel 2 er utdypet nedenfor.

Kunstfaglig kompetanse. Lærere er viktige rollemodeller. De må derfor være samspillspartnere og utøve sitt fag i møte med elevene. Kulturskolelederen bør legge til rette for at lærerne kan fortsette å være utøvere av sitt fag.

Hvilket kulturinnhold eleven skal gjøres kjent med, er et sentralt spørsmål i undervisninga. Kulturskolelæreren kan oppleve et dilemma mellom elevens interesser og ønsker om innhold og sin egen preferanse og ekspertise. Lærerkollegiet bør kontinuerlig drøfte spørsmålet om konsekvensene av ulike innholdsvalg. Eleven må få møte et innhold som har dybde, kvalitet, er egnet til teknikktraining, utøvelse, utforming og refleksjon. Kulturskolelæreren har ansvar for å åpne dører til rom eleven hittil ikke vet om, men samtidig bygge bru til elevens faglige horisont.

Det bør legges til rette for at kulturskolens personale får kjennskap til den samiske kulturen i Norge (jf. 1.1.2.). I relevante områder må det legges til rette for at samiske barn og unge kan utvikle sin kultur innenfor fellesskapets rammer. Kulturskolen bør også være bevisst på den ressursen det kulturelle mangfoldet utgjør i kommunen lokalt.

Didaktisk kompetanse. Læreren i kulturskolen er en reflektert praktiker som er i en kontinuerlig utforsknings- og utviklingsprosess i forhold til egen undervisning. Det gjelder både planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning der vekslingen mellom daglige praksiserfaringer og faglige og pedagogiske perspektiver gir viktige innspill til profesjonstenkningen. En dyktig lærer er opptatt av at elevene skal lære noe, klargjør mål og forventninger om innsats, organiserer undervisninga med tydelig progresjon og læringsstøttende tilbakemeldinger.

Kollegialt didaktisk arbeid er del av kulturskolen som en lærende organisasjon, og et kontinuerlig utviklingsarbeid bør gjenspeiles i lærernes arbeidsplaner. En åpen delingskultur kan stimulere til økt utdanningskvalitet, tverrfaglig samarbeid, utprøving av nye arbeids- og læringsformer, dessuten bedre kontinuitet og helhet i kulturskolens samlede tilbud.

Relasjonskompetanse. Kontakten og interaksjonen mellom lærer og elev er noe av læringas viktigste grunnlag. En tillitsbasert relasjon er avhengig av lærerens evne til å se hver enkelt elev og møte elevene fra deres perspektiv. Det fremmer trygge, glade, samarbeidsorienterte og motiverte elever og innebærer at elevene tør ta aktivt del i egne læringsprosesser.

Å ta del i et bredt utøvermiljø på tvers av aldersgrupper og generasjoner er viktig og ofte avgjørende for å bli en dyktig musiker, danser osv. Dette gjør læreren til en sentral kulturarbeider som, så langt det lar seg gjøre, må samarbeide med frivillige lag og organisasjoner. Det kan være skolekorps, spelemannslag, danseringer, teaterlag, aspirantorkestre, historielag m.fl. Dette gjelder i prinsippet alle nivåer og programmer. Prosjekter med vekt på lokal historie, lokale håndverkstradisjoner, musikk- og dansetradisjoner vil bidra til opplevelse av mestring, lokal identitet og tilhørighet.

Yrkesetisk kompetanse. Å være elev i kulturskolen innebærer at eleven må eksponere seg, vise hva hun kan og ikke kan, uttrykke sitt følelsesliv. Dette gjør eleven sårbar. Det innebærer dermed et spesielt yrkesetisk ansvar. Læreren må være bevisst på det asymmetriske forholdet mellom elev og lærer, sørge for at elevene føler seg trygge i undervisningssituasjonen og at alle får oppleve glede og framgang. Lærerkollegiet bør tenke over hvilke konsekvenser de verdien man står for og er satt til å forvalte, bør få i form av handlinger og væremåte.

Når eleven er under myndighetsalder, har lærerne også et etisk ansvar overfor *foreldre/foresatte*. De må komme dem i møte, ta seg tid til å begrunne og forklare de valgene de gjør.

For å trives og yte sitt beste på arbeidsplassen er det avgjørende at man føler seg verdsatt, opplever respekt og anerkjennelse blant *kolleger og ledelse*. I praksis kan dette bety at kollegiet reflekterer over og drøfter væremåter, normer og tradisjoner som eksisterer på arbeidsplassen. Her har alle et ansvar. Yrkesetikk gjelder også overfor *arbeidsgiver*. Som ansatt har man et formalisert mandat, en rammeplan, stillingsinstruks m.m. Å forholde seg konstruktivt til disse rammene er en vesentlig side ved lærerprofesjonaliteten.

Som lærer er man også fagets forvalter. Man har et ansvar for å videreføre tradisjoner, arbeide for fagets status i samfunnet og for å opprettholde faglig kvalitet. Kunstfaget skal alltid ha en solid kjerne av kunstnerisk kvalitet (Hanken 2004).

Lærere og ledelse må i fellesskap og individuelt utvikle moralske kompass. Det innebærer fire utfordringer som hører sammen: 1) Lære å oppdage når man står overfor en etisk utfordring. 2) Utvikle evnen til moralsk *refleksjon*, blant annet å kunne se på konsekvensene av mulige valg. 3) Utvikle en yrkesetisk *motivasjon*, det vil si å være villig til å ta moralsk ansvar i yrket. 4) Utvikle en *karakterstyrke* som gjør at en handler i samsvar med sin overbevisning (T. Bergem). Det er lederens ansvar å initiere og strukturere dette yrkesetiske arbeidet.

3.1.3. Lokalt utviklingsarbeid, læreplanarbeid og forskning

Det forutsettes at det enkelte lærerkollegium utarbeider lokale læreplaner som spesifiserer progresjon og innhold for undervisninga. Utgangspunktet for planene er læringsmålene, samtidig som en tar hensyn til prinsippet om tilpasset opplæring for den enkelte elev. Så langt det lar seg gjøre, bør dette være et kollektivt arbeid der kolleger gjennom dialog utvikler normer for hva som er god planlegging, god undervisning og god vurderingspraksis. Slik utvikles felles standarder. Dette vil være et viktig utviklingsarbeid for den enkelte kulturskole som ledd i å stimulere til økt utdanningskvalitet. Gjennom en slik praksis kan kulturskolelærere fra både små og store kommuner delta i utviklingen av profesjonen og i diskusjonen om hvilke krav og forventninger deres profesjon skal bidra til i kulturskolen.

Utviklingen av profesjonalitet som kulturskolelærer tilsier at forskningsinformert og forskningsbasert undervisning må styrkes kontinuerlig. Å ha lærere med videreutdanning på masternivå vil være et stort aktivum for den enkelte kulturskole. Det er et lederansvar å sørge for dette. Skolelederen bør formidle og oppdatere informasjon om hvor lærerne kan finne relevant forskning for sitt fag og stimulere til utprøving, publisering og deltakelse i fagkonferanser og forskningsnettverk, dessuten samarbeid med universitets- og høgskolesektoren.

3.1.4. Eleven i kulturskolen

Livskompetanse. I en tid der unge lett kan gå inn i rollen som passive forbrukere, får kunstfagopplæringa en sentral plass. Ved å legge vekt på kognitiv, emosjonell og motorisk trening, oppmerksomhetstrening og utvikling av selvtrykk, vil opplæringa kunne bidra til produktive mennesker. I kulturskolen vil elevene utvikle lederegenskaper og kommunikasjonsevne, lære problemløsning og lagarbeid.

Kulturarven er en grunnleggende faktor i utviklingen av elevens livskompetanse. Gjennom kjennskap til fortida rustes barn og unge til å mestre utfordringer i nåtid og framtid. Ethvert kulturelt uttrykk står i en historisk sammenheng, det har vokst fram på bakgrunn av tidligere kulturuttrykk og har perspektiver både bakover og framover. Gjennom kunnskap om det som har vært, vil eleven oppleve seg selv som ledd i en kjede, noe som innebærer en utvidelse av horisonten og er et aspekt ved identitetsdannelse. *Gjenskape* og *skape sitt eget* vil kunne bidra til å øke elevens menneskekunnskap – om seg selv og om andre.

Mennesket som utgangspunkt. Barn og unge lærer i samhandling med kompetente lærere og medelever. De har alle muligheter for utvikling boende i seg. Lærerens rolle er å legge til rette for dette og gi dem muligheter til å *utforske* og *oppdage* kunstneriske uttrykksmidler, gi dem muligheter til å *mestre* disse uttrykksmidlene og ta dem i bruk. Deretter gjøre det mulig for elevene å *bruke* uttrykksmidlene til egen formidling og skapende virksomhet. Utgangspunkt og sentrum for opplæringa må være *mennesket*. Som lærer kan en gjennom gode samtaler veilede eleven til å resonnerer og reflektere over egne handlinger, erfaringer, uttrykksmåter og kunstopplevelser og også korrigere egne handlinger.

Av og til vil elever slutte i kulturskolen. Å forstå elevens tenkemåte blir viktig, prøve å forstå situasjonen han eller hun er i og de mål og ønsker eleven har. Det kan også finnes årsaker som eleven ikke har herredømme over. Kanskje skal eleven veiledes over på et annet kunstfag. Det er viktig å ha en god dialog med foreldre/foresatte. I tillegg bør det være et tett samarbeid mellom kulturskolen og skolekorps/barne- og ungdomsorkestre/lag/organisasjoner som eleven er en del av. Sammen bør en lage sikkerhetsnett for å fange opp elever som er i ferd med å gi opp.

Fadderordning. Læringsmiljøet kan styrkes gjennom godt organiserte fadderordninger der eldre elever har ansvar og konkrete oppgaver overfor yngre elever. Dette er utviklende for begge parter. Oppgavene kan være å *øve/trene* sammen med elevene, være ansvarlig for faggrupper, arrangere framføringer o.l.

Barn og unge med særlige behov. Kulturskolen skal kunne ta mot og legge til rette undervisning for unge med særlige behov. Tilretteleggingen kan gjelde veiledning i valg av program og kunstfag, sosiale og pedagogiske løsninger. Barn med særlige behov kan trenge spesialpedagoger, kunst-/musikkterapeuter og annet fagpersonale som kan bidra til å legge til rette undervisninga

i samarbeid med kunstfaglærerne. Arbeid med kunstuttrykk har vist seg å være til god hjelp for traumatiserte barn. Samarbeidet kan utvikles inn mot grunnopplæring, SFO, helsesøster, barnevern, flyktningtjeneste, sykehus, psykolog og sosialetat. Foreldre/foresatte er en viktig samarbeidspart. Kulturskolelederen og kulturskoleeieren har et viktig ansvar.

Samarbeid med foreldre/foresatte. Jf. 2.3.1. Foreldre og andre foresatte er lærerens viktigste samarbeidspartnere. Et godt tiltak kan være å samle foreldre/foresatte i starten av kulturskoleåret til viktig informasjon om betydningen av kunstopplæring, rammeplan, årshjul, prosjektplaner, organiseringsmodeller og undervisningsplaner. De trenger god informasjon om hvordan de best kan hjelpe barnet hjemme.

3.1.5. Kunnskap i kulturskolen

Et vidt spekter av språk. Kunst- og kulturfagene representerer et vidt spekter av språk. Disse forteller oss noe ved at de vekker et utall av tanker, assosiasjoner og ideer. Når vi spiller, danser, former, skriver og dramatiserer, kommuniserer vi med hverandre ved å lytte, forestille oss, lese symboler og tolke tegn. I kunstopplæringa ligger kunnskapen først og fremst i det elevene *gjør*, i å trene ferdigheter, men også i teorier og forklaringer, i erfaringer og refleksjoner.

Indre forestillinger er en nøkkel til selvutvikling, og innsikten som uttrykkes, er universell. Fordi kunst- og kulturuttrykk er skapt av et menneske og formidles til et annet, kan det ha sterke elementer av menneskekunnskap. Det berører grunnvilkår ved tilværelsen (jf. 1.2.) og gjør kunstfagene grunnleggende i oppdragelsen av barn og unge.

Kroppsdimensjonen i kunstopplæringa. Opplæring i kunstfagene er i høy grad knyttet til kroppen: kroppsbruk, kroppslig bevissthet, kroppslig minne, rytmikk, fysisk håndtering av instrumenter, bruk av hele kroppens sanseapparat. Å utforske bevegelser, tyngdepunkt, balanse og styrke i kroppen er sentralt. Kropp og bevissthet står i et nært forhold til hverandre. Å *kunne* innebærer at kunnskapen allerede fins i den fysiske aktiviteten og i kroppens bevegelser. Bevissthet om kroppsbruk som er naturlig og som forebygger overbelastning, må få rikelig plass i opplæringa.

Kunstnerisk kvalitet. Kulturskolen må forankres tydelig i kunstneriske mål. Kunstnerisk kvalitet vil kunne defineres ulikt fra kunsthøgskole til kunsthøgskole: kvalitet på den kunstneriske utførelsen, kvalitet på formidlingen, kvalitet på den enkelte undervisningstimen, kvalitet på produksjonen og kvalitet på elevens egen innsats (jf. 2.6.).

Et viktig diskusjonstema for lærere og ledere er derfor hvilke forutsetninger som må være til stede i arbeidet mot kunstnerisk kvalitet. Kulturskolens lærere skal ha både pedagogisk kompetanse og et høyt kunstnerisk nivå (jf. 2.5.) I tillegg bør elevene oppleve samarbeid med profesjonelle kunstinstitusjoner og profesjonelle utøvere utenfor kulturskolen. Slik tilegnes normer for kvalitet.

Kunst- og kulturfagene er utstyrsfag, dvs. at en forutsetning for å utøve fagene på høyt nivå er knyttet til velutstyrte undervisningsrom og god kvalitet på utstyr, saler, scener, instrumenter og verktøy. Dette blir utdypet i de enkelte fagplanene.

Gode arbeidsrutiner. Det er viktig å hjelpe elevene til å etablere hensiktsmessige og selvstendige måter å øve eller trene på. Det innebærer å kunne planlegge. Når? Hva? Hvordan? Det innebærer videre hjelp til fysisk oppvarming, mental oppvarming, teknisk trening, innstudering, memoreringsarbeid, kartlegging av krevende utfordringer, vurdering av egen framgang og innsats. Dette kommer igjen som læringsmål i fagplanene.

3.1.6. Vurdering for læring

Alle elever har behov for å få konkrete tilbakemeldinger som støtter personlig og faglig utvikling. Dette er hensikten med vurdering for læring. God veiledning underveis i prosessene er en av de viktigste faktorene for god læring (Hattie 2014). Vurderingen kan være individtilpasset eller gruppetilpasset. Det er viktig å gi informasjon om gruppas og enkeltelevens læring og utvikling til både elever og foreldre/foresatte. Foreldre/foresatte bør oppfordres til å delta i utviklingssamtalene i Kjerneprogrammet og Fordypningsprogrammet.

Elevene må trenes i å reflektere og stille spørsmål – da kan undervisning og læring spille på lag. Vurdering som ledd i elevenes læring og utvikling bør være et kontinuerlig diskusjonstema i lærerkollegiet. Det må skapes en gjennomtenkt tilbakemeldingskultur som bygger på prinsipper om vurdering for læring.

Vurdere er å bedømme, klassifisere, overveie, å angi verdien eller kvaliteten på bakgrunn av en kvalitetsstandard.

Vurdering som didaktisk fenomen. Følgende spørsmål er sentrale: Hva, Hvordan? Hvorfor? Hvem? Når? Hvor?

Vurdering som læring. Elevene trenes i å vurdere seg selv (egenvurdering) og å vurdere og gi tilbakemelding til hverandre (elevrespons).

Summativ vurdering/vurdering av læring. Denne formen for vurdering gjøres etter endt læringsforløp. Læreren gir informasjon om læringas resultater/produkter, eller lærere og elever oppsummerer dette sammen. Vurderingen tar utgangspunkt i definerte kriterier og læringsmål.

Formativ vurdering/vurdering for læring. Eleven får veiledende og læringsstøttende tilbakemeldinger underveis i prosessen. Veiledningen kan være individ- eller grupperelatert. Læreren forklarer, viser, korrigerer. Vurdering for læring kan ha form som utviklingssamtaler med dialog og refleksjon som sentrale elementer og der ansvarliggjøring og elevmedvirkning er viktige aspekter.

Ulike vurderingsformer er konkretisert i de enkelte fagplanene.

Vurdering av undervisning. Hensikten med denne typen vurdering er å drøfte hvorvidt kulturskolen lykkes i å ivareta opplæringas mål. En styrket vurderingskultur i personalet vil bidra til at profesjonen er i utvikling. Den er med på å styrke lærerens undervisning, bidrar til faglig utvikling og gir inspirasjon samtidig som den kan initiere faglig-pedagogisk utviklingsarbeid i kulturskolen. Kulturskolen bør ha rutiner for systematisk kollegaveiledning.

*Fremtiden er ikke noe man forutsetter,
men noe man skaper ... (Lennart Koskinen)*

3.2. Fagplan dans

3.2.1 Dans i kulturskolen

Dans i kulturskolen springer ut fra dans som kulturell og kunstnerisk aktivitet. Kulturskolen gir opplæring i ulike danseformer som ofte formidles til andre fra en «scene», det være seg i et kulturhus, på en skole, på en togstasjon, i skogen eller via en film.

Sentrale dansefag i kulturskolen er klassisk ballett, jazzdans, samtidsdans, tradisjonsdans og urbane dansestiler. Viktige handlinger i faget er å *utøve, formidle, skape, oppleve og reflektere*. Kulturskolen bør ha en målsetting om å bygge opp et bredt dansetilbud og tilby undervisning innenfor både Breddeprogram, Kjerneprogram og Fordypningsprogram. Tilbudene bør ha tydelig struktur, progresjon og læringsprofil slik at det er rom både for de som bare vil danse litt og for de som vil danse mye og satse videre.

I arbeidet med dans i kulturskolen vil prosessen være like viktig som resultatet. Det er viktig med en god mestringskultur der en har tydelige mål og ambisjoner, men likevel legger vekt på medbestemmelse og eierskap, samarbeid og det å gjøre hverandre gode. Dansefaget er en viktig arena for sosiale møter, nære relasjoner og vennskap. For noen elever vil kulturskolens Fordypningsprogram også kunne gi grunnlag for en senere profesjonsutdanning.

Kulturskolen må være utviklingsorientert, innovativ og en god samspiller for å kunne realisere sitt potensial som lokalt ressurscenter, og dansen bør ha en viktig rolle i denne sammenhengen. Dans i kulturskolen kan bidra i tverrfaglig samarbeid med barnehage, skole, kulturliv, lag og organisasjoner, idrett, samt med fagmiljøer innenfor forebyggende psykisk og fysisk helse.

Dansens betydning for menneske og samfunn

Dans er en del av vår menneskelighet. Hos barn er dans til stede som en intuitiv uttrykksmåte helt fra fødselen av. Det er viktig at denne medfødte evnen til å uttrykke seg med bevegelse, stimuleres videre i oppveksten. Å oppleve, utøve og skape dans vil kunne gi et positivt bidrag til elevens fysiske, emosjonelle, sosiale og intellektuelle utvikling.

Dans kan stimulere til kreativitet, utfoldelse og mestring og bidra til en positiv holdning til egen kropp og til dannelse og identitetsutvikling.

Videre kan dansen styrke viktige livskompetanser som mot, disiplin, trygghet, tillit, samhandling og samarbeid. Ikke minst kan dansen stimulere personlig danseglede og livsglede.

I lokalsamfunnet kan dans bidra til å skape kulturopplevelser og lokale møteplasser, feiringer og markeringer av lokal historie, samhørighet og kulturarv. Dansen kan bidra til å gi lokalbefolkningen kulturell kompetanse og økt livskvalitet, noe som er i tråd med kulturskolens utvida oppgave som lokalt kulturelt ressurscenter.

Enkelt sagt er dans bevegelse i tid og rom. Dansen har en spesiell egenverdi, og mennesker har til alle tider uttrykt seg gjennom dans. Dansen er også kulturbundet og knyttet til person, sted og bruk. Den er et kunstuttrykk som forsøker å forstå, bearbeide og uttrykke virkeligheten, den er et ritual, den er en del av sosialt samvær, og den er et ledd oppdragelse og danning.

Fortid, nåtid og framtid – et dansefelt i bevegelse

Dagens samfunn representerer et stort mangfold relatert til kultur, etnisitet, kropp og tradisjon. Kulturskolen har derfor som kulturinstitusjon ansvar for å legge til rette for danseopplæring som gjenspeiler samfunnets dynamikk og utvikling og der det skal være rom for alle.

Samtidig skal kulturskolen ivareta dansens historie og tradisjon. Dansen står slik i et spenningsfelt mellom fortid, nåtid og framtid, mellom tradisjon og nyskaping. En danser i dag skal kunne utøve og formidle, men også være medskapende, nyskapende, reflekterende og samfunnsbevisst.

Danseren er ikke lenger bare et objekt for koreografen eller publikum, men et selvstendig subjekt med frihet og ansvar for det dynamiske fellesskapet. Dette må kulturskolen gjenspeile.

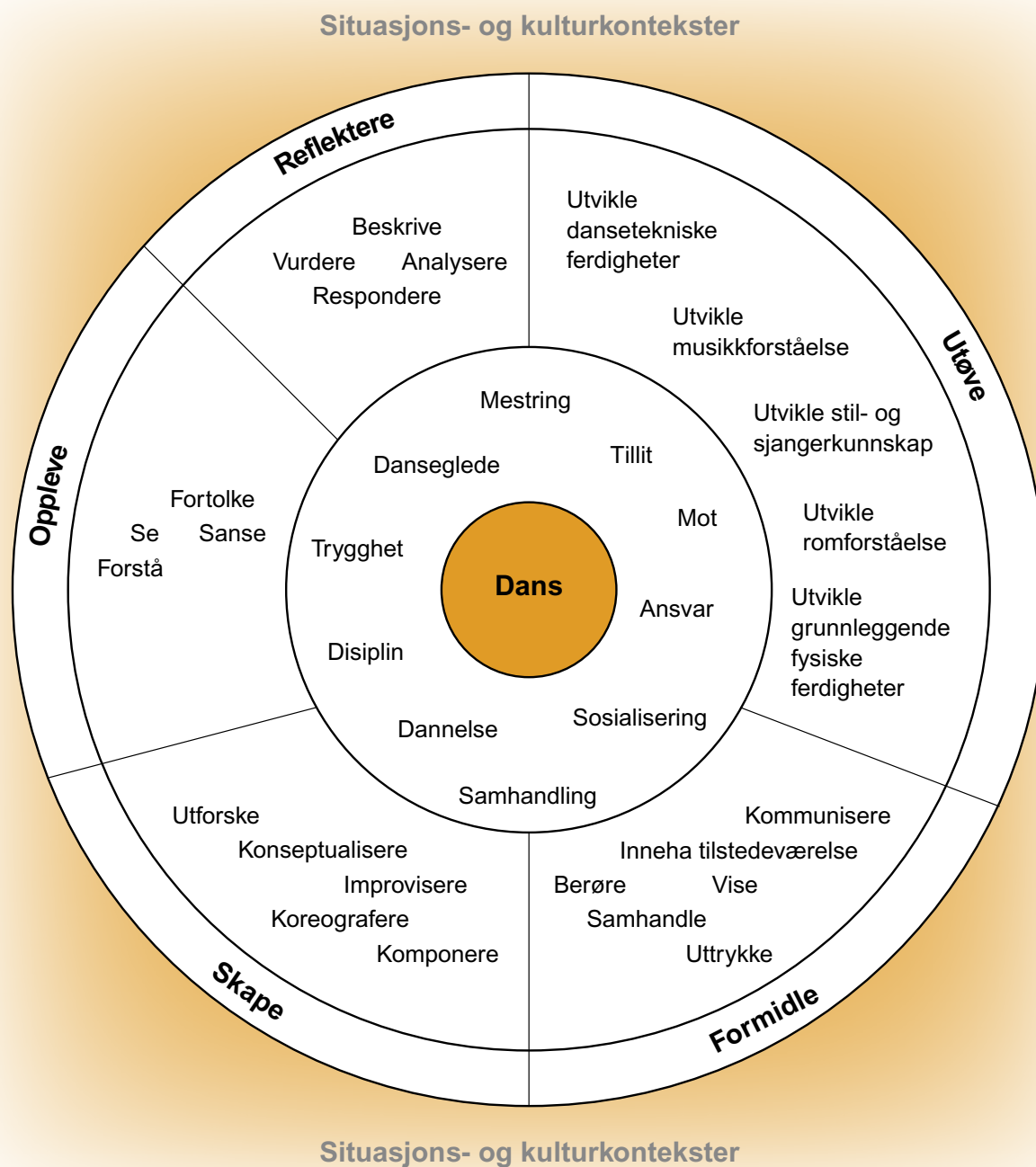
3.2.2 Overordna mål

Gjennom arbeidet med dans skal elevene kunne

- mestre basisferdigheter relatert til egen kropp, nivå, sjanger og dansefagets egenart
- anvende dans som kommunikasjons- og uttryksmiddel
- oppleve glede ved å mestre, skape og utøve og gjennom det få tiltro til egne evner og uttryksmuligheter
- utvikle kritisk tenkning, disiplin og samarbeid
- få muligheter til fordypning som kan danne grunnlag for videregående og høyere utdanning i dans
- bli ressurspersoner som bidrar til et levende kulturliv

3.2.3. Faghjul

Inspirasjon til faghjulet er hentet fra skrivesenteret.no/ressurser/skrivehjulet

Faghjul – dans som uttryksmiddel

Faghjulet viser dansefagets mange muligheter og potensial.

Den ytterste sirkelen viser fem overordna handlinger i faget: *utøve, formidle, skape, oppleve og reflektere*.

Den nest ytterste sirkelen viser en "verktøykasse" som rommer de aktivitetene en tilrettelegger for å gjøre dansen tilgjengelig for elevene.

Ved å dreie det ytterste hjulet kan en få fram nye kombinasjoner av handlinger og aktiviteter.

Den nest innerste sirkelen viser grunnleggende verdier som utvikles gjennom danseopplæringa.

Faghjulet må forstås i lys av ulike kontekster som opplæringa er en del av. Kultur- og situasjonskontekster er derfor plassert utenfor selve hjulet.

Kulturkonteksten angir det som er rundt situasjonen. Her kommer sjangrer, koder, normer, tradisjoner, framføringspraksiser, læringsmål og kulturelt mangfold inn.

Situasjonskontekst er den konkrete situasjonen her og nå. Den tar hensyn til elevforutsetningene, relasjonene i gruppa, publikummet. Dette får betydning for innhold og aktiviteter. Ulike situasjonskontekster vil anspore til ulike formidlingsformer og ulike dansestiler.

Læreren må skape forbindelse mellom opplæringssituasjonen og relevante kulturaspekter.

For eksempel vil et konkret innstuderingsarbeid naturlig ses i sammenheng med den historiske konteksten dansen har oppstått i. Eller når undervisninga tilpasses en flerkulturell gruppe elever, bør også de kulturelle aspektene de unge bringer med seg, trekkes inn i situasjonskonteksten.

Faghjulet kan hjelpe oss til å se varierte sider ved danseopplæringa. Det kan brukes til refleksjon i lærerteamet, eller når lærere planlegger og vurderer danseundervisning.

3.2.4 Læringsmål

Nedenfor beskrives de tre programmene med læringsmål og forventninger til læreren. Læringsmålene er generelle på tvers av de spesifikke dansefagene. Det vil være behov for å utvikle lokale fagplaner som konkretiserer og implementerer læringsmålene inn i hvert enkelt dansefag og tydeliggjør egenart, delmål og faglig progresjon relatert til elevenes alder og nivå. Dette utviklingsarbeidet bør gjøres kommunalt eller interkommunalt ut fra skolens størrelse, ramme faktorer og organisering.

Breddeprogrammet

Forventninger til læreren

- skaper et læringsmiljø preget av trivsel, trygghet, samarbeid og samhandling
- vektlegger prosess og mestring
- skaper gode formidlingsopplevelser
- stimulerer kreativitet og danning gjennom å gi elevene mulighet til å skape og oppleve
- er åpen for brede nettverksamarbeid

Læringsmål

Eleven

- opplever dansens mangfold og glede
- samarbeider og deltar aktivt i et sosialt fellesskap
- utforsker og skaper egne små uttrykk
- har deltatt med enkle danseuttrykk på en relevant visningsarena
- er del av et levende kulturliv i lokalmiljøet og bidrar til å skape felles lokal identitet og livsglede

Kjerneprogrammet

Det er i dette programmet dansetilbudets hovedvirksomhet bør ligge.

Programmet er for elever som ønsker å delta på et fast undervisningstilbud i dans som imøtekommer ulike behov og ulike grader av motivasjon og ambisjon. Det kan være både et mer åpent breddetilbud og et tilbud for elever som er motivert for å utvikle sine utøvende og skapende evner gjennom langsiktig og systematisk opplæring.

I dette programmet er det anbefalt å legge til rette for et mangfoldig tilbud av ulike dansefag, dessuten alders- og nivåinndeling. Avhengig av skolens størrelse, lærernes kompetanse og antall danseelever kan det utvikles varierte timeplaner og gruppesammensetninger som imøtekommer elevenes ulike forutsetninger, motivasjon og ambisjonsnivå.

Forventninger til læreren

- tilrettelegger for systematisk trening i å utvikle fagspesifikk basisferdighet
- tilrettelegger for god faglig progresjon og kontinuitet fra nybegynner, litt øvet, øvet og til viderekommen
- utfordrer elevenes personlige uttrykk og formidling
- tilrettelegger for kreative læringsprosesser der elevene skaper fra idé til produkt
- vektlegger samhandling og fellesskap
- stimulerer elevenes indre motivasjon, engasjement og arbeidsdisiplin
- vektlegger elevenes egenvurdering og refleksjon, bruker formativ vurdering aktivt

Læringsmål

Eleven

- har kunnskap om og mestrer fagspesifikke ferdigheter relatert til egen kropp, nivå og dansefagets egenart
- har kunnskap om og utøver danseuttrykk relatert til dynamikk, musikk, rom og arenaer, alene og i ulike grupper
- har kunnskap om enkle koreografiske prinsipper og har deltatt i skapende prosesser fra idé til produkt
- har kjennskap til dansens mangfold og rolle i samfunnet og deltar i samtaler om dans
- reflekterer over egen læring og utvikling
- viser respekt for dansekulturens normer og verdier, er forberedt, positiv og motivert i dansetreninga og viser god treningskultur

Fordypningsprogrammet

Undervisningstilbudet bygger på fasene i Kjerneprogrammet, men skal være forsterket med hensyn til innhold og omfang, vurdering og oppfølging.

Forventninger til læreren

- tilrettelegger og veileder læring og utvikling på høyt faglig og kunstnerisk nivå
- gir tilpasset opplæring til hver enkelt elev
- tilrettelegger for kunstneriske prosesser og utvikling av kunstnerisk bevissthet
- tilrettelegger for utstrakt erfaring med visninger og forestillinger på ulike arenaer
- stimulerer til selvstendighet, disiplin og struktur
- anvender tilbakemelding og vurdering aktivt
- tilrettelegger for at elevene blir gode forbilder for andre danseelever

Læringsmål

Eleven

- integrerer fagspesifikke ferdigheter og anvender dette i dansen
- viser innsikt i egen danseteknisk og kunstnerisk utvikling og utøver dans med personlig uttrykk og tilstedeværelse i små og større produksjoner
- har kunnskap om kunstneriske prosesser, koreografiske prinsipper og virkemidler, utforsker og utvikler egne komposisjoner og koreografier
- har kunnskap om dansen som et kunstnerisk, sosialt, historisk og kulturelt uttrykk
- har kunnskap om treningslære og ernæring, planlegger og strukturerer egen treningshverdag
- tar aktivt del i refleksjon, respons og vurdering

3.2.5. Innhold

Innhold handler om undervisningas *hva*, knyttet opp mot lærestoff, ulike dansefag, dansesjangrer, dansestiler og uttrykksformer. De ulike dansefagene har hver sin egenart, teknikk og estetikk.

De sentrale dansefagene i kulturskolen er:

- klassisk ballett
- jazzdans
- samtidsdans
- tradisjonsdans
- urbane dansestiler

Kulturskolens dansetilbud kan også omfatte supplerende og relevante dansefag. Disse kan være integrert i dansefagene som er beskrevet ovenfor eller stå som egne tilbud på timeplanen.

Eksempler kan være: barnedans og danselek, kreativ dans, musikaldans, stepp, styrke og stretch, nysirkus, dansemiks og/eller akrobatikk. Her må den enkelte kulturskole utnytte lokal kompetanse.

Faghjulets ytterste sirkel

Faghjulets ytterste sirkel med handlingene *utøve, formidle, skape, oppleve* og *reflektere* bør være et sentralt innhold og perspektiv i alle dansefag og gi ideer og føringer for tilrettelegging av danseopplæringa.

Utøve

Å trene på å utøve er det mest grunnleggende i en dansetime, og mye tid må vies til dette arbeidet. Kroppen er dansens instrument, og gjennom denne uttrykker eleven seg. Eleven må lære å automatisere og integrere danseteknikk, være til stede i øyeblikket og gå inn i et danseuttrykk med hele seg.

Å utøve handler i første omgang om å vise og framføre enkle bevegelser og bevegelsesprinsipper med egen kropp. Vekten må ligge på å videreutvikle kroppens fysiske potensial og gjennom dette skape frihet og trygghet i den sceniske formidlingen.

Formidle

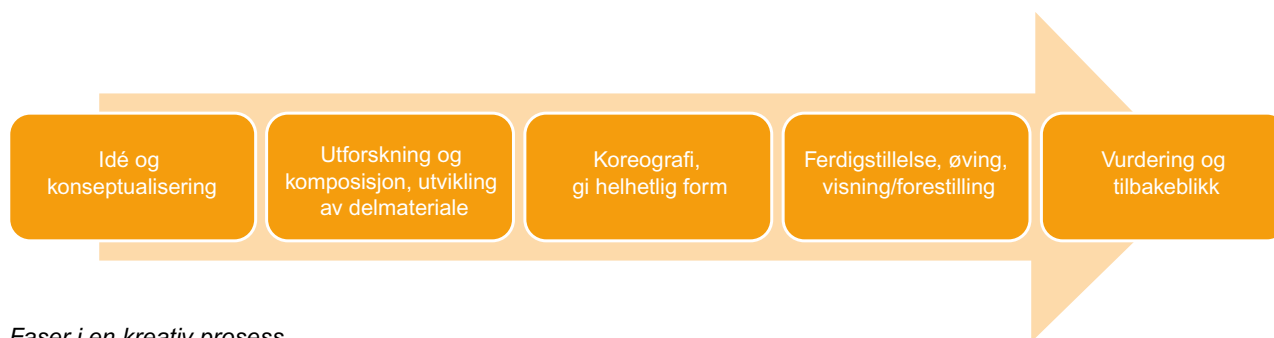
Dans som kunstform handler om å uttrykke seg gjennom kroppen. For å lykkes i dette må eleven få møte kombinasjoner av ulike stiler og stemninger og videre sikte mot å uttrykke og berøre på et dypere plan. Gjennom små, interne visninger og større forestillinger kan man legge til rette for varierte formidlingserfaringer, repertoar og uttrykk som spiller dansens bredde og mangfold.

Skape

Å skape er en viktig del av danseopplæringa. Eleven skal delta i en kunstnerisk prosess fra idé til produkt og erfare de ulike fasene i en kreativ prosess (se modellen nedenfor).

Fra idé og konseptualisering, via utforskning og utvikling av bevegelsesmateriale gjennom improvisasjon og komposisjon. Videre til koreografi- og formgivningsfasen der helheten sys sammen med dramaturgi, kostyme og kanskje sceniske virkemidler, til ferdigstillelsesfasen der en øver og terper, og til slutt selve visningen og vurderingen i etterkant.

Faser i en kreativ prosess.

Oppleve

Som danseelev er det viktig å få oppleve dans som en uttrykksform med et budskap som kan berøre andre. Dette innebærer at eleven også skal lære «om» dans.

Dette handler om dannelsespotensialet i faget, det å kunne sette dansen inn i et historisk, kulturelt, sosialt og estetisk perspektiv. Det kan være gjennom at læreren forteller og viser eksempler ved bruk av tekst, bilde og/eller film, eller gjennom at elevene tas med på profesjonelle forestillinger eller møter gjestelærere med workshops fra dagsaktuelle forestillinger.

Læreren har ansvaret for å utvide elevens perspektiv til dans som kulturelt og kunstnerisk uttrykk og stimulere til en utvidet interesse for dans ut over egen utøvelse. Å oppleve må kobles til neste dimensjon ved faget: Å reflektere.

Reflektere

Vi lærer gjennom å koble teori og praksis sammen, gjennom å reflektere over mening, over våre handlinger og knytte ny erfaring og kunnskap sammen med erfaringer og kunnskap vi allerede har. Det er viktig å bruke refleksjon som et læringsverktøy og integrere refleksjon med de utøvende og skapende dimensjonene i faget. Eleven skal få eierskap til egen læringsprosess gjennom refleksjon, kritisk tenkning, verbalisering og gjennom å se dansefaget i en samfunnsmessig ramme. Refleksjon innebærer også å beskrive, fortolke og vurdere danseuttrykk.

Samtalene om dans vil også bidra til elevenes faglige utvikling.

3.2.6. Arbeidsformer og organisering

Arbeidsformer

Arbeidsformer handler om undervisningas *hvordan*, hvilke metoder og læringsaktiviteter som blir anvendt. Generelt benyttes ulike arbeidsformer i danseopplæring:

- lærerstyrt undervisning
- produksjons- og forestillingsarbeid
- veiledning og vurdering
- elevmedvirkning og selvstendig arbeid
- samarbeid
- utforskning og skapende arbeid
- prosjektarbeid og tverrfaglig arbeid

Variasjon er en nøkkel til læring. Det forutsetter at læreren har et bredt spekter av metoder og arbeidsformer for å legge til rette læring i ulike kontekster, med ulike elever og elevgrupper. Sentrale stikkord er ellers beskrevet i faghjulet, den mellomste sirkelen. Her finner man en «verktøykasse» for tilrettelegging av læring og utvikling.

Det forventes at elevene trener på egen hånd utenom undervisningstimen. Prosjektperioder, workshops, helgekurs og sommerkurs kan være supplerende tilbud i danseopplæringa.

Organisering

Dansetilbudet i Kjerneprogrammet og Fordypningsprogrammet organiseres gjerne som ukentlige «klasser» som går over et helt semester eller skoleår, der elevene danser sammen med en fast gruppe og lærer. I programmene integreres det ofte en vurderingsklasse/åpen klasse og små og store visninger/forestillinger der elevene får vist fram sine resultater.

Opplæringa bør foregå ukentlig, med aldersinndelt og/eller nivåinndelt undervisning i grupper. Hensiktsmessig varighet for danseklassen avhenger av dansefagets egenart, antall elever, alder og ferdighetsnivå.

Gruppestørrelsen bør ta hensyn til elevenes forutsetninger, alder, dansefagets egenart og rommets størrelse.

På kulturskoler der dansefaget har mange elever organisert i større grupper, bør det settes av nok ressurser til administrasjon og ledelse som er direkte knyttet til dansefag. Denne ressursen kan blant annet benyttes til timeplanarbeid, opptak, oppfølging av enkeltelever, faglig utviklingsarbeid, informasjonsarbeid, visjon og strategi, produksjon og gjennomføring av forestillinger.

Å undervise fysiske fag i store grupper er krevende, og dansepedagogen må selv utvikle materiale, øvelser og koreografi. Dette bør gjenspeiles i lærerens arbeidsplan, og arbeidstidsavtalene for dansepedagoger bør følge anbefalinger fra relevante fagforbund og lokale avtaler.

Samarbeid med andre aktører

Dans bør knyttes sammen med andre kunst- og kulturuttrykk i kulturskolen. Dette vil kunne stimulere elevens tilhørighet i kulturskolen og knytte læringa i faget til et bredt spekter av bruksområder.

Eksterne samarbeidspartnere kan være Den kulturelle skolesekken og skoleverket, kulturlivet, idretten, dessuten etater for psykisk og fysisk helse. Dansefaget i kulturskolen er en naturlig aktør i lokale kulturmønstringer.

Kulturskolen må være utviklingsorientert og være en god samspiller for å kunne realisere sitt potensial som lokalt ressurscenter, og dansen bør ha en viktig rolle i denne sammenheng.

3.2.7. Vurdering for læring

Vurdering er en viktig del av læringsarbeidet. Alle elever har behov for å bli sett og få konkrete tilbakemeldinger som støtter progresjon og utvikling. Hensikten med vurdering for læring er at den skal være individtilpasset og støtte opp om elevens personlige og faglige utvikling. Mye av vurderingsarbeidet foregår uformelt i den daglige klassesituasjonen i samtale mellom lærer og elev. I dans kan vurdering for læring foregå i gruppe eller individuelt. Vurdering for læring er viktig, men samtidig ressurskrevende, noe det bør bli tatt hensyn til når midler skal fordeles. Det er også viktig å utvikle gode formelle vurderingsrutiner og informere både elever og foreldre/foresatte om gruppas- og enkeltelevens læring og utvikling.

Elevenes forutsetninger for å lære kan styrkes dersom de

- forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem
- får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen
- får råd om hvordan de kan forbedre seg
- er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og egen utvikling

(udir.no, 2014)

Følgende vurderingsformer bør integreres i opplæringa. Den enkelte kulturskole avgjør hvordan og i hvilket omfang:

Læringsmålene er viktige kriterier for å vurdere elevenes utvikling. Elevene må forstå hva de skal lære og hva som er forventet av dem. Når alderen tilsier det, kan læringsmålene være et naturlig utgangspunkt for elevenes egen bevisstgjøring rundt læring i faget. Dette kan innebære å sette seg egne delmål.

Læringsstøttende tilbakemeldinger. Læreren gir konkrete tilbakemeldinger med presise og konstruktive råd til elevene underveis i prosessene. Dette er formativ vurdering og kjernen i lærerens veiledning.

Dialog om faglig kvalitet. Læreren har dialog med elevene om hva som er faglig kvalitet og styrker gjennom dette bevisstgjøring om hvordan dette kan oppnås.

Eleven vurderer seg selv. Eleven settes i stand til å vurdere kvaliteten på eget arbeid, ta stilling til egen innsats og utvikling. En god læringsprosess innebærer både å vite hva man kan og bevissthet om det man strever med.

Elevrespons. Elevene gir hverandre konkrete tilbakemeldinger (kameratvurdering). Læreren legger til rette for reflekterende samtaler og kjøreregler for slike tilbakemeldinger.

Gruppevurdering. Læreren legger til rette for gruppevurdering som stimulerer til et godt og inkluderende læringsmiljø.

Loggbok. Loggføring kan være et godt verktøy for å øke elevenes bevissthet rundt egen læring og utvikling.

Utviklingssamtaler. Utviklingssamtaler som er tilpasset alder og nivå mellom elev, lærer og eventuelt foreldre/foresatte, har en naturlig plass i Kjerneprogrammet og Fordypningsprogrammet. Tema som kan tas opp, er utvikling, faglige utfordringer, arbeidsinnsats, resultater, trivsel og ambisjoner.

3.2.8 Lokaler og utstyr

Lokaler

Det fysiske danserommet og sceneforholdene må tilrettelegges for dansens behov og egenart. Dette innebærer blant annet:

- Dansesalen(e) bør ha god størrelse, takhøyde, lysforhold og ventilasjon, dessuten pauseplass og garderobe med tilgjengelig dusj.
- Golvet i et dansestudio er danserens og pedagogens arbeidsflate. Det bør være tilpasset dansens bevegelser for å unngå belastninger og skader. Overflata bør være jevn med dansematter eller belagt med tre/parkett.
- Barrer langs vegg eller flyttbare barrer dersom det undervises i dansefag som krever dette.
- Egnet lager/rom for oppbevaring av kostymer, rekvisitter og treningsutstyr.
- Lærerne bør ha egen garderobe, dessuten ha tilgang til kontor/arbeidsrom.

Visningsarenaer

Visningsarenaer for dans er svært viktig og alle elever, uansett nivå eller alder, bør hvert skoleår framføre dans for et publikum. Arenaene kan være alt fra små visninger i skolens lokaler eller visninger site specific i uterom, til store oppsetninger i kulturhus, teater, samfunnshus eller idrettshaller.

En større danseproduksjon krever god planlegging på forhånd, ryddige produksjonsplaner med klare ansvarsområder og blant annet oversikt over kostymer, koreografirekkefølge, backstageområdet, lys og lyd.

Å kunne framføre dans på en scene er en viktig del av læringa og den kunstneriske utviklinga til elevene. Det bør tas hensyn til dette i form av personalressurser og ressurser til koreografi og til produksjonsmidler (lokaler, lys, lyd, kostyme, scenografi, PR).

Utstyr

Det er viktig at undervisninga legges til rette med relevant materiell. Dette kan være:

- Musikkavspillingsutstyr som er lett tilgjengelig og tilpasset rommets størrelse for å sikre god kvalitet på lyd.
- Nødvendig treningsutstyr som tøyematter, strikker, balanseballer, brett, puter, skjelett- og muskelplansjer samt stokker relatert til de ulike dansefagenes egenart og behov.
- Førstehjelpsutstyr som er tilpasset dansetreningens behov.
- Tilgjengelig datautstyr og programvare for lyd-, bilde- og filmredigering.
- Dansebibliotek med bøker, bilder og film (fysisk og/eller digitale).

3.3. Fagplan musikk

3.3.1 Musikk i kulturskolen

Kjernen i kulturskolens musikkopplæring er instrumental-/vokalopplæringa, samspillsaktivitetene og konsertene, basert på en langsiktig motorisk, teknisk og uttrykksmessig trening, og i et vidt sjangerspenn.

Det utøvende musikkfaget har solide metodiske tradisjoner for opplæring i ulike stryke- og blåseinstrumenter, tangentinstrumenter og sang, strengeinstrumenter, folkemusikkinstrumenter og bandinstrumenter, og en høyt kvalifisert yrkesgruppe i lærerne. Slik blir musikktilbudet en viktig underskog både for høyere musikkutdanning, for lokalt/regionalt musikkliv og for profesjonell musikkutøving.

Musikktilbudet skal sørge for at alle elever får utnyttet sitt potensial så langt som overhodet mulig. Tilbudet skal fange opp de elevene som viser særskilte forutsetninger og som vil inn på en senere profesjonsutdanning.

Læringsssynet tilsier at alle unge har et iboende potensial for sang og spill; opplæringen er talentutvikling fra første stund. Viktige handlinger er å *utøve, formidle, lytte, reflektere* og *skape*.

En intensjon med musikkfaget er å gjøre elevene til aktive og medvirkende deltakere i sine læringsprosesser.

Breddeprogram, Kjerneprogram og Fordypningsprogram vil til sammen gi elevene tilgang til det brede og fordypende spekteret ved musikkfaget.

Musikkopplæringa og kulturlivet

Kulturskolens musikk lærere og lokalmiljøets korps, orkestre, band, spelemannslag og kor har stor gjensidig interesse av å samarbeide om elevenes utvikling, mestring, motivasjon og behov. Mens kulturskolen bidrar med lærerkompetanse, bidrar ensemblene med viktig samspillstøring og lederskap. Det er viktig at elevene opplever en helhetlig opplæringsarena der instrumentalopplæring, øving, ensemblespill og formidling – på tvers av aldersgrupper – er et helhetlig felt. Det bør derfor etableres et tett samarbeid med ledere og styrer i organiserte samspillsensembler i lokalmiljøet. Dette kan skje gjennom gode samhandlingsmodeller og felles tiltak for kompetanseutvikling.

Musikk i nåtid og framtid

Musikkelevne skal være framtidens musikkutøvere, musikkpedagoger, musikkskapere og publikummere. Musikkopplæringa gir gode betingelser for denne utfoldelsen ved å gi elevene kunnskaper og erfaringer som de kan ha glede av gjennom hele livsløpet.

Musikkutøving er, i tillegg til at det har sin kunstneriske egenverdi, en kilde til mestring, selvinnsikt, selvtillit, erkjennelse, undring, oppdagelse og samhandling.

De unge kommer til å leve i et samfunn som blir mer og mer globalisert. Kulturskolens musikkopplæring må bidra til å utvikle en kompetanse som gjør det mulig for dem å forberedes til dette, bli verdibevisste, ansvarsbevisste, utvikle personlige uttrykk og innlevelsesevne. Ensemblene blir en arena der disse egenskapene kan bli realisert. Elevene lærer å møte oppmerksomhet rettet mot individet, forventningspress, krav om «iscenesetting» av seg selv. Her forenes solospill og lagspill, likeverdige musikere lytter til hverandre, resultatet avhenger av alle.

I dag er forståelsen av kultur og samfunn påvirket av inntrykk fra hele verden. Uttrykk, innhold og formidlingsformer er preget av stort mangfold når det gjelder musikkjangrer, etnisitet og tradisjon. Dette åpner for en ny forståelse av hva musikk kan være som kulturell møteplass og som kunstnerisk uttrykk. Musikkopplæringa står i et spenningsfelt mellom fortid, nåtid og framtid. Den skal gjenspeile mangfoldet og samfunnets dynamikk, samtidig skal den ivareta historie og tradisjoner.

En moderne forståelse av det utøvende feltet tilsier et musikkollegium som representerer både en klassisk, tolkningsbasert musikktradisjon og en muntlig, gehørbasert tradisjon og som deler, utveksler og tar med det beste fra begge tradisjonene. Der det fins lærerkompetanse, bør en legge ekstra vekt på undervisningstilbud som er knyttet til instrumenter der rekrutteringen er mangelfull. En solid underskog er viktig for utdanningskjeden.

Når de unge får delta i flerkulturelle uttrykk og ta instrumentet sitt med inn i nye kombinasjoner av musikk, visuelle uttrykk, tekst og bevegelsesuttrykk, vil det kunne styrke kulturforståelse og ytringsfrihet.

3.3.2. Overordna mål

Gjennom arbeidet med musikk skal elevene

- oppnå gode ferdigheter på instrumentet sitt, på alle nivåer og ut fra ambisjonsnivå
- oppleve mestringsglede og positiv selvutvikling
- utvikle seg til selvstendige utøvere som har glede av musikk livet gjennom
- bli aktive lyttere med et nært forhold til musikk
- utvikle evnen til samspill og samarbeid
- få muligheter til fordypning som kan danne grunnlag for videregående og høyere utdanning i musikk
- bli ressurspersoner som bidrar til et levende kulturliv

3.3.3. Faghjul

Inspirasjon til faghjulet er hentet fra skrivesenteret.no/ressurser/skrivehjulet

Faghjul – musikk som uttryksmiddel

Faghjulet viser musikk som uttryksmiddel.

Den ytterste sirkelen viser fem overordna handlinger: *utøve, formidle, lytte, reflektere* og *skape*.

Den nest ytterste sirkelen viser en «verktøykasse» med aktiviteter en anvender for å gjøre musikken tilgjengelig for elevene.

Ved å dreie det ytterste hjulet kan en få fram mindre opplagte kombinasjoner av handlinger og aktiviteter. Den nest innerste sirkelen viser allmenndannende kvaliteter en kan oppnå gjennom musikkopplæring.

Musikkhjulet må forstås i lys av ulike kontekster som opplæringa er en del av. Kultur- og situasjonskontekster er derfor plassert utenfor selve hjulet.

Kulturkonteksten angir det som er rundt situasjonen. Her kommer sjangrer, koder, normer, tradisjoner, framføringspraksiser, læringsmål og kulturelt mangfold inn.

Situasjonskontekst er den konkrete situasjonen her og nå. Den tar hensyn til elevforutsetningene, relasjonene i gruppa, konsertpublikummet. Dette får betydning for innhold og aktiviteter. Ulike situasjoner vil anspore til ulike formidlingsformer og ulike musikkvalg.

Læreren må skape forbindelse mellom opplæringssituasjonen og relevante kulturaspekter. For eksempel vil et konkret innstuderingsarbeid naturlig ses i sammenheng med den historiske konteksten musikken har oppstått i. Eller når undervisninga tilpasses en flerkulturell gruppe elever, bør også de kulturelle aspektene de unge bringer med seg, trekkes inn i situasjonskonteksten.

Faghjulet kan hjelpe oss til å se ulike sider ved musikkopplæringa. Det kan brukes til refleksjon i lærerteamet, eller når lærere planlegger og vurderer undervisning.

3.3.4. Læringsmål og utviklingsfaser

Nedenfor beskrives de tre programmene med læringsmål, nøkkelkompetanser og forventninger til læreren.

Breddeprogrammet

Forventninger til læreren

- skaper et læringsmiljø preget av samhandling, opplevelse og aktivisering
- vektlegger prosess og mestring
- tilrettelegger for læring av basisferdigheter og musikalske grunnelementer
- trener oppmerksomhet og tilstedeværelse
- er åpen for brede nettverksamarbeid

Læringsmål

Eleven

- mestrer utøvende basisferdigheter
- deltar aktivt i samspill og sosialt fellesskap
- lærer gjennom lek, utforskning, eksperimentering og refleksjon
- kjenner grunnleggende musikkfaglige begreper
- har trening i å formidle musikk på en relevant arena
- er del av et levende kulturliv i lokalmiljøet og bidrar til å skape felles lokal identitet og livsglede

Kjerneprogrammet

Innholdet i undervisninga skal bidra til å utvikle håndverksmessig og kunstnerisk kvalitet, selvstendighet og samspillsevne. Undervisning og veiledning er tilpasset den enkelte elev og foregår individuelt, i grupper og i ulike ensembler. Der det fins lærerkompetanse, bør programmet styrke/etablere undervisningstilbud på instrumenter der rekrutteringen er mangelfull, som orgel, visse folkemusikk- og orkesterinstrumenter. En solid underskog er viktig for utdanningskjeden.

Fire faser. Opplæringa deles inn i fire faser.

- Fase 1: Begynnernivå
- Fase 2: Mellomnivå
- Fase 3: Høyere mellomnivå
- Fase 4: Viderekomment nivå

Én og samme elev kan befinne seg på ulike nivåer når det gjelder musikkforståelse, teknikk, notelesing eller gehørutvikling. Elevens individuelle forutsetninger vil være bestemmende for progresjon og valg av innhold. Det er derfor ingen tidsplan knyttet til de ulike fasene, men en veiledende progresjon tilsier fra ett til fire år på hver fase.

Det vil være behov for lokale læreplaner som konkretiserer læringsmålene i delmål og faglig progresjon for ulike instrumentgrupper.

Det er viktig at læreren gjør seg kjent med elevens totale situasjon. Å kjenne til den samspillstreningen som elever får utenom kulturskolen, vil kunne ha konsekvenser for lærerens planlegging og for vektleggingen av ulike emner for ulike elever. Det gir læreren innsikt i elevens samlede arbeidsmengde og gjør det mulig å koordinere fritidsaktiviteter.

Nøkkelkompetanser

Undervisninga i Kjerneprogrammet sentrerer rundt fem nøkkelkompetanser: *øve, framføre, høre, lese, lage*. De representerer et langsiktig læringssyn og er nøkkelen til å lykkes i faget, uansett hvilket nivå eleven befinner seg på. De må ses i sammenheng.

Øve

Å kunne øve innebærer at eleven lærer å være sin egen lærer. Eleven må kunne planlegge og gjennomføre øving, repetere, lytte kritisk og gi seg selv konstruktiv tilbakemelding. Målet er å *utøve musikk* og gå inn i et musikkuttrykk med hele seg. Mye tid må vies til dette.

Framføre

Å kunne framføre innebærer å uttrykke og berøre på et dypere plan, arbeid med formidling, konsentrasjon, presentasjon, stressmestring, innspilling og konsertproduksjon. Det gjelder både solospill og framføring sammen med band/ensembler, korps, orkestre, kor, profesjonelle musikere og elever fra andre kunstformer.

Høre

Å kunne høre handler om å lytte, analysere, samhandle, samspille, imitere og improvisere med stemme, instrument og gjennom dans og bevegelse. Det dreier seg også om å transkribere musikk, lytte kritisk til eget spill og verdsette musikk.

Lese

Å kunne lese dreier seg om å oppfatte, tolke og forstå musikalske grunnelementer som tegn, motiv, tema og formforløp på grunnlag av notasjon, for så å gjenskape dem. Gjennom gjenkjennelse og anvendelse av elementene utvikles forståelsen for hvordan strukturer preger musikalske uttrykk. Det enkelte lærerkollegium må diskutere spørsmålet om hvordan dette skal vektes for at tradisjonsgrunnlaget i ulike musikkjangrer skal ivaretas. Prima vista-spill vil være en del av kompetansen.

Lage

Å kunne lage innebærer arbeid i spennet fra intuitive improvisasjoner via komponering og låtskriving til videreformidling av musikalske ideer i samspill, dessuten utvikling av kompetanse i lyddesign, musikkteknologi og konsertproduksjon. Å beherske ulike former for notasjon og på ulike måter ta vare på egenkomponert musikk, står sentralt.

Fase 1: Begynnernivå

Forventninger til læreren

- setter samspill og musikkopplevelse i sentrum
- gjør eleven fortrolig med instrumentet og instrumentets muligheter
- styrker elevens oppmerksomhet og iakttakelsesevne
- legger grunnlaget for optimal teknisk utvikling
- gir tilstrekkelig rom for spontan uttrykks glede
- har tett samarbeid med foreldre/foresatte

Læringsmål

Eleven

- imiterer, spiller/synger melodier og rytmemønstre på gehør
- lytter til og vurderer egen musisering
- stemmer instrumentet og intonerer
- finner grunnpulsen i musikken
- leser noter ved å synge melodier på notenavn, trinn eller sol-fa og dirigere grunnslagene
- leser noter ved å sammenlikne og finne likheter i notebildet
- spiller enkle melodier prima vista
- komponerer videre på melodier der starten er oppgitt
- komponerer, dirigerer og noterer egne melodier
- improviserer med utgangspunkt i toner, historier, stemninger, stikkord
- henter informasjon fra tittel, komponist, tempo, taktart, toneart, dynamiske tegn og musikkuttrykk i innstuderingsarbeidet
- gjør rede for hva som kjennetegner en god spillestilling og tekniske basisferdigheter
- øver jevnlig og samarbeider med læreren og foreldre/foresatte om gode øvingsrutiner
- spiller/synger musikk i ulike fora

Fase 2: Mellomnivå

Forventninger til læreren

- setter spilleglede og energi i sentrum
- legger til rette for varierte samspillserfaringer
- styrker grunnleggende tekniske ferdigheter
- har fokus på kroppsbevissthet
- knytter gehørarbeid og teori til det utøvende arbeidet
- gir elevens komposisjoner og improvisasjoner en sentral plass
- styrker elevens leseferdigheter forankret i elementær musikkteori, bakgrunnskunnskap/historikk
- utvikler åpenhet for ulike musikalske sjangre

Læringsmål

Eleven

- imiterer musikalsk form og uttrykk
- improviserer med utgangspunkt i ulike skalaer og akkordrekker
- lytter aktivt til eget spill og medelever i samspill
- bruker treklanger, skalaer og intervaller som notesingsverktøy
- spiller enkle stykker prima vista
- leser, tolker og anvender musikkteori og bakgrunnshistorikk i innstuderingsprosessen

- komponerer egne melodier for instrumentet sitt
- komponerer musikk ved hjelp av enkel musikkteknologi
- improviserer med utgangspunkt i akkordrekker
- dokumenterer grunnleggende tekniske kunnskaper på instrumentet
- øver variert og løsningsorientert med stor utholdenhet
- spiller konserter på ulike publikumsarenaer
- setter sammen konsertprogram i samarbeid med læreren og medelever

Fase 3: Øvre mellomnivå

Forventninger til læreren

- setter musikalsk kommunikasjon og uttrykk i sentrum
- videreutvikler tekniske ferdigheter
- har fokus på kroppsbevissthet
- knytter gehørarbeid og teori til det utøvende arbeidet
- gir kreative prosesser som improvisasjon/komposisjon/arrangering sentral plass
- legger til rette for samspill og produksjon av konserter/forestillinger
- legger til rette for kunstopplevelser som utfordrer og repertoar som viser mangfold og muligheter

Læringsmål

Eleven

- memorerer og gjengir sammensatte musikalske forløp
- vurderer eget spill
- improviserer med utgangspunkt i ulike improvisasjonsteknikker og tradisjoner
- lytter til og reflekterer over mange typer musikk
- leser grafiske og andre notasjonsformer
- leser kroppsspråk og bevegelser
- lager musikkvideoer og gjør musikkinnspillinger
- videreutvikler et eksisterende musikalsk materiale og komponerer alene eller i samarbeid med andre
- planlegger konsertprosjekter sammen med læreren
- utøver funksjonell instrumental-/vokalteknikk
- forstår enkel anatomi og nyttiggjør seg kunnskap om spenninger og feilbelastning
- bruker opptak av eget spill som øvingsmetode
- planlegger øving sammen med læreren
- framfører og tolker et allsidig repertoar basert på sjanger- og stilforståelse
- samarbeider med andre om produksjoner der ulike kunstuttrykk integreres
- spiller konserter med formidlingsvilje

Fase 4: Viderekomment nivå

Forventninger til læreren

- vektlegger instrumentalteknisk ferdighet og forståelse på høyt nivå
- legger til rette for deltakelse på arenaer for kunstnerisk og instrumentfaglig samarbeid på tvers
- forbereder eleven til opptaksprøver og prøvespill
- stimulerer elevens selvledelse, gode arbeids- og øvingsrutiner

Læringsmål

Eleven

- imiterer og transponerer melodier ved hjelp av auditive analysemetoder og «huskeknagger»
- gjør auditive analyser av musikkstykkers form og innhold
- innstuderer og framfører musikk med integritet
- analyserer og beskriver musikk med et godt begrepsapparat
- nyttiggjør seg bred informasjon fra et notebilde
- improviserer i ulike stilarter
- tilpasser arrangementer, komponerer og arrangerer musikk for relevante besetninger
- lager langsiktige øvingsplaner og arbeider kontinuerlig med å optimalisere øvingsmåter
- benytter mentale innstuderingsteknikker i øvingsarbeidet
- instruerer og øver med små ensembler
- spiller solokonsserter
- leder planlegging, gjennomføring og presentasjon av konsserter

Fordypningsprogrammet

Undervisningstilbudet bygger på kjerneprogrammet, men er vesentlig forsterket med hensyn til innhold og omfang.

Forventninger til læreren

- tilrettelegger for utvikling på høyt faglig og kunstnerisk nivå
- stimulerer til selvstendighet, disiplin og struktur
- ser potensial, inspirerer og gir impulser
- stimulerer elevens egen kunstneriske bevissthet
- har målsetting om å bidra til å skape hele mennesker
- fremmer elevens bevisstgjøring om ambisjoner
- tilrettelegger for utstrakt samspill og konsserterfaring
- vurderer både prosess og produkt sammen med eleven
- vektlegger god og sunn kroppsphysiologi
- vektlegger et godt samarbeid mellom hjem – kulturskole – lærer – elev

Læringsmål

Eleven

- har instrumentaltekniske ferdigheter på høyt nivå
- kan innstudere og framføre musikk med integritet og personlig uttrykk
- har et stort og variert repertoar for instrumentet sitt
- har et godt utviklet gehør
- knytter teorikunnskaper til det utøvende arbeidet
- anvender god musikkfaglig terminologi

- har omfattende konserttrening
- har bred erfaring med ensemblespill og konsertproduksjoner
- mestrer relevante komposisjonsprinsipper
- anvender ulike oppvarmings-, avspennings- og konsentrasjonsteknikker
- har etablert gode øvings- og innstuderingsstrategier og reflekterer over egen utvikling på instrumentet
- er et godt forbilde for andre elever
- er forberedt til opptaksprøver og videre musikkstudier

Rammer

Fordypningsprogrammet i musikk planlegges som et løp med faglig progresjon. Kunstneriske og pedagogiske hensyn må legges til grunn.

I tillegg til styrket instrumentaltid bør programmet ha ensembletrening, teori-/gehørundervisning og obligatorisk konserttrening. Det må beregnes ressurser og tid til konsertforberedelser, akkompagnatør, lydprøver og informasjonsarbeid.

3.3.5. Innhold

Innholdet handler om undervisningas *hva*, om lærestoff, emneområder og repertoar.

Innholdet i musikkopplæringa omfatter ulike områder: instrumental-/vokalopplæring, ensemblespill, lytting, gehørtrening, komponering, musikkteori, musikkhistorie, øving og kroppsbruk, instrumentkunnskap, konserter. Innholdskomponentene bør så langt det er mulig, integreres med hverandre i opplæringa.

Instrumental-/vokalopplæring er grunnmuren og bør tilbys i de instrumenter der det er tilgang til lærere med høy utøvende og pedagogisk kompetanse. Å *utøve* musikk er det mest grunnleggende i musikkopplæringa, og mye tid må vies til dette. Det er viktig at eleven får anledning til å oppleve musikk som en uttrykksform som i høy grad har evne til å berøre andre.

Nøkkelkompetanser – emner

Disse må ses i sammenheng med læringsmål og utviklingsfaser, del 4.

Øve

- Kroppsbevissthet, spillestilling og basistrening
- Teknikkarbeid
- Innstuderingsmetodikk
- Mental trening
- Øvingsstrategier
- Selvledelse
- Samspillsøving og gruppeledelse

Framføre

- Kommunikasjon
- Prestasjonsmestring
- Konsertproduksjon
- Repertoararbeid
- Innspillinger og musikkvideoer
- Samarbeid og samspill

Høre

- Assosierende og reflekterende lytting
- Auditiv analyse
- Imitasjon og transkripsjon
- Gehørspill
- Improvisasjon
- Transponering
- Samspill
- Intonasjon og stemming av instrument

Lese

- Notasjon og notelesing
Melodisk/harmonisk/rytmisk
- Absolutte og relative lesemetoder
- Innstuderingsteknikker
- Analyse
- Musikkhistorie
- Musikkteori
- Sjanger- og stilfortrolighet
- Repertoarkunnskap

Lage

- Improvisasjon
- Komponering
- Arrangering
- Forming

Ensemblespill er en viktig del av instrumental-/vokalopplæringa i alle faser.

Større fellesensembler kan samle elever fra alle programmer og elever med opplæring i andre kunstfag. Dette kan gi tilgang til viktige sosiale erfaringer, felles musikkopplevelser, skape gode relasjoner og bidra til integrering av minoritetsspråklige elever.

Konsertdeltakelse står sentralt i all musikkvirksomhet og er derfor viktig fra første undervisningsår.

Historie og kulturarv i lokalmiljøet bør brukes som kilde til prosjekter og multimodale produksjoner/tidsreiser der elever fra musikk, skapende skrijving, dans, teater og visuell kunst skaper og framfører i fellesskap.

Spesialiseringskurs kan inngå som tillegg for elever i Kjerneprogrammet og Fordypningsprogrammet, eksempelvis komponeringsverksted, kurs i lys/lyd, lyttefordypning, teorikurs, låtskrivekurs, folkemusikk- og folkedanskurs m.m.

En del av dannelsingsinnholdet i faget er å kunne se musikken i lys av historiske, kulturelle, sosiale og estetiske perspektiver. Elevene må stimuleres til refleksjon, kritisk tenkning, til å stille spørsmål, til å verbalisere og til å se musikkens betydning for mennesket.

Stoffvalg er en sentral didaktisk oppgave i instrumental-/vokalopplæring. Generelt bør man velge stoff som:

- stimulerer elevens følelsesmessige engasjement
- har kunstnerisk kvalitet
- styrker teknikkarbeidet
- har struktur/progresjon og er tilpasset utviklingsfasene
- utvikler klang- og toneartsbevissthet, formforståelse, harmonisk, melodisk og rytmisk bevissthet
- er egnet til samspill

3.3.6. Arbeidsformer og organisering

Arbeidsformer

Arbeidsformer handler om undervisningas *hvordan*, om metoder og læringsaktiviteter.

Det forutsettes at læreren har et bredt spekter av metoder for arbeid med innlæring, teknikk, rytme, klang, uttrykksevne, gehør, helhet og del, improvisasjon, musikalsk forståelse og utenatføring. Det anbefales at lærerteamet utvikler gode metoder for hvordan teori kan knyttes til utøvelsen på instrumentet.

Det samme gjelder sang, bevegelse, gehørspill, improvisasjon og bruk av hjelpeinstrumenter som kan styrke arbeidet med det repertoaret som eleven arbeider med. Variasjon er en nøkkel til læring. Egen øving må få stor oppmerksomhet i opplæringa, med gode metoder og anvisninger for eleven. Temaet bør settes på dagsordenen for utprøving og utviklingsarbeid i musikkseksjonen.

Elevenes arbeidsbok. Her legges øvingsplaner, her kan eleven reflektere over resultater og prosesser, gjøre lytteoppgaver, løse teorioppgaver, forberede spørsmål, klistre inn relevant stoff, samle repertoar. Arbeidsboka blir en dokumentasjon på det eleven har gjort og på utvikling, og den kan brukes i vurderingen.

Generelt vil følgende arbeidsformer eksistere side om side i musikkopplæringa:

- lærerinstruksjon
- imitasjon
- elevmedvirkning og selvstendig arbeid
- samspill i alle faser av opplæringa
- undersøkende og eksperimenterende former
- lekbaserte metoder
- metoder for skapende arbeid og aktiv lytting
- mesterklasser
- konsertforberedelse
- elevsamarbeid
- prosjektarbeid
- bruk av digitale verktøy

Felles refleksjon i lærerteamet om hvilke arbeidsformer som er relevante for ulike elever/ elevgrupper, bør være en kontinuerlig prosess.

Følgende momenter vil til sammen åpne for et bredt tilfang av læringsaktiviteter:

- Faghjulet. Sentrale stikkord er beskrevet i faghjulets nest ytterste sirkel.
- De fem nøkkelkompetansene øve, framføre, høre, lese, lage.
- De ulike organiseringsmodellene.

Metodiske tradisjoner. Instrumental-/vokalopplæring bygger på ulike metodiske tradisjoner: Den notebaserte og tolkningsbaserte, som er mest i bruk i klassisk europeisk musikktradisjon, og den muntlige og imitasjonsbaserte, som er mest i bruk i folkemusikk, jazz, pop og rock. Arbeidsformene bør hente det beste fra begge tradisjonene.

Organisering

Fleksibel timeplan. Den enkelte skole og lærer bør prøve ut ulike måter å organisere undervisninga på som ivaretar læringsmiljøet og den enkelte elevs læring og motivasjon. Det er viktig at eleven får nok tid til å arbeide med instrumentet i ulike lærings situasjoner. *Variasjon* og *fleksibilitet* er sentrale stikkord.

Korps, orkestre og kor er tradisjonsrike opplæringsarenaer for et stort antall elever i kulturskolen. De kulturelle fellesskapene har stor betydning for elevenes motivasjon, og kulturskolen har et særskilt ansvar for å samarbeide med disse på lærer-/instruktør-/dirigentnivå slik at elevene opplever helhet og sammenheng. Repertoar, årshjul, konserter, mesterskap, stevner og avslutninger bør koordineres så langt det er mulig.

En fleksibel og nytenkende organisering vil gi læreren et allsidig arbeidsår. Dette forutsetter imidlertid vilje og smidighet hos både lærer, kolleger, foreldre/foresatte og skoleledelse når timeplanen legges. Læreren vil trenge administrativ støtte til å legge en årsplan som varierer mellom ulike organiserings- og undervisningsformer.

Gruppeundervisning. Dette innebærer at den ukentlige undervisningstimen i kulturskolen foregår i små grupper, avhengig av alder/nivå/innhold. Gruppeorganisering gir en tidsressurs som gjør det mulig å anvende en metodikk der læreren kombinerer for eksempel teknikkarbeid, samspill, teori, elevoppgaver og rytmetrening. Modellen er særskilt egnet for fase 1 og 2.

Klasseundervisning. I noen tilfeller kan vokal-/instrumentalundervisning foregå i større klasser. Egnet innhold vil være musikkteori, instrumentkunnskap og instrumentpleie, øvingsteknikker, oppvarmingsøvelser, prestasjonsforberedelse og kor av instrumentalister (fløytekor, piano-orkester osv.).

Individuell undervisning. Dette er den tradisjonelle organiseringen av instrumentalopplæringa og foregår i et bestemt veiledningsmønster. Modellen vil være aktuell allerede fra fase 2 og bør få større plass jo lenger eleven kommer i utvikling. I fase 4 og på Fordypningsprogrammet vil individuell organisering være hovedmodellen.

Utvidet individuell undervisning. Eleven kommer 30 minutter før undervisningstimen, får henvist eget rom og får en tilrettelagt oppgave som skal løses til undervisninga starter. Oppgaven blir gjennomgått og eleven får tilbakemelding. Modellen dobler elevens tid i kulturskolen.

Elevmedvirkning. Elever som i alder, modenhet og nivå har kommet så langt at de kan formidle kunnskaper og hjelpe andre, kan i korte deler av undervisningstimen få ansvar for å undervise medelever. Læreren vil samtidig kunne gi individuell veiledning til enkeltelever.

Samspill. Samspill i kulturskolen foregår i ensembler og band med opp til omtrent ti elever, eller i korps/orkestre/storband/kor med enda flere. Samspillstrening er av stor betydning på alle nivåer og for alle instrumenter.

Prosjektorganisering. Elevene deltar i planlegging og gjennomføring av en konsert, innspilling, forestilling, film og liknende sammen med læreren og andre. Elevene får innblikk i de ulike fasene og den innsatsen som skal til for å få et vellykket resultat.

Flerlærersystem. På årsbasis eller i perioder kan to eller flere lærere samarbeide om de samme elevene. Lærernes kompetanse vil utfylle hverandre, modellen gir et styrket arbeids- og læringsmiljø.

Verksted. Elevgruppa arbeider i workshops med emner knyttet til opplæringa. Det kan for eksempel være samisk musikkverksted, rytmeverksted, workshop med besøk av komponist osv.

Mesterklasse. Én elev får undervisning mens andre hører på. Elevene som er publikum, kan delta med spørsmål/kommentarer. Når læringsmiljøet er preget av trygghet og en positiv og støttende holdning, kan mesterklasse benyttes på alle nivåer.

Overlappende undervisning. Eleven møter i god tid og deltar på avslutningen av timen før, eller blir igjen etter egen undervisningstime og deltar i starten av timen etter.

Innholdet i de overlappende delene av timene kan være oppvarming, gjennomspilling av nytt repertoar for de yngste/prima vista for de eldste, kammermusikk og annet. De eldste elevene lærer å ta ansvar for de yngre, de fungerer som forbilder og «lærere». For de yngste er det inspirerende å spille sammen med eldre elever. En slik organisering kan praktiseres i perioder av året eller som en mer permanent ordning.

Samarbeid med andre aktører. Musikktilbudet bør knyttes sammen med andre kunstuttrykk i kulturskolen. Dette vil kunne stimulere elevens tilhørighet i kulturskolen og knytte læringa i faget til et bredt spekter av bruksområder.

Musikkopplæringa kan også knyttes til den kulturelle skolesekken, det frivillige musikklivet, profesjonelle musikkinstusjoner, de flerkulturelle miljøene, etater for forebyggende fysisk og psykisk helse og forskningsnettverk der det er mulig. Musikkseksjonen i kulturskolen er en naturlig aktør i lokale kulturmonstringer.

3.3.7. Vurdering for læring

Vurdering er en viktig del av læringsarbeidet. Alle elever har behov for å bli sett og få konkrete tilbakemeldinger som støtter progresjon og utvikling. Hensikten med vurdering for læring er at den skal være individtilpasset og støtte opp om elevens personlige og kunstneriske utvikling.

Elevenes forutsetninger for å lære kan styrkes dersom de

- forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem
- får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen
- får råd om hvordan de kan forbedre seg
- er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling

(udir.no, 2014)

Følgende aspekter ved vurdering bør integreres i musikkopplæringa. Den enkelte kulturskole avgjør hvordan og i hvilket omfang:

Læringsmålene er viktige kriterier å vurdere elevenes utvikling opp mot. Elevene må forstå hva de skal lære og hva som er forventet av dem.

Læringsstøttende tilbakemeldinger. Dette er formativ vurdering og kjernen i lærerens veiledning. Det ligger et stort læringspotensial i en positiv bekreftelse. Prosessvurdering vil innebære konkrete råd om hva eleven bør arbeide med videre.

Dialog om faglig kvalitet. Læreren legger til rette for en kontinuerlig dialog med elevene om hva som er faglig kvalitet og hvordan dette kan oppnås.

Elevrespons. Elever gir hverandre tilbakemelding på framføringer, der de trenes i aktiv lytting og verbalisering. Læreren legger til rette for reflekterende samtaler og kjøreregler for slike tilbakemeldinger.

Gruppevurdering. Læreren legger til rette for gruppevurdering som stimulerer til et godt og inkluderende læringsmiljø.

Utviklingssamtaler. Utviklingssamtaler som er tilpasset alder og nivå mellom elev, lærer og foreldre/foresatte, har en naturlig plass i Kjerneprogrammet og Fordypningsprogrammet. Her utveksles informasjon, og en kan ta opp tema som utvikling, øving, faglige utfordringer, innsats, resultater, trivsel og ambisjoner.

Milepælmarkering. Denne vurderingsformen kan være god for enkelte elever. Den representerer en stasjon underveis der man feirer å ha kommet i mål, noe som er en gledesynt begivenhet. For lærerkollegiet vil markeringen gi ulike instrumentgrupper en felles vurderingsplattform og være et godt utgangspunkt for refleksjon rundt læringsmål.

Eleven vurderer seg selv. Egenvurdering bør praktiseres fra første stund. Læreren setter elevene i stand til å vurdere kvaliteten på egen musisering og å ta stilling til egen innsats og utvikling. En god læringsprosess innebærer å vite både hva man kan og bli bevisst på det man strever med. Sjekklistene, øvingsdagbok og loggføring kan øke elevens bevissthet rundt egen læring og utvikling.

3.3.8. Lokaler og utstyr

Musikkopplæringa trenger tilrettelagte rom ut fra fagets utstysrbehov og egenart som lydfag. Også i de tilfellene der instrumentalundervisninga legges i grunnskolen, må undervisningsrommene være innredet med tanke på dette. Musikkopplæringa bør synes via informasjons-skjermar, oppslagstavlar for konserter, læreroversikter og, ikke minst, tilgang til amfier, scener og ulike framføringsarenaer som bidrar til et levende læringsmiljø.

Konsertarenaer

Konsertdeltakelse er en viktig del av elevenes læring og kunstneriske utvikling. Alle, uansett alder, nivå og fase, bør flere ganger i året framføre musikk for et publikum. Arenaene kan være kulturskolens undervisningsrom, egne konsertsaler med scene/amfi, eksterne offentlige rom, kulturhus/samfunnshus eller egnede utescener. Hensynet til god akustikk og elevens hørsel er viktig.

Større konsertproduksjoner og framføringer krever personalressurser til akkompagnatør, rigging, timeplanlegging, lyd/lys, instrumentflytting, lydprøver, opptak og informasjonsarbeid.

Rom og utstyrsrammer

Følgende rom- og utstyrsrammer anbefales for å oppfylle læringsmålene i de tre opplæringsprogrammene:

- Tilgang til øvingsrom for elevene, samt små, mellomstore og store undervisnings-/ensemblerom med ventilasjon og god takhøyde.
- Nødvendig akustisk tilrettelegging tilpasset ulike instrumentale behov. Undervisningsrom for band og lydsterk musikk må ha tilstrekkelig lyddemping, undervisningsrom for lydsvak musikk må ha tilstrekkelig klang og volum.*
- Samspillsrom bør inneholde hensiktsmessig utstyr for ulike musikkjangrer.
- Alle undervisningsrom bør ha et piano til akkompagnement og stoler tilpasset elever med ulik høyde.
- Musikkavspillingsutstyr med god lyd kvalitet må være lett tilgjengelig.
- Tilgang til datautstyr og programvare, trådløst nett og skriver ved behov.
- Egnet lager/rom for oppbevaring av instrumenter og annet utstyr.
- Skolen må gi lærerne tilgang til aktuelt notemateriell.

Det er naturlig å vurdere muligheten for sambruk av samspillsrom for korps, orkestre og andre ensembler som har behov for noe større scene og lagerplass. Kommunenes kulturhus vil også være en naturlig ramme for sambruk, framføring og kvalitetsheving.

Alle lærere bør ha egen kontor-/arbeidsplass i kulturskolen, også til egen øving. Det bør være en felles pauseplass for lærerne der de kan oppleve å være del av et arbeidsmiljø.

*) Nyttige nettsted når det gjelder standarder for musikklokaler: standard.no og musikklokaler.no. Gode søkeord på disse sidene - og på nettet for øvrig: [akustiske kriterier](#), [NS8178](#) og [faktaark musikkrom](#).

3.4. Fagplan skapende skriving

3.4.1. Skapende skriving i kulturskolen

Breddeprogram, Kjerneprogram og Fordypningsprogram vil til sammen sørge for at elevene i skapende skriving får erfaring med et bredt fag som vil avspeile skrift både som kunstnerisk uttrykksform, kommunikasjon, selvuttrykk og ferdighet.

Skapende skriving er et tilbud til de som ønsker å utforske et personlig uttrykk hvor ord/tekst er det bærende i uttrykket. Elevene skal utvikle glede ved god form, fortelling og formidling, ved å bruke begreper og tekster i ulike sammenhenger og på ulike plattformer, analogt og digitalt. Gjennom skapende skriving skal eleven lese for å skrive bedre, skrive for å lese bedre.

Et rikt ordforråd og sans for mangfoldet i språket er viktig for å kunne uttrykke seg. Av og til klart og presist, andre ganger underfundig og tvetydig, eller humoristisk. Elevens fantasi og undring må stimuleres.

Barn og unge lever tett på samtidskulturen, og de kommer til å leve i et samfunn som blir mer og mer globalisert. Kulturskolens skriveopplæring må bidra til å utvikle kompetanse som gjør det mulig for dem å møte utfordringene som ligger i dette: bli verdibeviste, kunne ta stilling og være konstruktive. Gjennom skapende skriving vil de kunne lære å møte oppmerksomhet omkring egen person, forventningspress, forbilder og kravet om «iscenesetting» av seg selv.

Skapende skriving og læring

Ungdom har stort uttrykksbehov, og de er ofte opptatt av eksistensielle spørsmål som tilhørighet, ensomhet, venner, trygghet, tillit, rettferdighet, livsvalg, drømmer og jordas framtid. Skriving kan være veien inn til dette.

Arbeidet i faget må knyttes til tema de unge er opptatt av, da gir skapende skriving et innhold for elevene. Gjennom å knytte sammen skriving, lesing og egne erfaringer kan en styrke både læringsprosesser og tilknytning til omverdenen, medmennesker og natur. Skriveprosesser kan bygge bruer mellom egen kultur og andres kultur. Elevene må få erfaring med et rikt skriftlig og muntlig repertoar av små og store fortellinger.

Unge mennesker har sitt særegne språk, samtidig snakker og skriver de ulikt i ulike faser. Å formidle et innhold gjennom skriving handler også om å konstruere seg som subjekt, utvikle personlig uttrykk og identitet.

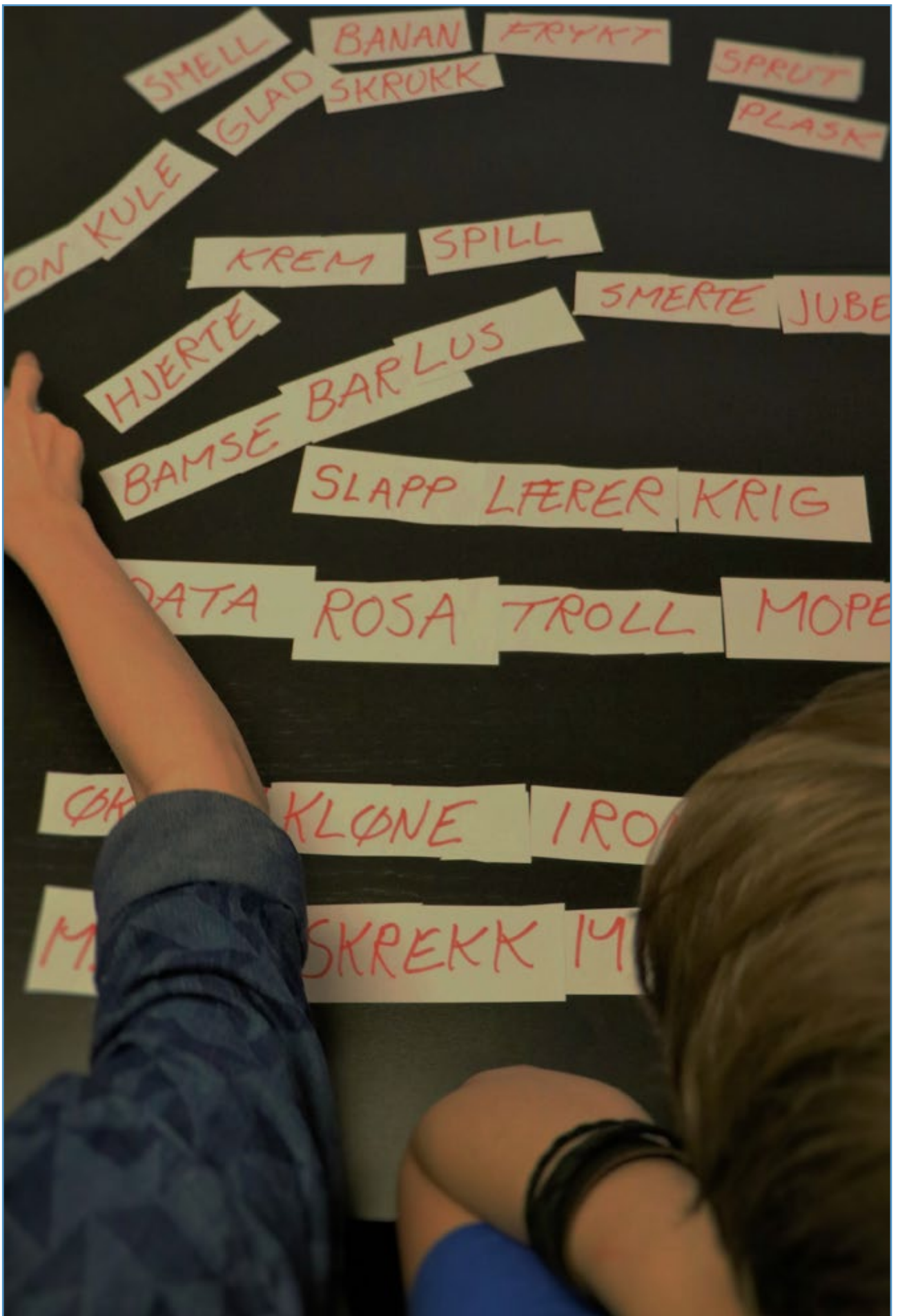
Det har til alle tider vært nær sammenheng mellom ord/tekst og andre skapende uttrykk som teater, drama, musikk og bilde, noe som gjør at ordene bærer lenger enn når de står alene. Opplæringa i skapende skriving må naturlig knyttes sammen med andre kunstuttrykk i kulturskolen. Skapende skriving utvikles best i skriftlig og muntlig samhandling og gjennom deltaking i ulike situasjoner der elevene samtaler, drøfter, lytter, gir tilbakemelding og utforsker oppgaver sammen. Målet må være å stimulere elevenes skriveglede og leselyst.

3.4.2. Overordna mål

Gjennom arbeidet med skapende skriving skal elevene

- utvikle skriveglede og leselyst gjennom lek og metodisk undervisning
- utvikle selvstendig uttrykksevne og formsans i arbeidet
- utvikle skrivekompetanse
- få trening i å uttrykke egne følelser, meninger og erfaringer
- utvikle evne til samhandling
- få tiltro til egne evner
- få muligheter til fordypning som kan danne grunnlag for videregående og høyere utdanning
- bli ressurspersoner som bidrar til et levende kulturliv

3.4.3. Faghjul

Inspirasjon til faghjulet er hentet fra skrivesenteret.no/ressurser/skrivehjulet

Faghjul – skapende skriving som uttrykksmiddel

Faghjulet viser skapende skriving som uttrykksmiddel.

Den ytterste sirkelen viser fem overordna handlinger som har til intensjon å gjøre faget tilgjengelig for elevene: *utøve, formidle, skape, oppleve, reflektere*.

Den nest ytterste sirkelen viser en «verktøykasse» med aktiviteter en anvender for å gjøre skapende skriving tilgjengelig for elevene.

Den nest innerste sirkelen viser virkningen en kan oppnå gjennom skriveopplæring.

Faghjulet må forstås i lys av ulike kontekster som opplæringa er en del av. Kultur- og situasjonskontekster er derfor plassert utenfor selve hjulet.

Kulturkonteksten angir det som er rundt situasjonen. Her kommer sjangrer, koder, normer, tradisjoner, framføringspraksiser, læringsmål og kulturelt mangfold inn.

Situasjonskontekst er den konkrete situasjonen her og nå. Den tar hensyn til elevforutsetningene, relasjonene i gruppa og formidlingsarena. Dette får betydning for innhold og aktiviteter.

I ulike situasjonskontekster vil det for eksempel utvikles ulike formidlingsformer, eller elevenes teksttolkning vil romme ulike svar ut fra hvilken kultur elevene bærer med seg. Læreren må skape forbindelse mellom opplæringssituasjonen og relevante kulturaspekter.

Faghjulet kan hjelpe oss til å se ulike sider ved skriveopplæringa. Det kan brukes til refleksjon i lærerteamet, eller når lærere planlegger og vurderer undervisninga.

3.4.4. Læringsmål og utviklingsfaser

Nedenfor beskrives de tre programmene med læringsmål og forventninger til læreren. Læringsmålene er generelle på tvers av de spesifikke skrivesjangrene. Det vil være behov for å utvikle lokale fagplaner som konkretiserer og implementerer læringsmålene inn i faglig progresjon relatert til alder og nivå. Dette utviklingsarbeidet bør gjøres kommunalt eller interkommunalt ut fra skolens størrelse, rammefaktorer og organisering.

Breddeprogrammet

Kulturskole og grunnskole har et stort samarbeidspotensial rundt faget skapende skriving. Det kan for eksempel være et fagtilbud for elever som har en særskilt interesse for å uttrykke seg gjennom kreativ skriving/forfatterskap, eller for barn som trenger et styrket kunstfagtilbud som del av språkopplæringa i grunnskolen.

Det kan også være et kursbasert tilbud innenfor en bestemt sjanger, eller skriveprosjekter i samarbeid med miljøer for psykisk helse, flyktningmottak, biblioteker, kulturell skolesekk, SFO, barnehage og personer som ikke har norsk som morsmål.

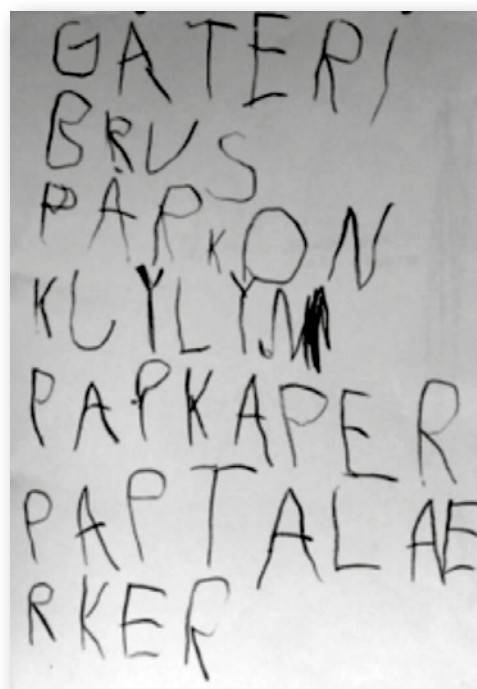
Forventninger til læreren

- skaper et læringsmiljø preget av samhandling, opplevelse, kreativitet og aktivisering
- vektlegger prosess og mestring
- trener oppmerksomhet, iakttakelse og tilstedeværelse
- stimulerer til leselyst og skrivelyst
- gir rom for elevenes refleksjon omkring sine arbeider
- leder elevene fram mot visninger og presentasjoner
- er åpen for brede nettverksamarbeid

Læringsmål

Eleven

- mestrer grunnleggende ferdigheter i tekstsaking
- har tilegnet seg kunnskaper om grunnleggende skriveformer
- har kjennskap til ulike plattformer for skriving og lesing
- har trening i å formidle egne tekster for et mindre publikum

Fra Skrivesenteret. Et barns første møte med skriving – tekstproduksjon som en naturlig del av hverdagen.

Kjerneprogrammet

Kjerneprogrammet er for elever som ønsker å arbeide med skapende skriving over tid og som er motivert for større undervisningsmengde og egeninnsats. Innholdet i undervisninga skal bidra til å utvikle kreative evner, refleksjon, håndverksmessig kompetanse, selvstendighet og samarbeidsevne.

Kjerneprogrammet legger vekt på langsiktig utvikling av skriveferdigheter, form og ulike bruksområder for tekstlige uttrykk. Det blir lagt vekt på at elevene skal utvikle motivasjon til å uttrykke seg skriftlig. Det forutsettes at den enkelte kulturskole utarbeider en lokal fagplan med grunnlag i læringsmålene.

Kjerneprogrammet er inndelt i tre faser med læringsmål som utgangspunkt for elevens læring. Elever som har hatt undervisning like lenge, kan befinne seg på ulike modningsnivåer når det gjelder uttrykks- og leseevne. Det er derfor ingen tidsplan knyttet til de ulike fasene.

Fase 1

Forventninger til læreren

- legger til rette for godt arbeidsfellesskap og skaper et godt sosialt miljø
- tilrettelegger for skrivelek og kreative igangsettere
- styrker elevens oppmerksomhet og iakttakelsesevne gjennom lesing/lytting
- stimulerer fantasi og undring
- tilrettelegger for publisering og presentasjoner av elevtekster på ulike arenaer
- initierer flerfaglige/tverrfaglige samarbeid

Læringsmål

Eleven

- har utviklet grunnleggende skriveferdigheter
- har arbeidet med ulike element i tekst
- har styrket fantasi og undring
- har erfaring med friskriving
- har erfaring med etterlikning som metode
- kan dele erfaringer og samtale om sine tekster
- har framført egne tekster innenfor trygge rammer
- har arbeidet med form og utvikling av en tekst
- har trening i å oppfatte budskap og virkemidler i ulike tekster
- kan leke med begreper av ulik art
- kjenner ulike bruksområder for tekstlige uttrykk
- har utviklet gode arbeidsmåter

Fase 2

Forventninger til læreren

- stimulerer elevens personlige uttrykk og formidling
- vektlegger opplevelse og skaperglede
- stimulerer elevens oppmerksomhets- og iakttakelsesevne gjennom lesing/lytting
- tilrettelegger for publisering av elevtekster, lesestuer og presentasjoner
- gjør elevene kjent med digitale plattformer
- samarbeider med andre kunst- og kulturlærere i kulturskolen

Læringsmål

Eleven

- har styrket sine skriveferdigheter
- har kunnskaper om virkemidler og prosesser i skriving
- reflekterer gjennom egen skriving
- kan eksperimentere med språklige virkemidler, klang og rytme
- har trening i bruk av ulike litterære uttrykk og sjangrer, også i lengre tekster
- kan skrive for ulike bruksområder
- har lest egne tekster for andre – kommunikativ trening
- kan samtale om egne og medelevers tekster
- har god trening i å oppfatte budskap og virkemidler i ulike tekster
- kan bruke digitale plattformer

Fase 3

Forventninger til læreren

- gjør eleven kjent med et bredt spekter av bruksområder for tekstlige uttrykk
- legger vekt på at elevene framfører egne tekster på ulike arenaer
- legger til rette for reflekterte samtaler og utvikling av elevenes selvinnsett
- vurderer både prosess og produkt sammen med elevene
- er faglig rollemodell, kulturformidler og inspirator

Læringsmål

Eleven

- har utviklet skriveferdigheter på viderekomment nivå
- har styrket fantasi og nysgjerrighet
- har prøvd skriving i lengre tekster og selvvalgte sjangrer
- har arbeidet med oppbygging, begynnelse, utvikling og slutt
- har utviklet bevissthet om ordvalg, nyanser og variasjon i tekst
- er kjent med et bredt spekter av bruksområder for tekstlige uttrykk
- kan drøfte tekster og formspråk
- kan samtale med medelever om hverandres tekster, gi positiv og grunnlagt tilbakemelding
- har arbeidet med tolkning av tekster og formspråk
- har utforsket ulike former for tekstutforming, tradisjonelle og digitale
- har økt bevissthet om egne skrive- og arbeidsprosesser
- har erfaring med arbeid fra idé til publisert tekst
- har medvirket i framføring av egne tekster sammen med andre elever, i og utenfor kulturskolen

Fordypningsprogrammet

Undervisningstilbudet bygger på fasene i Kjerneprogrammet, men skal være vesentlig forsterket med hensyn til innhold og omfang.

Fordypningsprogrammet strekker seg mot skrivekunst. Læreren veileder eleven til selvstendige valg rundt sjanger, form og uttrykksmåte. Elevene bør i høy grad arbeide individuelt. Samtidig er det viktig for læringsmiljøet at elevene deler erfaringer, drøfter, gir hverandre tilbakemelding på tekster og samarbeider om formidlingsprosjekter.

Elevene blir utfordret til å arbeide fram omfattende tekster som ferdigstilles og formidles. Hovedinnholdet er fordypning innenfor selvvalgte uttrykk. Å utvikle bevissthet om form og innhold og å finne fram til et personlig uttrykk, er viktige mål for fordypningsprogrammet.

Forventninger til læreren

- tilrettelegger for utvikling på høyt faglig og kunstnerisk nivå
- stimulerer til selvstendighet, disiplin og struktur
- ser potensial, inspirerer og gir impulser
- stimulerer elevens egen kunstneriske bevissthet
- har målsetting om å bidra til å utvikle hele mennesker
- fremmer elevens bevisstgjøring om ambisjoner
- veileder både individuelt og i gruppe
- vurderer både prosess og produkt sammen med eleven
- vektlegger et godt samarbeid mellom hjem – kulturskole – lærer – elev

Læringsmål

Eleven

- har videreutviklet skriveferdigheter på høyt nivå
- utarbeider større tekster i selvvalgt sjanger eller form
- har tilegnet seg sjangerbevissthet og kunnskaper om virkemidler og former innenfor ulike sjangrer i skriving og lesing
- har gjennomført et fordypningsprosjekt med høy grad av elevmedvirkning i alle faser
- har innsikt i samtidslitteratur som er relevant for eget fordypningsprosjekt
- kan orientere seg i faglitteratur om skriving og lesing
- har styrket sin teori- og begrepsforståelse
- har bred erfaring med framføring og formidling av egne tekster
- har trening i refleksjon rundt egen og andres skriving
- kan drøfte vurderingskriterier for en god tekst
- tar vare på egne tekster for å dokumentere egen utvikling, og bruker logg til refleksjon og kommunikasjon
- behersker utvidet bruk av verktøy for tekstutforming, redigering og multimodalitet
- har publisert egen tekst i ulike medier/kanaler
- har deltatt aktivt i framføring av egne tekster sammen med andre i og utenfor kulturskolen

3.4.5. Innhold

Innholdet handler om undervisningas *hva*, om lærestoff, lesestoff, emneområder og sjangrer.

Elevers erfaringsbakgrunn er et viktig utgangspunkt for skrivingen. Grunnleggende skriveferdigheter oppøves best i lekbetonte oppgaver. Narrative tekster må få en sentral plass i faget, tekster fra andre land, natur- og menneskeskildringer, myter og sagn, dikt, lyrikk, noveller, sangtekster, tekster fra dagligliv, hjem og nyhetsbilde – alt som kan fange elevens interesse og gi impulser til fordypning.

Drøfting og samtale blir viktig, slik bindes elevens tekster sammen med andres tekster.

Mye av skriveopplæringa kan foregå i skriveverksteder. Skriveverkstedet kan ha følgende innholdskomponenter:

Poesi

Poetiske tekster som

- Dikt
- Haiku
- Regler
- Rabledikt
- Gåtedikt
- Prosadikt
- Sangtekster

Elevene får kjennskap til litterære virkemidler som besjeling, bokstavrim, kontraster, gjentakelser, linjeskift, rytme og enkel verselære.

Prosa

- Grunnleggende dramaturgi
- Prosatekster som:
  - Fortelling
  - Eventyr
  - Kortprosa
  - Roman*
  - Tankereferat
  - Scene i fortelling
  - Dialog

*) skrive tekster som kan inngå i et romanforløp, lære ulike former for planlegging

Dramatiske tekster

- Scenetekst
- Filmmanus
- Hørespill

Argumenterende tekster

- Innlegg avis/blogg
- Bokanmeldelse
- Artikkel
- Tweet
- Tale

Kåseri/foredrag

Tekst, musikk og bilder

- Tegneserietekst
- Bildetekst
- Tekst til musikk

Digitale tekster

- Tekstbehandling
- Blogg
- Vlogg
- Podcast
- Sosiale medier

3.4.6. Arbeidsformer og organisering

Arbeidsformer

Arbeidsformer handler om undervisningas *hvordan*, om metoder og læringsaktiviteter.

Valg av arbeidsformer og undervisningsmetoder må være tilpasset læringsmål og elevens utviklingsfase. I en tidlig fase må læreren stimulere til språklig aktivitet gjennom lek og humor. Kreative og lekne igangsettere og skrivning av korte tekster vil være gunstig. Gjennom å friskrive eller tenkeskrive blir eleven trygg på seg selv som skriver og i grupper med medelever.

Senere har elevene bedre utviklet konsentrasjonsevne og er mer kunnskapsorienterte. De vil trenge nye utfordringer, for eksempel eksperimentere med sjangrer, prøve ut medier, velge skrivegruppe, lage produksjoner og vurdere hverandres arbeid. Høy grad av elevmedvirkning bør vektlegges.

Lesing er en sentral arbeidsmåte i faget. Elevene leser ulike tekster og tekster for ulike formål. De bør ha tilgang til et utvalg barne- eller ungdomslitteratur de kan identifisere seg med, dikt, eventyr, skjønnlitteratur eller sakprosa, alt som kan stimulere leseglede og spenningstrang og som kan gi ideer til egen skrivning.

Gjennom alle programmer og faser bør elevene delta i meningsseekende og utprøvende samtaler og gi tilbakemeldinger på hverandres tekster, også underveis i skriveprosessene.

Grunnleggende arbeidsformer er:

- Lese og skrive individuelt og sammen med andre i skrivegruppa
- Lese og lytte
- Skrive til musikk, bilder
- Dele tekster
- Skrive logg
- Gi tilbakemelding
- Framføring/formidling av egne tekster
- Prosjektarbeid
- Opptak av egne framføringer
- Tverrfaglig arbeid i og utenfor kulturskolen
- Besøk på bibliotek og andre relevante kulturarenaer

Arbeidsmåtene må stimulere skrive- og uttrykks glede, og de må tilpasses de ulike programmene. De må omfatte både utvikling av sammenhengende håndskrift og skrivning på tastatur.

Det bør legges vekt på virkemidler i tekster som for eksempel dramaturgi. Presentasjon og framføring av egne tekster kan gjerne knyttes til dramaaktiviteter og bevissthet rundt kroppsspråk og tale.

Ny teknologi har skapt nye former for kommunikasjon. Multimodalitet, der skrift, tale, bilde, video og musikk integreres, åpner for nye kommunikasjonsformer og en framtidsrettet tilrettelegging av opplæringa.

Visningsformer kan være opplesinger, antologier, publisering i lokalaviser og utstillinger av tekst i lokalsamfunnet.

Kurs og verksteder kan arrangeres lokalt og regionalt og være tverrfaglige, samlingsbaserte og tidsavgrensede.

Organisering

Størrelse på gruppa kan variere noe etter hvilken fase elevene befinner seg i. En skrivegruppe i kulturskolen bør likevel ha fra fem til tolv elever som norm. En undervisningsøkt bør vare minimum 90 minutter.

Skriving er en langsom aktivitet, og elevene må få tid til å arbeide i lengre økter når behovet melder seg.

Først og fremst bør skapende skriving knyttes sammen med andre kunstuttrykk i kulturskolen. Dette vil stimulere elevenes tilhørighet i kulturskolen og knytte læringa i faget til et bredt spekter av bruksområder.

Det anbefales et tett samarbeid med folkebibliotek, Den kulturelle skolesekken og skoleverket, samt andre litterære aktører som forfattersentrum, litterære sentre og litteraturhus.

Kulturskolen er en naturlig aktør i lokale litteraturmønstringer og skrivekonkurranser for barn og unge.

3.4.7. Vurdering for læring

Vurdering er en viktig del av læringsarbeidet. Alle elever har behov for å bli sett og få konkrete tilbakemeldinger som støtter framgang og utvikling. Hensikten med vurdering for læring er at den skal være individtilpasset og støtte opp om elevens personlige og faglige utvikling.

Mye av vurderingsarbeidet foregår uformelt i den ukentlige undervisninga, i dialog mellom lærer og elev. I skapende skrijving forgår vurdering for læring først og fremst individuelt, men den kan også foregå i gruppe. Det er viktig å utvikle gode vurderingsrutiner og gi informasjon om gruppas og elevens prosess, læring og utvikling til både elever og foreldre/foresatte.

Elevenes forutsetninger for å lære kan styrkes dersom de

- forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem
  - får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen
  - får råd om hvordan de kan forbedre seg
  - er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling
- (udir.no, 2014)

Følgende vurderingsformer bør vektlegges:

- **Fasene og læringsmålene** er naturlige utgangspunkt for vurdering av prosesser og produkter i skapende skrijving.
- **Tilbakemeldinger** som oppmuntrer elevens personlige uttrykk, eksperimenterende og utforskende innstilling til tekstarbeidet.
- **Formativ vurdering** med presise og konstruktive tilbake- og framovermeldinger til elevene.
- **Summativ vurdering** med tilbakemeldinger på publiserte elevtekster, opplesing og prosjekter der eleven har stort ansvar.
- **Responsgrupper.** Elevene gir hverandre tilbakemeldinger på skrivearbeider. Læreren legger til rette for reflekterende samtaler og kjøreregler for slike tilbakemeldinger.
- **Løpende dialog** med elevene om hva som er kvalitet i tekstarbeidet og en kontinuerlig bevisstgjøring rundt vurderingskriterier.
- **Gruppevurdering.** Læreren tilrettelegger for gruppevurdering som stimulerer til et godt og inkluderende læringsmiljø.
- **Loggføring.** Loggføring kan være et godt verktøy for å øke elevenes bevissthet rundt egen læring og utvikling.
- **Utviklingssamtaler.** Utviklingssamtaler tilpasset alder og nivå mellom elev, lærer og eventuelt foreldre/foresatte, har en naturlig plass i Kjerneprogrammet og Fordypningsprogrammet. Tema som kan være aktuelle å ta opp, er utvikling, faglige utfordringer, arbeidsinnsats, resultater, trivsel og ambisjoner.

3.4.8. Lokaler og utstyr

Skriverommet bør kunne samle hele gruppa og ligge slik til at elevene får arbeidsro og ikke blir forstyrret av lyder utenfra. Dette er ekstra viktig siden skriving krever konsentrasjon og oppmerksomhet i lengre økter.

Det er viktig at elevene har en god framføringsarena på kulturskolen ut over selve skrivestua/skriveverkstedet. Det mest naturlige er fellesscene/-amfi med de andre kunstfagene. Det må vurderes lokalt hvilke andre arenaer i nærmiljøet som kan egne seg for framføring/opplesing.

Alle elever bør ha en arbeidsbok til utvikling av håndskrevne tekster i tillegg til pc-tilgang.

Elevene må ha tilgang til teknologi som gjør det lett å finne og anvende tekster, nettsider, blogger, bilder og videoer fra internett. Ulike skriveprogrammer må være tilgjengelig. I tillegg må det være minst én skriver lett tilgjengelig.

Avspillingsutstyr for musikk bør være tilgjengelig ved behov. Det anbefales at det finnes nettbrett til hver elev i gruppa.

Læreren bør ha mulighet til å koble datamaskin/nettbrett til en prosjektør. Det gjør arbeidet lettere når læreren skal presentere tekster eller oppgaver for elevene.

Læreren bør ha en arbeids-/kontorplass der det er mulig å treffe lærere fra andre kunstfag og være en del av et dynamisk arbeidsmiljø.

3.5. Fagplan teater

3.5.1. Teater i kulturskolen

Teater i kulturskolen omfatter dramapedagogiske prosesser, arbeid med roller, situasjoner og teaterproduksjon. Gjennom teaterfaglige arbeids- og uttrykksformer skal elevene utvikle kompetanse i å utøve, formidle, skape, oppleve og reflektere.

Barn og unge lever tett på samtidskulturen og i et samfunn som stadig blir mer globalisert. De skal være teaterets skapere, utøvere og publikummere i framtida. Kulturskolens teateropplæring må bidra til å utvikle ferdigheter som gjør det mulig for elevene å møte utfordringer som ligger i dette: bli verdibevisste, ansvarsbevisste, kunne ta selvstendige valg, være konstruktive og kreative.

Teaterscenen skaper gode betingelser for at ungdommene kan utfolde seg. Gjennom teater som kollektiv kunst lærer elevene å reflektere over oppmerksomhet rettet mot individet, forventningspress og forbilder. Samhandling er grunnleggende i alle deler av teaterprosessene.

Å spille teater handler også om å konstruere seg som individ og utvikle personlig uttrykk som aktør gjennom å formidle en rolle, en situasjon, en fortelling. Elevene får ta stilling til etiske spørsmål og utvikler kritisk refleksjon. Både inntrykk, uttrykk og forståelse vil utvikles og berikes i teaterfellesskapet.

For den enkelte elev kan teater være et ledd i en verdifull dannelsesprosess. En intensjon med faget er å gjøre elevene til aktive og medvirkende deltakere i undervisninga og i produksjonsarbeidet.

Breddeprogram, Kjerneprogram og Fordypningsprogram vil til sammen sørge for at elevene får erfaring med stadig nye aspekter ved teaterfaget. Det gjelder dramapedagogiske metoder, sjangerkunnskap, regi, tekstanalyse, scenografiske og tekniske virkemidler.

Teater og læring

Lek er en viktig læringsform i teater. Både skuespilleren og barnet leker med tid, rom, roller og objekter. Lek er å samhandle og forstå gjennom utfoldelse av kroppen, stemmen, sansene, følelsene og fantasien. Lek er «å late som om» en er en annen, på et annet sted, i en annen tid, i en annen sammenheng. Skuespillerkunst bygger med andre ord på samme sansebaserte utforskning og utfoldelse som barn kjenner gjennom leken.

Teater som scenekunst

Teater i kulturskolen har sin forankring i teater som scenekunst. Kunstarten har en rik historie som speil, kommentator og kritiker av makt, levekår, styresett, natur, religion og kultur gjennom ulike tidsepoker. Gjennom utallige kombinasjoner av kropp, stemme, bevegelse, rom og tekst har mennesker omskapt dette til symbolske, performative uttrykk.

Scenen kan være i kulturskolen, grunnskolen, barnehagen, teateret, kulturhuset, museet, eller på eldresenteret. Men den kan også være i et lokalhistorisk friluftsteater, på ei strand eller i et kjøpesenter. I teaterets form skaper mennesker underholdning, folkeopplysning og samfunnskritikk. I dag er forståelsen av kultur og samfunn påvirket av inntrykk fra hele verden. Uttrykk og formidlingsformer er preget av stort mangfold. Dette åpner for en ny forståelse av hva teateret kan være som kulturell møteplass og som kunstnerisk uttrykk.

Kulturskolen trenger teaterpedagoger som samarbeider om å videreutvikle teater med barn og unge inn i framtida.

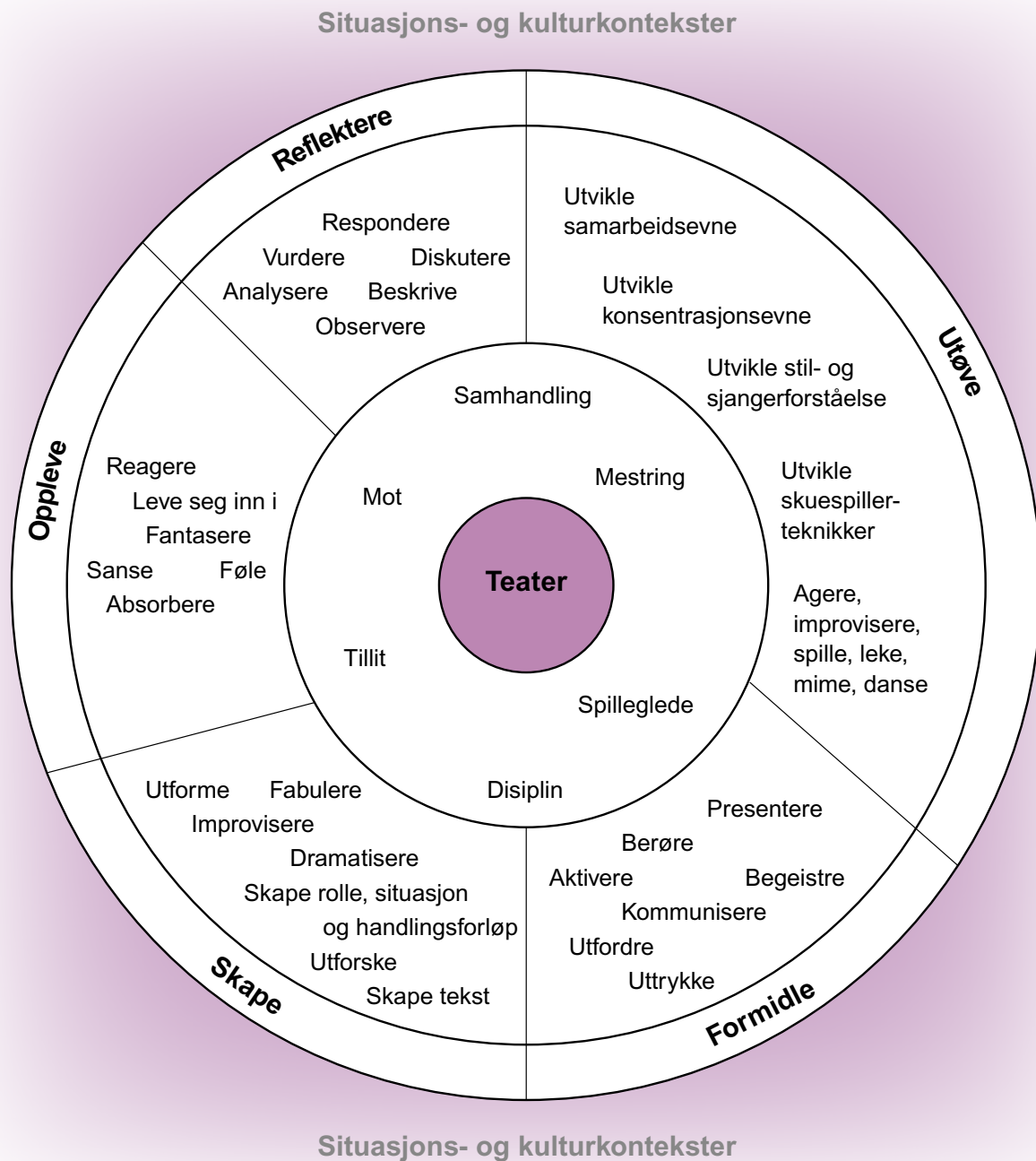
3.5.2. Overordna mål

Gjennom arbeidet med teater skal elevene

- utvikle uttrykksevne, formsans og ferdigheter i å agere
- kunne anvende teater som kommunikasjonsmiddel
- oppleve mestringsglede og positiv egenutvikling
- utvikle evne til kritisk tenkning, empati og lagspill
- utvikle evne til å utforske fortid, nåtid og framtid
- få muligheter til fordypning som kan danne grunnlag for høyere utdanning i teater
- bli ressurspersoner som bidrar til et levende kulturliv

3.5.3. Faghjul

Inspirasjon til faghjulet er hentet fra skrivesenteret.no/ressurser/skrivehjulet

Faghjul – teater som uttryksmiddel

Faghjulet viser teater som uttryksmiddel. Vekten ligger på spilleerfaring og skuespillerkompetanse.

Den ytterste sirkelen viser fem overordna handlinger: *utøve, formidle, skape, oppleve og reflektere.*

Den nest ytterste sirkelen viser en «verktøykasse» med aktiviteter en kan anvende for å gjøre teater tilgjengelig for elevene.

Ved å dreie det ytterste hjulet kan en få fram mindre opplagte kombinasjoner av handlinger og aktiviteter.

Den nest innerste sirkelen viser premisser for og effekter av teateropplæring.

Faghjulet må forstås i lys av ulike kontekster som opplæringa er en del av. Kultur- og situasjonskontekster er derfor plassert utenfor selve hjulet.

Kulturkonteksten angir det som er rundt situasjonen. Her kommer sjangrer, koder, normer, tradisjoner, framføringspraksiser, læringsmål og kulturelt mangfold inn.

Situasjonskontekst er den konkrete situasjonen her og nå. Den tar hensyn til elevforutsetningene, relasjonene i gruppa, publikummet. Ulike situasjonskontekster vil anspore til ulike sceniske uttrykk og aktiviteter.

Læreren må skape forbindelse mellom opplæringssituasjonen og relevante kulturaspekter. For eksempel vil et konkret innstuderingsarbeid naturlig ses i sammenheng med den historiske konteksten teaterstykket har oppstått i. Når undervisninga tilpasses en flerkulturell gruppe elever, bør også de kulturelle aspektene de unge bringer med seg, trekkes inn i situasjonskonteksten.

Faghjulet kan hjelpe oss til å se ulike sider ved opplæringa i teater som uttryksmiddel. Det kan også brukes til refleksjon i lærerteamet, eller når lærere planlegger og vurderer undervisning.

3.5.4. Læringsmål og utviklingsfaser

Nedenfor beskrives de tre programmene med læringsmål, utviklingsfaser og forventninger til læreren. Det vil være behov for å utvikle lokale fagplaner som konkretiserer og implementerer læringsmålene inn i ulike sceniske sjangrer og tydeliggjør egenart, delmål og faglig progresjon relatert til alder og nivå. Dette utviklingsarbeidet bør gjøres kommunalt eller interkommunalt ut fra skolens størrelse, rammefaktorer og organisering.

Breddeprogrammet

Forventninger til læreren

- skaper et læringsmiljø preget av trivsel, trygghet og samhandling
- vektlegger basisferdigheter
- vektlegger prosess og mestring
- stimulerer elevenes konsentrasjon, sanser og fantasi
- skaper gode formidlingsopplevelser
- er åpen for brede nettverksamarbeid

Læringsmål

Eleven

- kan utøve dramalek og improvisasjon i samspill med andre
- samarbeider og deltar aktivt i et sosialt fellesskap
- kan presentere enkle roller og sceniske situasjoner i små spill
- har deltatt i enkle visninger på en relevant arena
- er del av et levende lokalmiljø og bidrar til å skape felles lokal identitet og livsglede

Kjerneprogrammet

Kjerneprogrammet er hovedinnretningen i teatertilbudet. Elevene kommer dypt ned i de teaterfaglige handlingene *utøve, formidle, skape, oppleve* og *reflektere*. Håndverk, kunstnerisk utvikling og samarbeidsevne står sentralt.

Kjerneprogrammet og Fordypningsprogrammet kan inkludere spesialiseringskurs som revy, kostyme- eller maskekurs, kurs i scenografi eller lys/lyd m.m.

Opplæringa er inndelt i tre faser.

Fase 1

Forventninger til læreren

- vektlegger samspillet mellom å øve, skape, formidle og reflektere
- skaper et læringsmiljø preget av trivsel, trygghet, samarbeid og samhandling
- vektlegger prosess og mestring
- skaper gode formidlingsopplevelser
- vektlegger ensembleutvikling og ensemblefølelse
- tilrettelegger for teaterframføringer på ulike arenaer

Læringsmål

Eleven

- mestrer basisferdigheter i spill, med kropp og stemme
- kan bruke kropp og stemme som verktøy for å uttrykke et spekter av fenomener
- kan skape spill gjennom arbeid med enkle, improviserte forløp
- kan skape spill gjennom arbeid med enkle tekster
- kjenner noen samlende oppvarmingsøvelser og leker
- har trent oppmerksomhet og iakttakelsesevne, fantasi og forestillingsevne
- har bevissthet om bevegelseskvalitet (rask/langsom, stor/liten, tett/ spredt, stor/liten muskelmotstand)
- kjenner grunnleggende prinsipper for samspill (akseptere og lytte)
- har gjennom dramalek erfart gruppa som et skapende ensemble
- har vist enkle dramauttrykk på en relevant visningsarena
- kan gi og motta tilbakemelding i praktisk arbeid
- kjenner sentrale dramafaglige begreper

Fase 2

Forventninger til læreren

- vektlegger skuespillerteknikker og improvisasjonsmetoder
- etablerer et læringsmiljø preget av elevens mestringsopplevelse og positive egenutvikling
- styrker relasjoner og ensembleidentitet

Læringsmål

Eleven

- har videreutviklet sine ferdigheter i spill med kropp og stemme
- kan improvisere fram roller, situasjoner, handlingsforløp og stemninger med utgangspunkt i tekst/ fortelling, gjenstand, bilde, tema, musikk/lyd, sted, egen opplevelse
- mestrer de ulike fasene av teaterarbeidet: oppvarming, konsentrasjon, teknikk, avrunding med presentasjon og vurdering
- har videreutviklet evnen til oppmerksomhet og iakttakelse i samspill
- praktiserer grunnleggende prinsipper for samspill og samhandling i teaterarbeid
- har trening i å dele erfaringer med medelever, gi og ta mot konstruktiv tilbakemelding
- har utviklet disiplin og god øvingskultur
- kan formidle roller og sceniske situasjoner i små og store produksjoner
- har deltatt i helhetlige produksjoner fra idé/konseptualisering til ferdigstilling og vurdering
- har sett teaterforestillinger sammen andre elever og kan samtale om disse
- forstår grunnleggende begreper i praktisk teaterarbeid og produksjon

Fase 3

Forventninger til læreren

- lar elevene møte et bredt og allsidig repertoar av sjangrer, former og spillestiler
- tilrettelegger for elevmedvirkning i produksjonsarbeidet
- vektlegger samhandling og fellesskap
- vektlegger elevenes egenvurdering og refleksjon, bruker formativ vurdering aktivt

Læringsmål

Eleven

- har teaterspesifikke ferdigheter og forståelse på viderekomment nivå
- har erfaring med ulike sjangrer, formuttrykk og spillestiler
- har sett teaterforestillinger sammen med elever
- har et godt begrepsapparat for å analyse, tolke og samtale om innholdet i teater
- har relevante teoretiske kunnskaper
- har kjennskap til teaterets rolle i samfunnet
- har samarbeidet om et helhetlig produksjonsapparat der kostyme, maske, scenografi, musikk, lyd og lys inngår
- kan gi og motta konstruktiv og grunnlagt kritikk
- har utviklet gode strategier i selvledelse og forberedende arbeid
- har deltatt på arenaer for kunstnerisk samarbeid der flere av kulturskolens kunstuttrykk er integrert

Fordypningsprogrammet

Undervisningstilbudet bygger på fasene i Kjerneprogrammet, men er vesentlig forsterket med hensyn til innhold og omfang. Undervisninga legger vekt på fordypning i skuespillerteknikker. En større teaterproduksjon står sentralt, der samarbeid i ensemblet blir viet spesiell oppmerksomhet.

Forventninger til læreren

- tilrettelegger og veileder læring og utvikling på høyt kunstnerisk nivå både individuelt og i ensemblet
- fremmer elevens bevisstgjøring om ambisjoner
- vektlegger samspill mellom eleven, gruppa, materialet og lærer/regissør
- stimulerer til selvstendighet og disiplin
- tar i bruk ulike vurderingsformer i opplæringa

Læringsmål

Eleven

- har utviklet ferdigheter på høyt kunstnerisk nivå og med personlig uttrykk
- kan skape roller, situasjoner og stemninger gjennom arbeid med tekstbaserte og fysiske skuespillerteknikker
- utøver kropps- og stemmeuttrykk med innlevelse og integritet
- har erfaring med karakterarbeid/karakterutvikling
- har arbeidet med fordypning innenfor en sjanger/spillestil/arbeidsform
- har bevissthet om bruk av rom, tekst og musikk/lyd i utvikling av sceniske uttrykk
- anvender et relevant teaterfaglig språk
- har kunnskap om teater som et kunstnerisk, sosialt, historisk og kulturelt uttrykk
- viser selvstendighet og innsikt i egen kunstneriske utvikling
- har vært medskapende i en helhetlig produksjon der mange elementer inngår
- tar aktivt del i dialoger, tilbakemelding til og vurdering av prosesser og produkter
- har formidlet scenekunst i ulike formater og på ulike scener
- er et godt forbilde for medelever
- er forberedt til opptaksprøver og videre teaterstudier

3.5.5. Innhold

Innholdet handler om undervisningas *hva*, om teaterets ulike tradisjoner, sceniske sjangrer og uttrykk som performance, improvisasjon, teatersport, fortelling, klassiske skuespill, mime, revy, musikal, kabaret. Innholdet kan også være ulike innholdskomponenter som kostyme, sminke, rekvisitt, maske, scenografi og lys/musikk.

Innholdet i faget bør knyttes til tematikk som de unge er opptatt av. Elevene kan utforske egne erfaringer og dermed bringe inn ny kunnskap og styrke sin tilknytning til omverdenen. Innholdet kan også hentes fra aktuelt nyhetsstoff, fra teaterets klassikere, eller fra ulike tekster.

Elevene bør arbeide med et bredt utvalg av sjangrer, former og skapende teaterarbeid. Å *formidle* teater er både et mål og et innhold i alle program. Det omfatter erfaring med prøveprosessens faser og framdrift, mot i scenisk kommunikasjon, spilleglede og evne til å berøre. Det omfatter også å tilpasse innhold, form og format til publikumsgruppe og visningsarena.

Improvisasjon er både et innhold og en grunnleggende arbeidsform i teaterfaget. De ulike anvendelsene av improvisasjon kan være hovedemne i en kort periode eller en sentral arbeidsform i teaterproduksjon.

Elevene skaper teater gjennom improvisasjon med utgangspunkt i

- tekst/tekstbaserte metoder. Volum, språk og tematikk tilrettelegges for ulike aldrer
- kropp/fysiske metoder. Tilpasset opplæring, individuelt og i fellesskap
- tema/dokument/materiale. Gruppeprosesser og prosjektbasert teater

Dramaøvelser og leker. En viktig del av innholdet i teateropplæringa er dramaøvelser og leker som trener elevenes konsentrasjon, fantasi og oppmerksomhet mot sansene, kroppen, rommet og gruppa. Grunnlaget for dramaleken er enten roller/situasjoner eller ulike typer impulsmateriale som objekter, kostymer, musikk og bilder. Elevene improviserer med kropp og stemme i en lekende form.

Skuespillerteknikker er et sentralt innhold i utøvelsen av faget. Elevene bør trenes i et bredt utvalg av roller, situasjoner og forløp. Stemmens uttrykk, bruk av stemme, stemmeoppvarming og artikulasjon er andre sentrale emner. Stil og sjangerforståelse er vesentlige momenter for utøvelsen av ulike typer teater og tradisjoner.

Mime som uttrykksform demonstrerer kroppsspråkets betydning i all kommunikasjon.

Improvisasjon og analyse av tekster styrker utøvelsen av rolle, situasjon og forløp.

Rommets betydning gjennom bevegelse og bruk av sceneelementer er også en vesentlig side ved innholdet i faget og må knyttes til utøvelsen.

Teaterproduksjon. Fagområdene kostyme, maske, rekvisitt og sminke har en sentral plass i teaterproduksjon. På Kjerneprogram og Fordypningsprogram kan det gis supplerende kurs i dette. Elever på viderekomet nivå bør få betydelig ansvar for disse fagområdene.

Innholdselementer. Musikk, sang og dans er vesentlige innholdselementer i revy, kabaret og musikal. Scenetekniske disipliner som lys-, lyd- og sceneteknikk rammer inn rollene og handlingene og skaper atmosfære i spillet.

Historie og kulturarv i lokalmiljøet bør brukes som kilde til prosjekter og multimodale produksjoner/tidsreiser der elever fra teater, musikk, skapende skriving, dans og visuell kunst skaper og framfører i fellesskap.

En del av danningsinnholdet i faget er å kunne se teater som scenekunst i historisk, kulturelt, sosialt og politisk perspektiv. Elevene må stimuleres til refleksjon og kritisk tenkning, til å stille spørsmål og verbalisere og til å se betydningen teateret har for mennesket.

3.5.6. Arbeidsformer og organisering

Arbeidsformer

Arbeidsformer handler om undervisningas *hvordan*, om metoder og læringsaktiviteter.

For å realisere teaterfaget vil faghjulets læringshandlinger *utøve, formidle, skape, oppleve* og *reflektere* stå sentralt på tvers av programmer og elevenes utviklingsfaser og gi føringer og ideer til teateropplæringa.

Undervisninga i teaterfag foregår gjerne i to hovedformer:

- 1) Ukentlig undervisning der hovedvekten ligger på praktisk arbeid og trening i teaterfagets arbeids- og uttrykksformer. Etablering av god gruppedynamikk hvor både den enkelte og gruppa bidrar til konstruktiv læring, er sentralt.
- 2) Teaterproduksjon, hvor eleven får erfaring med å være del av et skapende, produserende og formidlende fellesskap.

Læreren fungerer gjennomgående som veileder og pedagog i opplæringa. I en produksjon fungerer læreren også som regissør.

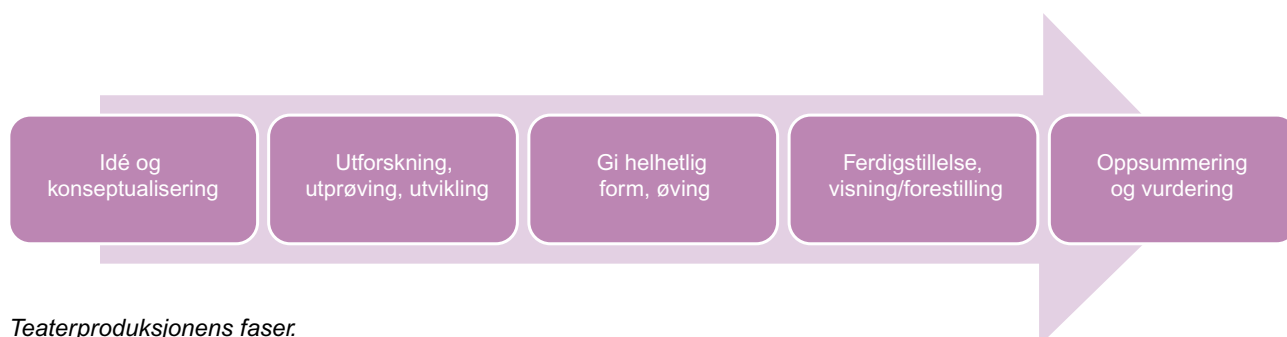
Elevmedvirkning bør være et siktemål, der elevene skaper innholdet ut fra visse rammer. Performance-sjangeren er særskilt egnet til dette. Viderekomne elever bør få faglig medansvar og ansvar for praktiske oppgaver.

Arbeidsformen vil henge sammen med sjanger, form og fortellermodell.

En ukentlig undervisningsøkt bør ha en gjenkjennelig struktur, for eksempel oppvarming – konsentrasjon – teknikk – presentasjon – avrundning – vurdering.

Teaterproduksjon

En teaterproduksjon kan organiseres i faser, som denne modellen viser:

Teaterproduksjonens faser.

Både tradisjonelt tekst- og registryrt teater kan anvende en slik fasemodell.

Teaterproduksjon i kulturskolen kan ha mange ulike formater. Varighet, antall aktører, kunstneriske og tekniske funksjoner tilpasses elevgruppas alder, utviklingstrinn, lokaliteter og lærerkompetanse.

Samarbeid internt og eksternt

Teater må knyttes sammen med andre kunstuttrykk i kulturskolen, for eksempel skapende skrijving, nysirkus, dans, visuell kunst eller musikk. Dette vil kunne stimulere elevens tilhørighet i kulturskolen og knytte læringa i faget til et bredt spekter av bruksområder.

Det anbefales også et samarbeid med Den kulturelle skolesekken og grunnopplæringa, for eksempel medielinjer, frisør, form og farge ved videregående skoler, lokale teaterlag og miljøer for fysisk og psykisk helse. Teaterfaget i kulturskolen er en naturlig aktør i lokale kulturmønstringer.

Organisering

Undervisninga organiseres i grupper av varierende størrelse. Antall elever i gruppa kan variere med innholdet i undervisninga og med elevenes alder og modningsnivå, erfaringer og sosiale relasjoner.

Å følge fasene i Kjerneprogrammet og Fordypningsprogrammet kan være et naturlig organiserende prinsipp.

Aldersinndelte grupper kan fungere godt: 6-7 år, 8-9 år, 10-12 år, 13-15 år og/eller videregående skoleelever.

Inndeling etter fagområder kan vurderes i kommuner der det er stort elevgrunnlag (dramalek, teater, musikal, revy, teatersport osv.).

Undervisningsmengde. Opplæringa bør foregå ukentlig, med aldersinndelt og/eller nivådelt undervisning i grupper. Hvor lang hver undervisningsøkt bør være avhenger av elevenes alder, antall elever i gruppa og ferdighetsnivået til elevene.

Tolærersystem anbefales, og kunstneriske og pedagogiske hensyn legges til grunn for arbeidet i gruppa.

Når det gjelder Fordypningsprogrammet, vil det være behov for smågrupper med vekt på individuell opplæring og vurdering.

Teaterfaget trenger fleksibilitet i timeplanen mellom ukentlig undervisningstid og produksjonsfaser. Arbeidet intensiveres gjerne i slutten av en produksjonsperiode. Tidlig nok informasjon om dette til foreldre/foresatte er viktig. Det må beregnes ressurser og tid til forberedelser, lydprøve, generalprøver og informasjonsarbeid.

Teaterlæreren trenger tid nok til de oppgavene som faget og arbeidet med kvalitet krever. Dette gjelder særskilt i perioder med produksjon. Her trengs ressurser til administrasjon og ledelse.

3.5.7. Vurdering for læring

Vurdering er en viktig del av læringsarbeidet. Alle elever har behov for å bli sett og få konkrete tilbakemeldinger som støtter progresjon og utvikling. Hensikten med vurdering for læring er at den skal være individtilpasset og støtte opp om elevens personlige og faglige utvikling. Mye av vurderingsarbeidet foregår uformelt i den daglige klassesituasjonen i dialog mellom lærer og elev. I teater kan vurdering for læring foregå i gruppe eller individuelt. Vurdering for læring er viktig, men samtidig ressurskrevende, noe det bør bli tatt hensyn til når midler skal fordeles. Det er også viktig å utvikle gode formelle vurderingsrutiner og informere både elever og foreldre/foresatte om gruppeprosesser og den individuelle elevens prosesser, læring og utvikling.

Mål og kriterier må gjøres synlige. Dette kan gjerne gjøres i samarbeid med elevene.

Elevenes forutsetninger for å lære kan styrkes dersom de

- forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem
- får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen
- får råd om hvordan de kan forbedre seg
- er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling

(udir.no, 2014)

Formativ vurdering, med presise tilbakemeldinger i arbeidsprosessene, er viktig for god læring. Den viktigste vurderingsmetoden er derfor samtalen rundt elevens arbeid i selve undervisningsøkta. Elevene bør hele tiden være aktive i vurderingsarbeidet. Følgende aspekter ved vurdering bør integreres i opplæringa. Den enkelte kulturskole avgjør hvordan og i hvilket omfang:

Læringsmålene i de ulike fasene fungerer som vurderingskriterier og blir naturlige utgangspunkt for vurdering av prosesser og produkter i faget. Elevene får presise og konstruktive tilbakemeldinger og råd.

Responsgrupper. Elevene observerer og gir hverandre tilbakemeldinger. Læreren legger til rette for reflekterende samtaler og kjøreregler for dette. Vurderingen må stimulere til et godt og inkluderende læringsmiljø.

Dialog om faglig kvalitet. Dialog med elevene om hva som er faglig kvalitet i teaterarbeidet og en kontinuerlig bevisstgjøring rundt hvordan dette kan oppnås.

Eleven vurderer seg selv. Egenvurdering bør praktiseres fra første stund. Læreren setter elevene i stand til å vurdere kvaliteten på eget arbeid og å ta stilling til egen innsats og utvikling. En god læringsprosess innebærer både å vite hva man kan og være bevisst på hva man strever med.

Loggbok. Loggføring kan øke elevens bevissthet rundt egen læring og utvikling.

Utviklingssamtaler. Utviklingssamtaler tilpasset alder og nivå mellom elev, lærer og foreldre/foresatte har en naturlig plass i Kjerneprogrammet og Fordypningsprogrammet. Her utveksles informasjon og man tar opp tema som utvikling, faglige utfordringer, innsats, resultater, trivsel og ambisjoner.

3.5.8. Lokaler og utstyr

Lokaler

Undervisningsrommet bør være romslig og fleksibelt, en størrelse på 40–50 kvadratmeter gir produksjonsmuligheter. Rommet bør være godt lydisolert. Vinduer bør kunne blendes.

Golvet bør ha en overflate som er egnet til fysisk arbeid, for eksempel dansematte eller egnet tregolv. Golv og tak bør være matt og svart (blackbox), eventuelt hvitt (whitebox). Tilgang til stoler og bord er en fordel.

Det er behov for lagerplass til kostymer, sceneelementer, lysutstyr og rekvisitter, med lett tilgang fra undervisningslokalene. Det er også behov for sminke-, garderobe- og pauseplass for skuespillerelevne.

Framføringsarenaer

Teaterforestillinger er en vesentlig del av elevenes læring og kunstneriske utvikling og er viktig for motivasjon. Alle, uansett program, alder og nivå, bør flere ganger i året få spille teater for et publikum. Arenaene kan være kulturskolens undervisningsrom, egne saler med scene/amfi, eksterne offentlige rom, kulturhus/samfunnshus eller egnede utescener.

Større produksjoner krever personalressurser til rigging, timeplanlegging, lyd/lys, kulisser, lydprøver, opptak og informasjonsarbeid.

Utstyr

Virkemidler som lysdesign, lydeffekter/musikk, scenografi, kostymer, rekvisitter, sminke og animasjoner er sentrale elementer i teaterproduksjon og vil styrke faglig kvalitet. I sambrukslokaler bør dette utstyret øremerkes for teateravdelingen.

Når det gjelder kostymer og sceneelementer, kan det legges til rette for lån eller sambruk med andre kulturskoler, institusjoner, foreninger o.l.

I den daglige undervisninga er det behov for en kostymekiste, rekvisitter og enkle scenografilelementer som kasser, skillevegger m.m. Om det ikke fins lysanlegg i undervisningsrommet, kan enkle lyskastere på stativ være til god hjelp.

Kamera og prosjektør er gode hjelpemidler både i undervisningstimene og under forestillinger. Musikklegg bør være tilgjengelig i umiddelbar nærhet. Det samme gjelder datautstyr med høvelig programvare og tilgang til litteratur.

Alle lærere bør ha egen kontor-/arbeidsplass i kulturskolen. Det må være en felles pauseplass for lærerne der de kan oppleve å være del av et arbeidsmiljø.

3.6. Fagplan visuell kunst

3.6.1. Visuell kunst i kulturskolen

Det visuelle kunstfeltet i kulturskolen er vidt og dekker mange ulike uttrykksmåter og spesialiserte fagfelt.

Møte med kunstneriske virkemidler som materialer, redskaper, teknikker og en inspirerende undervisning vil gi elevene muligheter til å utvikle sine evner. Elevenes fantasi og kreative flyt blir stimulert. Sammen med skjerpet blikk og utprøvende hånd bidrar dette til å forme den enkeltes identitet.

Barn og unge må bli utfordret både emosjonelt og analytisk gjennom undervisning i og opplevelser med visuell kunst. Da vil opplæring i teknikker og materialbruk gi mening og bidra til at elevene får verktøy til å skape og gi innhold til det de arbeider med. Deres personlige formspråk vil avspeile nyanser, holdninger og motforestillinger. I det visuelle uttrykket kan de tenke noe som var utenkt, se noe som var usett og si noe som var usagt.

Slik kan læreren styrke både læringsprosesser og tilknytning til omgivelser, medmennesker og natur.

Gjennom individuelle og kollektive prosesser skal elevene også tilegne seg estetiske erfaringer i møte med samtidskunst og kunst fra tidligere tider. Å oppleve og undre seg i reflekterende samtaler vil utvide perspektivet og kulturforståelsen.

Det visuelle mennesket

Alle mennesker er født med en grunnleggende evne og vilje til å uttrykke seg visuelt. Virkeligheten setter få grenser for barns fantasi og forestillingsevne. Det er et viktig mål å holde ved like og utvikle denne iboende skapergleden.

Visuell kunst tilhører det store kulturfellesskapet samtidig som det representerer et individuelt og personlig uttrykk for det å være menneske i en gitt tid.

I gjenstander, mønstre og materialbruk kan vi lese hvordan kulturer har utviklet seg. Verdensarven og kulturarven viser dette, de er globale bærere av dynamikken mellom skaping og gjenskaping.

Gjennom å dele og samarbeide vil barn og unge få tilgang til det viktige dannelsesprosjektet som opplæring i visuell kunst kan være. Med mål om å skape, favne og inkludere vil dette også åpne rommet for ytringsfrihet.

Breddeprogram, Kjerneprogram og Fordypningsprogram vil til sammen sørge for at elevene får erfaringer med et bredt og fordypende fag som avspeiler visuell kunst som kunstnerisk uttrykksform, kommunikasjon, kulturarv, selvuttrykk og håndverk/ferdighet.

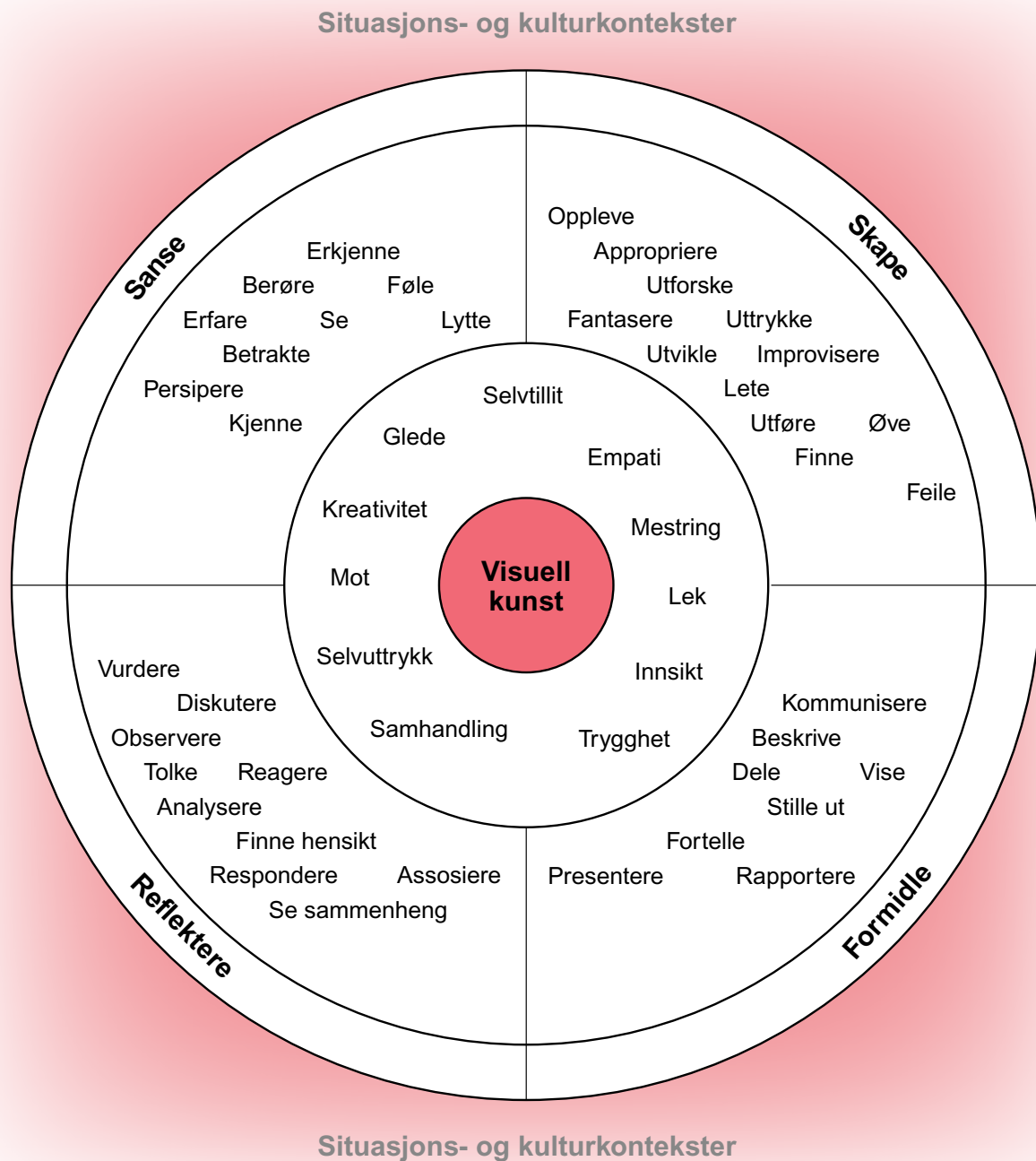
3.6.2. Overordna mål

Gjennom arbeidet med visuell kunst skal elevene:

- utvikle sin uttrykksevne, formsans og sine kunstfaglige ferdigheter
- utvikle sin iboende skaperglede og oppleve mestring
- utvide sitt perspektiv og sin kulturforståelse gjennom utforskning av fortid, nåtid og framtid
- utvikle evne til kommunikasjon, analyse og refleksjon i et lærings- og arbeidsfellesskap
- få muligheter til fordypning som kan danne grunnlag for høyere utdanning i visuell kunst
- bli ressurspersoner som bidrar til et levende lokalmiljø

3.6.3. Faghjul

Inspirasjon til faghjulet er hentet fra skrivesenteret.no/ressurser/skrivehjulet

Faghjul – visuell kunst som uttrykksmiddel

Faghjulet viser visuell kunst som uttrykksform. Den ytterste sirkelen viser fire overordna handlinger i faget: *skape, formidle, reflektere* og *sanse*.

Den nest ytterste sirkelen viser en «verktøykasse» som rommer aktiviteter læreren anvender for å gjøre visuell kunst tilgjengelig for elevene. De er i praksis innvevd i hverandre. Ved å dreie det ytterste hjulet kan en få fram mindre opplagte kombinasjoner av handlinger og aktiviteter.

Den nest innerste sirkelen viser verdier og allmenndannende egenskaper en kan utvikle gjennom opplæring i visuelle kunstoffag.

Faghjulet må forstås i lys av ulike kontekster som opplæringa er en del av. Kultur- og situasjonskonteksten er derfor plassert utenfor selve hjulet.

Kulturkonteksten angir det som er rundt situasjonen. Her kommer sjangrer, koder, normer, tradisjoner, framføringspraksiser, læringsmål og kulturelt mangfold inn.

Situasjonskontekst er den konkrete situasjonen her og nå. Den tar hensyn til elevforutsetningene, relasjonene i gruppa, visningsarenaen. Dette får betydning for innhold og aktiviteter. Ulike situasjonskontekster vil anspore til ulike formidlingsformer og ulike innholdsvalg.

Læreren må skape forbindelse mellom opplæringssituasjonen og relevante kulturaspekter. For eksempel vil et bestemt visuelt formspråk naturlig ses i sammenheng med relevante historiske og samfunnsmessige faktorer. Når undervisninga tilpasses en flerkulturell gruppe elever, bør også den kulturen de unge bringer med seg, trekkes inn i situasjonskonteksten.

Faghjulet kan hjelpe oss til å se ulike sider ved opplæringa i visuell kunst. Det kan brukes til refleksjon i lærerteamet, eller når lærere planlegger og vurderer undervisning.

3.6.4. Læringsmål

Nedenfor beskrives de tre programmene med læringsmål og forventninger til læreren. Læringsmålene er generelle på tvers av de spesifikke fagområdene/teknikkene innenfor det visuelle kunstområdet. Det vil være behov for å utvikle lokale fagplaner som konkretiserer og implementerer læringsmålene inn i hvert enkelt visuelle fag og tydeliggjør egenart, delmål og faglig progresjon relatert til alder og nivå. Dette utviklingsarbeidet bør gjøres kommunalt eller interkommunalt ut fra skolens størrelse, rammefaktorer og organisering.

Breddeprogrammet

Forventninger til læreren

- skaper et læringsmiljø preget av samhandling, opplevelse og kreativitet
- vektlegger prosess og mestring
- gir rom for elevenes refleksjoner omkring sine arbeider
- tilrettelegger kunstfaglig aktivitet, er kulturformidler og inspirator
- leder elevene fram mot opplesing og presentasjon
- trener oppmerksomhet, iaktakelse og tilstedeværelse
- er åpen for brede nettverksamarbeid

Læringsmål

Eleven

- har grunnleggende materialkunnskap og mestrer utvalgte teknikker
- opplever skaperglede og faglig utvikling
- lærer gjennom lek, utforskning, eksperimentering og refleksjon
- har utviklet nysgjerrighet og et oppmerksomt blikk
- har kjennskap til kunst og kunsthåndverk, inkludert arbeider med lokalt tilsnitt
- har deltatt i kreative prosesser sammen med andre elever
- har deltatt med sine arbeider på en relevant visningsarena
- er del av et levende lokalmiljø og bidrar til å skape felles lokal identitet og livsglede

Kjerneprogrammet

Det er i dette programmet hovedvirksomheten i visuell kunst bør ligge. Elevene vil komme dypt ned i handlingsområdene *skape, formidle, reflektere* og *sanse*.

Innholdet i undervisninga skal bidra til å utvikle håndverksmessig og kunstnerisk kvalitet, kreativitet, selvstendighet og kritisk tenkning.

Instruksjon og veiledning foregår i grupper og individuelt. Avhengig av skolens størrelse og antall elever på visuell kunst kan det utvikles ulike mål, timeplaner og gruppesammensetninger som imøtekommer elevenes behov for bredde eller fordypning.

Forventninger til læreren

- tilrettelegger for god faglig progresjon og kontinuitet
- stimulerer elevenes personlige uttrykk og formidling
- lærer elevene å iaktta og bearbeide sanseintrykk
- stimulerer opplevelse og skaperglede
- tilrettelegger for reflekterte samtaler og utvikling av selvvinnsikt
- vurderer både prosess og produkt sammen med elevene
- tilrettelegger for erfaring med visninger og presentasjoner på ulike arenaer
- er faglig rollemodell, arbeidsleder, kulturformidler og inspirator
- legger til rette for godt arbeidsfellesskap og skaper et godt sosialt miljø

Læringsmål

Eleven

- mestrer fagspesifikke basisferdigheter i ulike teknikker, former, materialer og uttrykk
- har tilegnet seg et bredt spekter av materialkunnskap
- har deltatt i skapende prosesser fra idé til produkt
- har utviklet kritisk sans, grundighet og tålmodighet
- har tilegnet seg et nødvendig begreps- og analyseredskap for å analysere, tolke og samtale om visuelle uttrykk
- reflekterer over egen læring, intensjon og utvikling
- deler erfaringer med medelever
- gjør avtalte forberedelser til undervisningsøkter
- har sett kunstutstillinger og kan samtale om disse
- har arbeidet med kunsthistorie, lokalhistorie og/eller tatt lokalt utgangspunkt i praktisk arbeid
- har deltatt på arenaer for kunstnerisk samarbeid på tvers av fag der flere av kulturskolens kunstuttrykk er integrert

Fordypningsprogrammet

Hovedinnholdet er fordypning innenfor selvvalgte uttrykk. Å oppnå en bevisst holdning til form og innhold/form og funksjon og å finne fram til et personlig uttrykk, er viktige mål for fordypningsprogrammet.

Rammer. Fordypningsprogrammet i visuell kunst kan organiseres for enkeltelever eller som et gruppetilbud. Omfanget vurderes på grunnlag av deltakernes behov for instruksjon og veiledning og hvilket mål den enkelte har for å delta. Er målet å søke opptak til høyere kunstutdanning, må kulturskolen tilpasse tilbudet etter kravene til studentopptak. Er målet individuell kunstnerisk videreutvikling, kan deltakerne først samles til felles introduksjon og gjennomgang og deretter arbeide på egen hånd med individuelle arbeider.

Mentorprogram og entreprenørskap kan være en del av programmet. Det bør legges opp til presentasjon/visning/utstilling i samarbeid med lokale aktører, eksempelvis i forbindelse med lokale kulturdager.

Forventninger til læreren

- tilrettelegger og veileder læring og utvikling på høyt kunstnerisk/pedagogisk nivå
- tilpasser undervisninga til den enkelte elevs forutsetninger
- tilrettelegger for fagspesifikk fordypning
- ser potensial, inspirerer og gir impulser
- stimulerer elevens egen kunstneriske bevissthet
- fremmer elevens bevisstgjøring om ambisjoner
- vurderer både prosess og produkt sammen med eleven
- vektlegger et godt samarbeid mellom hjem – kulturskole – lærer – elev
- tilrettelegger for utstrakt erfaring med visninger/utstillinger
- er faglig veileder, samtalepartner, mentor og rollemodell

Læringsmål

Eleven

- skaper og utfører på høyt nivå
- lærer gjennom lek, utforskning, eksperimentering og refleksjon
- er på veg mot et personlig uttrykk og arbeider selvstendig
- har videreutviklet praktiske og teoretiske ferdigheter som kan kvalifisere til høyere utdanning
- har utviklet et godt fagspråk
- tar aktivt del i refleksjon rundt prosesser og produkter
- tar i bruk modeller, kunstverk og kunstnerskap for faglig inspirasjon
- har kunnskap om visuell kunst som et historisk og kulturelt uttrykk

3.6.5. Innhold

Innholdet i visuell kunst handler om undervisningas hva, knyttet opp mot de ulike fagområdene/teknikkene. Visuell kunst spenner over en rekke ulike tema, arbeidsområder, fagfelt og fag som dels står fram som egne enheter, dels glir over i hverandre og dels er felles, overgripende tema. Innholdet i undervisninga kan hentes fra hele dette brede feltet og organiseres på mange forskjellige måter.

Eksempler på grupper av innholdskomponenter med forslag til praktisk anvendelse:

- **Strek og flate:** tegning, radering, broderi
- **Farge og tekstur:** maling, foto, video, glasurer, lys
- **Komposisjon, struktur og taktilitet:** collage, linosnitt, vev, tekstil, toving
- **Tid og rom:** performance, stedsspesifikk kunst, lydkunst
- **Se/persepsjon:** kroki, perspektiv, billedrom, stilleben
- **Tredimensjonal form:** modellere, støpe, bygge
- **Form og funksjon:** design/redesign, lage bruksgjenstander, utsmykking, scenografi, arkitektur, digital kunst
- **Form og innhold:** konseptkunst, tegning, maling, skulptur, performance
- **Abstraksjon og forenkling:** skulptur, animasjon, tegneserie
- **Finne hensikt og se sammenhenger:** observere, analysere, assosiere
- **Teknikk-/verktøy-/materialbruk:** utvikle og øve håndlag, blande farge, redigere video, papirarbeid, mosaikk, tre, glass, metall

Andre emner i visuell kunst som er sentrale for den skapende/utøvende aktiviteten:

- Teori om form og farge
- Komposisjonslære
- Materialkunnskap
- Kunnskap om verktøy
- Kunsthistoriske emner
- Økologi og bærekraft i materialer
- Kunst i det offentlige rom
- Bruk og integrering av teknologi

I lokalsamfunn med realkompetanse innen kunst og kunsthåndverk, eller med relevante museer, husflidslag, kunstnere og kunsthåndverkere, vil det være naturlig at eleven lærer gamle håndverkstradisjoner, herunder også duodji. Kulturskolen kan eventuelt lage tverrfaglige prosjekter der slike tradisjoner blir ivaretatt og videreutviklet. Det er identitetsskapende og ofte motiverende for elevene å arbeide i en lokal tradisjon.

3.6.6. Arbeidsformer og organisering

Arbeidsformer

Arbeidsformer handler om undervisningas *hvordan*, hvilke læringsaktiviteter som blir tatt i bruk. Generelt bør arbeidsformene i visuell kunst være like allsidige og lekende som faget selv er – men også disiplinerte og målrettet.

I det utforskende og skapende arbeidet benyttes både lærerstyrt undervisning, veiledning, selvstendig arbeid, elevsamarbeid og prosjektarbeid.

Egenarbeid utenom undervisningstimen forventes både i Kjerneprogram og Fordypningsprogram. Prosjektperioder, workshops, helgekurs og sommerkurs kan være supplerende tilbud.

Det forventes at læreren har et bredt spekter av metoder og arbeidsformer for å legge til rette for læring for ulike elever og elevgrupper. Variasjon er en nøkkel til læring.

I kommuner med bare én lærer i visuell kunst kan det være fordelaktig om ledelsen i kulturskolen legger til rette for jevnlig kontakt med lærere i visuell kunst i nabokommuner. Dette vil kunne styrke lærerens undervisning og motivasjon.

For å realisere visuell kunst vil faghjulets læringshandlinger *skape, formidle, reflektere og sanse* stå sentralt på tvers av emnene og gi ideer og føringer for tilrettelegging av opplæringa.

Skape

Det skapende menneske står i sentrum. Å skape er den mest grunnleggende kompetansen eleven skal tilegne seg, og mye tid må vies dette. Skapende prosesser kan starte med inntrykk, tanker og ideer, fortsette med konkrete forslag og skissearbeid, videre med eksperimentering og utprøving mot et individuelt eller et felles uttrykk. Gjennom prosessene vil elevene gjøre erfaringer med mange uttrykksmidler og teknikker og lære å bruke redskaper, verktøy og utstyr hensiktsmessig.

Å sette sine egne mål for arbeidet er betydningsfullt og vil øke elevenes motivasjon.

Modellæring er et egnet virkemiddel som forutsetter tett veiledning. *Imitasjon* av kunstverk er en anerkjent teknikk for å øve praktiske ferdigheter og evnen til å iaktta. Å *tolke*, eller *appropriere*, andres kunstverk, som gis ny form og/eller nytt innhold, innebærer både gjenskaping og nyskaping. *Redesign* er å gi ny mening, for eksempel til «verdiløse» materialer som plastemballasje og rak, avlagte klær, loppefunn og instrumenter. Elevene finner nye estetiske uttrykk eller en ny funksjon.

Formidle

Å produsere utstillinger/visninger er både et mål og en arbeidsform i faget. Gjennom små og større utstillinger kan læreren legge til rette for varierte elevarbeider som viser mangfoldet i faget. Ved å gi elevene ansvar for rigging, annonsering, invitasjoner, salg og markedsføring vil de få innsikt i en helhetlig prosess.

Elevenes arbeider bør knyttes sammen med presentasjoner der de forteller om egne og gruppas arbeider.

Formidling er også å dele kunnskap gjennom rapportering eller beskrivelser. Elevene får kjennskap til teknikker for visuelle/auditive presentasjoner og digitale verktøy.

Reflektere

Læringssituasjonen innbyr til en prosess der elevens individuelle tolkninger, undring, assosiasjoner, intensjoner og fabulering rundt egne og medelevers uttrykk spiller en vesentlig rolle. Gjennom slike samtaler lærer elevene å verbalisere. Dette må kombineres med analyse og tolkning av profesjonelle kunstuttrykk for å forstå budskap, meningsinnhold, perspektiver og symbolikk.

Å kunne vurdere kvalitet er viktig for elevens faglige utvikling. Prosessvurdering, produktvurdering og tilbakemelding fra medelever bør foregå kontinuerlig. Det er også et mål at elevene får innsikt i den betydningen det visuelle kunstfaget har for menneske og samfunn.

Sanse

Taktile erfaringer. Å relatere syn til hånd, å kunne berøre og kjenne overflater, temperatur, størrelse og stofflighet, er eksempler på taktile erfaringer.

Kroppslige erfaringer og persepsjon. Tilstedeværelse i et rom gir erfaringer med avstand, størrelsesforhold, nærhet og materialitet. Å bruke musikk i det visuelle arbeidet kan være relevant.

Å finne fram til et personlig uttrykk. Oppmerksomhet om hva eleven vil uttrykke og i hvilken form, vil kunne føre til mestring og flyt.

Selvinnsikt. Eleven skal bli kjent med egne følelser/reaksjoner, gi og ta mot konstruktiv kritikk. Dette innebærer blant annet å lære, å yte motstand og å takle motgang i materiale, teknikk, idéutforming og gjennomføring.

Eksempler på aktuelle arbeidsmåter:

Teknikkarbeid/verksted

- Identifisere og dele teknikker
- Animasjon, video
- Grafikk
- Tegning, maling
- Foto, video, digitale medier
- Keramikk
- Stedsspesifikk kunst
- Tradisjonelt og lokalt kunsthåndverk
- Utstillingsarbeid, montering

Møte den visuelle verden

- Lage alternative reklame/reklame-video, arbeide med symbolbruk og tegn, bildeanalyse

Møte den virtuelle verden – ny teknologi

- Bruk av ny teknologi, bevissthet om og kreativ bruk av visuell kommunikasjon i virtuell virkelighet

Prosjektarbeid

- Tverrfaglig/flerfaglig
- Kunst i naturen
- Animasjonsfilm
- Gatekunst

Produksjon

- Utstilling
- Tverrfaglig produksjon
- Performance – happening
- Scenografi, lys-/lyddesign

Møte med profesjonell kunst

- Bevisstgjøring om kunst, tolke, utvikle begrepsapparat og fagspråk
- Besøke utstillinger/visninger
- Atelierbesøk

Vurdere egne prosesser

- Bruk av loggskrivingsverktøy og analyse

Analyse

- Bildeanalyse
- Kunsthistorie
- Gjenstander (funksjon – form)
- Stedet (landskapet, plassen, naturen, omgivelsene)

Organisering

Gruppestørrelse og lærertetthet vil avhenge av elevenes alder og utviklingsnivå, type aktivitet og utfordringer knyttet til utstyr/materialer. Veiledende normer kan være:

- Kjerneprogrammet: Grupper opp til sju–åtte elever, der elevene har permanente arbeidsplasser.
- Breddeprogrammet: Grupper opp til tolv elever. Et godt alternativ i Breddeprogrammet og Kjerneprogrammet kan være tolærersystem.
- Fordypningsprogrammet: Det kan være formålstjenlig å variere mellom individuell veiledning og mesterklasse. Mesterklasse kan eventuelt organiseres som et samarbeid mellom kommuner.

Tid

Det anbefales ukentlig undervisning av hensyn til kontinuitet. En undervisningsøkt bør være minimum 1 ½ - 2 timer. I tidkrevende teknikker vil det være hensiktsmessig å ha lengre økter. Emnets egenart må avgjøre dette.

I visse tilfeller kan intensive helgekurs være den best egnede formen, mens det andre ganger kan være avsluttende kurs av flere ukers varighet. Dette må vurderes ved den enkelte kulturskole.

Gruppering/nivå

Helårselever med permanente arbeidsplasser kan inndeles i aldershomogene grupper. 5–6-åringer har andre behov enn 9–10-åringer. Aldersinndeling gjør det lettere for læreren å tilpasse opplæringa, dessuten å planlegge et undervisningsforløp over flere år.

I visse tilfeller kan det være aktuelt å dele inn elevene etter kunnskapsnivå eller emne. For eksempel vil et introduksjonskurs i animasjon for nybegynnere i alle aldrer kunne føre til en aldersblandet animasjonsklasse i Kjerneprogrammet.

I mindre kulturskoler vil større aldersblanding være det normale, og fordelene med dette bør utnyttes. De yngste blir inspirert av de eldre, de eldre har faglig utbytte av å instruere de yngre. Noen tilbud, for eksempel en kroki-klasse, kan tilpasses flere aldrer, også voksne.

Samarbeid med andre fag/aktører

Opplæringa i visuell kunst bør knyttes sammen med andre kunstuttrykk i kulturskolen. Dette vil kunne stimulere elevens tilhørighet i kulturskolen og knytte læringa i faget til et bredt spekter av bruksområder. Et samarbeid med for eksempel skapende skriving rundt temaet graffiti, med teater om scenografi, eller med musikk om animasjonsprosjekter, vil være god tverrfaglighet.

Visuelle kunstoffag synliggjøres godt gjennom utstillinger i det offentlige rom: i rådhus, i helsehus, på konferanser, i biblioteker, i kirker, på festivaler og på utdanningsinstitusjoner. Dette løfter faget inn på samfunnsarenaen, gir elevene anerkjennelse og stimulerer til videre innsats og vekst. Elever i kulturskolens visuelle kunstoffag er naturlige aktører på lokale kulturmønstringer.

Å studere ulike sider ved opplæring i visuell kunst i samarbeid med forskningsmiljøer vil være nytenkende og viktig.

3.6.7. Vurdering for læring

Vurdering er en viktig del av læringsarbeidet. Hensikten med vurdering er elevens personlige og kunstneriske vekst. Eleven skal vurderes på bakgrunn av egen modenhet i faget. I visuell kunst er prosessen vel så viktig som resultatet. Vilje og evne til utprøving, til å gå i dybden og være åpen for ny kunnskap, er viktig.

Elevenes forutsetninger for å lære kan styrkes dersom de

- forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem
- får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen
- får råd om hvordan de kan forbedre seg
- er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling

(udir.no, 2014)

Elevene i visuell kunst vurderes på grunnlag av egne uttrykk og evne til å formidle sine ideer basert på lærte teknikker. Elevene skal kunne reflektere over egne valg, navigere mellom ulike valg og forstå hvilke resultater valgene gir. Personlige valg og standpunkt må vises i kunstuttrykket. Egenart og det genuine er kvalitetskriterier.

Sentralt i vurdering står samtalen rundt elevens arbeid underveis i prosessene.

Følgende aspekter ved vurdering bør integreres i opplæringa. Den enkelte kulturskole avgjør hvordan og i hvilket omfang.

Læringsmålene fungerer som vurderingskriterier og er naturlige utgangspunkt for vurdering i faget.

Læringsstøttende tilbakemeldinger med presise og konstruktive tilbakemeldinger og råd til elevene underveis i prosessene. Dette er formativ vurdering og kjernen i lærerens veiledning.

Dialog med elevene om hva som er kunstnerisk kvalitet og en kontinuerlig bevisstgjøring rundt vurderingskriterier.

Elevrespons, der elevene gir hverandre tilbakemeldinger. Læreren legger til rette for reflekterende samtaler og kjøreregler for denne arbeidsformen.

Prosessvurdering og produktvurdering, individuelt eller i gruppe.

Utviklingssamtaler mellom elev, lærer og eventuelt foreldre/foresatte har en naturlig plass i Kjerneprogrammet og Fordypningsprogrammet. Tema som kan tas opp, er utvikling, faglige utfordringer, arbeidsinnsats, resultater, trivsel og ambisjoner.

Eleven vurderer seg selv. Dette bør praktiseres fra første stund. Eleven settes i stand til å vurdere kvaliteten på eget arbeid, ta stilling til egen innsats og utvikling. En god læringsprosess innebærer både å vite hva man kan og bevissthet om det som gjenstår.

Loggbok kan være et verktøy for å øke elevens bevissthet rundt eget uttrykk/arbeid og egen utvikling.

3.6.8. Lokaler og utstyr

Undervisnings- og arbeidsrom

Visuell kunst bør ha lokaliteter som er reservert for faget slik at det er lett å ta opp igjen arbeider som fortsetter over tid.

Opplæringa skal synes, ha informasjonsskjermer og visningsrom og slik bidra til et åpent og stimulerende arbeidsmiljø preget av estetikken i visuell kunst. Også i de tilfellene der undervisninga av ulike hensyn legges i grunnskolen, må undervisningsrommene være innredet med tanke på opplæringas egenart og utstyrsbehov.

Det stilles samme krav til egnede lokaler, utstyr og materialer for alle programmene. Egnede lokaler kan være kulturskolens faste undervisningsrom eller grunnskolens kunst- og håndverksrom.

Visningsarenaer

Visningsarenaer for visuell kunst er svært viktig og alle elever, uansett nivå eller alder, bør hvert skoleår få stille ut eller presentere noen av sine arbeider for et publikum.

Det må legges vekt på å finne gode utstillingsarenaer både på skolen, i ulike offentlige rom, på biblioteker, konferanser, i næringsbygg, helsehus, eller av og til i et bestemt utelandskap. Samlokalisering med andre kunstfag gjør det naturlig å samarbeide om dette.

Kontor/bibliotek

Alle lærere bør ha egen kontor-/arbeidsplass. Tilgang til bibliotek er viktig, dessuten en felles pauseplass for lærerne der de kan oppleve å være del av et arbeidsmiljø.

Utstyr og materiell

De kunstneriske resultatene vil være avhengige av materiell, redskaper og utstyr av god kvalitet. Dette gjelder alle opplæringsprogrammer.

Innkjøp av utstyr og materiell er en faglig oppgave og en sentral del av undervisningsplanlegginga. Lærerens kompetanse er avgjørende når det gjelder å velge ut og kjøpe inn utstyr og materiell, og dette bør planlegges på lang sikt.

For å oppfylle læringsmålene er følgende rom- og utstyrsrammer en veiledende mal for undervisning i de tre opplæringsprogrammene:

- Lokale med god takhøyde, god ventilasjon, godt lys og vask.
- I tilfeller av sambruk med grunnskole er det kunst- og håndverksrommet som bør benyttes. Der vil kulturskolens lærere og elever ha behov for egen lagringsplass til materialer og oppbevaring av arbeider.
- Gode tørke- og lagringsmuligheter for eleverarbeider.
- Egnet lagerrom for materialer i tilknytning til undervisningsrommet.
- Et grunnleggende utstyrsortiment: keramikkovn, trykkpresse, høvelbenk osv. skal være tilgjengelig dersom aktiviteten er avhengig av det.
- Lett tilgang til nettbrett, datamaskiner og programvare, trådløst nett og skriver.
- Store arbeidsbord og stoler som kan tilpasses elever med ulik høyde.
- Låsbare skap.

Utstyrsortimentet tilpasses for den lokale kulturskolens fagtilbud.

Referanseliste

Bergem, T. (1996) *Yrkesetikk i lærerutdanningen. Hvorfor – hva og hvordan?* I P. Arneberg og R. Midtbø (red.): *Mellom makt og avmakt. Etikk for pedagoger*. Oslo: Bedre Skole/Norsk Lærerlag.

Hanken, I.M. (2004) *Musikkundervisningens etikk*. I G. Johansen, S. Kalsnes og Ø. Varkøy (red.): *Musikkpedagogiske utfordringer. Artikler om musikkpedagogisk teori og praksis*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Hattie, J. (2013) *Synlig læring*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Utdanningsdirektoratet (2014) *Grunnlagsdokument. Videreføring av satsingen Vurdering for læring 2014-2017*. <http://www.udir.no/Upload/Vurdering/Grunnlagsdokument-2014-2017.pdf>.

Kapittel 4 - Mal for kvalitetssikringssystem

Arbeid med kvalitetsutvikling i kulturskolen har som mål å videreutvikle skoleslaget på alle målområdene i rammeplanen. Kontinuerlig og planmessig egenvurdering og refleksjon over egen praksis er forutsetninger i dette arbeidet.

Egnede redskap for å arbeide med kvalitet gjør det lettere å arbeide systematisk med kvalitetsutvikling. Det fins ulike analyse- og prosessverktøy for slikt arbeid, som kan bidra til å videreutvikle virksomhetens kapasitet ved å bruke vurderingsinformasjon på måter som skaper kollektiv innsikt og felles engasjement.

«**PULS**» er et forsknings- og evidensbasert verktøy som tidligere er utviklet for grunnskole og barnehage. Norsk kulturskoleråd har sammen med Conexus utviklet «PULS for kulturskole». Rapportene i dette verktøyet vil kunne være grunnlag for kvalitets- eller tilstandsrapportering til kulturskoleeieren. www.conexus.no/puls/.

KS har utviklet kvalitetsverktøy som kommunen kan bruke, enten som en del av informasjonsgrunnlaget til «PULS» eller som grunnlag for et egenutviklet kvalitetssystem. www.ks.no.

Utdanningsdirektoratet har gode og informative nettsider som også kulturskoleeiere og ledere kan bruke som kunnskapsgrunnlag. www.udir.no.

Norsk kulturskoleråd har utviklet veiledningsmateriell knyttet til arbeidet med kvalitet og kvalitetsutvikling. Dette fins på kulturskolerådets nettsted. www.kulturskoleradet.no.

Det at kulturskolene er et lovfestet skoletilbud gjør det naturlig at kommunene - som kulturskoleeiere - har et system for kvalitetsvurdering også for kulturskolen, og innlemmer kulturskolen i den årlige rapporten om tilstanden, slik den er formulert i opplæringslova § 13-10.

Etterord

Norsk kulturskoleråd har på oppdrag fra sine medlemmer, de norske kommunene, utarbeidet en ny rammeplan for kulturskolen – «Mangfold og fordypning». Gjennom dette dokumentet vil kulturskolene i landet få et innovativt og kvalitativt løft.

Norsk kulturskoleråd som utviklings- og interesseorganisasjon for kulturskolen vil bistå både kulturskoleeiere og kulturskoler i rammeplanarbeidet gjennom et omfattende veiledningsarbeid. Gjennom rammeplanen er det tatt vare på den særegne kulturskolen i Norge, samtidig som planen skal etablere en nasjonal fellestenkning som vil bidra til et ytterligere kvalitetsløft for kulturskolen.

Denne rammeplanen er kulturskolens kunnskapsløft!

Utgiver

- Norsk kulturskoleråd

Rammeplanutvalget - kapittel 1 og 2

- Eirik Birkeland, leder
- Morten Christiansen
- Kristin Geiring
- Eivind Nåvik
- Inger-Anne Westby
- Wenche Waagen
- Robert Øfsti
- Knut Øverland, sekretær

Forfatter av innledningen til kapittel 3 og hovedansvarlig for struktur, harmonisering og språklig utforming av fagplanene

- Wenche Waagen, førstelektor ved Institutt for musikk, NTNU

Leder for arbeidet med kapittel 3

- Åste Selnæs Domaas

Fagplangruppene - kapittel 3

Dans

- Ina Dahl, fag- og teamansvarlig og danselærer, Namsos kulturskole
- Heidi Haraldsen, høgskolelektor og prosjektleder, Balletthøgskolen - Kunsthøgskolen i Oslo
- Sigurd Johan Heide, danser / dansepedagog / koreograf
- Sally Parkinson, fagsjef for dans, Tromsø kulturskole
- Irmelin Robertsen, fagleder for dans, Kulturskolen i Fredrikstad

Musikk

- Reidun Gran, musikkpedagog, Trondheim kommunale kulturskole / praksiskoordinator og metodikklærer, NTNU / fagbokforfatter
- Jo Asgeir Lie, rektor, Ole Bull Akademiet
- Hilde Norbakken, universitetslektor, Universitetet i Agder / musiker
- Grete Helle Rasmussen, førsteamanuensis og seksjonsleder for instrumentalpedagogstudiet, Barratt Due musikk institutt / musiker
- Tor Yttredal, professor og faglig leder for faggruppen for jazz og improvisasjonsmusikk ved Universitetet i Stavanger / musiker

Skapende skriving

- Widar Aspeli, forfatter / kursholder
- Siw Cathrine Christiansen, forfatter / kursholder / pedagog, Oppegård kulturskole
- Solveig Hirsch, formidlingsleder, Hamsunsenteret
- Dag Larsen, utdanningsleder, Norsk barnebokinstitutt
- Siri Thue, forfatter

Teater

- Vigdis Aune, førsteamanuensis i drama og teater, Institutt for kunst og medievitenskap, NTNU
- Kjersti Haugen, regissør, Trøndelag Teater
- Kristin Nordstrøm, teaterpedagog, Trondheim kommunale kulturskole
- Kirsten Jæger Steffensen, fungerende rektor, Karmøy kulturskole
- Sissel Ruste, teaterlærer, Bergen kulturskole

Visuell kunst

- AaseHilde Brekke, fotograf / filmskaper / performanceartist / kursholder / pedagog
- Stine Wexelsen Goksøyr, pedagog i visuelle kunsthøgskolen, Nittedal kulturskole / bildekunstner
- Margrete Gunnes, kunstpedagog, Kulturskolen i Brønnøy
- Ragnhild Slettner, fagkonsulent, leder og pedagog innen visuelle kunsthøgskolen, Oslo musikk- og kulturskole
- Robert Øfsti, kommunearkivar, Steinkjer kommune / bildekunstner

Fagplangruppenes koordinatører

- Siri Singsaas, dans
- Ingrid Almås, musikk
- Elin Kvernmoen, skapende skriving
- Hilde Roald Bern, teater
- Fabiola Charry, visuell kunst

Forfatter av kapittel 4

- Morten Christiansen

Redigerere

- Åste Selnæs Domaas
- Egil Hofslie

Korrekturleser

- Torlaug Løkensgard Hoel

Fotograf

- Egil Hofslie
- Thor Nielsen
- Paolo Cipriani

Design

- Guri Jermstad
- Fabiola Charry (omslaget)

Trykk

- Grøset™

Takk til rektor, lærere og elever ved Malvik kommunale kulturskole for stor velvillighet i forbindelse med fotografering der.

RETNINGSLINJER FOR MELDAL KULTURSKOLE

1.1 Søknadsfrist

Frist for å søke opptak til alle disipliner ved Meldal kulturskole er **1. juni** for høstsemesteret for **1. desember** for vårsemesteret. Det er likevel mulig å søke opptak hele skoleåret. Søknader som ikke får plass settes på venteliste. Søknader som settes på venteliste må aktivt opprettholdes av søker hvert semester. Søknad om plass i kulturskolen leveres av foreldre/foresatte via eget skjema som finnes på kommunens hjemmeside.

1.2 Opptak

Opptak skjer etter prioritering på disiplin og søknadsdato.

Melding om opptak sendes skriftlig til hver enkelt elev. Tilbud om opptak som ikke blir avslått innen fastsatt frist regnes som bindende avtale for hele semesteret og det vil bli sendt ut krav om brukerbetaling i hht. Punkt 1.4.

1.3 Utmelding og bekreftelse på opprettholdelse av plass

Utmelding fra kulturskolen skal skje skriftlig og av foreldre/foresatte, via utmeldingsfunksjon i kulturskolens fagsystem eller pr brev eller e-post til kulturskolen ved rektor. Frister for utmelding er **1. juni** for høstsemesteret for **1. desember** for vårsemesteret. For utmeldinger etter fastsatt frist vil det bli avkrevd brukerbetaling i hht punkt 1.4. Er eleven i tvil om han/hun ønsker å fortsette så kan det søkes skriftlig om en utsettelse av fristen pr brev eller e-post.

Ved slutten av skoleåret blir det bedt om bekreftelse på at plassen opprettholdes (såkalt re-registrering) neste skoleår. Informasjon om hvordan dette gjøres blir sendt pr e-post til de adresser som er oppgitt ved påmelding. Elever som ikke er re-registrert innen fastsatt frist betraktes som utmeldt ved semesterslutt.

1.4 Brukerbetaling og friplass

Brukerbetaling med eventuelle moderasjonsordninger fastsettes av kommunestyret.

Dersom en elev begynner etter 1. oktober./15. februar beregnes brukerbetaling for den del av undervisningen som gjenstår dette semesteret. Dersom en elev avbryter undervisningen i et semester, må brukerbetaling betales for hele semesteret. Fritak for betaling av hele eller deler av semesteravgiften gis kun dersom langvarig sykdom hindrer eleven fra å møte og etter skriftlig søknad vedlagt legeerklæring.

Dersom utmeldingsfrist ikke overholdes vil det påløpe et gebyr på 1/3 av brukerbetaling for ett semester. Utmeldinger mottatt fra og med første skoledag i henhold til skoleruten vil belastes med brukerbetaling for hele semesteret.

Familier i vanskelig økonomisk situasjon kan søke om friplass. Det kan søkes om friplass når husholdningens samlede netto skattbar inntekt ikke overstiger en gitt sum fastsatt av kommunestyret og bekreftet med siste års ligningsattest og skattekasse. Ingen elever har krav på mer enn én friplass i kulturskolen. Ytterligere informasjon om friplass fås ved henvendelse til kulturskolen ved rektor.

1.5 Samarbeidsutvalg

Kulturskolens samarbeidsutvalg er et rådgivende, kontaktskapende og samordnende ledd for partene i kulturskolen. Samarbeidsutvalget har flg sammensetning:

- Rektor ved kulturskolen (som også er utvalgets sekretær)
- Én representant og en vararepresentant valgt blant medlemmene i hovedutvalg for oppvekst, helse og omsorg
- Kommunalsjef og en vararepresentant utnevnt av kommunalsjef
- To foreldrerepresentanter

Foreldrerepresentanter velges av et foreldremøte i starten av hvert skoleår

1.6 Skoleår og undervisning

Meldal kulturskole følger skoleruten for grunnskolen i Meldal kommune.

Eleven skal møte i rett tid til alle undervisningstimer. Alt fravær skal meldes på forhånd, enten direkte til læreren eller til kulturskolens kontor. Elever som uteblir fra undervisning to ganger på rad uten å gi melding, og/eller som ikke viser tilstrekkelig interesse, kan utelukkes fra videre undervisning neste semester.

Beskjeder til hjemmet skjer hovedsakelig ved bruk av e-post og sms. Kulturskolen krever derfor minst ett gyldig mobilnummer og én gyldig e-postadresse ved påmelding.

1.8 Ved lærers fravær/ vikarordning og avlysning

Dersom lærer er fraværende, vil kulturskolen så langt det er mulig skaffe vikar. Kulturskolen forbeholder seg retten til å gjøre endringer i timeplan for å kunne gjennomføre undervisning ved lærers fravær. Kulturskolen forbeholder seg retten til å avlyse inntil 2 leksjoner pr semester grunnet lærers fravær. Avlysninger ut over dette vil bli refundert ved utsendelse av skolepenger for påfølgende semester.

1.9 Endring av retningslinjene

Endringer i retningslinjene fremmes og behandles av hovedutvalg for oppvekst, helse og omsorg før kommunestyret gjør endelig vedtak.

Vedtatt av kommunestyret den 19.11.2015 – Sak 057/15.

Gyldig fra og med 01.01.2016

MELDAL KOMMUNE

Saksframlegg

Saksgang	Møtedato	Saksnummer
Utvalg/styre:		
Hovedutvalg for Helse, oppvekst og kultur	05.04.2017	014/17
Kommunestyret	03.05.2017	019/17

Saksbehandler: Brønstad, Gro Magnhild	Arkiv: FA - A20	Arkivsaknr: 16/1743-3
---------------------------------------	-----------------	-----------------------

Tilstandsrapport grunnskole 2016

Rådmannens forslag til vedtak:

Med grunnlag i den vedlagte grunnskolerapporten for skoleåret 2016, settes det fokus på følgende utviklingsområder i grunnskolen:

- Videreutvikle arbeidet med skolebasert kompetanseutvikling, og gjennom det ivareta arbeidet med
  - Regning i alle fag
  - Vurdering for læring
- Prioritere videreutdanning i norsk, engelsk og matematikk for å møte nasjonale krav om kompetanse på fagområdene.
- Skolen skal fortsatt vektlegge tidlig innsats og prioritere ressurser på 1.-4. trinn.

Hovedutvalg for Helse, oppvekst og kultur 05.04.2017:

Behandling:

Rådmannens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

HOK- 014/17 Vedtak:

Hovedutvalg for Helse, oppvekst og kultur sitt forslag til vedtak:

Med grunnlag i den vedlagte grunnskolerapporten for skoleåret 2016, settes det fokus på følgende utviklingsområder i grunnskolen:

- Videreutvikle arbeidet med skolebasert kompetanseutvikling, og gjennom det ivareta arbeidet med
  - Regning i alle fag
  - Vurdering for læring
- Prioritere videreutdanning i norsk, engelsk og matematikk for å møte nasjonale krav om kompetanse på fagområdene.
- Skolen skal fortsatt vektlegge tidlig innsats og prioritere ressurser på 1.-4. trinn.

Vedlegg i saken:

TILSTANDSRAPPORT GRUNNSKOLE 2016

Saksopplysninger:

Kommunen skal i henhold til Opplæringslova § 13-10, 2. ledd, ha et system for å vurdere egen grunnskole og om kravene i Opplæringslova ivaretas. Den årlige grunnskolerapporten til skoleeier er en del av systemet for å ivareta disse kravene. Rapporten skal ta for seg resultater som foreligger i det nasjonale kvalitetssystemet. Annen informasjon om grunnskolen som måtte være tilgjengelig lokalt, og offisiell statistikk framkommet gjennom KOSTRA og Skoleporten, kan bakes inn i rapporten til skoleeier.

Rapporten skal være et grunnlag for å peke på retning og satsning for hvordan en skal imøtekomme de nasjonale føringer og sikre kvalitet i grunnskoleopplæringa.

Utdanningsdirektoratet legger mange av premissene for datagrunnlaget gjennom nasjonale prøver, elevundersøkelsene og eksamen.

Det er utarbeidet gode analyserapporter for Nasjonale Prøver som er til støtte for lærer og skoleleder i oppfølgingen av prøvene. Nasjonale prøver og eksamen utvikles stadig, og gir både en retning for arbeid i skolen og en hjelp til skole og kommune for å arbeide med kvalitet i egen organisasjon.

Tilstandsrapporten inneholder kun et utvalg av tilgjengelig informasjon. Mer informasjon finnes både på skole og kommunenivå på <https://skoleporten.udir.no>.

Kunnskapsdepartementet har i mars 2017 lagt forslag til ny generell del av læreplanen ut på høring. Det er også vedtatt i Stortinget at læreplaner i fag skal fornyes de nærmeste årene. I tillegg er det nylig kommet en stortingsmelding «Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen». Endringer i opplæringslova §9a (elevenes skolemiljø) vet vi også kommer før skolestart august 2017.

Nasjonale myndigheter gir sterke styringssignal og føringer for skolens arbeid. For kommunen og skolen er det nødvendig å holde seg oppdatert på nye krav, regelverk og ny forskning. Vi må kontinuerlig «oversette» det som er nytt og sette det inn i vår virkelighet. Ut fra dette må vi ta stilling til hva vi skal legge vekt på innen utviklingsarbeid i skolen.

Saksbehandlers vurdering:

Kontinuitet i kvalitetsarbeidet er viktig. Fokuset de siste årene har vært på skolen som lærende organisasjon. Meldal har i flere år jobbet med skolebasert kompetanseutvikling. Temaene har vært lesing, skriving og sosial kompetanse. Inneværende år jobber skolen med regning som grunnleggende ferdighet. Kommende skoleår har vi planlagt å jobbe med elevvurdering - «Vurdering for læring». Dette vil være en felles satsing for alle kommunene i Orkdal/Øy. Arbeid med sosial kompetanse og læringsmiljø vil også være et arbeid som det må jobbes med kontinuerlig, og skolen må innarbeide nye rutiner i tråd med nytt lovverk.

Meldal har de siste årene hatt flere lærere som har deltatt på videreutdanning gjennom den nasjonale satsinga Kompetanse for kvalitet. Lærerne har tatt videreutdanning i matematikk og engelsk. Det er nødvendig at vi fortsatt kan prioritere deltakelse på videreutdanning for å imøtekomme økte krav til formell kompetanse for lærere.

Økonomi:

Økt fagkompetanse blant de ansatte vil kreve budsjettmessige prioriteringer. Statens andel

når det gjelder satsinga på videreutdanning, er økt, men likevel må den enkelte kommune bidra med kommunal andel.

Skolen må gjøre prioriteringer innenfor egne budsjetter for å holde trykk på den skolebaserte kompetansebygginga de kommende år.

Konsekvenser for folkehelse og miljø:

En god skole er en vesentlig faktor i et folkehelseperspektiv, og den er en av våre viktigste arenaer for forebyggende arbeid.

Meldal kommune

Tilstandsrapport

Grunnskole 2016

Drøftet i HOK XX.XX.2017, sak XX/17 og Kommunestyre XX.XX.17, sak XX/17

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	3
1.1. System for kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling	3
1.2. Mål for grunnopplæringa	4
1.3. Statlige føringer for utviklingsarbeid.....	4
2. System for skolebasert vurdering.....	5
2.1. Skolens plan for vurdering	5
3. Rammefaktorer	6
3.1. Elevtall	6
3.2. Sentrale KOSTRA-tall	6
4. Kvalitet.....	8
4.1. Læringsmiljø	8
4.1.1. Elevundersøkelsen 2016	8
4.1.2. Foreldreundersøkelsen 2016	10
4.2. Læringsutbytte	13
4.2.1. Resultater nasjonale prøver	13
4.2.2. Eksamen	18
4.2.3. Strategi for læringsutbytte	19
4.3. Skole- og kommunebidrag	19
4.3.1. Fakta om skolebidrag	19
4.3.2. Resultat skole- og kommunebidrag i Meldal kommune	20
4.4. Gjennomføring i videregående skole	22
5. Sosial, kulturell og økonomisk verdiskaping.....	23
5.1. Kulturell produksjon.....	23
5.2. Elevene viser omsorg for andre.....	24
5.3. Praktisk, variert og tverrfaglig undervisning	25
5.4. Entreprenørskap 2016.....	25
5.5. Det miljøbevisste menneske	26

1. Innledning

1.1. System for kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling

Rådmannen legger fram til politisk behandling grunnskolerapport for 2016. Rapporten er hjemlet i Opplæringsloven § 13-10.

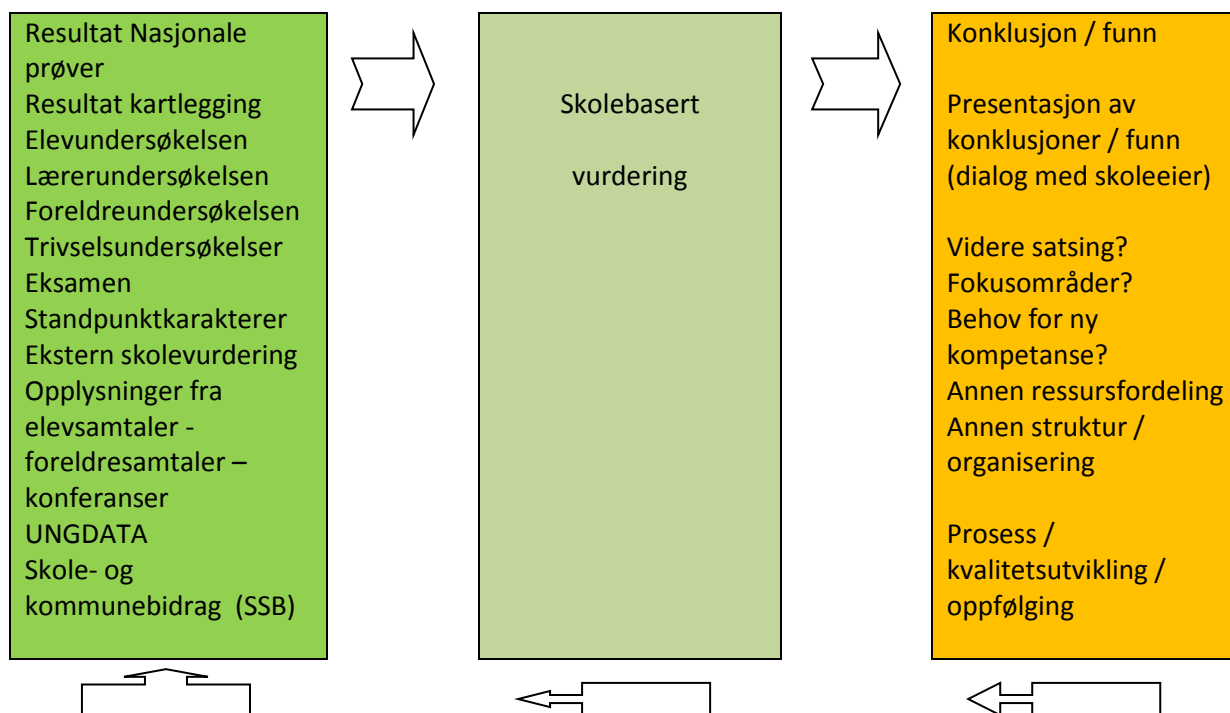
§ 13-10. Ansvarsomfang

Kommunen/fylkeskommunen og skoleeigaren for privat skole etter § 2-12 har ansvaret for at krava i opplæringslova og forskriftene til lova blir oppfylte, under dette å stille til disposisjon dei ressursane som er nødvendige for at krava skal kunne oppfyllest.

Kommunen/fylkeskommunen og skoleeigaren for privat skole etter § 2-12 skal ha eit forsvarleg system for vurdering av om krava i opplæringslova og forskriftene til lova blir oppfylte.

Kommunen/fylkeskommunen og skoleeigaren for privat skole etter § 2-12 skal ha eit forsvarleg system for å følgje opp resultatata frå desse vurderingane og nasjonale kvalitetsvurderingar som departementet gjennomfører med heimel i § 14-4. Som ein del av oppfølgingsansvaret skal det utarbeidast ein årleg rapport om tilstanden i grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa, knytt til læringsresultat, fråfall og læringsmiljø. Den årlege rapporten skal drøftast av skoleeigar dvs. kommunestyret, fylkestinget og den øvste leiinga ved dei private grunnskolane.

Systemet kan oppsummeres slik:

1.2. Mål for grunnopplæringa

Grunnopplæringa skal ivareta sitt samfunnsmandat slik det framkommer i Opplæringsloven § 1-1 (Formålsparagrafen):

- Opplæringa skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte
- Elevane skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrøng
- Elevane skal lære å tenkje kritisk og handle etisk og målbevisst
- Elevane skal ha medansvar rett til medverknad
- Skolen skal møte elevane med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst

I tillegg skal undervisninga i arbeid med fag også utvikle de 7 mennesketypene fra Læreplanens generelle del:

- Det meningssøkende menneske
- Det skapende menneske
- Det arbeidende menneske
- Det allmendannede menneske
- Det samarbeidende menneske
- Det miljøbevisste menneske
- Det integrerte menneske

Dette er områder som vanskelig kan måles, men må ha konsekvenser også for den skolebaserte vurderinga, kommunens forsvarlige system og grunnskolen tilstandsrapport til skoleeier. Siden det er vanskelig å måle disse områdene på lik linje som karakterer til eksamen, vil tilstandsrapporten også ha mye fokus på fortellinger. Kunnskapsdepartementet foreslår for øvrig ny generell del av læreplanverket med høringsfrist juni 2017. Det foreslås innført tre tverrfaglige temaer: «Demokrati og medborgerskap», «Bærekraftig utvikling» og «Folkehelse og livsmestring». S

1.3. Statlige føringer for utviklingsarbeid

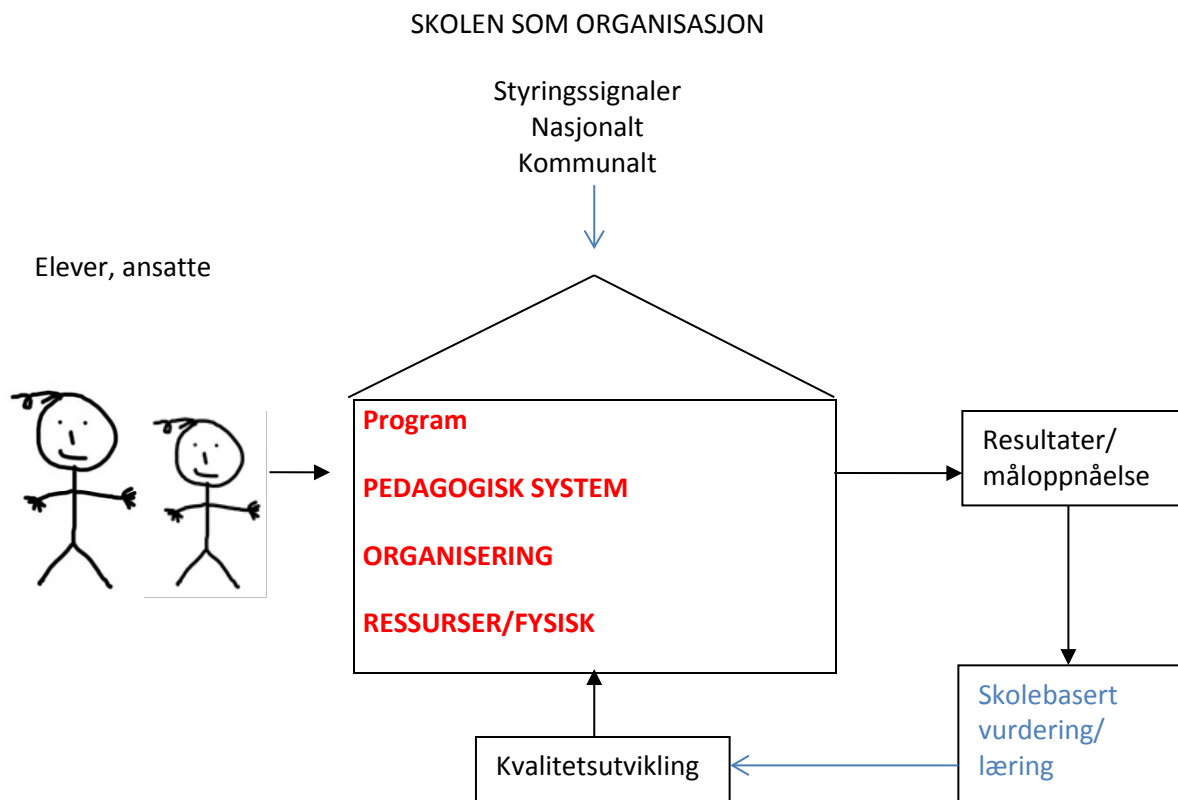
Staten har de siste årene målrettet og styrt sine satsinger på en mye tydeligere måte enn tidligere. Bl.a. går statlige midler til kompetanseheving og utviklingsarbeid i sin helhet til nasjonale satsingsområder. Kommunene får ingen andre statlige midler til kompetanse- og utviklingsarbeid i skolen.

De store satsingene de siste årene har vært: Ungdomstrinn i Utvikling (Skolebasert kompetanseheving) og Vurdering for læring. Begge disse avsluttes i 2017. I tillegg har staten gått inn med store midler til Kompetanse for Kvalitet: Videreutdanning av lærere og ledere i skole og PPT. Meldal har deltatt i Ungdomstrinn i Utvikling og har flere lærere som har gjennomført eller er i gang med videreutdanning. Andre store statlig satsinger nå er Læringsmiljøsatsing, Realfagsstrategi og Språkløyper. Her ligger mye ressurser på nett som alle skoler fritt kan benytte eller kommunen kan velge å gå for fullt inn i en eller flere satsinger og dermed få ta del i felles kompetanseheving på nasjonalt nivå. Kommunen kan gjennom en slik satsing få noe økonomiske midler som støtter opp under arbeidet.

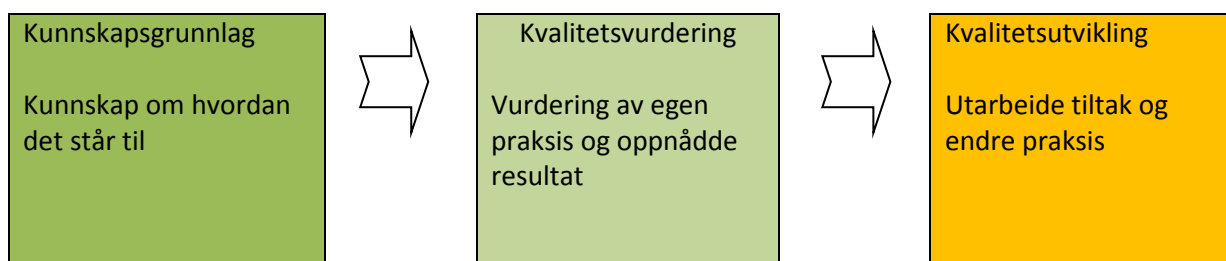
Stortinget vedtok høsten 2016 at arbeid med en fornyelse av læreplanene for fag også skal settes i verk. En vesentlig del av endringene skal medføre en reduksjon av antall kompetansemål for på den måten legge til rette for økt fordypning. Vi ser også at skolens formålsparagraf og generell del av læreplanen løftes fram, og det forutsettes at formålet skal ses tydeligere igjen i kompetansemål i fag.

2. System for skolebasert vurdering

2.1. Skolens plan for vurdering

Grunnskolen i Meldal har utarbeidet en *Plan for skolebasert vurdering*. Kunnskapsgrunnet drøftes og evalueres internt ved skolen før behandling i råd og utvalg og i rapport til skoleeier. Meldal barne- og ungdomsskole arbeider etter følgende modell:

3. Rammefaktorer

3.1. Elevtall

Skoleåret 2016-17 hadde skolen 311 elever ved skolestart

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
35	30	29	21	29	29	30	28	35	45
Sum småskole: 115				Sum mellomtrinn: 88			Sum ungdomstrinn: 108		

3.2. Sentrale KOSTRA-tall

Meldal kommune:							
Netto driftsutgifter til grunnskole-opplæring pr. innbygger 6-15 år (Grunnskolens pedagogiske virksomhet (undervisning), SFO, bygninger og skoleskysst):							
2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016	Gruppe 2 2016	Fylket 2016	Nasjonalt 2016
127 927	119 345	112 513	111 684	112 158	124 521	104 054	107 307
Netto driftsutgifter til grunnskole-opplæring i % av samlede netto driftsutgifter:							
2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016	Gruppe 2 2016	Fylket 2016	Nasjonalt 2016
23,9	21,7	20,9	20,0	19,4	23,6	23,3	23,3
Timer spesial-undervisning i % av antall lærertimer totalt:							
2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016	Gruppe 2 2016	Fylket 2016	Nasjonalt 2016
23,5	20,9	19,3	17,9	15,6	16,7	17,3	17,4
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning:							
2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016	Gruppe 2 2016	Fylket 2016	Nasjonalt 2016
10,7	7,6	6,7	9,3	7,7	8,7	7,8	7,8

I tallgrunlaget ligger også kostnader kommunen er forpliktet å dekke for privat skole, så som spesialundervisning og skoleskysst.

Meldal barne-og ungdomsskole:							
Årsverk for undervisningspersonale:							
2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016	Gruppe 2 2016	Fylket 2016	Nasjonalt 2016
41,1	37,1	32,5	33,1	33,2			
Antall assistentårsverk per hundre lærerårsverk:							
2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016	Gruppe 2 2016	Fylket 2016	Nasjonalt 2016
	14,8	13,3	18,5	14,3		14,5	15,1
Gjennomsnittlig gruppe-størrelse:							
2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016	Gruppe 2 2016	Fylket 2016	Nasjonalt 2016
11,7	12,2	13,3	12,2	11,8	11,4	13,7	13,7
Lærertetthet i ordinær undervisning							
2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016	Gruppe 2 2016	Fylket 2016	Nasjonalt 2016
	14,8	16,7	15,1	14,5		17,0	17,0
Timer spesial-undervisning i % av antall lærertimer totalt:							
2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016	Gruppe 2 2016	Fylket 2016	Nasjonalt 2016
	19,3	21,5	19,6	20,2	16,7	17,3	17,4

Kommentarer til tallene:

- Grunnskolens netto andel av samlede netto driftsutgifter har gått jevnt nedover, bl.a. som en konsekvens av endra strukturer og endra elevtall.
- En forholdsvis stor del av timetallet går til spesialundervisning. PPT, barnehage og skole jobber nå tett for å kunne gi tidlig hjelp til barn og elever som har behov for et tilrettelagt tilbud. Målet er å ha et så godt tilpassa tilbud innenefor ordinær opplæring, at behovet for spesialundervisning reduseres. Vi ser at andel elever med spesialundervisning har gått noe ned fra i fjor, mens andel lærertimer som går til spesialundervisning har økt på Mbus. Årsaken er at skolen har flere elever med tyngre diagnoser, og at ressursene er styrt til disse elevene.
- Vi ser at andel assistentårsverk er redusert fra i fjor. Dette er en bevisst og ønsket utvikling på skolen. Rapporten fra Telemarksforskning anbefalte oss også å se på nettopp dette.

4. Kvalitet

4.1. Læringsmiljø

Mål	Handlingsprogrammet	Skolens egen målformulering
	Utvikle og styrke barn og unges sosiale kompetanse Bidra til god psykisk helse hos barn og unge.	Elevene ved Meldal barne- og ungdomsskole skal ha et godt arbeidsmiljø som tar vare på deres helse og trivsel.

4.1.1. Elevundersøkelsen 2016

Elevundersøkelsen omfatter 11 hovedområder med ca. 150 spørsmål. Her er et utvalg av viktige spørsmål med tall for 2014 - 2016:

	Trives svært godt	Trives godt	Trives litt	Trives ikke noe særlig	Trives ikke i det hele tatt	Snitt	Landet
Trives du på skolen?							
6. - 7. trinn (2016)	24	21	8	-	-	4,2	4,4
6. - 7. trinn (2015)	17	23	9	-	-	4	4,4
6. - 7. trinn (2014)	18	28	-	-	0	4,3	
8. - 10. trinn (2016)	41	35	14	-	-	4,2	4,3
8. - 10. trinn (2015)	45	50	10	-	-	4,2	4,3
8. - 10. trinn (2014)	38	68	13	-	-	4,1	
	Alltid	Ofte	Noen ganger	Sjelden	Aldri	Snitt	
Har du noen medelever å være sammen med i friminuttene?							
6. - 7. trinn (2016)	37	10	-	-	0	4,5	4,7
6. - 7. trinn (2015)	33	12	-	-	0	4,5	4,7
6. - 7. trinn (2014)	34	16	0	0	0	4,7	
8. - 10. trinn (2016)	78	11	4	0	0	4,8	4,7
8. - 10. trinn (2015)	94	11	-	-	0	4,8	4,7
8. - 10. trinn (2014)	89	26	6	-	-	4,6	
	Alle	De fleste	Noen få	Bare en	Ingen	Snitt	
Opplever du at lærerne dine bryr seg om deg?							
6. - 7. trinn (2016)	32	16	3	-	-	4,3	4,3
6. - 7. trinn (2015)	20	25	4	-	-	4,2	4,3
6. - 7. trinn (2014)	34	11	-	-	0	4,6	
8. - 10. trinn (2016)	43	29	16	-	-	4,1	4,0
8. - 10. trinn (2015)	48	42	11	-	-	4,2	4,0
8. - 10. trinn (2014)	38	62	17	-	-	4,1	

	Helt enig	Litt enig	Verken uenig eller enig	Litt uenig	Helt uenig	Snitt	
Det er god arbeidsro i timene.							
6. - 7. trinn (2016)	6	27	11	8	3	3,5	3,6
6. - 7. trinn (2015)	-	20	19	7	-	3,3	3,6
6. - 7. trinn (2014)	10	19	16	-	-	3,7	
8. - 10. trinn (2016)	16	47	21	-	-	3,7	3,6
8. - 10. trinn (2015)	16	62	22	4	5	3,7	3,6
8. - 10. trinn (2014)	27	48	38	7	4	3,7	
Reagerer de voksne på skolen når noen sier eller gjør noe ubehagelig/ekkelig mot en elev?							
6. - 7. trinn (2016)	17	27	-	0	-	4,1	4,5
6. - 7. trinn (2015)	25	18	7	-	-	4,3	4,4
6. - 7. trinn (2014)	29	18	3	0	0	4,5	
8. - 10. trinn (2016)	34	41	-	-	0	4,2	4,2
8. - 10. trinn (2015)	39	57	12	0	0	4,3	4,2
8. - 10. trinn (2014)	43	55	-	0	-	4,1	
	Ikke i det hele tatt	En sjelden gang	2 eller 3 ganger i måneden	Omtrent 1 gang i uken	Flere ganger i uken	Snitt	
Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene?							
6. - 7. trinn (2016)	36	14	-	-	-	4,5	4,7
6. - 7. trinn (2015)	37	9	-	-	0	4,6	4,8
6. - 7. trinn (2014)	43	4	3	0	0	4,8	
8. - 10. trinn (2016)	78	13	0	-	-	4,8	4,7
8. - 10. trinn (2015)	93	11	-	3	-	4,8	4,8
8. - 10. trinn (2014)	109	9	-	-	0	4,8	

	Utvalg	Snitt	Landet
Elevdemokrati og medvirkning	MBUS 6.-7. trinn Høst 2016	3,6	3,9
	MBUS 6.-7. trinn Høst 2015	3,8	3,9
	MBUS 8.-10. trinn Høst 2016	3,5	3,5
	MBUS 8.-10. trinn Høst 2015	3,6	3,4

4.1.2. Foreldreundersøkelsen 2016

	Helt enig	Litt enig	Verken enig eller uenig	Litt uenig	Helt uenig	Snitt	Land et
Barnet mitt trives på skolen							
MBUS 2016	133	22	-	-	0	4,8	4,7
MBUS 2015	115	30	-	-	-	4,7	4,7
Barnet mitt har medelever å være sammen med i friminuttene							
MBUS 2016	138	13	-	5	-	4,8	4,7
MBUS 2015	122	18	-	6	0	4,7	4,7
Skolen håndterer mobbing av elever på en god måte							
MBUS 2016	60	46	20	4	2	4,2	4
MBUS 2015	57	48	21	1	4	4,2	4

Skolebasert vurdering:

Resultatene fra elevundersøkelsen er drøftet i klasser/elevråd, FAU og i personalet. Personalet sammenligner resultatet for klassen i forhold til året før for å se utvikling. Personalet leverer analyse, konklusjon og forslag til tiltak på eget trinn til ledelsen.

Elevundersøkelsen

Mobbing:

På mellomtrinnet varierer tallene mellom 4,5 og 4,8 de siste årene. I 2016 er tallet 4,5 mot landsgjennomsnittet på 4,7. På ungdomstrinnet har tallene de siste årene vært stabile på 4,8, det samme som landsgjennomsnittet. Målet må fortsatt være nullvisjon.

«Godt fornøyd med hvordan elevene trives på skolen. Fornøyd med at ingen gruer seg til å gå på skolen» (sitat team)

«Undervisningstime i sosial kompetanse er en åpen dialog med klassen hvor vi vurderer situasjoner i uka som har gått og ser på hva vi kan gjøre for å unngå slike hendelser igjen. Her får vi også satt ekstra fokus på begrepene mobbing/erting/konflikt og trygge de på hvordan dette skal håndteres» (sitat team)

«Elevene må bli flinkere til å se hverandre. Vi skal gjennomføre en sosiometrisk kartlegging i klassen og følge opp med konstruktiv etterarbeid ut i fra undersøkelsens resultater med veiledning fra PPT» (sitat team)

Arbeidsro:

Tallene for arbeidsro på mellomtrinnet varierer de siste årene. I 2016 ligger tallet på 3,5 mot landets 3,6. Dette er en forbedring fra 3,3 i 2015. På ungdomstrinnet er det en bedring de siste årene, og i 2016 ligger vi fortsatt over landsgjennomsnittet. Skolen ønsker fortsatt å forbedre dette området.

«Arbeidsro er vanskelig å definere, det er mange individuelle behov (lyd- og lyssensitivitet).

Elevene opplever at det er gode arbeidsforhold og at de lærer» (sitat team)

Elevmedvirkning:

Mellomtrinnet ligger på 3,6 mot landets 3,9, mens ungdomstrinnet ligger over landsgjennomsnittet. Skolen mener det fortsatt er forbedringspotensiale. 8.-10.-team ønsker å utvikle et system der elevene får muligheten til selv å delta mer aktivt i vurdering av eget arbeid. Vi mener dette er viktig i den enkelte elevs læringsprosess.

Foreldreundersøkelsen fikk en svarprosent på over 52,6 i 2016. Dette er en forbedring fra 2015, da svarprosenten var på 47. Resultatet er drøftet i FAU og i personalet. Foreldrene ser ut til å være fornøgd med trivsel som kommer på 4,8 mot landets 4,7, en liten forbedring fra 2015. Når det gjelder håndtering av mobbing, kommer MBUS ut med et snitt på 4,2 mot landets 4,0. Dette er også en liten forbedring fra 2015.

«Bruker vi foreldremøtene og foreldrekontaktene på rett måte? Vi må se på innholdet på foreldremøtene og spørre mer om hva foreldrene ønsker på disse møtene. Ha spørsmålsrunde på et foreldremøte om hva som skal skje på neste» (sitat team).

«Foreldrene gir inntrykk av ingen blir mobbet og om det skulle være noe tar skolen tak i problemene. Foreldrene er godt fornøyd med dialogen med skolen og deres muligheten for medvirkning» (sitat team).

Tiltak:

Selv om tall for mobbing er gode, må skolen alltid jobbe for å unngå at mobbing skjer. Målet er å oppnå 5 på spørsmålet om mobbing. Dette betyr null mobbing.

Skolen har **Plan for arbeidet med elevenes skolemiljø**, som inneholder forebygging, rutiner for avdekking og tiltak ved mobbing (jfr opplæringslovens § 9A).

- Planen inneholder: Inspeksjonssystem med synlige voksne, fadderordninger, Trivselslederprogram, Zippys venner, MOT, «Kjærlighet og grenser», «Voksne skaper vennskap»-uke, elevsamtaler, elevmedvirkning, tverrfaglig samarbeid m.m. Kurs i Nettvett for elever, ansatte og foreldre høsten 2016

Skolen har i 2016 gjennomført kurs for alle ansatte om sosial kompetanse, utviklet en sosial læreplan for alle trinn samt jobbet med felles, konkrete mål for alle elevene fra høsten 2016.

Viktige tiltak for hele skolen framover vil være:

- Fortsette arbeidet med å lære elevene sosial kompetanse. Det handler om å lære selvkontroll, empati, samarbeid, selvhevdelse og ansvarlighet
- Følge opp **Plan for arbeidet med elevenes skolemiljø**
- Foredrag «Det starter med deg» av to ungdommer fra Norges største antimobbeorganisasjon «Oss Mot Mobbing»

Felles sosiale mål for hele skolen

ÅRSPLAN FOR SOSIAL KOMPETANSE 1.-10. KLASSE

Uke 22-02 Empati

Overordnede mål	Kompetansemål i skole sosial kompetanse	Kompetansemål i fagene
1. Føle seg trykket og respektert	1. Å vite og forstå hva det betyr å ha rettigheter og ansvar	1. Å vite og forstå hva det betyr å ha rettigheter og ansvar
2. Føle seg trykket og respektert	2. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre	2. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre
3. Føle seg trykket og respektert	3. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre	3. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre
4. Føle seg trykket og respektert	4. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre	4. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre
5. Føle seg trykket og respektert	5. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre	5. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre
6. Føle seg trykket og respektert	6. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre	6. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre
7. Føle seg trykket og respektert	7. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre	7. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre
8. Føle seg trykket og respektert	8. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre	8. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre
9. Føle seg trykket og respektert	9. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre	9. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre
10. Føle seg trykket og respektert	10. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre	10. Å kunne bruke ord og handlinger som viser respekt og forståelse for andre

Skolemesterskap i «stein, saks, papir». 5. klassing vinner mesterskapet!

Trivselsledere i aksjon

5.-7. har aktivitetsdag på Gammelsetervollen

Vinnerene av fotballmesterskapet på 8.-10. spiller mot lærerlaget

4.2. Læringsutbytte

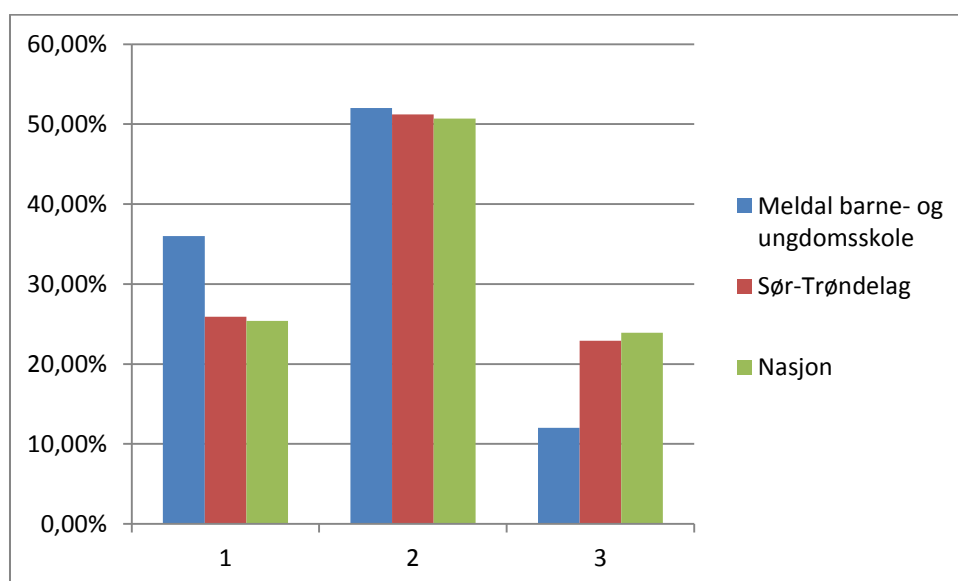
4.2.1. Resultater nasjonale prøver

Mål (fra Styringskort for skolen)		
1.-4.:	Økt leseferdighet som måles på 5. trinn	<i>Nasjonale prøver i lesing:</i> Færre andel elever på nivå 1 på 5. trinn og større andel elever på nivå 3
5.-7.:	Økt leseferdighet som måles på 8. trinn	<i>Nasjonale prøver i lesing:</i> Færre andel elever på nivå 1 og 2 på 8. trinn i perioden, og større andel elever på nivå 4 og 5
8.-10.:	Økt læringsutbytte	<i>Nasjonale prøver i lesing:</i> Færre andel elever på nivå 1 og 2 på 9. trinn, og større andel elever på nivå 4 og 5

På 5. trinn defineres elevene inn på 3 mestringsnivå, der nivå 3 er det høyeste.

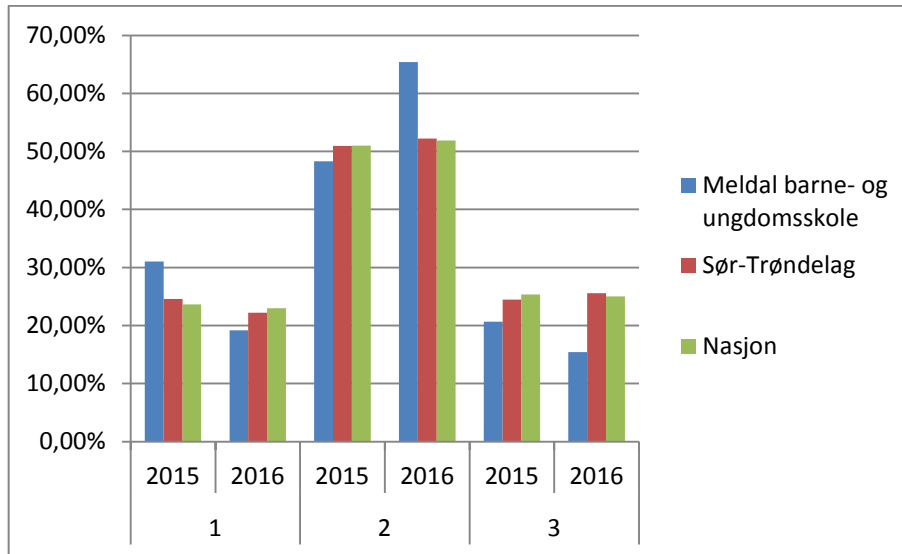
På 8. trinn defineres elevene inn på 5 mestringsnivå, der nivå 5 er det høyeste.

LESING 5. TRINN (kun for 2016)

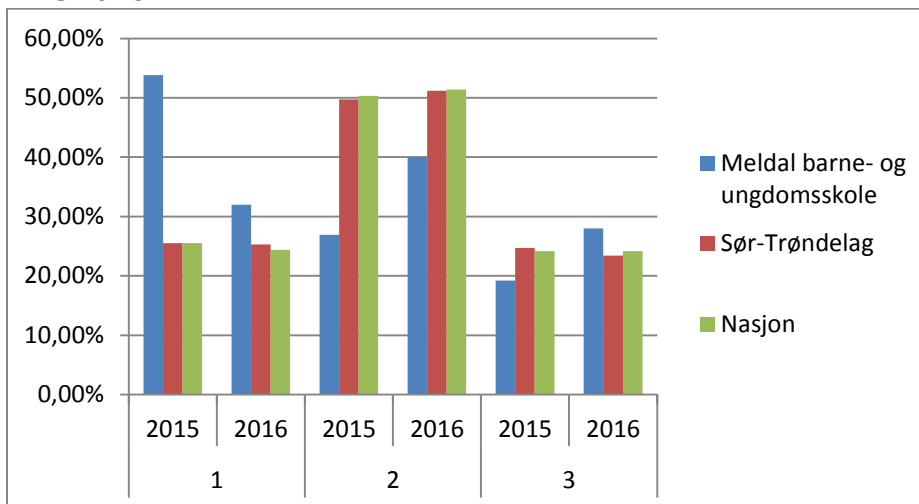
Stor andel på nivå 1, liten andel på nivå 3.

REGNING 5. TRINN

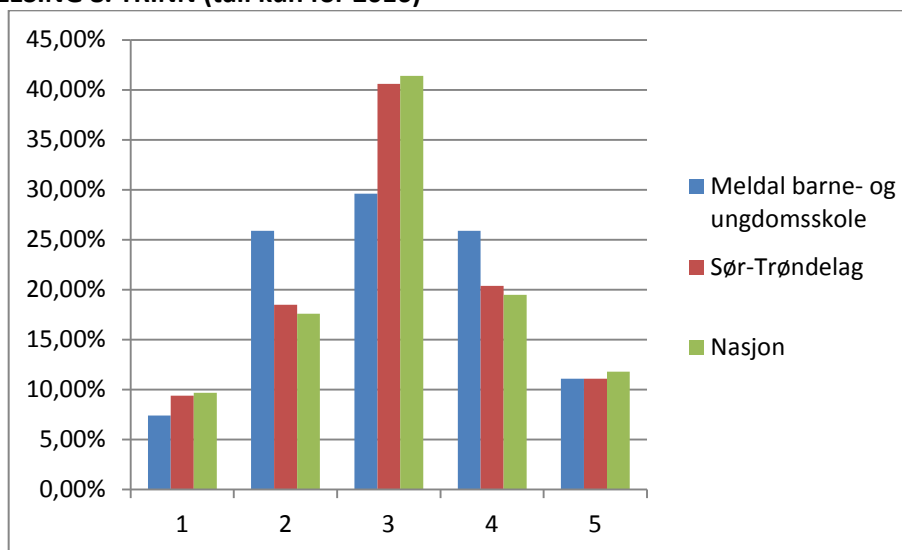
Færre på nivå 1 i forhold til 2015. Færre på nivå 3 i forhold til 2015

ENGELSK 5. TRINN

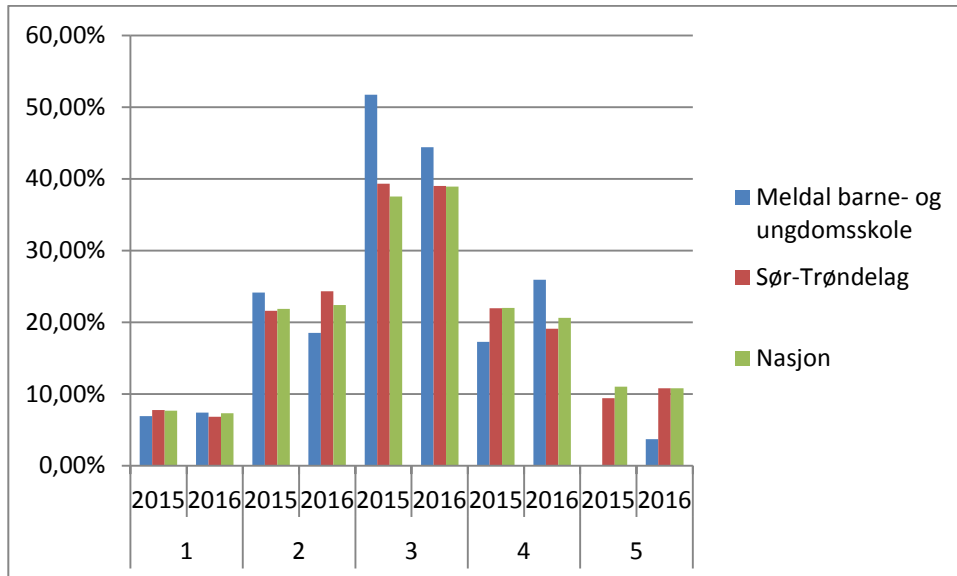
Andel på laveste nivå har gått ned, mens andel på nivå 3 har økt i forhold til 2015. 28 % ligger på høyeste nivå, noe som er bedre enn 2015 og landet i 2016.

LESING 8. TRINN (tall kun for 2016)

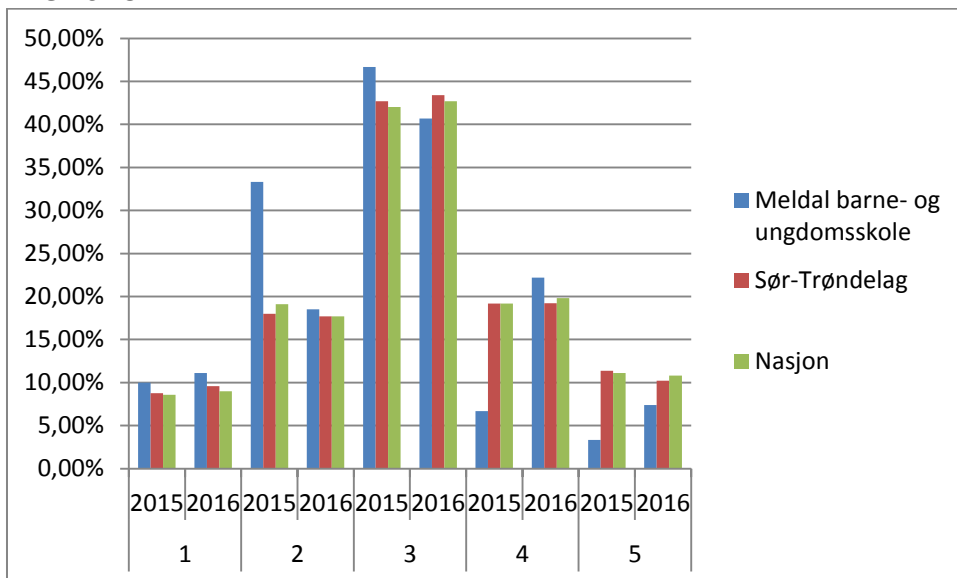
Færre enn landet på nivå 1 og flere på nivå 4 og 5 enn landet

REGNING 8. TRINN

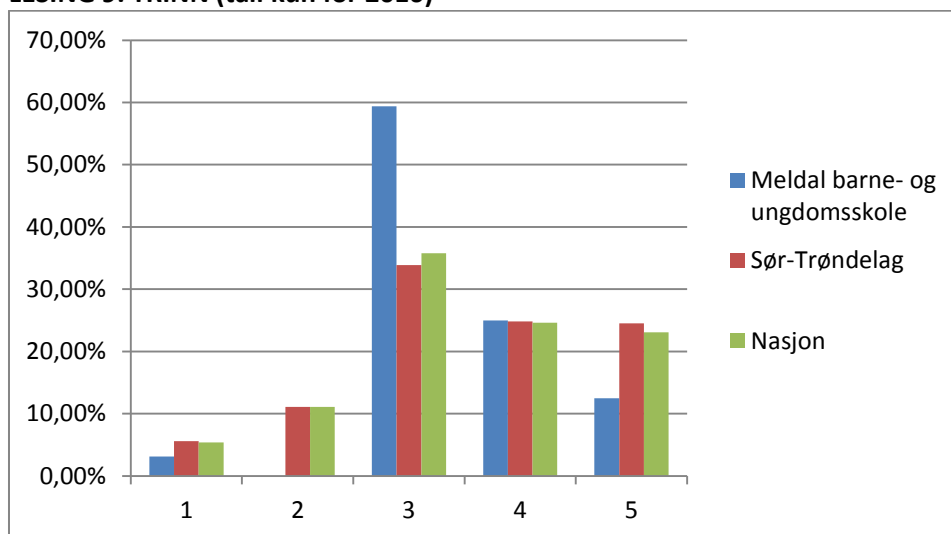
God andel av elever på 4 og 5 i forhold til landet. Forbedring i forhold til 2015.

ENGELSK 8. TRINN

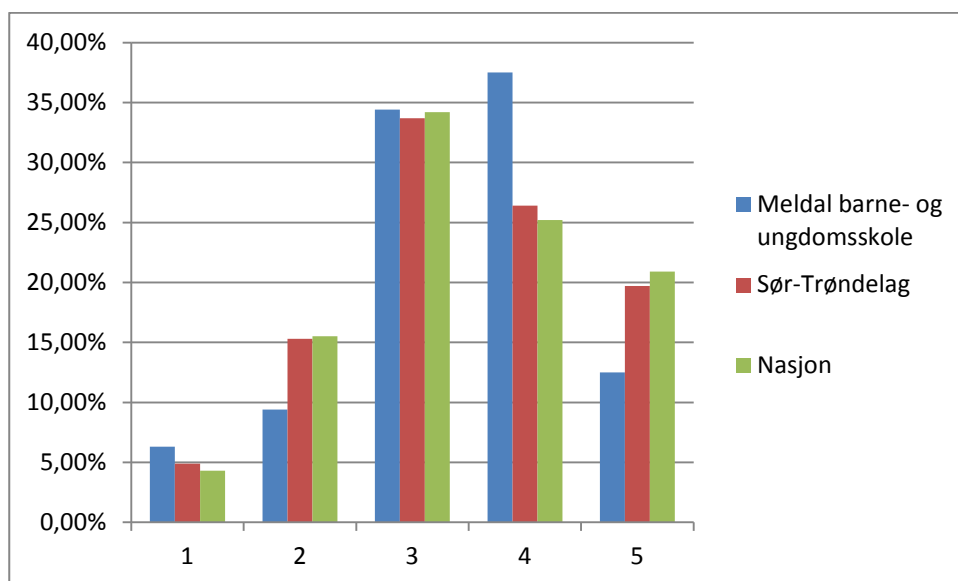
Flere elever på nivå 4 og 5 enn i 2015. Færre elever på nivå 1 og 2 enn i 2015.

LESING 9. TRINN (tall kun for 2016)

Få elever på nivå 1 og 2.

REGNING 9. TRINN (tall kun for 2016)

Få elever på nivå 1 og 2.

Skolebasert vurdering:

Resultater blir drøftet på trinnet (5., 8. og 9.), med faglærere på tvers av trinn og i hele personalet (1.-10.). Resultatet er gjennomgått og drøftet t i FAU.

5. trinn:**Lesing:**

Elevene må bli flinkere til å orientere seg i digital tekst. Vi ønsker å få elevene oppover i nivå.

Regning:

Elevene gjør det godt i oppgaver med klokke, kjøp og salg og geometri. Generelt sett gjør elevene det dårligere på sammensatte oppgaver som krever flere regneoperasjoner

Engelsk:

Oppgaver med pronomen og preposisjoner er utfordrende for elevene. Svake lesere strever med oppgaver med stor tekstmengde.

8. trinn:**Lesing:**

Vi er fornøgd med at trinnet scorer over landsgjennomsnittet. Vi ser at elevene har forbedringspotensiale i å hente ut informasjon fra stort og komplekst tekstmateriale, f.eks. samfunnsfaglige avisartikler

Engelsk:

Å forstå hovedinnholdet i en lang tekst ser ut til å være utfordrende for elevene. De mestrer å hente ut detaljert informasjon i teksten, men forstår ofte ikke sammenhengen i teksten. Elevene scorer også litt dårlig på diagram. Enkelte grammatiske strukturer er utfordrende for elevene..

Regning:

Elevene ser ut til å beherske brøkgregning. Vi ser at elevene trenger mer trening i multiplikasjon og divisjon, samt sammenhengen divisjon – brøk og brøk – desimaltall – prosent.

9. trinn:**Lesing:**

Elevene har enten holdt seg på nivå eller bedre fra 8. klasse. Tiltakene fra i fjor ser ut til å ha fungert.

Regning:

Mange elever har prestert på høyere nivå i 9. enn de gjorde i 8. klasse. Vi ser at det å jobbe med grunnleggende ferdigheter er noe vi aldri kan legge bort.

Tiltak:**Lesing**

- Jobbe med oppgaver der de skal trekke ut det essensielle av teksten
- Trene på digital tekst
- Trene på fagtekster
- Øve på å være kritisk leser
- Jobbe med lesestrategier i forbindelse med tekster
- Fortsette med lesing som grunnleggende ferdighet i alle fag

Engelsk:

- Lese engelsk der de må trekke ut det viktigste fra teksten
- Arbeide med helhetsforståelse av tekst
- Daglige korte aktiviteter i morgensamling på 1.-4.
- Ha større andel fagartikler i de gitte leseoppgavene
- Trene på grammatiske strukturer

Regning:

- Bruke mer tid på rike oppgaver og problemløsningsoppgaver
- Større fokus på multiplikasjon og divisjon
- Fortsette med regning som grunnleggende ferdighet i alle fag
- Jobbe jevnlig med oppgaver fra tidligere nasjonale prøver. Spesielt de temaene elevene scorer dårlig på.

4.2.2. Eksamen

Skriftlig eksamen	MBUS	Sør- Trøndelag	Landet
Skriftlig eksamen norsk hovedmål snitt	3,0	3,5	3,5
Skriftlig eksamen norsk sidemål snitt	2,8	3,2	3,2
Skriftlig eksamen engelsk snitt	4,2	3,6	3,6

Grunnskolepoeng	2012-13	2013-14	2014-15 *	2015-16 *	Fylket	Landet
	34,4	35,3	39,3	40,4	41,0	41,1

* Tallene er ikke sammenlignbare med tidligere resultat (valgfag er en del av poengberegninga fra 2015)

Skolebasert vurdering:

Resultatene ligger noe under landsgjennomsnitt på skriftlig eksamen i norsk. I engelsk fikk skolen et meget godt resultat med et gjennomsnitt godt over landssnittet. Med forholdsvis små grupper som er oppe i hvert fag i eksamen, kan noe av forklaringen ligge i ulik sammensetting av gruppene. For å unngå denne eventuelle feilkilden i framtida, vil kommunen nå endre praksis til at vi trekker kun ett eksamensfag for hele kullet. I grunnskolepoeng ligger skolen nå nærmere fylket og landet.

4.2.3. Strategi for læringsutbytte

Tidlig innsats

Early Years Literacy Program følges. Der inngår NY START som er et leseopplæringstilbud til 2. klassinger som ikke har lært å lese. Ressurser prioriteres på 1.-4. trinn.

Videreutdanning

2016-17: To lærere gjennomfører videreutdanning i engelsk, en lærer gjennomfører videreutdanning i matematikk.

2017-18: Tre lærere har søkt om deltakelse i videreutdanning i engelsk.

Skolebasert kompetanseutvikling

Skolen har flere fagseksjonsmøter fra 1.-10. trinn i norsk, engelsk og matematikk hvert år. Dette fører til større sammenheng i progresjon og prioritering, og lærerne deler erfaringer og lærer av hverandre i større grad. «Gallery Walk» og GROW benyttes som metode i erfaringsdeling og kollegaveiledning.

Regning

Satsing på regning som grunnleggende ferdighet i samarbeid med Nasjonalt senter for matematikk v/NTNU.

Kompetanseutvikling for alle trinn med Bård Vinje fra Nasjonalt senter for matematikk

Satsing på grunnleggende ferdigheter

2014-15: Lesing i alle fag, «Ungdomstrinn i utvikling» v/NTNU

2015-16: Skrivning i alle fag

2016-17: Regning i alle fag v/Nasjonalt senter for matematikk

2017-18: Vurdering for læring

4.3. Skole- og kommunebidrag

4.3.1. Fakta om skolebidrag

På oppdrag for Kunnskapsdepartementet har Statistisk sentralbyrå (SSB) undersøkt hvor mye skolene bidrar til det elevene lærer, når man tar hensyn til familiebakgrunn og tidligere skoleresultater.

- Det som måles i undersøkelsen er resultater på nasjonale prøver i lesing, regning og engelsk på 5. og 8. trinn og eksamen på 10. trinn, kontrollert for elevenes bakgrunn.
- Med familiebakgrunn mener SSB sosioøkonomiske kjennetegn ved elevene, som utdanningsnivå, familiens inntekt og innvandringsbakgrunn.
- Noen skoler har mange elever med høyt utdannede foreldre, mens andre skoler har mange elever med lavt utdannede foreldre eller mange elever med innvandrerbakgrunn. Dette har betydning for skolenes resultater.
- Resultatene for den enkelte skole presenteres på en skala fra én til seks, og landsgjennomsnittet er på 3,4. Ett års læring tilsvarer om lag 0,4 poeng.

4.3.2. Resultat skole- og kommunebidrag i Meldal kommune

Alle resultat fra SSB sin rapport fra offentlige skoler i Meldal er tatt med i denne oversikten. Det mangler tall fra flere av skolene og for noen år pga størrelse på skolen og sammenslåing.

Skolebidrag småskoletrinnet

	2014-15		2012-13		2010-11	
	Nasjonale prøver 5. trinn	Skolebidrag	Nasjonale prøver 5. trinn	Skolebidrag	Nasjonale prøver 5. trinn	Skolebidrag
Grefstad			Mangler resultat pga sammenslåing		4,0	4,1
Mulb					2,6	2,8
Storås					3,3	3,3
Mbus	3,1	3,2				

Skolebidrag mellomtrinnet

	2014-15			2012-13			2010-11		
	Nasj. prøver 5. trinn	Nasj. prøver 8. trinn	Skolebidrag	Nasj. prøver 5. trinn	Nasj. prøver 8. trinn	Skolebidrag	Nasj. prøver 5. trinn	Nasj. prøver 8. trinn	Skolebidrag
Mulb				3,1	3,0	3,2	3,2	2,9	3,3
Mbus	3,2	3,3	3,4						

Skolebidrag ungdomstrinnet

	2014-15			2012-13			2010-11		
	Nasj. prøver 8. trinn	Eksamen	Skolebidrag	Nasj. prøver 8. trinn	Eksamen	Skolebidrag	Nasj. prøver 8. trinn	Eksamen	Skolebidrag
Mulb				3,2	3,3	3,3	3,3	3,3	3,4
Mbus	Mangler resultat pga sammenslåing								

Kommunebidrag småskoletrinnet

	2014-15		2012-13		2010-11	
	Nasjonale prøver 5. trinn	Kommunebidrag	Nasjonale prøver 5. trinn	Kommunebidrag	Nasjonale prøver 5. trinn	Kommunebidrag
Meldal	3,1	3,2	3,2	3,3	3,4	3,5

Kommunebidrag mellomtrinnet

	2014-15			2012-13			2010-11		
	Nasj. prøver 5. trinn	Nasj. prøver 8. trinn	Komm. bidrag	Nasj. prøver 5. trinn	Nasj. prøver 8. trinn	Komm. bidrag	Nasj. prøver 5. trinn	Nasj. prøver 8. trinn	Komm. bidrag
Meldal	3,2	3,3	3,4	3,3	3,2	3,3	3,2	3,0	3,4

Kommunebidrag ungdomstrinnet

	2014-15			2012-13			2010-11		
	Nasj. prøver 8. trinn	Eksamen	Komm. bidrag	Nasj. prøver 8. trinn	Eksamen	Komm. bidrag	Nasj. prøver 8. trinn	Eksamen	Komm. bidrag
Meldal				3,2	3,1	3,3	3,3	3,4	3,4

I denne sammenstillingen er det nasjonale snittet for skole- og kommunebidrag er satt til 3,4 på alle indikatorer. For oss er det mest interessant å se på kommunebidrag i denne sammenhengen i og med at vi har gjennomført en sammenslåing av skolene. Våre tall ligger mellom 3,2 og 3,5. I tallene ligger det en usikkerhet i skiltet 3,0-3,7. Vi kan dermed være forholdsvis sikre på at vi ligger nært landssnittet i denne undersøkelsen. I utvikling over tid (fra 2011 til 2015) ser vi at tallene kan tyde på noe dårligere resultat på småskoletrinnet. Kommunens styrking av 1.-4. trinn ser dermed ut til å være fornuftig.

4.4. Gjennomføring i videregående skole

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	Snitt	Landet
Jeg har fått et godt grunnlag for videre valg av utdanning og yrke, så langt på ungdomsskolen.							
9.-10. trinn Høst 2016	26	29	10	5	0	4,1	3,7
9.-10. trinn Høst 2015	28	27	11	10	3	3,8	3,7
9.-10. trinn Høst 2014	36	33	11	5	0	4,2	
3,79.-10. trinn Høst 2013	10	25	29	8	5	3,4	

Gjennomført videregående opplæring etter 5 år (fullført på normert tid og fullført innen 5 år)

Oppstart vgo	Meldal	Fylket	Landet
2006	72 %		
2007	53 %		
2008	81 %	70,3 %	
2009	60 %	71,4 %	70,8 %
2010	59 %	73 %	72,6 %

Vurdering:

Skolen skårer over landsgjennomsnittet på utdannings- og yrkesveiledning.

Vi ser at gjennomføring av videregående opplæring varierer forholdsvis mye fra år til år. Slik vil det være i en såpass liten kommune. Vi ser uansett av tallene våre at vi fortsatt må jobbe hardt for å bidra til at flest mulig gjennomfører og består videregående opplæring. Gjennomføring av videregående opplæring viser seg å ha stor betydning på mange faktorer i livet til den enkelte og for samfunnet. Dette er derfor et prioritert område både for kommune, fylkeskommune og stat.

Tiltak:

Skolen følger opp planer for utdanningsvalg, rådgivning og samarbeid med de videregående skolene. Planene ble gjennomgått for hovedutvalget våren 2016. Tiltak under læringsmiljø og læringsutbytte har stor innvirkning på gjennomføring av videregående opplæring og blir ikke gjentatt her.

5. Sosial, kulturell og økonomisk verdiskaping

En sentral del av entreprenørskapskompetansen er bevisstheten om hvordan våre handlinger er med på å skape varige verdier. Elevmedvirkning er sentralt.

5.1. Kulturell produksjon

«Kardemomme by» 1.-4. klasse
Alle elevene har roller på scenen under forestillingen

Musikalen «Blues brothers» 10. klasse
Elevene i arbeidslivsfag 10. klasse fikk i oppdrag å bygge kulisser ut fra en tegning der de selv måtte finne rett målestokk og konstruere kulissene

5.2. Elevene viser omsorg for andre

Til inntekt for Røde Kors:
Morgensang i kirka
6-åringene selger kaffe og lodd
på klasserommet sitt

Valgfagslevene fra
«innsats for andre» har
innsamling til
Demensaksjonen.

5.3. Praktisk, variert og tverrfaglig undervisning

Husprosjektet i 7. klasse kombinerer matematikk og kunst- og håndverk. Elevene får et «budsjett» og må «kjøpe» det de trenger, fra tomt til materialer, vindu, hagemøbler mm. Dette skaper forståelse for hva ting koster og at man må holde seg til et budsjett. Samtidig er det rom for kreativ utforming av hus og tomt.

5.4. Entreprenørskap 2016

«Vårt lokalsamfunn»
4. klasse på bedriftsbesøk hos Jordet ATV

Elevbedriftsmesse på Berkåk
Elevbedriften «Møbelhjørnet» fra 9. klasse.

5.5. Det miljøbevisste menneske

Batterijakten

4.klassingene ved Meldal barne- og ungdomsskole har gjort en kjempeinnsats! Hele 353 kilo med batterier har blitt samlet inn, det vil si 12 kilo per elev. Det resulterte i en 5. plass i fylket og en 72. plass på landsbasis.

MELDAL KOMMUNE

Saksframlegg

Saksgang		
Utvalg/styre:	Møtedato	Saksnummer
Valgstyret	26.04.2017	001/17
Kommunestyret	03.05.2017	020/17

Saksbehandler: Dombu, Olav	Arkiv: FE - 011	Arkivsaknr: 16/741-8
-----------------------------------	------------------------	-----------------------------

Stortingsvalg og sametingsvalg 2017

Rådmannens forslag til vedtak:

Ved Stortingsvalget og sametingsvalget 2017 skal det i alle kretser holdes valgting mandag 11.09.2017 som fastsatt av departementet.

I tillegg avholdes valgting søndag 10.09.2017 ved valglokalene i Grefstad og Løkken krets.

Valgkretser, valglokaler og åpningstider ved valgting i 2017:

Valgkrets	Lokale	Åpningstider
Å	Fastsettes av leder i valgstyret	Mandag 11.09 kl 12:00 – 20:00
Grefstad	Meldal Samfunnshus	Søndag 10.09 kl 16:00 – 20:00 Mandag 11.09 kl 12:00 - 20:00
Storås	Fastsettes av leder i valgstyret	Mandag 11.09 kl 12:00 – 20:00
Løkken	Idrettsbygget	Søndag 10.09 kl 16:00 – 20:00 Mandag 11.09 kl 12:00 - 20:00

Det avholdes tidligstemmegivning i henhold til valglovens §8.1 pkt. 4 ved Rådhuset i perioden 03.07.2017 - 09.08.2017

Det avholdes forhåndsstemmegivning i henhold til valglovens §8.1 pkt.1 i perioden 10.08.2017 – 08.09.2017 på følgende steder:

- Rådhuset i Meldal (servicekontoret)
- Meldal folkebibliotek
- Eventuell forhåndsstemmegivning i de tre tidligere valgkretsene Laksøyen, Drogsetmoen og Bjørnli fastsettes av leder i valgstyret
- Eventuelt samarbeid om forhåndsstemmegivning, også utenfor Meldals grenser, med de andre kommunene i fremtidige Orkland kommune fastsettes av leder i valgstyret.

Ved rådhuset og folkebiblioteket kan velgerne avgi forhåndsstemme innenfor forhåndsstemmestedets ordinære åpningstider i hele forhåndsstemmeperioden. I tillegg vil

servicekontoret utvide åpningstiden fredag 01.09.2017 og lørdag 02.09.2017 for å legge til rette for forhåndsstemming. Åpningstid fastsettes av leder i valgstyret.

Forhåndsstemming vil også bli foretatt:

- Institusjonsstemmegivning ved Løvbyttunet tirsdag 05.09.2017 kl 12:00 – 14:00
- Institusjonsstemmegivning ved Meldal Helsetun torsdag 07.09.2017 kl 11:00 – 14:30
- Ambulerende stemmegiving onsdag 06.09 og torsdag 07.09.2017, tidspunkt etter avtale mellom valgsekretær og stemmegiver

Kommunestyret delegerer til valgstyret å oppnevne stemmestyrer og andre stemmemottakere.

Valgstyret 26.04.2017:

Behandling:

Rådmannens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

VALG- 001/17 Vedtak:

Valgstyrets forslag til vedtak:

Ved Stortingsvalget og sametingsvalget 2017 skal det i alle kretser holdes valgting mandag 11.09.2017 som fastsatt av departementet.

I tillegg avholdes valgting søndag 10.09.2017 ved valglokalene i Grefstad og Løkken krets.

Valgkretser, valglokaler og åpningstider ved valgting i 2017:

Valgkrets	Lokale	Åpningstider
Å	Fastsettes av leder i valgstyret	Mandag 11.09 kl 12:00 – 20:00
Grefstad	Meldal Samfunnshus	Søndag 10.09 kl 16:00 – 20:00 Mandag 11.09 kl 12:00 - 20:00
Storås	Fastsettes av leder i valgstyret	Mandag 11.09 kl 12:00 – 20:00
Løkken	Idrettsbygget	Søndag 10.09 kl 16:00 – 20:00 Mandag 11.09 kl 12:00 - 20:00

Det avholdes tidligstemmegivning i henhold til valglovens §8.1 pkt. 4 ved Rådhuset i perioden 03.07.2017 - 09.08.2017

Det avholdes forhåndsstemmegivning i henhold til valglovens §8.1 pkt.1 i perioden 10.08.2017 – 08.09.2017 på følgende steder:

- Rådhuset i Meldal (servicekontoret)
- Meldal folkebibliotek
- Eventuell forhåndsstemmegivning i de tre tidligere valgkretsene Laksøyen, Drogetmoen og Bjørnli fastsettes av leder i valgstyret
- Eventuelt samarbeid om forhåndsstemmegivning, også utenfor Meldals grenser, med de andre kommunene i fremtidige Orkland kommune fastsettes av leder i valgstyret.

Ved rådhuset og folkebiblioteket kan velgerne avgi forhåndsstemme innenfor forhåndsstemmestedets ordinære åpningstider i hele forhåndsstemmeperioden. I tillegg vil servicekontoret utvide åpningstiden fredag 01.09.2017 og lørdag 02.09.2017 for å legge til rette for forhåndsstemming. Åpningstid fastsettes av leder i valgstyret.

Forhåndsstemming vil også bli foretatt:

- Institusjonsstemmegivning ved Løvbytunet tirsdag 05.09.2017 kl 12:00 – 14:00
- Institusjonsstemmegivning ved Meldal Helsetun torsdag 07.09.2017 kl 11:00 – 14:30
- Ambulerende stemmegiving onsdag 06.09 og torsdag 07.09.2017, tidspunkt etter avtale mellom valgsekretær og stemmegiver

Kommunestyret delegerer til valgstyret å oppnevne stemmestyrer og andre stemmemottakere.

Henvendelse fra:

Det kongelige kommunal- og moderniseringsdepartement

Saksopplysninger:

I følge brev av 22.02.2016 fra Det Kongelige kommunal- og moderniseringsdepartement er valgdagen for Stortingsvalget og sametingsvalget 2017 fastsatt til mandag 11. september 2017.

Hvert enkelt kommunestyre kan bestemme at det i vedkommende kommune kan holdes valg også søndag 10. september 2017. Ved de siste valgene har det vært åpent valglokale i Grefstad krets søndag før valgdagen mellom kl. 16:00 og 20:00. Kommunestyret vedtok i sak 025/16 at det også skal etableres en prøveordning med to valgdager på Løkken i forbindelse med valget i 2017.

Før valgdagene har det vært anledning til å avlevere både tidlig- og forhåndsstemme i Meldal rådhus og forhåndsstemme ved Meldal folkebibliotek.

Videre har det i uka før valget vært avholdt institusjonsstemmegiving og ambulerende stemmegiving.

Velgerne kan også forhåndsstemme i alle andre kommuner rundt omkring i landet i tiden før valget.

Saksbehandler har lagt bestemmelsene i Valglovens §8 og §9 til grunn for saksopplysningene og forslag til vedtak.

Saksbehandlers vurdering:

Kommunestyret vedtok i sak 025/16 å redusere antall valgkretser fra 7 til 4. Ny kretsinndeling etter dette er Løkken, Grefstad, Storås og Å. Fra 2017 er det behov for nettilgang i valglokalene for å kunne foreta elektronisk avkryssing av valgmanntallet. Dette medfører at aktuelle lokaler i hver valgkrets vil bli vurdert.

Tidligstemmegiving i henhold til §8.1 4.ledd benyttes erfaringsvis av noen få velgere. Saksbehandler ser det derfor tilstrekkelig at slik stemmegiving kun avholdes i Rådhuset i den perioden dette gjelder.

Kommunene blir oppfordret til å legge forholdene bedre til rette slik at flere tar stemmeretten sin i bruk. Det har derfor vært anledning til å forhåndsstemme ved Meldal folkebibliotek i tillegg til Rådhuset. Dette er et tilbud som benyttes av forholdsvis mange velgere. Bibliotekets plassering og åpningstid taler for at tilbudet opprettholdes. For å bedre tilgjengeligheten for velgerne kan det være aktuelt å utvide åpningstiden ved Servicekontoret i perioden før valget.

Nødvendig opplæring av ansatte ved Servicekontoret og Meldal Folkebibliotek vil bli gjennomført av valgsekretær. Det vil være naturlig å benytte seg av den faste bemanningen ved Servicekontoret og biblioteket som stemmemottakere.

MELDAL KOMMUNE

Saksframlegg

Saksgang	Møtedato	Saksnummer
Utvalg/styre:		
Formannskapet	26.04.2017	022/17
Kommunestyret	03.05.2017	021/17

Saksbehandler: Fritzon, Roy	Arkiv: FE - 074	Arkivsaknr: 06/11-58
-----------------------------	-----------------	----------------------

Meldalshallen AS - representanter til styret

Rådmannens forslag til vedtak:

Ordføreren får fullmakt til å fremme kandidater til styremedlemmer i Meldalshallen AS.

Formannskapet 26.04.2017:

Behandling:

Rådmannens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

FS- 022/17 Vedtak:

Formannskapetets forslag til vedtak:

Ordføreren får fullmakt til å fremme kandidater til styremedlemmer i Meldalshallen AS.

Vedlegg i saken:

Tilbud kjøp av Meldalshallen AS - Avklaring fullmakter

Henvendelse fra:

Meldalshallen AS v/ daglig leder

Saksopplysninger:

Det vises til KS sak 67/16 og tidligere orienteringer i saken.

Aktuelle sak valg av styremedlemmer til selskapet. Samtidig gis en kort oppsummering av saken pr i dag.

Sør-Trøndelag fylkeskommune rettet i 2016 en henvendelse til Meldal kommune om overtakelse av Meldalshallen AS. Kommunen fikk denne henvendelsen, som største aksjeeier i selskapet. I henvendelsen var det blant annet fra fylkeskommunen, forutsatt at leieprisene i hallen ikke skal økes utover dagens nivå de neste 10 årene, og at hallen fortsatt skal være tilgjengelig for lokal aktivitet. Fylkeskommunen ønsker ikke å overta hallen om det ikke er enighet blant dagens eiere om dette.

Sommeren 2016 ble det avholdt et eiermøte, hvor det ble informert om henvendelsen. Det framkom ikke motforestillinger i møtet, mot at kommunen jobbet videre med saken. Kommunen engasjerte Meldal Regnskapskontor til å bistå med oppfølging av saken, og det er gjort en skriftlig utsjekk med eierne om kjøp og videresalg. Det er ikke kommet innvendinger fra de øvrige eierne om et slikt salg. Regnskapskontoret har også sjekket ut hvordan en overdragelse av selskapet bør gjennomføres.

I tråd med kommunestyrets sak 67/16, legges det opp til at kommunen erverver de øvrige eieres aksjeandeler, til pålydende. Deretter selges alle aksjene i selskapet samlet til fylkeskommunen, som med dette i realiteten overtar både selskapet og hallen. Meldal Regnskapskontor arbeider nå med de siste forberedelsene, slik at kommunen kan kjøpe de øvrige eiernes aksjer. For kommunen vil det være viktig at alle selgere likebehandles, slik at handelen ikke gjennomføres om ikke alle aksepterer de framlagte forutsetningene.

Rådmannen fikk i sak 67/16 de fullmaktene kjøpet/ salget krever.

Uavhengig av transaksjonene nevnt over, er det snart tid for å gjennomføre ordinær generalforsamling i hallen. Som eier, må en forholde seg til at selskapet skal drives som vanlig, inntil eventuelle nye eiere tar over selskapet. Det må gjennomføres generalforsamling som velger styre, vedtar regnskap/årsberetning o.s.v., som om selskapet skal drives videre på ordinært vis.

Meldal kommune har oppnevnt tre representanter med vararepresentanter til styret, selv om det formelle valget har skjedd i generalforsamling. Av disse har to vært «politisk oppnevnt», mens rådmannen har oppnevnt en. Kommunen har også foreslått styreleder. I år er det de to «politisk oppnevnte» representantene, samt styreleder som er på valg. I 2015 fattet formannskapet følgende vedtak:

FS-019/15 Vedtak:

Som representant til styret i Meldalshallen oppnevnes:

Folkevalgtrepresentanter for 2 år:

Ingrid Skarstein

personlig vara Ellen Haugen Bergsrønning

Stein Elshaug

personlig vara Olaug Muan

Meldal kommune foreslår Ingrid Skarstein som styreleder i Meldalshallen AS

Tilsvarende fattet kommunestyret i 2016 følgende vedtak, etter forslag fra rådmannen:

KS- 019/16 Vedtak:

Som representant til styret i Meldalshallen AS oppnevnes:

Kari Garberg for 2 år, personlig vara Roy Fritzon

Basert på etablert praksis, innstiller ikke administrasjonen i saker med politisk oppnevning.

Ordinær generalforsamling er ikke endelig tidfestet pr nå. Tilsvarende er ikke tidspunkt for overføring av aksjer fra de øvrige eiere til Meldal kommune og deretter videre til fylkeskommunen klar, og det kan derfor være formålstjenelig om ordføreren gis fullmakt til å håndtere styreoppnevningen i år.

Økonomi:

Oppkjøp av aksjene til pålydende vil gi kommunen en merinntekt ved videresalg, i forhold til bokført verdi. Kjøp og salg av aksjer skal føres i investeringsregnskapet. Disponering av eventuell merinntekt forutsetter saksbehandler gjøres senere i samråd med idrettsrådet, og er ikke en del av denne saken.

MELDAL KOMMUNE

Saksframlegg

Saksgang	Møtedato	Saksnummer
Utvalg/styre:		
Formannskapet	15.11.2016	080/16
Kommunestyret	24.11.2016	067/16

Saksbehandler: Fritzon, Roy	Arkiv: FE - 255, FA - D11	Arkivsaknr: 16/977-2
-----------------------------	---------------------------	----------------------

Tilbud kjøp av Meldalshallen AS - Avklaring fullmakter

Kommunestyret 24.11.2016:

KS- 067/16 Vedtak:

Meldal kommune aksepterer Sør-Trøndelag fylkeskommune sitt tilbud om kjøp av aksjene i Meldalshallen AS under de vilkår som er satt i tilbudsbevet 28.04.16 og under forutsetning av at de øvrige eierne i selskapet aksepterer salg.

En forutsetning for gjennomføring av salget er at Meldal kommune først erverver alle aksjer til inngangspris. Til gjengjeld forplikter kommunen seg til å benytte salgsinntekten i tråd med selskapets vedtekter, punkt 11; tilrettelegging av fysisk aktivitet blant barn og unge. Disponering av disse midlene skal skje etter samråd med Meldal Idrettsråd.

I tillegg til STFKs forpliktelser om framtidig leieprisnivå til lokale lag/foreninger, samt rettigheter til reklameinntekter, slik det er beskrevet i tilbudet fra 28.04.16, forutsetter Meldal kommune at det også blir utformet en gjenkjøpsklausul på linje med andre bygg Meldal kommune har overdratt til STFK.

Rådmannen gis fullmakt til å inngå avtale, med de forutsetninger som følger av vedtaket.

Behandling:

Stig Kalstad, Ola Bjørkøy, Stein Elshaug, Eystein Steigen og Ellen Haugen Bergsrønning ba kommunestyret vurdere egen habilitet og fratradte møte. Atle Ingar Kjelstad tiltrådte møte i Stig Kalstads fravær. Alle ble funnet inhabile.

Formannskapetets forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

Formannskapet 15.11.2016:

FS- 080/16 Vedtak:

Formannskapetets forslag til vedtak:

Meldal kommune aksepterer Sør-Trøndelag fylkeskommune sitt tilbud om kjøp av aksjene i Meldalshallen AS under de vilkår som er satt i tilbudsbevet 28.04.16 og under forutsetning

av at de øvrige eierne i selskapet aksepterer salg.

En forutsetning for gjennomføring av salget er at Meldal kommune først erverver alle aksjer til inngangspris. Til gjengjeld forplikter kommunen seg til å benytte salgssinntekten i tråd med selskapets vedtekter, punkt 11; tilrettelegging av fysisk aktivitet blant barn og unge. Disponering av disse midlene skal skje etter samråd med Meldal Idrettsråd.

I tillegg til STFKs forpliktelser om framtidig leieprisnivå til lokale lag/foreninger, samt rettigheter til reklameinntekter, slik det er beskrevet i tilbudet fra 28.04.16, forutsetter Meldal kommune at det også blir utformet en gjenkjøpsklausul på linje med andre bygg Meldal kommune har overdratt til STFK.

Rådmannen gis fullmakt til å inngå avtale, med de forutsetninger som følger av vedtaket.

Behandling:

Stig Kalstad ba Formannskapet vurdere egen habilitet som leder av Meldal i.l. Stig Kalstad fratradte møte. Stig Kalstad ble funnet inhabil i saken.

Are Hilstad fremmet nytt forslag til vedtak:

Meldal kommune aksepterer Sør-Trøndelag fylkeskommune sitt tilbud om kjøp av aksjene i Meldalshallen AS under de vilkår som er satt i tilbudsbevet 28.04.16 og under forutsetning av at de øvrige eierne i selskapet aksepterer salg.

En forutsetning for gjennomføring av salget er at Meldal kommune først erverver alle aksjer til inngangspris. Til gjengjeld forplikter kommunen seg til å benytte salgssinntekten i tråd med selskapets vedtekter, punkt 11; tilrettelegging av fysisk aktivitet blant barn og unge. Disponering av disse midlene skal skje etter samråd med Meldal Idrettsråd.

I tillegg til STFKs forpliktelser om framtidig leieprisnivå til lokale lag/foreninger, samt rettigheter til reklameinntekter, slik det er beskrevet i tilbudet fra 28.04.16, forutsetter Meldal kommune at det også blir utformet en gjenkjøpsklausul på linje med andre bygg Meldal kommune har overdratt til STFK.

Rådmannen gis fullmakt til å inngå avtale, med de forutsetninger som følger av vedtaket.

Forslag fremmet i møte ble enstemmig vedtatt.

Rådmannens forslag til vedtak:

Rådmannen gis fullmakt til å gå i forhandlinger med de øvrige eierne av Meldalshallen AS, med tanke på oppkjøp av alle aksjene i selskapet. Etter at et slikt oppkjøp er gjort, gis rådmannen fullmakt til å gå i forhandlinger med Sør-Trøndelag fylkeskommune/Meldal videregående skole om salg av hele selskapet Meldalshallen AS til Sør-Trøndelag fylkeskommune/Meldal videregående skole.

Formannskapet gis fullmakt til å godkjenne kjøps og salgsavtalene. Det forutsettes at alle aksjonærene behandles likt med tanke på prising av aksjer og øvrige betingelser. Det forutsettes også at oppgjør for kjøp og salg skjer så nær hverandre i tid, at det ikke er behov for mellomfinansiering av oppgjør med selgere.

Vedlegg i saken:

Tilbud kjøp Meldalshallen AS

Henvendelse fra:

Sør-Trøndelag fylkeskommune

Saksopplysninger:

Aktuelle sak gjelder fullmakter for å kjøpe opp mindretallsaksjonærenes aksjer i Meldalshallen AS, med tanke på videresalg til Sør-Trøndelag fylkeskommune/Meldal videregående skole.

Saken vites kjent for Kommunestyret/Formannskapet, og det vises i denne sammenheng til ordførerens orienteringer, sist i møte den 15. september.

Meldal kommune er største eier i Meldalshallen AS, og mottok i vår en henvendelse fra Sør-Trøndelag fylkeskommune/Meldal videregående skole. Bakgrunnen for henvendelsen var et ønske om å kjøpe Meldalshallen AS, for derigjennom å overta hallen. Hallen ligger i tilknytning til MVGS, og skolen er også største leietaker. Både de bygningsmessige forhold og leiens store omfang, gjør at kjøper ser seg tjent med å overta hallen. Det er signalisert at kjøper ikke ser det formålstjenlig å opprettholde leie på dagens nivå, noe som vil kunne få store konsekvenser for hallens drift og økonomi. I tilbudet om kjøp, er inntatt at ny eier ikke skal endre betingelsene for lokale lag og organisasjoners leieforhold/priser kommende ti år.

Kjøper ønsker primært å forholde seg til en representant for eierne, fortrinnsvis Meldal kommune. Videre er det innledningsvis presisert at et kjøp betinger at handelen gjelder alle aksjene, d.v.s. at alle eiere må akseptere tilbudet.

Før sommeren ble det avholdt eiermøte i hallen, hvor eierne fikk en orientering fra STFK/MVGS om oppkjøpstilbudet. Det ble i møtet signalisert fra eierne at de var positive til å gå videre med planene, og ordføreren fikk som representant for største eier, klarsignal til å arbeide videre med avklaringer omkring prosessen. Eiermøtet hadde ikke besluttende myndighet, og eierne må forankre eventuelt salg i egne organisasjoner.

Meldal Regnskapskontor har tidligere bistått hallens styre i endring av selskapsform. Basert på eiermøtet før sommeren, har kommunen bedt regnskapskontoret bistå også i den eventuelle salgsprosessen. I løpet av sommeren/høsten, har kontoret arbeidet videre med ulike sider av dette, så som skattemessige effekter av salg, forholdet til spillemiddelfinansiering m.v.

For å få gjennomført prosessen, synes den enkleste veien å være at kommunen erverver alle aksjene gjennom å kjøpe ut øvrige eiere, for deretter å selge selskapet og hallen samlet videre til kjøper. Da det er pekt på kommunen som en sentral aktør videre, er det behov for avklaringer omkring fullmakter og roller framover.

Saksframlegget vil bli supplert med muntlig orientering om prosessen i møte. Dersom det er nødvendig med tanke på kommunens forhandlingsposisjon, vil evt. deler av denne orienteringen bli gitt i lukket møte.

Saksbehandlers vurdering:

Basert på de positive signalene eierne gav i eiermøtet, ser saksbehandler positivt på å overdra selskapet til kjøper. Lokale lag og organisasjoner er lovet trygghet for leiebetingelsene, noe saksbehandler antar ikke selskapet selv kan garantere om største leietaker reduserer leieforholdet. Hallen er et AS, og om en ikke forsvarer de løpende driftsforpliktelsene, må inntektene opp og/eller kostnadene ned. Saksbehandler antar dette fort vil gå ut over prisen og tilgjengelig leietid for lokale lag og organisasjoner. I ytterste konsekvens må eierne inn med mer kapital i selskapet.

Det er viktig for Meldal kommune, at den videregående skolen har gode driftsbetingelser og gir gode skoletilbud. Dette er imidlertid ikke avgjørende for saksbehandlers vurdering av saken.

For at en handel skal ha legitimitet, må det være samsvar mellom tilbud fra STFK/MVGS og det de enkelte eierne blir tilbudt for sine eierandeler. Det vil således være slik at alle aksjene må verdsettes likt, og at det ikke føres individuelle forhandlinger med den enkelte aksjeeier om pris eller andre betingelser. Det er også av denne grunn naturlig at oppgjør skjer samtidig til alle aksjonærer, og ellers at en bestreber seg på full åpenhet i hele salgsprosessen.

Saken gjelder ikke i denne omgang prising av selskapet, mellomfinansiering av oppkjøp eller disponering av evt. inntekt ved salg, kun avklaring av fullmakter for å gjennomføre handelen.

MELDAL KOMMUNE

Saksframlegg

Saksgang	Møtedato	Saksnummer
Utvalg/styre:		
Formannskapet	26.04.2017	020/17
Kommunestyret	03.05.2017	022/17

Saksbehandler: Fritzon, Roy	Arkiv: FE - 074, FE - 026	Arkivsaknr: 10/823-23
-----------------------------	---------------------------	-----------------------

Etablering av nytt revisjonsselskap

Rådmannens forslag til vedtak:

1. Kommunestyret slutter seg til samvirkeforetaket med navn Revisjon Midt-Norge SA.
2. Kommunestyret godkjenner utkast til vedtekter.
3. Som representant og vararepresentant til årsmøtet i Revisjon Midt-Norge SA velges:
4. Kommunestyret vedtar at Revisjon Midt-Norge IKS oppløses.
5. Kommunestyret godkjenner at alle aktiva og passiva i Revisjon Midt-Norge IKS overføres til Revisjon Midt-Norge SA.

Formannskapet 26.04.2017:

Behandling:

Som representant og vararepresentant til årsmøtet i Revisjon Midt-Norge SA velges:

Representant Vibeke Mehlum

Vararepresentant Are Hilstad

Rådmannes forslag til vedtak med møtets valg av representanter ble enstemmig vedtatt.

FS- 020/17 Vedtak:

Formannskapetets forslag til vedtak:

1. Kommunestyret slutter seg til samvirkeforetaket med navn Revisjon Midt-Norge SA.
2. Kommunestyret godkjenner utkast til vedtekter.
3. Som representant og vararepresentant til årsmøtet i Revisjon Midt-Norge SA velges:
Representant Vibeke Mehlum og vararepresentant Are Hilstad
4. Kommunestyret vedtar at Revisjon Midt-Norge IKS oppløses.
5. Kommunestyret godkjenner at alle aktiva og passiva i Revisjon Midt-Norge IKS overføres til Revisjon Midt-Norge SA.

Vedlegg i saken:

Beslutningsgrunnlag nytt revisjonsselskap 2017 0327
Melding om vedtak sak 3-17

Henvendelse fra:

Utkast til saksframlegg oversendt fra Revisjon Midt-Norge IKS

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Lov om interkommunale selskaper

Saksopplysninger:

Meldal kommune kjøper revisjonstjenester fra Revisjon Midt-Norge IKS. Kommunen deltar som eier i IKS'et, og kommune har som deltaker i Konsek Midt-Norge IKS, mottatt henvendelse fra selskapet om sammenslåing med tilsvarende selskap i Nord-Trøndelag.

Henvendelsen inneholder i tillegg til underlagsdokumenter for sammenslåingen, også forslag til saksframlegg. I IKS'er må endringer i selspasavtaler o.l. vedtas likelydende i alle deltakerkommunene, og forslaget til saksframlegg er derfor inntatt i sin helhet. Det mottatte forslaget til saksframlegg fra Revisjon Midt-Norge IKS, er i det etterfølgende inntatt i *kursiv*.

Rådmannens forslag til vedtak er likelydende med forslag fra Revisjon Midt-Norge IKS. Rådmannen fremmer ikke forslag til oppnevning av representant/vararepresentanter til representantskapet, da dette tidligere har vært en politisk oppnevning.

«Det er utredet å slå sammen selskapene KomRev Trøndelag IKS og Revisjon Midt-Norge IKS. Representantskapene i begge selskap anbefaler en sammenslåing og som følge av det en oppløsning av dagens IKS selskap. Rapport om utredning med vedlegg ligger vedlagt.

I 2014 -2015 vedtok Stortinget kommunereformen med drøfting av nye oppgaver og større kommuner. Endringer i kommune- og fylkesstruktur har stor betydning for selskapenes rammebetingelser, både i forhold til eierstruktur og økonomi. En utløsende faktor for å vurdere sammenslåing av de to selskapene, er prosessen og vedtaket om sammenslåing av de to fylkeskommunene i Trøndelag.

I april/mai 2016 fattet representantskapene i Revisjon Midt-Norge IKS og KomRev Trøndelag IKS likelydende vedtak om å utrede sammenslåing av de to selskapene. I vedtaket fra Revisjon Midt-Norge ble det tilføyd en vurdering av selskapsform for det nye selskapet. I utredningen som er gjennomført er det fokusert på hvordan et nytt selskap kan etableres på en best mulig måte, gjennom en sammenslåing av dagens to selskaper. Utredningen har særlig vurdert sammenslåing i forhold til selskapsform, eierskap, økonomi og forpliktelser.

Utredningsarbeidet er gjennomført av en prosjektorganisasjon sammensatt av deltakere fra de to revisjonsselskapene. I tillegg har en referansegruppe bestående av representanter fra eierkommunene og KS gitt tilbakemeldinger på arbeidet underveis. Arbeidet har vært ledet av en styringsgruppe bestående av ledergruppen i de 2 selskapene. En tillitsvalgt fra hvert av selskapene har deltatt i gruppen. Det ble etablert nødvendige arbeidsgrupper ut fra behov.

KS Bedrift har bistått i utredningen om valg av selskapsform og kvalitetssikring av forslag til vedtekter.

De to selskapene er i stor grad sammenlignbare når det gjelder økonomi, eierforpliktelser og tjenestene som tilbys dagens eierkommuner. Det foreslås derfor at både aktiva og passiva flyttes med inn i nytt selskap. Honorarene for dagens kommuner foreslås også videreført på samme nivå inn i et nytt selskap. På bakgrunn av forslaget om å etablere et nytt selskap som et samvirkeforetak, er det foreslått en fordeling av eierandel, andelsinnskudd og stemmerett. Det vises her til vedlegg 3 til rapporten. Når det gjelder antall stemmer på årsmøtet foreslås det at omsetning (honorar) er det kriteriet som legges til grunn. Dagens tjenester videreføres i nytt selskap.

Begge revisjonsselskapene har i dag KLP som sin pensjonsleverandør. Dette foreslås videreført i et nytt selskap. Dagens eierkommuner hefter for pensjonsforpliktelsene i forhold til sin eierandel i selskapet. Det foreslås at dagens pensjonsforpliktelser også videreføres inn i et nytt selskap

I forbindelse med en mulig sammenslåing av de to selskapene har det blitt vurdert hvilken selskapsform som er mest hensiktsmessig for et nytt selskap. Tre aktuelle selskapsformer har blitt vurdert. Det er interkommunalt selskap, aksjeselskap og samvirkeforetak. Konklusjonen er at en organisering i et samvirkeforetak i størst grad vil ivareta de behov både eiere og selskap vil ha for styring og drift av et nytt selskap. For en nærmere gjennomgang og begrunnelse for dette valget vises det til rapporten om sammenslåing og vedlegg 1 og 2. I forslaget til vedtekter, som følger med rapporten, er lagt vekt på å videreføre gode hensyn som ligger i dagens lov om interkommunale selskap. Vedtektene er derfor utvidet i forhold til samvirkelovens minimumskrav, bl.a. for å ivareta større grad av kontroll for kommunene med foretaket. Det er også lagt vekt på KS sin veileder for kommunalt eierskap.

Forretningssted for det nye selskapet legges til Steinkjer kommune. I dagens selskaper er ikke administrative eller faglige stillinger (ledelse) eller funksjoner bundet til forretningssted eller hovedkontor. Det er god erfaring i begge selskapene med en fleksibel organisering, der styret til enhver tid vurderer kontorer, ansatte og funksjoner til beste for selskapet. Dagens kontorstruktur i de to selskapene videreføres i et nytt selskap.

Ved etablering av selskapet legges det til grunn at kapittel 16 i Arbeidsmiljøloven om virksomhetsoverdragelse kommer til anvendelse. Arbeidstakerorganisasjonene i begge selskapene har gitt sin tilsluttende uttalelse.

Avtaler knyttet til leverandører og kunder overføres til nytt selskap, og reforhandles i nytt selskap.

Det er ikke lovhjemmel for å omdanne IKS til SA selskap. Ved et positivt vedtak å etablere Revisjon Midt-Norge SA gjennom en sammenslåing av dagens to selskaper, vil det derfor være nødvendig å oppløse Revisjon Midt-Norge IKS og Kom Rev Trøndelag IKS. Oppløsning av IKS krever godkjenning av departementet og må vedtas av alle eierkommunene.»

Saksbehandlers vurdering:

Saksbehandler finner det krevende å framføre sterke meninger omkring revisjonsselskapets organisering, ut fra revisjonens, kontrollutvalgets og sekretariatets rolle i forhold til kommunestyre og administrasjon.

Saksbehandler tilrår sammenslåing av de to selskapene, ut fra en helhetsvurdering. Saksbehandler vil også påpeke at det nye selskapet vil bli så stort, at det vil være svært krevende å videreføre IKS-formen, og støtter derfor omgjøring til SA.

Økonomi:

Ingen kjente økonomiske konsekvenser pr i dag, da det legges opp til videreføring av honorarnivå.

Revisjon Midt-Norge SA

UTREDNING
SAMMENSLÅING AV SELSKAPENE

REVISJON MIDT-NORGE IKS
KOMREV TRØNDELAG IKS

REVISJON MIDT-NORGE SA

Utredning om Sammenslåing av selskapene Revisjon Midt-Norge IKS og KomRev Trøndelag IKS

Forord

Dette er en utredning om sammenslåing av de 2 revisjonsselskapene Revisjon Midt-Norge IKS og KomRev Trøndelag IKS. Utredningen er foretatt etter vedtak i representantskapene i april/mai 2016. I utredningen er det fokusert på hvordan et nytt selskap kan etableres på en best mulig måte gjennom en sammenslåing av dagens to selskaper.

Utredningsarbeidet er gjennomført av en prosjektorganisasjon sammensatt av deltakere fra de to revisjonsselskapene. I tillegg har en referansegruppe bestående av representanter fra eierkommunene og KS gitt tilbakemeldinger på arbeidet underveis.

Arbeidet har vært ledet av en styringsgruppe bestående av ledergruppen i de 2 selskapene. En tillitsvalgt fra hvert av selskapene har deltatt i gruppen. Det ble etablert nødvendige arbeidsgrupper ut fra behov.

Styringsgruppen vil rette en stor takk til alle ansatte og tillitsvalgte som har bidratt positivt i det store omstillingsprosjektet.

Steinkjer/Orkanger, 31.01.2017

Arnt Robert Haugan og Inge Storås

Prosjektledelse

FORORD	1
1. SAMMENDRAG	3
2. BAKGRUNN OG MANDAT.....	4
3. MULIGHETER OG UTFORDRINGER.....	6
4. VURDERING AV SELSKAPSFORM	7
5. ØKONOMI OG EIERFORPLIKTELSER.....	10
6. ORGANISERING OG LOKALISERING	11
7. FORHOLDET TIL DE ANSATTE.....	12
8. TJENESTER	12
9. HVORDAN GJENNOMFØRE EN PROSESS MED ETABLERING AV NYTT SELSKAP?.....	13

1. Sammendrag

I 2014 -2015 vedtok Stortinget kommunereformen med drøfting av nye oppgaver og større kommuner. Endringer i kommune- og fylkesstruktur har stor betydning for selskapenes rammebetingelser, både i forhold til eierstruktur og økonomi. En utløsende faktor for å vurdere sammenslåing av de to selskapene, er prosessen og vedtaket om sammenslåing av de to fylkeskommunene i Trøndelag.

I april/mai 2016 fattet representantskapene i Revisjon Midt-Norge IKS og KomRev Trøndelag IKS likelydende vedtak om å utrede sammenslåing av de to selskapene uten noe spesifikt mandat. I vedtaket fra Revisjon Midt-Norge ble det tilføyd en vurdering av selskapsform for det nye selskapet. I utredningen er det fokusert på hvordan et nytt selskap kan etableres på en best mulig måte, gjennom en sammenslåing av dagens to selskaper. Utredningen har særlig vurdert sammenslåing i forhold til selskapsform, eierskap, økonomi og forpliktelser.

I forbindelse med en mulig sammenslåing av de to selskapene har det blitt vurdert hvilken selskapsform som er mest hensiktsmessig for et nytt selskap. Tre aktuelle selskapsformer har blitt vurdert. Det er interkommunalt selskap, aksjeselskap og samvirkeforetak. Konklusjonen er at en organisering i et samvirkeforetak i størst grad vil ivareta de behov både eiere og selskap vil ha for styring og drift av et nytt selskap. For en nærmere gjennomgang og begrunnelse for dette valget vises det til vedlegg 1 og 2 i tillegg til rapporten.

De to selskapene er i stor grad sammenlignbare når det gjelder økonomi, eierforpliktelser og tjenestene som tilbys dagens eierkommuner. Det foreslås derfor at både aktiva og passiva flyttes med inn i nytt selskap. Honorarene for dagens kommuner foreslås også videreført på samme nivå inn i et nytt selskap. På bakgrunn av forslaget om å etablere et nytt selskap som et samvirkeforetak, er det foreslått en fordeling av eierandel, andelsinnskudd og stemmerett. Det vises her til vedlegg 3. Når det gjelder antall stemmer på årsmøtet foreslås det at omsetning (honorar) er det kriteriet som legges til grunn. Dagens tjenester videreføres i nytt selskap.

Begge revisjonsselskapene har i dag KLP som sin pensjonsleverandør. Dette foreslås videreført i et nytt selskap. Dagens eierkommuner hefter for pensjonsforpliktelsene i forhold til sin eierandel i selskapet. Det foreslås at dagens pensjonsforpliktelser videreføres inn i et nytt selskap.

Navnet på nytt selskap blir Revisjon Midt-Norge SA. Forretningssted for det nye selskapet legges til Steinkjer. Dagens kontorstruktur i de to selskapene videreføres i et nytt selskap. Ved etablering av selskapet legges det til grunn at kapittel 16 i Arbeidsmiljøloven om virksomhetsoverdragelse kommer til anvendelse.

2. Bakgrunn og mandat

I 2014 -2015 vedtok Stortinget kommunereformen med drøfting av nye oppgaver og større kommuner. Endringer i kommune- og fylkesstruktur har stor betydning for selskapenes rammebetingelser, både i forhold til eierstruktur og økonomi. En utløsende faktor for å vurdere sammenslåing av de to selskapene, er prosessen og vedtaket om sammenslåing av de to fylkeskommunene i Trøndelag. Den nye Trøndelag fylkeskommune skal være etablert fra 01.01.2018 og fellesnemda/fylkestinget skal formelt velge revisor for den nye fylkeskommunen i oktober/ desember 2017.

I april/mai 2016 fattet representantskapene i Revisjon Midt-Norge IKS og KomRev Trøndelag IKS likelydende vedtak om å utrede sammenslåing av de to selskapene uten noe spesifikt mandat. I vedtaket fra Revisjon Midt-Norge ble det tilføyd en vurdering av selskapsform for det nye selskapet. I utredningen er det fokusert på hvordan et nytt selskap kan etableres på en best mulig måte, gjennom en sammenslåing av dagens to selskaper.

Kommunene blir stadig mer profesjonelle og tjenestene blir mer komplekse og spesialiserte. Det tas i bruk ulike organisasjonsformer og samarbeidsmodeller i den kommunale virksomhet. Dette krever økt kompetanse og kapasitet også i revisjonsenhetene.

Opprettelsen av KomRev Trøndelag IKS og Revisjon Midt-Norge IKS var begge framtidsrettet og riktig i forhold til de utfordringene man sto ovenfor i 2004. Selskapene var og er blant de største interkommunale selskapene innenfor revisjon i Norge. Kommuneloven ble endret i 2004 og åpnet blant annet opp for konkurranse innenfor kommunale revisjonstjenester. Det ble etablert et tydelig skille mellom bestiller og utfører av revisjonstjenester og vi fikk opprettelsen av nye kontrollutvalgssekretariat.

KomRev Trøndelag IKS ble stiftet 25.6.2004 av 21 kommuner samt Nord-Trøndelag fylkeskommune. Selskapet har i dag geografisk tilhørighet i Nord-Trøndelag, i tillegg til sørlig og indre del av Helgeland og er valgt revisor i 30 kommuner. Selskapet har 29 ansatte, med kontorsteder i Steinkjer (hovedkontor), Stjørdal, Namsos, Brønnøysund og Mosjøen.

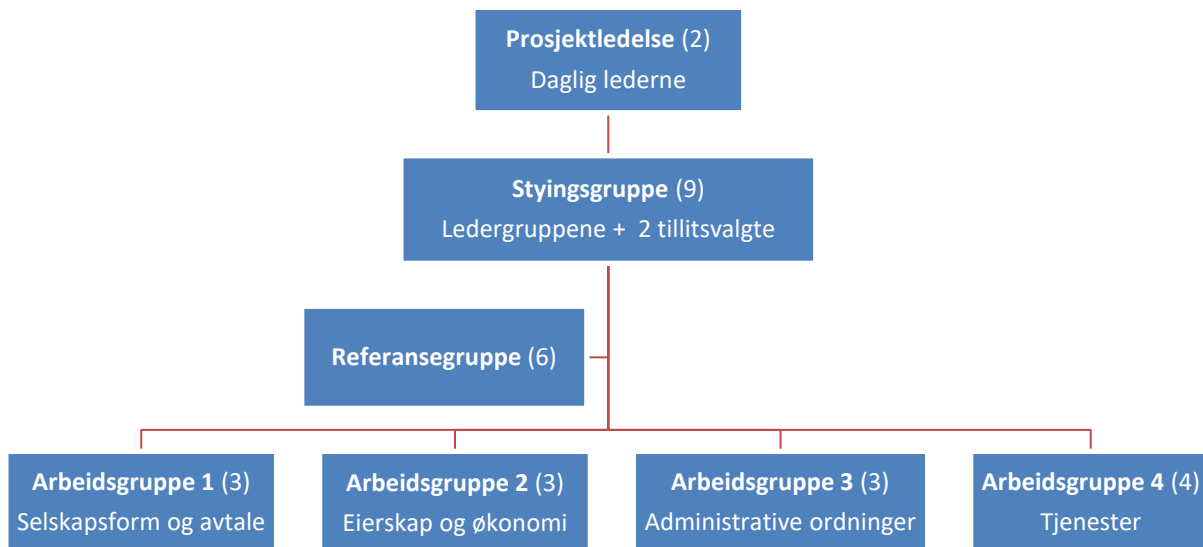
Revisjon Midt-Norge IKS ble stiftet 01.01.2005 og har 15 kommuner inkludert Sør-Trøndelag fylkeskommune. Selskapet har geografisk tilhørighet i Sør-Trøndelag, med unntak av Trondheim, Fjellregionen og Fosen. Selskapet har 15 ansatte, med kontorsteder på Orkanger (hovedkontor) og i Trondheim.

De siste 10 årene har det skjedd en rivende utvikling innen kommunal revisjon i Norge med økt bruk av forvaltningsrevisjon og selskapskontroller. Det er tatt ut synergier ved bedre metodebruk i regnskapsrevisjonen, samtidig som revisjonsenhetene er blitt utfordret på sin faglighet på

metodebruk og kommunikasjon. I tillegg ble begge selskapene pålagt økonomiske effektiviseringskrav i oppstarten som er innfridd.

Nord-Trøndelag fylkeskommune har største eierandel i KomRev Trøndelag IKS med 15 %. I Revisjon Midt-Norge er Sør-Trøndelag fylkeskommune den største eieren med eierandel på 30 %.

I august 2016 ble det i allmøte med ansatte etablert en prosjektorganisasjon sammensatt av deltakere fra de to selskapene;

Styringsgruppen har bestått av ledergruppene i de to selskapene pluss en tillitsvalgt fra hvert selskap. Det ble etablert nødvendige arbeidsgrupper ut fra behov. I tillegg ble det etablert en referansegruppe bestående av ordførere/rådmenn fra eierkommunene.

I referansegruppen deltok følgende:

Rådmann i STFK	Odd Inge Mjøen
Rådmann i Melhus	Katrine Lereggen
Leder i fylkestyret KS Sør-Trøndelag	Ståle Vaag
Rådmann i Levanger	Ola Stene
Fylkesordfører i NTFK	Pål Sæther Eiden
Leder i fylkestyret KS Nord-Trøndelag	Marit Voll

3. Muligheter og utfordringer

KS la i januar 2003 fram rapporten *Omorganisering av kommunale revisjon*. Her ble det anbefalt en modell med fylkesvise eller regionale enheter med en nasjonal overbygning. I utredningene som lå til grunn for opprettelsen av dagens to selskap i 2004, ble det både i Nord og Sør Trøndelag pekt på en trøndelagsenhet som en aktuell løsning. Den gang ble det et for stort steg å gå for ett selskap i Trøndelag, og man konkluderte med at det fikk være opp til det nye selskapet å vurdere en større enhet.

Argumentene for sammenslåing den gangen fokuserte på at utvikling og endring i kommunal forvaltning medførte nye utfordringer for kommunerevisjonen. En større enhet ga større kompetansemiljø, bedre mulighet for faglig spesialisering og ville være mer robust i forhold til vakanser og turnover. Dette er fortsatt aktuelle argumenter for en sammenslåing. I tillegg vil det også være økonomiske stordriftsfordeler innenfor de administrative områdene i en sammenslått enhet.

Det er vedtatt kommunesammenslåinger blant eierkommunene både i KomRev Trøndelag IKS og Revisjon Midt-Norge IKS. Endringene vil komme fra 2018 ved fylkeskommunenes sammenslåing, og fra 2020 når det gjelder de kommunesammenslåingene som nå er vedtatt. Når det gjelder kommunesammenslåinger kan det være at noen av disse kommer tidligere enn 2020. Stortinget vil i løpet av året og kommende år drøfte «nye runder» med kommunesammenslåinger. Færre kommuner betyr reduserte inntekter. Et større selskap vil lettere kunne tilpasse seg endrede rammebetingelser i form av reduserte inntekter enn hva de enkelte selskapene kan hver for seg. Reduksjon i antallet kommuner krever også færre ressurser. Dette gjør det nødvendig for selskapene å se på mulighetene for å samordne ressurser og kompetanse.

Sammenslåing av kommuner vil også gi noe merarbeid til revisjonen i forkant og etterkant av sammenslåingstidspunktet. En større enhet vil lettere kunne håndtere denne arbeidsøkningen innenfor de ressursene man har til rådighet.

Det er også utfordringer knyttet til en sammenslåing av de to revisjonsselskapene. En utfordring vil være å knytte sammen to kulturer til en felles bedriftskultur. Dette vil ta noe tid og må jobbes aktivt med for at det skal lykkes. Et sammenslått selskap vil dekke et stort geografisk område. En desentralisert kontorstruktur som det nye selskapet vil få, gir også noen styringsutfordringer internt. Dette handler om kommunikasjon og informasjonsflyt mellom kontorene.

Det er også et spørsmål om større geografiske enheter og eventuelt nye selskapsformer utfordrer eierfølelsen kommunene har til selskapet.

Målsettingen er å bevare og videreutvikle en offentlig revisjonsenhet som har høy kompetanse innen kommunal revisjon, kommunalt regnskap og kommunal forvaltning. Selskapet skal levere kostnadseffektive tjenester til eierkommunene.

For å kunne gi et best mulig beslutningsgrunnlag for en eventuell sammenslåing, er det særlig nødvendig å utrede temaene selskapsform, eierskap og økonomi. For disse temaene utgjør vedleggene som følger med rapporten en viktig del av vurderingene. KS Bedrift har bistått i utredningen om valg av selskapsform og kvalitetssikring av forslag til vedtekter.

4. Vurdering av Selskapsform

Dagens to selskap er begge organisert som interkommunale selskap. I forbindelse med en eventuell sammenslåing er det viktig å vurdere hvilken selskapsform som er mest hensiktsmessig for et nytt selskap. Utredningen følger som vedlegg 1 til denne rapporten. En oppsummering og anbefaling er gjengitt nedenfor. For en mer utfyllende vurdering anbefales det å lese vedlegget.

Denne utredningen tar utgangspunkt i følgende tre aktuelle selskapsformer¹: Interkommunalt selskap (IKS), aksjeselskap (AS) og samvirkeforetak (SA). Her følger en kort, generell redegjørelse for de ulike selskapsformene.

Interkommunalt selskap. Begge selskapene driver i dag sin virksomhet i tråd med lov om interkommunale selskap av 29.1.1999 nr. 6. Selskapsformen kjennetegnes ved at den har deltagere framfor eiere, og at det kun er kommuner, fylkeskommuner og andre IKS som kan være deltagere. Deltagerne har til sammen ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser, og selskapet kan ikke gå konkurs. Selskapsformen er tilpasset en tett, offentlig eierstyring, ved blant annet at selskapsavtalen (tilsvarer vedtekter i AS) og endringer av denne, skal vedtas i alle deltagernes kommunestyre, medlemmer i representantskapet (som tilsvarende generalforsamling i AS) velges personlig av kommunestyrene, og at representantskapet har enkelte oppgaver som i et AS ligger til styret.

Aksjeselskap reguleres av lov om aksjeselskaper 13.6.1997 nr. 44 og lov om allmenaksjeselskaper 13.6.1997 nr. 45. Eierne betegnes som aksjonærer (eier av aksjer), som skyter inn kapital i selskapet ved stiftelsen (aksjekapital). Eiernes ansvar for selskapets forpliktelser er begrenset til kapitalinnskuddet, og aksjeselskaper kan gå konkurs. Eierandeler skifter eier ved salg av aksjer.

Samvirkeforetak opprettes etter reglene i lov om samvirkeforetak 29.6.2007 nr. 81. Eierne av et samvirkeforetak betegnes som medlemmer i foretaket. Samvirkeforetaksformen kjennetegnes av at den typisk brukes der medlemmer ønsker å *løse en oppgave i fellesskap*.

¹ Et samvirkeforetak er strengt tatt ikke et selskap, men et foretak. Vi bruker likevel gjennomgående begrepene «selskap» og «selskapsform» i denne utredningen.

Samvirkeforetaksformen kjennetegnes videre ved at medlemskapet er fleksibelt, ved at medlemskap som utgangspunkt er åpent for alle som kan få sine økonomiske interesser ivarett av foretaket, og at det er kort frist for utmelding. Begge deler kan imidlertid, med visse begrensninger, reguleres i vedtektene.

Forenklet oversikt – aktuelle selskapsformer:²

	Interkommunalt selskap (IKS)	Aksjeselskap (AS)	Samvirkeforetak (SA)
Eierskap	Deltagere - eierandeler	Aksjonærer - aksjer	Medlemmer - medlemskap
Begrensninger i hvem som kan delta/eie?	Kommuner, fylkes-kommuner og andre IKS	Styret samtykker – nektelse ved saklig grunn	Kan begrenses i vedtekter - saklig grunn
Hvordan avgjøres innmelding?	Likelydende vedtak i samtlige kst.	Kjøp/salg av aksjer	Styret godkjenner innmelding etter søknad
Lovens utmeldingsfrist	Ett års skriftlig varsel	Ingen.	Tre måneder.
Eiernes ansvar og risiko	Ubegrenset - konkursforbud	Begrenset til aksjeinnskudd	Begrenset til andelsinnskudd
Styringsdokument	Selskapsavtale	Vedtekter	Vedtekter
Øverste styringsorgan	Representantskap	Generalforsamling	Årsmøte
Hvem vedtar/ endrer styringsdokumentet?	Alle kst ³ «selv»	Generalforsamling	Årsmøte
Krav til beslutnings-dyktig eierorgan	2/3 av alle	Flertall av de møtende	Flertall av de møtende
Hvem representerer i eierorgan?	Personlig valgte medlemmer.	Fullmakt/valgt av kst.	Fullmakt/valgt av kst.
Hvem vedtar budsjett og økonomiplan?	Representantskap	Styret	Styret

Oppsummering og anbefaling om selskapsform

Utredningen om selskapsform viser at det er fordeler og ulemper med alle de aktuelle selskapsformene. Det er likevel noen fordeler og ulemper som veier tyngre enn andre.

² Denne oversikten er svært forenklet, og det er nyanser på flere av områdene. Disse framkommer av utredningen i det følgende. Oversikten er kun ment å gi en oversikt.

³ Kommunestyret

For en del av punktene som er vurdert er det arbeidsgruppas syn at disse ikke har særlig betydning for valg av selskapsform. Dette gjelder ansattrettigheter, virkeområdet for offentligrettslig lovgivning, revisors uavhengighet, og eierkommunenes økonomiske ansvar.

Arbeidsgruppa mener at kommunenes adgang til å kjøpe tjenester fra selskapet i egenregi kan opprettholdes uavhengig av selskapsform. IKS-loven er likevel i seg selv klart best egnet til å oppfylle kravene kjøp i egenregi, og SA er bedre egnet enn AS.

Med kommende endringer innenfor kommunestruktur har det vært viktig å se på hvordan fleksibilitet på eiersiden kan ivaretas på en hensiktsmessig måte. For aksjeselskapsformen ligger en særlig ulempe i at inn- og uttreden forutsetter et fungerende marked for kjøp og salg av aksjer.

Arbeidsgruppa er skeptisk til hvordan dette vil fungere for en interkommunal revisjonsenhet, og dette er alene et argument som gjør at vi anser aksjeselskapsformen for å være lite aktuell.

For IKS er det en kjensgjerning at reglene for inn – og uttreden kan oppleves som tungvinte. Det gjelder særlig kravet om likelydende vedtak i alle kommunestyre. For et selskap som vil få over 40 eiere, sier det seg selv at det vil være hensiktsmessig med en mer fleksibel ordning.

Arbeidsgruppas klare vurdering er at samvirkeforetaksformen er best egnet til å ivareta fleksibilitet på eiersiden, ved at en kommune enkelt kan melde seg inn og et medlem kan gå ut av foretaket ved utmelding innen en gitt frist. Vi mener at det er grunnlag for å sette en lengre utmeldingsfrist enn samvirkelovens hovedregel om tre måneder for dette selskapet, og at vedtektene bør sette begrensninger på hvem som kan bli medlemmer.

Arbeidsgruppen har lagt betydelig vekt på at man ikke kjenner utfallet av det pågående lovarbeidet i EU angående regelverket om offentlig støtte i tilknytning til selskapsformen IKS.

I vurderingen er det også tatt hensyn til at det i IKS stilles krav om personlig oppmøte av minst 2/3 av representantskapsmedlemmene, mens det i SA ikke stilles tilsvarende krav. Dette gir SA-formen en fleksibilitet som vil komme til nytte i et nytt selskap med mange eiere spredt over et stort geografisk område.

Arbeidsgruppa ser i all hovedsak ett tydelig argument mot samvirkeforetaksformen, og det er rett og slett at den er relativt lite utprøvd som foretaksform for revisjonsvirksomhet, eller andre tjenester som kan sammenlignes med kommunal revisjon. Det er en risiko for at det kan oppstå problemstillinger som ingen har tenkt på. Vi mener likevel at fordelene ved å velge denne selskapsformen er så store, at dette momentet har mindre betydning i avveiningen. KS advokatene har gjort en vurdering av om samvirkeforetak kan være en aktuell organisasjonsform når kommuner skal drive en virksomhet i samarbeid med andre (oktober 2014). Konklusjonen i denne utredningen er at samvirke er en mulig organisasjonsform for kommunal revisjon.

Styringsgruppas anbefaling er derfor at det nye selskapet etableres som et samvirkeforetak (SA).

I vedtektene som er foreslått er det forsøkt ivaretatt de behov vi mener eierne (kommunene) har når det gjelder styring av et selskap av denne type, og som ikke er ivaretatt i selve samvirkeoven. Se vedlegg 2 for forslag til vedtekter med utfyllende kommentarer. Vedtektene er gjennomgått av advokatene i KS for kvalitetssikring.

5. Økonomi og eierforpliktelser

Selskapene har i dag etablert avtaler og honorar for de tjenestene kommunene får utført. Denne oversikten viser at det ikke er store forskjeller mellom selskapene når det gjelder honorar for sammenlignbare kommuner. Et nyetablert selskap må innrette sin driftsmodell slik at alle relevante kostnader ved driften reflekteres i selskapet og dermed i honoraret kommunene betaler. Organiseringen vil dermed ikke være i strid med støttereglene i EØS-avtalen. Dette er også tilfellet for dagens organisering. Forslagene som følger i vedlegget om fordeling av eierandel og stemmerett er basert på samvirkeforetak som selskapsform for et nytt selskap.

I vedlegg 3 gis en samlet oversikt på økonomi og eierforpliktelser.

Selskapenes regnskaper

Status for selskapenes driftsinntekter/utgifter, eiendeler, gjeld og egenkapital i regnskapet for 2015 er gjengitt i en tabell i vedlegg 3.

KomRev Trøndelag IKS følger kommunale regnskapsprinsipper, mens Revisjon Midt-Norge IKS følger regnskapsloven. Regnskapsloven gjelder for samvirkeforetak.

Det foreslås at både aktiva og passiva flyttes med fra begge selskapene og inn i nytt selskap.

Kostnadsfordeling

Det foreslås at honorarene for dagens kommuner videreføres på samme nivå inn i et nytt selskap.

Ut fra forslaget om å etablere selskapet som et samvirkeforetak er det i vedlegg 3 foreslått en fordeling av eierandel, andelsinnskudd og stemmerett. I forslaget til vedtekter er det foreslått at omsetning (honorar) er det kriteriet som skal legges til grunn for antall stemmer på årsmøtet. Her er det lagt inn 6 ulike intervall for omsetning og fordeling av stemmer basert på dette. Denne modellen gir flere stemmer til medlemmer (kommuner) som har en forholdsvis større andel av omsetningen enn medlemmer som har en mindre andel av omsetningen.

Innskudd

Innskuddskapitalen i begge selskapene overføres til nytt selskap som en del av den generelle overføringen av aktiva og passiva.

Dagens innskuddskapital i de to selskapene utgjør samlet kr 2.844.000. I et nytt sammenslått selskap foreslås det et andelsinnskudd fra deltakerne som i sum gir en kapital på kr 2.800.000. Andelsinnskuddet foreslås fastsatt med 6 ulike intervall med bakgrunn i innbyggertall. Basert på denne fordelingen er det behov for en justering av innskuddet for den enkelte kommune i forhold til dagens situasjon. Av praktiske årsaker foreslås det at denne endringen, som gjelder økning og reduksjon av eksisterende innskudd, løses med de aktiva som i dag er i selskapene. Se vedlegg 3 for forslag til ny fordeling av innskudd. Differansen for den enkelte kommune, mellom dagens innskudd og forslag til nytt innskudd, utlignes mot honoraret i løpet av en treårs periode.

I et samvirkeforetak hefter eierne eller medlemmene for innskutt andelsinnskudd. I tillegg har medlemmene og foretaket en gjensidig rett til å gjøre opp kontraktrettslige retter og plikter som har oppstått i tilknytning til medlemskapet.

Pensjon

Begge revisjonsselskapene har KLP som sin pensjonsleverandør. Ansattes pensjonsordning er en ytelsesbasert pensjonsordning som gir en avtalt utbetaling ved oppnådd pensjonsalder. Det foreslås at medlemskapet i KLP videreføres i et nytt selskap.

Dagens eierkommuner hefter for pensjonsforpliktelsene i forhold til sin eierandel i selskapet.

KLP har beregnet engangspremien i de to selskapene til sikringsordningen ved en eventuell avvikling. Ut fra en beregning per 1 oktober 2016 utgjør dette for KomRev Trøndelag IKS et premiebeløp på netto kr 18 627 155, mens for Revisjon Midt-Norge IKS er nettobeløpet kr 10 805 332. For virksomheter som er tilsluttet avtalen om overføring og samordning av pensjonsrettigheter (overføringsavtalen), skal det i forbindelse med avvikling kreves en engangspremie for forventede framtidig tilleggspremie til sikringsordningen.

Det foreslås at dagens forpliktelser videreføres i et nytt selskap.

6. Organisering og lokalisering

Navnet på nytt selskap blir Revisjon Midt-Norge SA. Forretningssted for det nye selskapet legges til Steinkjer. I dagens selskaper er ikke administrative eller faglige stillinger (ledelse) eller funksjoner bundet til forretningssted eller hovedkontor. Det er god erfaring i begge selskapene med en fleksibel organisering, der styret til enhver tid vurderer kontorer, ansatte og funksjoner til beste for selskapet.

Dagens kontorstruktur i de to selskapene videreføres inn i det nye selskapet.

7. Forholdet til de ansatte

I utredningen har tillitsvalgte fra begge selskapene sittet i den interne styringsorganisasjonen for prosjektet. Dette for å sikre en best mulig prosess mellom arbeidsgivere og arbeidstakere.

Arbeidstakerorganisasjonene i begge selskapene har gitt sin uttalelse, jf. [vedlegg 4](#).

Ved etablering av et nytt selskap legges det til grunn at kapittel 16 i Arbeidsmiljøloven om virksomhetsoverdragelse kommer til anvendelse. En virksomhetsoverdragelse gir alle ansatte tilbud om stilling i den nye revisjonsenheten med samme lønns- og arbeidsvilkår som de har i dag. De ansatte beholder sine individuelle arbeidsavtaler. Eventuelle behov for harmonisering av lønns- og arbeidsvilkår mellom ansatte må skje gjennom prosesser mellom arbeidstakere og arbeidsgiver i nytt selskap. Eksisterende pensjonsordninger gjøres gjeldende for de overførte arbeidstakerne.

Det nye selskapet meldes inn i arbeidsgiverorganisasjonen KS Bedrift, slik tilfellet er for de to selskapene i dag. Dette sikrer at dagens avtaleverk på selskapsnivå også kan videreføres i nytt selskap.

8. Tjenester

Innholdet i de tjenestene eierkommunene får fra dagens to selskapene er i all hovedsak sammenfallende. Utgangspunktet er derfor at de tjenestene som selskapene i dag utfører for sine eierkommuner videreføres i nytt selskap. Dette betyr at eierkommunene vil få levert tjenester innenfor regnskapsrevisjon, attestasjoner, forvaltningsrevisjon, selskapskontroll og rådgivning innenfor de avgrensninger som gjelder.

En arbeidsgruppe bestående av representanter fra begge selskapene har sett nærmere på tjenester og arbeidsform i de to selskapene. Innenfor alle arbeidsområdene er oppgaver, praksis og arbeidsverktøy kartlagt. Ut fra denne kartleggingen vil det arbeides videre med å bestemme beste praksis og samordning av tjenesteproduksjonen. Kartleggingen viser at det i arbeidsmetodikk og arbeidsverktøy er mye som er felles for begge selskap.

Tiltak for å bidra til en bedre samhandling er allerede iverksatt i form av et tettere samarbeid. Dette handler om gjensidig kvalitetskontroll av hverandres arbeid, samarbeid om prosjekter og bistand til oppgaveløsning ved behov.

Dagens leveranseavtaler som de to selskapene har med sine eierkommuner videreføres inn i nytt selskap. En eventuell gjennomgang og vurderinger av innholdet i leveranseavtalene er det naturlig å foreta etter en sammenslåing.

9. Hvordan gjennomføre en prosess med etablering av nytt selskap?

Forutsatt positive vedtak i favør av forslaget om sammenslåing av de to selskapene vil prosessen for gjennomføring av sammenslåingen se slik ut:

1. Stiftelse av et nytt SA

Stiftelse av foretaket følger reglene i samvirkeoven kap 2. Det skal vedtas et stiftelsesdokument, med forslag om styremedlemmer, vedtekter og åpningsbalanse.

Styret må deretter ansette en daglig leder. Det er en klar fordel om ansettelsen skjer i god tid før 1.1.2018.

2. Avtale om overføring av aktiva og passiva («innmat»)

Det må utferdiges en avtale om overføring av de to selskapers aktiva og passiva til det nye selskapet.

Der overføringen innebærer et debitorskifte, må det sikres samtykke fra kreditor. For avtaler om leie av lokaler gjelder husleieloven § 8-4, om samtykke fra utleier.

Ift de ansatte bør det klargjøres virkningen av at overføringen går inn under reglene i arbeidsmiljøloven kap 16 om virksomhetsoverdragelse.

3. Det nye selskapet må velges som revisor hos kundene.

Det nye selskapet er et nytt rettssubjekt, og må formelt velges som revisor hos sine kunder/medlemskommuner.

4. Avvikling av de gamle IKS-selskapene

De gamle selskapene oppløses i tråd med reglene i IKS-loven.

VEDLEGG:

---

1. Utredning om valg av selskapsform for nytt, felles revisjonsselskap
2. Forslag til vedtekter med kommentarer
3. FaktaArk – andelsinnskudd – stemmerett
4. Uttalelsene arbeidstakerorganisasjonene
5. Vedtekter

NOTATER

Utredning fra KomRev Trøndelag IKS og Revisjon Midt-Norge IKS:

Valg av selskapsform for nytt, felles revisjonsselskap

Rapport fra den interne arbeidsgruppa

Forord

Denne rapporten oppsummerer en intern arbeidsgruppes utredning av selskapsform/organisasjonsform for et nytt, felles revisjonsselskap for eierkommunene og -fylkeskommunene (heretter «eierkommunene») i KomRev Trøndelag IKS (KRT) og Revisjon Midt-Norge IKS (RMN).

Rapporten er del av et større, pågående utredningsarbeid i anledning sammenslåing av de to selskapene, og er utarbeidet på oppdrag fra styringsgruppa for denne utredningen.

Rapporten er skrevet av Johannes Nestvold (KomRev Trøndelag IKS), Gard S. G. Lyng (Revisjon Midt-Norge IKS) og Frode Singstad (Revisjon Midt-Norge IKS) høsten 2016.

Rapporten er bygget opp etter følgende struktur: Først en presentasjon av mandatet vi har jobbet etter, og en generell gjennomgang av aktuelle selskapsformer (kapitlene 1 og 2). Deretter følger en redegjørelse for de fleste punktene i mandatet (kapittel 3-10), der målet er å vurdere hvilken betydning selskapsformen har for disse punktene. På bakgrunn av dette kommer arbeidsgruppas anbefaling for valg av selskapsform (kapittel 11).

Som vedlegg ligger en redegjørelse for prosessen med etablering av nytt selskap og nedlegging av de gamle, samt vårt forslag til vedtekter for det nye selskapet.

Innhold

1. Mandat	3
2. Aktuelle selskapsformer	4
3. Fleksibilitet på eiersiden.....	5
4. Gjennomføring av møter i eierorgan.....	8
5. Økonomisk ansvar og risiko som eier	10
6. Kommunenes muligheter til å kjøpe revisjonstjenester i egenregi	12
7. Ansattes rettigheter	15
8. Revisors uavhengighet – og betydningen av dette ved valg av selskapsform	16
9. Forbudet mot offentlig støtte	18
10. Betydning for diverse offentligrettslige regler	21
11. Oppsummering og arbeidsgruppens anbefaling	24
Vedlegg 1: Gjennomføring av prosessen.....	25

1. Mandat

Arbeidsgruppen har jobbet ut fra følgende mandat, gitt av styringsgruppen:

Det nye selskapet vil ha fylkeskommunen og mange kommuner som eiere, og det må utredes alternative selskapsformer. Det anses som strategisk viktig å velge en selskapsform som gir fleksibilitet på eiersiden. Det er videre en pågående debatt om forvaltningens mulighet til å drive i markedet og hvordan dette skal håndteres i forhold til lov om offentlige anskaffelser.

I utredningen må følgende forhold drøftes:

- *gjennomføring av prosessen: nedlegging og nyetablering eller fusjon og omdannelse?*
- *en fleksibilitet med hensyn til inn- og uttreden av eiere*
- *ansattrettigheter*
- *pensjon og skatt (må avgrenses mot gruppe 2)*
- *gjennomføring av møter i eierorgan:*
- *har selskapsform betydning for virkeområde til offentlighetslova, forvaltningsloven eller regler om taushetsplikt?*
- *har selskapsform betydning for hvordan revisors uavhengighet vurderes eller oppfattes?*
- *hvordan skal en «kjøpe seg inn» i det nye selskapet, innskutt kapital*
- *økonomisk ansvar og risiko som eier*
- *økonomisk oppgjør ved uttreden*
- *en vurdering av egenregi vs næringsrettet virksomhet, sett i lys av forslag til endringer i lov om offentlige anskaffelser*
  - *i samme selskap*
  - *i eget selskap*
- *Utarbeide forslag til selskapsavtale. Viktig at det foreligger en kortversjon av utredningen som eventuelt kan ligge som vedlegg til beslutningsdokumentet.*

Selskapsavtalen kan og bør kvalitetssikres av eksterne ressurser, gjerne KS Bedrift eller KS Advokatene. Frist til prosjektledergruppa: 31.12.2016.

2. Aktuelle selskapsformer

Denne utredningen tar utgangspunkt i følgende tre aktuelle selskapsformer¹: Interkommunalt selskap (IKS), aksjeselskap (AS) og samvirkeforetak (SA). Her følger en kort, generell redegjørelse for de ulike selskapsformene.

Interkommunalt selskap. Begge selskapene driver i dag sin virksomhet i tråd med lov om interkommunale selskap av 29.1.1999 nr. 6. Selskapsformen kjennetegnes ved at den har deltagere framfor eiere, og at det kun er kommuner, fylkeskommuner og andre IKS som kan være deltagere. Deltagerne har til sammen ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser, og selskapet kan ikke gå konkurs. Selskapsformen er tilpasset en tett, offentlig eierstyring, ved blant annet at selskapsavtalen (tilsvarende vedtekter i AS) og endringer av denne skal vedtas i alle deltagerens kommunestyre, medlemmer i representantskapet (som tilsvarende generalforsamling i AS) velges personlig av kommunestyrene, og at representantskapet har enkelte oppgaver som i et AS ligger til styret.

Aksjeselskap reguleres av lov om aksjeselskaper 13.6.1997 nr. 44 og lov om allmennaksjeselskaper 13.6.1997 nr. 45. Eierne betegnes som aksjonærer (eier av aksjer), som skyter inn kapital i selskapet ved stiftelsen (aksjekapital). Eiernes ansvar for selskapets forpliktelser er begrenset til kapitalinnskuddet, og aksjeselskaper kan gå konkurs. Eierandeler skifter eier ved salg av aksjer.

Samvirkeforetak opprettes etter reglene i lov om samvirkeforetak 29.6.2007 nr. 81. «Eierne» av et samvirkeforetak betegnes som medlemmer. Samvirkeforetak velges ofte der stifterne har en oppgave de vil løse i fellesskap. For at en virksomhet skal være et samvirkeforetak, må den oppfylle tre sentrale vilkår i samvirkeforetakslovens § 1: vilkåret om økonomisk hovedformål (formålskriteriet), vilkåret om omsetning mellom foretak og medlem (omsetningskriteriet), og vilkåret om at avkastningen kan fordeles etter omsetning (fordelingskriteriet).

Forenklet oversikt – aktuelle selskapsformer:²

	Interkommunalt selskap (IKS)	Aksjeselskap (AS)	Samvirkeforetak (SA)
Eierskap	Deltagere - eierandeler	Aksjonærer - aksjer	Medlemmer - medlemskap
Begrensninger i hvem som kan delta/eie?	Kommuner, fylkeskommuner og andre IKS	Styret samtykker – nektelse ved saklig grunn	Kan begrenses i vedtekter - saklig grunn
Hvordan avgjøres innmelding?	Likelydende vedtak i samtlige kst.	Kjøp/salg av aksjer	Styret godkjenner innmelding etter søknad
Lovens utmeldingsfrist	Ett års skriftlig varsel	Ingen	Tre måneder
Eiernes ansvar og risiko	Ubegrenset - konkursforbud	Begrenset til aksjeinnskudd	Begrenset til andelsinnskudd
Styringsdokument	Selskapsavtale	Vedtekter	Vedtekter
Øverste styringsorgan	Representantskap	Generalforsamling	Årsmøte
Hvem vedtar/ endrer styringsdokumentet?	Alle kst ³ «selv»	Generalforsamlingen	Årsmøtet
Krav til beslutningsdyktig eierorgan	2/3 av stemmene	Flertall av de møtende	Flertall av de møtende
Hvem representerer i eierorgan?	Personlig valgte medlemmer med vara	Fullmakt/valgt av kst.	Fullmakt/valgt av kst.
Hvem vedtar budsjett og økonomiplan?	Representantskap	Styret	Styret

¹ Et samvirkeforetak er strengt tatt ikke et selskap, men et foretak. Vi bruker likevel gjennomgående begrepene «selskap» og «selskapsform» i denne utredningen.

² Denne oversikten er svært forenklet, og det er nyanser på flere av områdene. Disse framkommer av utredningen i det følgende. Oversikten er kun ment å gi en innledende oversikt.

³ Kommunestyre

3. Fleksibilitet på eiersiden

Bakgrunn

Begge dagens selskaper er organisert som IKS; en selskapsform som av mange er opplevd å være lite fleksibel når det gjelder muligheten for at en kommune kan melde (kjøpe) seg inn i selskapet eller melde (selge) seg ut. Problemstillingen er aktualisert gjennom kommunereformen og de strukturendringene som kommer. I en situasjon med et kommunelandskap i endring, vil det være en stor fordel for både eierkommuner og selskapet med en noe enklere ordning for inn- og utmelding av kommuner. Dette er bakgrunnen for at fleksibilitet på eiersiden er et av punktene denne utredningen skal drøfte.

Ulike selskapsformer

Her redegjøres det for ulikheter knyttet til reglene for inn- og uttreden for de ulike selskapsformene.

IKS

I et IKS er det kun kommuner, fylkeskommuner eller andre IKS som kan være deltagere, jf. IKS-loven § 1. Inntreden forutsetter endring av selskapsavtalen.⁴ For kommuner er myndigheten til å godta endringer av selskapsavtalen lagt til kommunestyret. Det innebærer at inntreden av et nytt medlem i et IKS betinger positivt og likelydende vedtak i kommunestyrene til samtlige eierkommuner.⁵

Uttreden skjer normalt med ett års skriftlig varsel, med mindre annet er regulert i selskapsavtalen, jf. § 30 første ledd. Ifølge forarbeidene er det ikke anledning til å avtale en lenger alminnelig oppsigelsesfrist, men i tredje punktum er det åpnet for at det kan avtales at avtalen i en viss tid kan gjøres uoppsigelig.⁶

Også ved uttreden må selskapsavtalen endres, noe som innebærer at kommunestyrene i de gjenværende deltakerkommunene må vedta den på nytt.

AS

Utgangspunktet i et aksjeselskap er at enhver kan bli aksjonær, med mindre annet er bestemt i vedtektene. Man blir aksjonær ved å delta ved stiftelsen av selskapet, eller ved senere kjøp av aksjer fra andre aksjonærer. Kjøp av aksjer betinger selvsagt at noen ønsker å selge. Kjøpet betinger videre samtykke fra selskapets styre, med krav om saklig grunn for ev. å nekte å godta aksjonæren, jf. § asl. 4-16 annet ledd. Generalforsamlingen kan også vedta nyttegning av aksjer ved kapitalforhøyelse, slik at nye eiere kan komme til, jf. aksjeloven § 10-1.⁷

SA

Samvirkeforetaksformen kjennetegnes ved at medlemskap er fleksibelt. I et samvirkeforetak skal medlemskap være åpent for *de som kan få sine økonomiske interesser ivaretatt* av foretaket.⁸ Det kan inntas begrensninger for medlemskap i vedtektene, såfremt det er saklig grunn for dette. I et SA

---

⁴ Andeler i selskapet kan bare overdras dersom det foreligger samtykke fra de øvrige deltagerne, jf. § 26 første ledd.

⁵ Et alternativ til inntreden er eierskifte av eierandel hvor ny eier trer inn i tidligere eiers rettsstilling med hensyn til rettigheter og forpliktelser, jf. § 26 andre ledd. Dette vil si at ny eier vil måtte akseptere den allerede etablert rettsstilling og et eventuelt forutgående gjeldsansvar som står i forhold til dennes eierandel. Dette er erfaringsmessig mindre aktuelt for dette type selskap.

⁶ Ot.prp. nr. 53 (1997-98), avsnitt 9.1

⁷ Aksjeloven har bestemmelser om forkjøpsrett og fortrinnsrett til nye aksjer, jf. §§ 4-19 flg og 10-4 flg. Bestemmelsene om forkjøpsrett ved eierskifte kan settes til side i vedtektene, mens fortrinnsretten ved nyttegning som hovedregel ikke kan det, se. imidlertid § 10-5.

⁸ I forarbeidene er det uttrykkelig sagt at kommuner kan være medlemmer i et samvirke.

skjer innmelding ved en søknad til og behandling av styret. Styret kan nekte innmelding ved saklig grunn.

Uttreden av selskapet skjer skriftlig og det kan som utgangspunkt ikke fastsettes en lengre frist i vedtektene enn tre måneder. Fristen kan forlenges utover tre måneder, dersom det foreligger «*tungtveiende, saklige grunner*». jf. § 22 andre ledd. Se nærmere om denne problemstillingen under «drøfting og anbefaling».

Drøfting og anbefaling

Inntreden

En hovedforskjell mellom selskapsformene er at det i et AS og SA er styret som avgjør spørsmål om innmelding, mens det i et IKS krever positivt og likelydende vedtak i samtlige eierkommuners kommunestyre.

Sett fra eiersiden vil inntreden i et IKS derfor fremstå som en tyngre prosess enn inntreden i et AS eller et SA, og slik begrense fleksibiliteten på deltagersiden.

Når man skal veie hensynet til fleksibilitet, bør man ikke glemme at deltagerens medbestemmelse i spørsmålet om hvem som skal være eiere, trolig styrker deltagerens eierfølelse.

For inntreden i AS forutsetter det at aksjer er å få kjøpt. For SA foreligger det ingen tilsvarende begrensning. Arbeidsgruppas syn er derfor at SA er den selskapsformen som i størst grad ivaretar hensynet til fleksibel inntreden i foretaket.

Uttreden

Som aksjonær i et AS trer man ut av selskapet ved å selge aksjene. Øvrige aksjonærer har forkjøpsrett, altså rett til å tre inn i salgsavtalen.

Ved salg av aksjer i et kommunalt revisjonsselskap får man fort spørsmål om det foreligger et fungerende marked for kjøp og salg av disse aksjene. Det kan vise seg vanskelig å få solgt aksjene, hvilket indikerer at selskapsformen er mindre fleksibel med tanke på uttreden.

Uttreden fra et SA og et IKS har ikke samme begrensning som AS. For disse selskapsformene vil utmeldingen som hovedregel anses gjennomført ved utløpet av utmeldingsfristen. For IKS kommer det i tillegg krav om at alle gjenværende kommuner må vedta ny selskapsavtale, som i praksis vil gjøre at utmeldingsprosessen kan oppleves som tungvint for øvrige eiere.

Særlig om utmeldingsfristen for SA

Samvirkeoven har som utgangspunkt at det skal være enkelt å melde seg ut og inn i foretaket. Derfor er utmeldingsfristen som hovedregel satt til 3 måneder. Om foretaket ønsker å ha en lengre frist, forutsetter det «*tungtveiende, saklige grunner*». Spørsmålet her er om hva som kreves for å sette lengre frist for utmelding av et kommunalt revisjonsselskap enn det hovedregelen tilsier.

Det er her to hensyn som må veies opp mot hverandre: Medlemmets ønske om fleksibel og rask uttreden, mot selskapets behov for stabile forhold og effektiv ressursutnyttelse i markedet. Stabilitet i denne forbindelse indikerer trygghet for omsetning av tjenestene som foretaket skal levere. Også sett fra arbeidstakersiden vil behov for stabilitet, i form av kontinuitet på eiersiden, være viktig.

Selskapets behov for «*stabile leveranser og en viss kontinuitet på medlemssiden*», er relevant ved vurderingen av fristens lengde, og er i lovens forarbeider trukket fram som et tungt argument for å forlenge fristen.

Forarbeidene peker også på at forholdet til utmeldingsfristen kan være viktigere for mindre selskaper enn for større – igjen fordi en utmelding i et lite selskap kan ramme «*urimelig hardt*». I vårt tilfelle vil det sammenslåtte selskapet bli å anse som et av Norges største kommunale revisjonsselskaper, men sammenlignet med foretak som Coop, Tine og Felleskjøpet, er det åpenbart likevel snakk om et

mindre selskap. Hovedregelen om tre måneders utmeldingsfrist vil også kunne ramme mellomstore selskap tungt dersom en gruppe medlemmer bestemmer seg for å melde seg ut i samme periode.

Forarbeidene åpner opp for at fristen i enkelte tilfeller bør kunne utvides eller settes til en bestemt dato i året ut fra et «*planleggingshensyn*». Dette er svært relevant for et revisjonsselskap som i stor grad baserer sin produksjon på et fast årshjul, med avleggelsen av revisjonsberetninger om våren som en sentral milepæl. Et tilleggs argument er at private selskaper som hovedregel velger revisor på den ordinære generalforsamlingen om våren (en gang per år). Også dette taler for at utmeldingsfristen bør tilpasses revisjonens årshjul, slik at en unngår utmeldinger for eksempel midt i årsoppgjøret (februar-april).

Etter arbeidsgruppas vurdering viser denne gjennomgangen at mange av de hensynene departementet vektlegger som argument for å forlenge fristen utover lovens regel, i høyeste grad er til stede for vår virksomhet. Med andre ord foreligger det tungtveiende, saklige grunner for å legge til grunn en lengre utmeldingsfrist en samvirkelovens utgangspunkt. Arbeidsgruppas syn er at en utmeldingsfrist på 12 måneder, eventuelt konkretisert til en fast dato på forsommeren, harmonerer godt med de planleggingshensynene forarbeidene viser til.

Arbeidsgruppas vurdering er derfor at SA også er den selskapsformen som i størst grad ivaretar hensynet til fleksibel uttreden.

4. Gjennomføring av møter i eierorgan

Bakgrunn

Bakgrunnen for at gjennomføring av møter i eierorgan er tatt opp som et eget punkt i mandatet, er at mange IKS har opplevd at IKS-lovens krav til personlig oppmøte kan gjøre det utfordrende å sikre at representantskapet er beslutningsdyktig. Her vil vi derfor redegjøre for hvordan dette stiller seg for de ulike selskapstypene.

Ulike selskapsformer

IKS

IKS-loven § 9 bestemmer at representantskapet er beslutningsdyktig når minst halvdel av medlemmene er til stede, og disse representerer minst to tredeler av stemmene. Møter i representantskap kan kun gjennomføres ved fysisk oppmøte fra de valgte representantene,⁹ og bruk av fullmakt til stedfortreder er i strid med IKS-loven.¹⁰

AS

Aksjelovens hovedregel er at generalforsamlingen treffer beslutninger ved alminnelig flertall av de fremmøtte/avgitte stemmene, jf. asl. § 5-17. Loven oppstiller ingen nedre grense for hvor stor andel av aksjene som må være representert for at organet skal være beslutningsdyktig, såfremt innkalling er lovlig eller godkjent. En aksjonær har anledning til å bemyndige en annen, ved fullmakt, til å møte og stemme for seg i generalforsamlingen, jf. asl. § 5-2.

Endring av vedtekter krever to tredjedeler av de avgitte stemmer og av aksjekapitalen som er representert, jf. § 5-18 første ledd.

Aksjeloven åpner for at det kan vedtektsfestes andre flertallskrav, jf. § 5-17 tredje ledd.

SA

For samvirkeforetak er reglene tilsvarende som for aksjeselskap. Hovedregelen er alminnelig flertall av de avgitte stemmene, men dette kan endres i vedtektene, jf. samvirkeoven § 53 første og tredje ledd.

Også for samvirkeforetak krever vedtektsendring to tredjedeler av de avgitte stemmene, jf. § 54.

Et medlem har som utgangspunkt anledning til å gi fullmakt til en annen til å møte og stemme på sine vegne i årsmøtet, såfremt annet ikke er fastsatt i vedtektene, jf. samvirkeoven § 36.

Drøfting og anbefaling

IKS-modellen stiller langt større krav til deltakelse på møter i eierorgan enn AS og SA. På den ene siden kan man anse IKS-modellen som en garanti for at eierkommunene må følge opp sitt eierskap i selskapet, ved bla. å møte i eierorganet, noe som må ses på som positivt. På den andre siden er det erfaringsmessig en til dels stor utfordring å sikre at representantskapet i det hele tatt er beslutningsdyktig. Utfordringen er ofte større jo flere eiere man har, og jo større geografisk område de er spredt over.

Arbeidsgruppas vurdering er at AS og SA på dette området innebærer en fleksibilitet som det nye selskapet vil kunne ha stor nytte av. Vi begrunner dette særlig med at det nye selskapet vil få mange eierkommuner spredt over et stort geografisk område. Den fleksibiliteten AS eller SA gir, vil sikre at

---

⁹ Jf. [Brev fra KMD til KS Bedrift](#), datert 01.07.2016.

¹⁰ Det skyldes at IKS-lovens ordning er at representantene skal velges personlig av kommunestyret selv, jf. iksl. § 6. Det er stadfestet av Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) i sak 05/3032. For å sikre representasjon på møter i representantskap, velger derfor de fleste kommuner en personlig vara til kommunens representant.

eierorganet uansett er beslutningsdyktig, uavhengig av hvor mange av selskapets aksjonærer/medlemmer som møter.

Dette får som konsekvens at man ikke vil ha den samme garantien som etter IKS-loven, for at en viss andel av eierne er nødt til å møte opp. Fra selskapets side kan det være negativt, for eksempel i tilfeller der selskapet har behov for å drøfte viktige strategiske spørsmål med sine eiere/medlemmer. Etter arbeidsgruppas syn kan dette avhjelpes ved å jobbe på andre måter for å sikre at kommunene skal være representert ved politisk ledelse på de viktige møtene i eierorgan, ev. på uformelle eiermøter. Dette kan for eksempel nedfelles i en felles eierstrategi som kommunene vedtar i sine kommunestyre, og som gjennom dette forplikter kommunene i større grad enn hva som følger av loven.

5. Økonomisk ansvar og risiko som eier

Bakgrunn

Spørsmålet om eiernes ansvar og risiko for selskapets drift og forpliktelser blir satt på prøve i forbindelse med gjeldsfølgning fra kreditorene. Der selskapets likvide midler ikke er tilstrekkelige til å gi dekning for de krav selskapet har rettet mot seg, kommer dette særlig på spissen.

Ulike selskapsformer

I dette avsnittet vil vi redegjøre for ulikheter med hensyn til reglene for eiernes økonomiske ansvar og risiko knyttet til de ulike organiseringsformene: Interkommunalt selskap, aksjeselskap og samvirkeforetak.

IKS

Interkommunale selskaper skiller seg fra aksjeselskap og samvirkeforetak når det gjelder ansvarsform. Til sammen har deltagerne i et IKS økonomisk ansvar for selskapets totale forpliktelser. På den måten er ansvaret ovenfor kreditorene ubegrenset, jf iks-loven § 3.

Derimot er den enkelte deltagers ansvar begrenset til en prosent- eller brøkdel av forpliktelsene. Det innebærer at den enkelte kreditor må forholde seg til hver enkelt deltager for den forholdsmessige del av forpliktelsen.

Det ubegrensede ansvaret deltagerne har i IKS forsterkes ved at lovens § 23 oppstiller et konkursforbud for interkommunale selskaper. Se nærmere om dette i utredningens kapittel 9.

AS

For aksjeselskap har ikke eierne (aksjonærene) ansvar for selskapets forpliktelser, jf. aksjeloven § 1-2 første ledd. Utgangspunktet er at eierne kun er økonomisk ansvarlig, og dermed kan tape sitt aksjeinnskudd (aksjekapital). Kreditorene må derfor forholde seg til selskapet for dekning av sine krav. Aksjeselskap kan gå konkurs.

SA

Medlemmene i et samvirkeforetak forplikter seg eventuelt til å betale inn et innskuddsbeløp i foretaket og vil i likhet med aksjonærer i et aksjeselskap være økonomisk ansvarlig for dette beløpet, jf. § 16 første ledd nr. 2. Utover dette har ingen av medlemmene et personlig ansvar for de forpliktelser et samvirkeforetak pådrar seg jf. samvirkeloven § 1 andre ledd nr. 2. Foretaket kan gå konkurs.

Drøfting og anbefaling

Sett fra en eiers ståsted vil fordelene ved å organisere virksomheter i et aksjeselskap eller et samvirkeforetak være at den økonomiske risikoen i større grad er forutsigbar, vurdert opp mot et interkommunalt selskap, der ansvaret er ubegrenset. Uten direkte styring og kontroll med virksomheten vil ansvars omfang kunne være uoversiktlig.

Vurderingen av risiko må – naturlig nok - ses på bakgrunn av den virksomhet som drives og det formål denne skal tjene. Kommunal revisjon må anses som en virksomhet der den økonomiske risikoen kan anses som lav:

- lav økonomisk risiko – inntektene er i all hovedsak styrt av deltakerne
- forutsigbar drift – oppgavene er kjente og kostnadene varierer i liten grad over tid
- lite kapitalkrevende virksomhet - ikke behov for å ta opp lån ut over det som er knyttet til daglig drift

Fordi risikoen knyttet til eier- eller medlemskap i et selskap som driver med kommunal revisjon er såpass begrenset, er arbeidsgruppens syn at dette spørsmålet ikke bør ha avgjørende betydning for valg av selskapsform.

6. Kommunenes muligheter til å kjøpe revisjonstjenester i egenregi

Her redegjør vi for om valg av selskapsform har betydning for kommunenes mulighet til å kjøpe tjenester direkte fra selskapet uten å følge anskaffelsesregelverket, på grunn av unntak for såkalt utvidet egenregi (heretter bare «egenregi»)¹¹.

Bakgrunn/regelverk

Uansett selskapsform vil den nye revisjonsenheten være et selvstendig rettssubjekt, og ikke del av noen kommune. Når kommuner og fylkeskommuner går utenfor sin egen organisasjon for å få utført tjenester, er hovedregelen at de skal sikre konkurranse om det aktuelle oppdraget.

Regelverket for offentlige anskaffelser har imidlertid et viktig unntak fra denne regelen: Utvidet egenregi. Dette unntaket kommer til anvendelse når oppdragsgiver og leverandør er så tett knyttet opp til hverandre, ofte gjennom eierskap og omsetning, at det er naturlig å anse leverandøren som en forlengelse av oppdragsgivers virksomhet.

For at det nye selskapet skal kunne utføre revisjonstjenester i utvidet egenregi, altså uten konkurranse, må følgende kriterier være oppfylt:¹²

- a) oppdragsgiver må utøve en kontroll over selskapet som svarer til den kontroll han utøver over sin egen virksomhet
- b) selskapet må utføre mer enn 80 prosent av sin aktivitet for oppdragsgiver eller andre rettssubjekter som oppdragsgiver kontrollerer
- c) det kan ikke være privat deltakelse i selskapet

Relevante særtrekk ved de ulike selskapsformene

IKS

Det er flere kjennetegn ved IKS-formen som gjør at den er meget godt egnet til å oppfylle vilkårene for egenregi. Det skyldes at IKS i sin form er tilpasset offentlig sektor, med særregler for å ivareta hensynene til en tett, offentlig eierstyring, og har nær sammenheng med at deltakerne i et IKS er ansvarlige for selskapets forpliktelser fullt ut.

Blant særreglene for IKS kan vi nevne at det er eierne, gjennom representantskapet, som vedtar selskapets budsjett, der dette ligger til styret i aksjeselskap og samvirke. Videre må endringer i selskapsavtalen i et IKS vedtas av alle kommunestyrene i deltakerkommunene, der det i et AS gjøres endringer i vedtektene i generalforsamlingen. Reglene om når eierorganet er beslutningsdyktig er et annet eksempel, fordi det medfører at kommunene i større grad er forpliktet til å møte opp og utøve eierstyring. Alt dette er forhold som medfører at kommunenes kontroll med virksomheten styrkes.

I tillegg kommer at et IKS ikke kan ha private eiere/deltakere, noe som gjør problemstillinger knyttet til vilkår c) uaktuelle.

AS

Aksjeselskapsformen har ikke de samme kjennetegn som IKS, når det gjelder eierstyring og kontroll. Derimot kjennetegnes aksjeselskap av at det typisk vil ha som formål å skaffe avkastning på innskutt

¹¹ «Egenregi» eller «klassisk egenregi» er egentlig arbeid som kommunen utfører med egne ressurser. «Utvidet egenregi» er arbeid som kommunen får utført av andre, men der visse vilkår gjør at det likevel anses som egenregi. Det er dette som er aktuelt her. For enkelhets skyld benevner vi likevel «utvidet egenregi» med «egenregi» i denne rapporten.

¹² Unntaket for utvidet egenregi har lenge vært en del av den ulovfestede EU-retten, og er mange ganger stadfestet av EU-domstolen og KOFA. Unntaket ble kodifisert ved et EUs Direktiv 2014/24/EU, og gjennomføres i norsk rett i §§ 3-1 og 3-2 i den nye forskriften om offentlige anskaffelser som vil gjelde fra 1.1.2017.

kapital. Det er likevel grunn til å tro at også et aksjeselskap, med de rette tilpasningene i vedtektene, kan oppfylle alle vilkårene for utvidet egenregi.

SA

I forarbeidene til lov om samvirkeforetak er det fremhevet at samvirkeforetak er en egen organisasjonsform, og «ikke en variant av selskap eller forening».¹³ Dette gjør at den innflytelsen medlemmene har i et SA, ikke uten videre er den samme som en eier i et selskap kan utøve. I forhold til selskaper er for eksempel deltakernes økonomiske rettigheter i et samvirkeforetak begrenset. Dette gjelder likevel først og fremst innskrenkede muligheter til å utnytte foretaket til *kapitalformål*, noe som kan gjøre det mindre interessant å utnytte foretaket for kommersielle formål. Det i seg selv bør heller være et argument for at kontrollkriteriet kan være oppfylt (på grunn av mindre markedsorientering), enn det motsatte.

Et annet kjennetegn ved SA er at det i motsetning til AS typisk ikke vil ha som formål å skaffe avkastning på innskutt kapital, men at medlemmene skal hente ut sine fordeler gjennom samhandling og omsetning med foretaket. Dette er i seg selv et moment som taler for at kontrollkriteriet kan være oppfylt.

KS-advokatene har i rapporten «Samvirkeforetak for kommuner» (2014), konkludert med at det ikke er noe til hinder for at samvirkeforetaksformen kan oppfylle kriteriene for egenregi.

Drøfting og anbefaling

Så langt vi kan se, er det liten grunn til å problematisere oppfyllelsen av vilkårene b) og c) over i relasjon til valget av selskapsform. Vilkår b) (omsetningskriteriet) vil være det samme uavhengig av selskapsform. Det sentrale for oppfyllelse av dette vilkåret er at selskapet, uavhengig av selskapsform, sikrer at det har minst 80% av sin omsetning rettet mot eierkommunene.

Vilkår c) (ingen private eiere) kan løses ved en tydelig angivelse i vedtektene for SA eller AS av at kun kommuner og fylkeskommuner kan være eiere/medlemmer. For IKS er det som nevnt ingen aktuell problemstilling.

Hva gjelder vilkår a) (kontrollkriteriet) viser vår gjennomgang at IKS-formen har noen særregler som gjør at deltakerkommuner i et IKS, uten videre regulering, må sies å ha større kontroll med IKS-et enn eierkommuner i et AS eller medlemmer i et SA. Vi ser likevel ikke at dette kan være avgjørende. I den grad det er ønskelig, kan man vedtekts regulere flere forhold som vil bidra til å styrke kommunenes kontroll også med AS eller SA.

Eksempler på forhold som kan bidra til å sikre at kontrollkriteriet er oppfylt (uavhengig av selskapsform), er:

- at vedtektene innskrenker styrets myndighet til fordel for eierorganet
- at kommunenes representanter i eierorgan er sentrale personer i kommunens ledelse

Det er videre et særtrekk med den virksomheten revisjonsenheten driver, som antagelig også vil bidra til å sikre at kontrollkriteriet er oppfylt. Det er at kommunene, gjennom kontrollutvalgene, også er gitt ansvar for en annen form for kontroll med revisjonen. Kontrollutvalget skal blant annet uttale seg om budsjett for kontroll- og tilsynsarbeidet i kommunen/fylkeskommunen, og kontrollutvalgets forslag til budsjetttramme for kontroll og revisjonsarbeidet skal følge formannskapets innstilling til kommunestyre. Videre er revisjonens tjenester, som forvaltningsrevisjon og selskapskontroll, basert på bestillinger fra kommunens kontrollutvalg, gjerne med spesifisering av ressursramme og frister. Kommunene har på denne måten en relativt direkte kontroll med planleggingen og finansieringen av flere av selskapets aktiviteter. Disse forholdene bidrar til å begrense selskapets muligheter til å forfølge andre interesser enn kommunenes, og reduserer selskapets selvstendighet betraktelig

¹³ NOU 2002: 6 s. 246.

sammenlignet med andre virksomheter. Så lenge det vedtektsfestes at selskapets hovedformål er å drive revisjon av kommunal virksomhet og tjenesteproduksjon, jf. kommuneloven § 78, mener vi at dette er et viktig bidrag til å sikre at kontrollkriteriet er oppfylt.

Arbeidsgruppas konklusjon er at valg av selskapsform ikke er avgjørende for om kommunene kan kjøpe tjenester direkte fra revisjonsenheten etter unntaket for egenregi.

Arbeidsgruppas syn er at det er visse særtrekk ved IKS-formen som gjør at den uten videre tilpasninger er bedre egnet enn de andre til å oppfylle kriteriene for egenregi, men at også AS og SA kan tilpasses på en slik måte at kriteriene blir oppfylt. Forskjellen mellom AS og SA i dette henseende er noe mindre, men antagelig kan man legge til grunn at det er større rom for å vedtekts regulere forhold som vil gi eiere tettere kontroll med virksomheten i et SA enn i et AS.¹⁴ Videre kan det være et argument at der AS typisk har som formål å skaffe avkastning på innskutt kapital, har SA som formål at medlemmene skal hente ut sine fordeler gjennom samhandling med foretaket. Det innebærer at et samvirkeforetak etter sin art sjeldnere er egnet til å forfølge andre interesser enn eiernes. Arbeidsgruppas syn er at disse forholdene til sammen gjør at SA er noe bedre egnet til å oppfylle kravet til egenregi enn AS.

Arbeidsgruppa anbefaler på grunnlag av drøftingene over å vedtekts regulere visse forhold som bidrar til å sikre at vilkårene for egenregi er oppfylt:

- selskapets hovedformål skal være å drive revisjon av kommunal virksomhet og tjenesteproduksjon etter kommuneloven § 78
- begrensninger i hvem som kan være eiere/medlemmer: kun kommuner/fylkeskommuner
- begrensninger i styrets myndighet til fordel for eierorgan:¹⁵
  - årsmøtet/generalforsamling vedtar budsjett
  - årsmøtet/generalforsamling fastsetter 4-årig økonomiplan
  - årsmøtet/ generalforsamling vedtar selskapets strategier
- selskapet kan selge tjenester til andre enn sine eiere, men kun så lenge hovedaktiviteten (80%) er rettet mot eierne

I tillegg bør selskapet sikre seg at eierkommunene i størst mulig grad blir representert ved politisk ledelse i eierorgan. Dette er et viktig bidrag til å sikre at kontrollkriteriet er oppfylt.

---

¹⁴ Se «Samvirkeforetak for kommuner», KS advokatene på oppdrag fra KS bedrift

¹⁵ Det kan antagelig problematiseres om en slik begrensning av styrets myndighet strider med aksjelovens ansvarsdeling i en slik grad at vedtekter som går langt i så henseende må sies å ikke være i tråd med aksjeloven. På grunn av arbeidsgruppens konklusjon i kap. 11 har vi ikke vurdert dette fullt ut. For SA er de neppe noe problem, da samvirkeoven i større grad må sies å åpne for frihet til å vedtekts regulere den type forhold.

7. Ansattes rettigheter

Her redegjør vi for om valg av selskapsform har betydning for de ansattes rettigheter. Ivaretagelse av de ansatte må anses som en vesentlig forutsetning for at etableringen av et nytt felles selskap skal bli vellykket.

Bakgrunn/regelverk

Virksomhetsoverdragelse

Etableringen av et nytt felles revisjonsselskap kan enten gjennomføres som fusjon, der ett selskap overtar det andre, eller som overføring til nyetablert selskap, med påfølgende avvikling av de gamle selskapene. I begge tilfellene vil endringen innebære at arbeidsforholdet overføres til et nytt rettssubjekt (for samtlige eller for flere av de ansatte).

Arbeidsmiljøloven (aml) kap. 16 har regler om ansattes rettigheter ved virksomhetsoverdragelse. Ved fusjon innebærer fusjonsavtalen at virksomheten til det selskap som innfusjoneres, overdras til det overtagende selskap. En nyetablering forutsetter at innholdet (samtlige posisjoner) i de gamle selskapene overdras til det nye selskapet.

Aml § 16-1 fastsetter at reglene om virksomhetsoverdragelse gjelder for alle kategorier ansatte. I dette tilfellet er ikke kravet til videreføring av aktivitetens identitet problematisk, i det virksomheten skal fortsette å utføre revisjonstjenester også etter endringen. Etter aml § 16-2 overføres alle rettigheter og plikter som tilligger arbeidsforholdet til ny arbeidsgiver ved en virksomhetsoverdragelse.

Overføringen gjelder først og fremst selve arbeidsforholdet, som da videreføres på samme vilkår.

Overføringen omfatter alle rettigheter og plikter som omfattes av arbeidsforholdet, som lønn, bonus, forsikringer, feriepenger, diett/reiser. Også forhold som innvirker mer indirekte på arbeidsforholdet overføres, som ansiennitet.

Ny arbeidsgiver blir også som utgangspunkt bundet av tariffavtale som tidligere arbeidsgiver har inngått; for vår del gjelder det Hovedtariffavtalen,¹⁶ som også omfatter bestemmelser om pensjon. Pensjonsrettigheter skal som hovedregel føres videre i det nye selskapet, jf. aml. § 16-2 (3).

Ansattes medbestemmelse – og involvering i prosessen

Ansattes medbestemmelse og involvering i prosessen ved sammenslåing av de to virksomheter, hviler både på reglene i arbeidsmiljøloven kap. 16, se § 16-5, og på Hovedavtalen KS – 2016-2017, del B, § 1.4 Omstilling og utvikling.

I begge regelsett forutsettes at arbeidstakernes tillitsvalgte informeres og tas med i drøftelser om omorganiseringen som følger av virksomhetsoverdragelsen.

Arbeidsgivers styringsrett

Selv om de ansatte har rett til å delta i drøftelsen, er det likevel et rom for arbeidsgiver til å utøve sin styringsrett. Styringsretten har arbeidsgiver i kraft av nettopp å være arbeidsgiver. Blant annet omfatter styringsretten fordelingen av arbeidsoppgaver blant de ansatte, opprettelse eller nedleggelse av kontorsteder.

Ulike selskapsformer. Drøfting.

Slik arbeidsgruppen ser det vil valget av selskapsform ikke innvirke på de ansattes opparbeidede rettigheter og plikter i forbindelse med virksomhetsoverdragelsen (nyetablering eller fusjon).

---

¹⁶ Hovedavtalen, særtrykk for bedriftene og Hovedtariffavtalen for konkurranseutsatte bedrifter

8. Revisors uavhengighet – og betydningen av dette ved valg av selskapsform

Bakgrunn/regelverk

Det stilles krav til at revisor skal være uavhengig – og da uavhengig av den virksomhet som revideres. Andre ord som benyttes for det samme er objektiv, nøytral, saklig og upartisk. Det motsatte er gjerne betegnet som vilkårlig, partisk og subjektiv. Kravet om uavhengighet er helt sentralt for at omverdenen kan ha tillit til resultatet av revisjonen; med andre ord er revisors troverdighet helt avhengig av at revisor er uavhengig.

Kommuneloven § 79 bestemmer at en revisor ikke kan revidere noen han/hun har slik tilknytning til at det kan svekke revisorens uavhengighet eller objektivitet. Revisor kan heller ikke revidere revisjonsenheten i de tilfelle det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til revisors uavhengighet og objektivitet ved gjennomføring av oppgavene.

Reglene i kommuneloven om uavhengighet, og reglene i forvaltningsloven om inhabilitet, gjelder for alle som utøver revisjon ovenfor kommuner og fylkeskommuner, uten tanke på om revisors ansettelsesforhold er direkte i kommunen selv, i et kommunalt foretak eller et kommunalt eid selskap.

Ulike selskapsformer

Spørsmålet er om valget av selskapsform vil innvirke på allmennhetens opplevelse av revisors uavhengighet, og dermed på troverdigheten av revisjonsresultatet (for eksempel en revisjonsberetning eller en forvaltningsrevisjonsrapport).

IKS

Selskapsformen IKS er ansett som kommunenes eierform og er spesialtilpasset kommunenes virksomhet. Her har regelverket lagt til rette for en mer direkte eierstyring, gjennom blant annet at det er lagt mer beslutningsmyndighet i representantskapet enn det er til en generalforsamling i et aksjeselskap. Det innebærer i teorien en mer direkte involvering fra eiernes side, samtidig som formålet for revisjonsselskapet nettopp er å revidere sine eiere. Det kan gi grunn til å stille spørsmål ved om allmenheten oppfatter at revisor i et kommunalt eid IKS er tilstrekkelig uavhengig av sine eiere.

AS

For et aksjeselskap er selskapets overlevelse i markedet avhengig av omsetning og overskudd. Selskapet vil i all hovedsak ha kommunale aksjonærer som kunder.¹⁷ Det innebærer at selskapet selv vil kunne oppfatte seg som avhengig av en «god tone» ovenfor sin eier, nettopp for å sikre videre omsetning. Dette kan noen i allmennheten oppleve som grunnlag for at revisor ikke er tilstrekkelig uavhengig.

SA

For samvirkeforetaket vil vi foreslå at omsetningen, i form av bestilling av revisjon fra medlemmenes side, fastsettes i vedtektene. Det kan da hevdes at foretaket er mindre avhengig av sine medlemmer i forhold til videre drift.

---

¹⁷ Det følger av kravet om at minst 80% av omsetningen må være rettet mot eiere, jf. kap 6.

Drøfting

Valget av selskapsform vil juridisk sett ikke spille noen rolle for revisors uavhengighet. Det er imidlertid vår oppfatning at både IKS og AS har elementer ved seg som av allmenheten kan oppleves som mindre uavhengig av eierne enn samvirkeforetak. Arbeidsgruppens syn er likevel at disse forskjellene neppe kan være avgjørende for valg av selskapsform.

9. Forbudet mot offentlig støtte

Bakgrunn/regelverk

EØS-avtalens forbud mot offentlig støtte¹⁸ skal hindre at offentlige myndigheter gjennom ulike former for støtte gir enkelte aktører en bedre konkurranseposisjon enn aktører som ikke nyter godt av slik støtte. Støttebegrepet favner vidt, og kan omfatte alt fra direkte tilskudd til fritak fra avgifter, billig husleie eller salg av rimelige tomter.

Regelverket om offentlig støtte er generelt, og gjelder uavhengig av organisasjonsform. Men spørsmålet om offentlig støtte kan oppstå i ulike varianter, avhengig av hvordan virksomheten er organisert.

For virksomheter som er egne rettssubjekt (ikke del av en kommune), kan spørsmålet om offentlig støtte bli aktualisert i to varianter: For det første kan det være spørsmål om det er særlige trekk ved organisasjonsformen som gjør at den i seg selv er problematisk i forhold til støtteregelverket. For det andre kan det oppstå spørsmål om hvorvidt kommunen som eier opptre i tråd med det såkalte *markedsinvestorprinsippet* overfor virksomheten, eller på annen måte gir virksomheten et økonomisk gode som den ellers ikke ville fått.

Her gjennomgår vi først særtrekk ved de aktuelle organisasjonsformene, og drøfter i hvilken grad de har betydning for spørsmålet om offentlig støtte. Deretter gjennomgår vi de generelle begrensningene som følger av markedsinvestorprinsippet, og som må legges til grunn for den nye virksomheten uavhengig av valgt selskapsform.

Ulike selskapstyper

IKS

Eierne/deltagerne i et IKS har ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser, og loven inneholder et forbud mot at IKS kan gå konkurs. Ifølge departementet har EFTAs overvåkningsorgan ESA gått langt i å antyde at dagens IKS-lov er i strid med offentlig støtte-regelverket, nettopp på grunn av ansvarsreglene, og bør endres.¹⁹

Med dette som bakgrunn sendte Kommunal og moderniseringsdepartementet høsten 2014 ut et forslag på høring om endringer i IKS-loven.²⁰ Forslaget gikk ut på at ansvarsformen ble endret til begrenset ansvar og at konkursforbudet ble opphevet. De fleste høringssvarene til forslaget var negative, og departementet gikk ikke videre med det.

Departementet har i etterkant sagt at endringer i IKS-loven må ses i sammenheng med «andre pågående saker og prosesser».²¹ Blant annet har regjeringen nedsatt en arbeidsgruppe som skal utrede konkurranse på like vilkår mellom offentlige og private virksomheter, herunder fremme alternative forslag til måter det offentlige kan organisere sin økonomiske aktivitet på, slik at offentlig eid virksomhet drives i samsvar med EØS-avtalens regler om offentlig støtte. Utvalget skal legge frem en rapport høsten 2017. Vi antar at det vil neppe bli fremmet forslag om endringer i IKS-loven før dette arbeidet er ferdigstilt.

I det tidligere nevnte høringsnotatet hadde KMD skissert alternative forslag til å bringe de norske reglene i samsvar med regelverket om offentlig støtte. Blant annet ble det foreslått å begrense IKS-

¹⁸ EØS-avtalen art. 61(1), jf. Lov om offentlig støtte

¹⁹ HØRINGSNOTAT OM ENDRINGER I LOV OM INTERKOMMUNALE SELSKAPER, KMD, 2014

²⁰ HØRINGSNOTAT OM ENDRINGER I LOV OM INTERKOMMUNALE SELSKAPER, KMD, 2014

²¹ Kommuneproposisjonen for 2017

loven til å gjelde selskaper som driver ikke-økonomisk aktivitet. I kommuneproposisjonen for 2017 skriver departementet følgende:

Departementet har vurdert innspillene fra høringsrunden (IKS-loven) og utredet nærmere løsningsalternativet om å begrense bruken av selskapsformen til såkalt ikke-økonomisk aktivitet. Ved å forby IKS-ene å drive med såkalt økonomisk aktivitet, vil ikke selskapene være omfattet av regelverket om offentlig støtte. Departementets foreløpige vurdering er at en lovendring som avskjærer IKS-ene fra å utføre økonomisk aktivitet i statsstøtterettslig forstand har flere fordeler. Dette løsningsalternativet fikk også klart mest støtte blant høringsinstansene.

Økonomisk aktivitet er i offentlig støtte-regelverket definert som all aktivitet som drives i et marked, i konkurranse med andre. Motsatsen til økonomisk aktivitet er *offentlig myndighetsutøvelse*. Dersom IKS-loven skulle bli endret slik at den forbeholdes ikke-økonomisk aktivitet, vil det bringe noen nye problemstillinger på banen for det nye revisjonsselskapet.

Vi legger til grunn at det nydannede selskapet uansett kommer til å drive med økonomisk aktivitet i offentlig støtte-regelverks betydning. De tjenestene selskapet selger i et marked i mer eller mindre reell konkurranse med andre, er uten tvil «økonomisk aktivitet». Et vanskeligere spørsmål er om de ordinære revisjonstjenestene selskapet yter til sine eierkommuner etter koml. § 78 er å anse som «økonomisk aktivitet». EU-retten utvikler seg stadig på dette området, og det er ikke lett å komme med noen klar konklusjon.

Hvis man kunne forutsette at hovedaktiviteten (revisjon av kommuner og fylkeskommuner) *ikke* var økonomisk aktivitet, kunne en løsning ha vært at denne aktiviteten ble beholdt i et IKS, mens de markedsorienterte tjenestene kunne ytes av et datterselskap organisert som aksjeselskap(AS). I så fall måtte man ha vært oppmerksom på krysssubsidieringsproblematikk. Etter arbeidsgruppas syn er det ikke grunn til å gå lenger i en drøftelse av slike eventualiteter per i dag, når det uansett ikke er klart hvordan en ny IKS-lov vil se ut.

AS

Det er ingen særtrekk ved aksjeselskapsformen som i seg selv skulle gjøre den mindre egnet til å drive virksomhet i tråd med forbudet mot offentlig støtte. I et aksjeselskap har ingen av eierne økonomisk ansvar for mer enn innskutt kapital, og ingen av eierne har ansvar for selskapets forpliktelser. Man kan dermed ikke sette spørsmålsteget ved om eierne gir noen form for garanti eller offentlig støtte til virksomheten gjennom selskapsformen i seg selv.

SA

Det er på samme måte som for aksjeselskap vanskelig å se at det er trekk ved samvirkeforetaksmodellen som gjør at den i seg selv skal innebære særlige problemer opp mot støtteregeverket. Heller ikke i et samvirkeforetak har noen av deltakerne økonomisk ansvar for mer enn de har skutt inn, og ingen av deltakerne har ansvar for virksomhetens forpliktelser. Det kan dermed ikke reises spørsmål ved om samvirkeforetak som foretaksform nyter godt av garantier fra kommunene som medlemmer.

Drøfting og anbefaling

Etter arbeidsgruppas syn, er den usikkerheten som hefter ved IKS-formen og forholdet til offentlig støtte-regelverket isolert sett et argument for å velge en annen selskapsform. Men som vi så vidt skisserer over, kan det godt tenkes at det vil finnes løsninger for å fortsette virksomheten også i et IKS, noe avhengig av hvilke lovendringer som eventuelt måtte komme.

I det videre redegjør vi for hvilke føringer som på grunn av offentlig støtte-regelverket uansett må ligge til grunn for opprettelsen og driften det nye selskapet, uavhengig av valgt selskapsform.

Ved avgjørelsen av om det foreligger offentlig støtte fra for eksempel en kommune til et selskap det har eierandeler i, er det i praksis lagt avgjørende vekt på det såkalte *markedsinvestorprinsippet*. I dette ligger det at dersom det offentlige yter støtte til sin egen virksomhet i større utstrekning enn en privat investor ville gjøre, kan det foreligge ulovlig offentlig støtte. Dette prinsippet vil ha betydning for hvordan kommunene kan opptre overfor selskapet som medlem, garantist, långiver osv., og dermed hvordan selskapet bør innrette sin virksomhet. Det finnes en mengde føringer for disse problemstillingene i litteratur, rettspraksis, praksis i ESA og ESAs retningslinjer. Her nøyer vi oss med å trekke opp et viktig prinsipp: det nyetablerte selskapet bør innrette sin driftsmodell slik at alle relevante utgifter ved driften reflekteres i selskapet, og slik at selskapet i minst mulig grad bør ha fordeler knyttet rimelige tjenester fra kommunene. Det gjelder alt fra lav husleie eller billig kjøp av tomt, til rimelig tilgang til tekniske tjenester (internett osv.) fra kommunene.

10. Betydning for diverse offentligrettslige regler

Bakgrunn

I det følgende vil vi se nærmere på om valget av selskapsform har innvirkning på virkeområdet for offentlighetsloven, forvaltningsloven og arkivloven.

Offentlighetsloven

Offentlighetsloven har visse bestemmelser som har relevans for alle som utfører revisjon for kommuner og fylkeskommuner, i kraft av den rollen de har som revisor. Et eksempel på det er regelen om utsatt innsyn for rapporter i lovens § 5 andre ledd. Disse bestemmelsene gjelder uavhengig av hva slags selskap revisor er ansatt i. Det som er spørsmålet her, er om valg av selskapsform har betydning for om det nye selskapet som sådan er omfattet av lovens virkeområde.

Offentlighetsloven § 2 bestemmer at loven gjelder:

- a) *staten, fylkeskommunane og kommunane*
- b) *andre rettssubjekt i saker der dei gjer enkeltvedtak eller utferdar forskrift,*
- c) *sjølvstendige rettssubjekt der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte har ein eigardel som gir meir enn halvparten av røystene i det øvste organet i rettssubjektet, og*
- d) *sjølvstendige rettssubjekt der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte har rett til å velje meir enn halvparten av medlemmene med røysterett i det øvste organet i rettssubjektet.*

Bokstavane c og d gjeld ikkje rettssubjekt som hovudsakleg driv næring i direkte konkurranse med og på same vilkår som private. For verksemdar som etter offentleg oppkjøp eller liknande kjem inn under bokstavane c eller d, gjeld lova frå og med fjerde månadsskiftet etter den månaden da vilkåra vart oppfylte...»

Som det fremgår av kapittel 6 foran, kan det nye selskapet ikke ha innslag av private eiere. Det innebærer at selskapet vil oppfylle vilkårene c) og d) over, uavhengig av selskapsform, fordi kommuner/fylkeskommuner vil ha flertallet av stemmene på generalforsamlingen og rett til å velge samtlige medlemmer i disse organer. Dette gjelder likevel ikke hvis selskapet skal drive næring i direkte konkurranse med, og på like vilkår som, private. Etter arbeidsgruppens vurdering er kommunerevisjon, i fullt ut kommunalt eide selskap, ikke å anse som «næring i direkte konkurranse med og på like vilkår som private».²²

Arbeidsgruppen legger dermed til grunn at det nye selskapet, uavhengig av valgt selskapsform, vil omfattes av virkeområdet for offentlighetsloven.

Forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder ifølge § 1 «... den virksomhet som drives av forvaltningsorganer når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov». Som forvaltningsorgan regnes «et hvert organ for stat eller kommune.»

Utgangspunktet er at organisering av foretak som AS, SA eller IKS vil være egne rettssubjekter og at forvaltningsloven dermed ikke gjelder. Avgjørende for om virkeområdet allikevel kommer til

---

²² Det er i tråd med Sivilombudsmannens praksis for eksempel i sak 2998/1203 Karmøy Havnevesen

anvendelse vil være om organet utøver offentlig myndighet eller ikke. Dersom det er tilfelle vil loven komme til anvendelse for denne delen av virksomheten²³.

Som et utgangspunkt vil ikke revisjonsselskaper utøve offentlig forvaltning i form av vedtaksmyndighet. Å gjennomføre revisjon vil heller ikke komme inn under legalitetsprinsippet på en slik måte at en direkte vil gripe inn i borgernes rettigheter og plikter. Revisor har med andre ord ingen myndighet til å kunne pålegge en kommune å rette sine mangler, men bare påpeke og avdekke avvik. Arbeidsgruppen finner ut fra dette at det nye selskapet ikke kommer til å utøve offentlig myndighet og vil dermed heller ikke komme inn under virkeområdet for forvaltningsloven.

Særlig om forholdet til revisors taushetsplikt og habilitet

Kommunelovens regler om revisors taushetsplikt ble endret med virkning fra 1. januar 2015. Endringene medførte at revisor ikke lenger hadde taushetsplikt om «det de får kjennskap til i sitt oppdrag for kommunen eller fylkeskommunen», noe som ble tolket som en nokså altomfattende taushetsplikt. Bestemmelsen henviser nå i stedet til forvaltningsloven §§ 13 til 13 e, og innebærer at revisor har samme taushetsplikt som alle andre etter forvaltningsloven – altså i hovedsak begrenset til personlige forhold og forretningshemmeligheter. Uansett følger taushetsplikten rollen som revisor, og vil gjelde uavhengig av valget av selskapsform.

På samme måte vil forvaltningslovens habilitetsregler utfylle kravene til uavhengighet i kommunelovens § 79, som gjelder for revisor. For IKS gjelder i tillegg habilitetsreglene for ansatte og styret, jf. IKS-loven § 15, kommuneloven § 40 nr. 3, se forvaltningslovens kapittel II.

Arkivloven

Plikten til å etablere arkiv følger av arkivloven. Av arkivlovens § 6 fremgår det at:

«Offentlige organ pliktar å ha arkiv, og desse skal vera ordna og innretta slik at dokumenta er tryggja som informasjonskjelder for samtid og ettertid».

Kulturdepartementet har i brev av 2.1.13 til NKRF (Norges kommunerevisorforbund) fastslått at arkivloven ikke gjelder for interkommunale revisjonsselskap organisert som IKS. I brevet heter det likevel:

[S]elv om et organ ikke er omfattet av arkivloven etter gjeldende regelverk, tas det sikte på å harmonisere arkivlovens og offentlighetslovens virkeområder, slik at de rettssubjekter som har journalføringsplikt etter offentlighetsloven også skal ha arkivplikt etter arkivlova med tilhørende forskrifter.

Med andre ord er kommunale revisjonsselskaper organisert som IKS ikke å anses som arkivpliktige etter arkivlova kapittel II per i dag, men de kan komme til å bli det. Arbeidsgruppen antar at de samme hensyn gjelder for kommunale revisjonsselskap organisert som AS og SA, slik at vi kan legge til grunn den samme forståelsen for disse.

Arbeidsgruppen anbefaler at det tas stilling til om arkivlovens kapittel II på grunn av departementets uttalelser i brevet over skal legges til grunn for det nye selskapet. I en omstillingsfase hvor interne rutiner og struktur uansett skal gjennomgås, kan det være ressursbesparende å innlemme en slik

---

²³ Ot.prp. nr. 53 (1997-1998) avsnitt 3.1.15 og 6.8.

arkivpraksis fra begynnelsen av. Dette er også påpekt i anbefalinger gitt av NKRF, uavhengig av selskapsformen²⁴.

Arbeidsgruppa presiserer at plikten til å føre journal uansett vil gjelde for det nye selskapet, fordi denne plikten følger offentlighetslovens virkeområde.²⁵

Oppsummering og anbefaling

- Gjennomgangen viser at offentlighetsloven vil gjelde for det nye selskapet uavhengig av selskapsform. Dette medfører også at selskapet vil få journalføringsplikt.
- Forvaltningsloven vil ikke komme til direkte til anvendelse overfor kommunale revisjonsselskaper, men indirekte gjennom vurderingen av habilitet og taushetsplikt.
- Arkivplikten etter arkivlovens kapittel II får ikke anvendelse overfor noen av selskapsformene. En tilpasning kan vurderes med tanke på at nye regler vil kunne tre i kraft.

---

²⁴ eINFO 13/2 - *Arkivplikt og organisasjonsform*, side 2.

²⁵ Jf. arkivforskriftens § 2-6, jf. offentlighetsloven § 10

11. Oppsummering og arbeidsgruppens anbefaling

Arbeidsgruppas gjennomgang av de enkelte punktene i mandatet viser at det er fordeler og ulemper med alle de aktuelle selskapsformene. Det er likevel noen fordeler og ulemper som veier tyngre enn andre.

For en del av punktene i mandatet, er arbeidsgruppas syn at disse ikke har særlig betydning for valg av selskapsform. Dette gjelder ansattrettigheter, virkeområdet for offentligrettslig lovgivning, revisors uavhengighet og eierkommunenes økonomiske ansvar.

Arbeidsgruppa mener at kommunenes adgang til å kjøpe tjenester fra selskapet i **egenregi** kan opprettholdes uavhengig av selskapsform. IKS-loven er likevel i seg selv klart best egnet til å oppfylle kravene kjøp i egenregi, og SA er bedre egnet enn AS.

I mandatet understrekes viktigheten av å sikre **fleksibilitet på eiersiden**. For aksjeselskapsformen ligger en særlig ulempe i at inn- og uttreden forutsetter et fungerende marked for kjøp og salg av aksjer. Arbeidsgruppa er skeptisk til hvordan dette vil fungere for en interkommunal revisjonssenhet, og dette er alene et argument som gjør at vi anser aksjeselskapsformen for å være lite aktuell.

For IKS er det en kjensgjerning at reglene for inn – og uttreden kan oppleves som tungvinte. Det gjelder særlig kravet om likelydende vedtak i alle kommunestyre. For et selskap som vil få over 40 eiere, sier det seg selv at det vil være hensiktsmessig med en mer fleksibel ordning.

Arbeidsgruppas klare vurdering er at samvirkeforetaksformen er best egnet til å ivareta fleksibilitet på eiersiden, ved at en kommune enkelt kan melde seg inn og et medlem kan gå ut av foretaket ved utmelding innen en gitt frist. Vi mener at det er grunnlag for å sette en lengre utmeldingsfrist enn samvirkelovens hovedregel om tre måneder for dette selskapet, og at vedtektene bør sette begrensninger på hvem som kan bli medlemmer.

Et punkt som arbeidsgruppen har tillagt betydelig vekt, er betydningen av det EØS-rettslige **forbudet mot offentlig støtte**. Vi kjenner ikke resultatet av det lovarbeidet som pågår, og det medfører en reell usikkerhet for IKS-formens framtid. Det ligger uløst om det blir mulig å drive revisjonstjenester i et IKS i fremtiden. Arbeidsgruppa mener at dette er et tungtveiende argument mot å benytte IKS som selskapsform for det nye selskapet.

Et annet punkt som taler mot IKS, er IKS-lovens krav til **gjennomføring av møter** i representantskapet. Der IKS-loven krever fysisk oppmøte av minimum 2/3 av de personlig valgte medlemmene for å være beslutningsdyktig, holder det etter samvirkeloven med flertall av de møtende medlemmene, og disse kan møte med fullmakt. På dette punktet innebærer samvirkeforetaksformen en fleksibilitet som vil komme til stor nytte i et nytt selskap med mange eiere spredt over et stort, geografisk område.

Arbeidsgruppa ser i all hovedsak ett tydelig argument mot samvirkeforetaksformen, og det er rett og slett at den er relativt **lite utprøvd** som foretaksform for kommunal revisjon. Det er en risiko for at det kan oppstå problemstillinger som ingen har tenkt på. Vi mener likevel at fordelene ved å velge denne selskapsformen er så store, at dette momentet har mindre betydning i avveiningen.

Samvirkeforetaksformen er skreddersydd for medlemmer som **ønsker å løse en oppgave i fellesskap**, og det er akkurat hva kommunal revisjon i egenregi handler om.

Arbeidsgruppas anbefaling er at det nye selskapet etableres som et samvirkeforetak (SA).

Vedlegg 1: Gjennomføring av prosessen

Ved den prosessen som de to IKS-selskapenes styrer og representantskap har satt i gang, vil et eventuelt positivt vedtak innebære at de to selskapene skal smeltes sammen og bli til ett. Spørsmålet i dette kapittelet er hvordan sammensmeltingsprosessen må gjennomføres. Vi tar her utgangspunkt i arbeidsgruppens forslag om at det nye selskapet organiseres som samvirkeforetak.

Ved en slik sammensmelting kan man se for seg to ulike alternativer for å komme frem til det endelige resultatet:

- A. Fusjon av to IKS-selskaper, for etterfølgende omdannelse til SA, eller
- B. Stiftelse av ett nytt SA, overføring av «innmat» fra de to eksisterende IKS, og deretter nedleggelse av de gamle IKS.

Omdannelse av selskaper krever positiv lovhjemmel. Slik lovhjemmel foreligger ikke for omdannelse fra IKS til SA (eller AS, for den del). Av den grunn er alternativ 1. ovenfor ikke aktuell.

Prosessen ved sammensmelting må derved foretas i følgende etapper:

1. Stiftelse av et nytt SA

Stiftelse av foretaket følger reglene i samvirkeoven kap 2, der stiftelsesdokument, vedtekter og åpningsbalanse er de sentrale dokumenter i prosessen. Som vedlegg til nærværende utredning ligger et forslag til vedtekter.

I stiftelsesdokumentet skal det opplyses om hvem som er medlemmer i styret i foretaket ved stiftelsen, jf samvirkeoven § 9. Det betyr at styrevalg må foretas i forbindelse med stiftelsen av foretaket. Foretaket meldes Foretaksregisteret etter stiftelse.

Styret vil deretter, som en av sine viktigste oppgave, ansette en daglig leder. Ansettelsen må komme i tid etter at foretaket er stiftet.

2. Avtale om overføring av samtlige posisjoner («innmat»)

Dagens selskaper besitter både positiv og negativ formue, og sitter i en rekke rettslige posisjoner. Det er viktig at alt det vi kaller for «innmat» overføres samlet til det nye selskapet, som er stiftet ift pkt 1.

En slik avtale baseres på ordinær avtalerett.

For de tilfeller en overføring av rettslig posisjon innebærer et debitorskifte, må det sikres samtykke fra den som innehar kreditorposisjonen.

Relatert til de ansatte bør (må) det fremgå klart av avtalen at overdragelsen er å anse som en virksomhetsoverdragelse, i tråd med reglene i aml kap 16. Grunnen til det er at prosessen har godt av klarhet i forhold til hva de ansatte har å forholde seg til og at det ikke etterlates noe tvil om at alle ansatte beholder alle de rettigheter (og plikter) som de hadde i forhold til den tidligere arbeidsgiveren.

Ved overføring er det nye selskap i drift. Det er sentralt i prosessen at det det nye selskapet, som er et nytt rettssubjekt med nytt org.nr, må formelt oppnevnes som ny revisor hos samtlige kunder/medlemskommuner.

3. Avvikling av de gamle IKS-selskapene

Etter at overføringen som nevnt i pkt 2 er gjennomført, fremstår de gamle selskapene som «tomme». Selskapene har da ingen verdier tilbake, foruten det som trengs for avviklingsprosessen, og de har heller ingen avtaleposisjoner tilbake. Det ligger da an til at selskapene oppløses, jf iks-loven § 32, forutsatt enighet blant deltagerne. Oppløsningsvedtaket krever godkjenning av departementet.

Selve prosedyren mht. avvikling/ oppløsning beskrives i iks-loven §§ 33 og 34, der det valgte avviklingsstyret har kompetanse til å foreta de disposisjoner som trengs for å avvikle selskapet. Slutført avvikling meldes Foretaksregisteret

VEDTEKTER FOR REVISJON MIDT-NORGE SA

- kommentarutgave

Om kommentarutgaven: Kommentarenes hensikt er å fremheve på hvilke områder vedtektene skiller seg fra samvirkelovens minstekrav (og standardvedtekter), og begrunne hvorfor de gjør det. Selve vedtektene står i vanlig skrift, alle kommentarer står i kursiv.

Innledende om samvirkeforetak: Valget av samvirkeforetak som foretaksform for det nye revisjonsselskapet er grundig utredet og drøftet i en egen rapport. Vedtektene er utformet med tanke på å ivareta de hensynene som melder seg ved opprettelse og drift av et kommunalt eid revisjonsselskap i denne foretaksformen. Det er også sett hen til EØS-regler og forventet utvikling for disse. Det gjelder særlig regelverket for offentlige anskaffelser og muligheten for at foretaket kan selge tjenester innenfor unntaket for utvidet egenregi, og forbudet mot offentlig støtte.

For at en virksomhet skal være et samvirkeforetak, må den oppfylle tre sentrale vilkår i samvirkeforetakslovens § 1: vilkåret om økonomisk hovedformål (formålskriteriet), vilkåret om omsetning mellom foretak og medlem (omsetningskriteriet), og vilkåret om at avkastningen kan fordeles etter omsetning (fordelingskriteriet). Formålskriteriet innebærer at samvirkeforetaket må ivareta medlemmenes interesser enten som tilbyder eller etterspørger av varer eller tjenester. Foretakets formål må være å dekke felles ønsker og behov for medlemmene. Det innebærer at det normalt er medlemmene selv som er den største kundegruppen/brukergruppen. Omsetningskriteriet innebærer at det må finne sted en form for samhandling eller aktivitet mellom samvirket og medlemmet, og at denne samhandlingen eller aktiviteten må ha en økonomisk verdi. Hvordan kravet til omsetning eller samhandling med foretaket blir realisert, bør fremgå av vedtektene. Med andre ord bør vedtektene beskrive hvordan omsetningen med foretaket skal finne sted. Fordelingskriteriet bygger på prinsippet om at former for utdeling fra foretaket skal skje etter omsetning. Det skyldes at tanken med et samvirke, er at medlemmenes økonomiske deltagelse skal komme medlemmene til gode i forhold til deres bruk av samvirket. Derfor kan utdeling enten skje ved at overskuddet forblir i samvirket, eller at det bestemmes at det skal betales utbytte til medlemmene etter deres omsetning med samvirket.

§ 1 Sammenslutningsform og foretaksnavn

Sammenslutningen er et samvirkeforetak med foretaksnavn Revisjon Midt-Norge SA. Medlemmene hefter ikke overfor kreditorene for foretakets forpliktelser.

Kommentar: Dette punktet er som etter loven. Et samvirkeforetak er en begrenset ansvarsform. Det betyr at medlemmenes ansvar for foretakets forpliktelser begrenser seg til det andelsinnskuddet de har innbetalt, jf. § 4. Se rapporten «utredning av selskapsform» for mer om hva denne ansvarsformen innebærer sammenlignet med for eksempel IKS.

§ 2 Forretningssted

Forretningskontoret er i Steinkjer kommune.

Kommentar: Det skal alltid gå fram av vedtektene i hvilken kommune foretaket har sitt forretningskontor. Foretaket står fritt til å vedtektsfeste ev. andre kontorsteder.

§ 3 Virksomhet

Foretaket skal drive revisjon av de kommuner og fylkeskommuner som har medlemskap i foretaket, i tråd med den til enhver tid gjeldende kommunelov.

Foretaket skal fremme medlemmenes økonomiske interesser gjennom deres deltakelse i virksomheten. Foretaket forplikter seg til å dekke medlemmenes behov for revisjonstjenester, og medlemmene forplikter seg til å kjøpe hoveddelen av sine revisjonstjenester fra samvirkeforetaket.

Foretaket kan selge tjenester til andre rettssubjekter som eies helt eller delvis av et eller flere av medlemmene, eller til andre, så lenge den totale andelen av denne omsetningen ikke overstiger 20 % av foretakets totale omsetning.

Foretaket kan inngå på eiersiden i andre foretak eller selskap der dette er hensiktsmessig for oppfyllelsen av foretakets hovedformål.

Medlemskap er ikke åpent for andre enn kommuner og fylkeskommuner beliggende i Trøndelag og nærliggende områder.

Foretaket skal være medlem i KS Bedrift. Foretakets ansatte skal ha offentlig tjenestepensjon i KLP.

Medlemmenes kontrollutvalg og valgte revisor har rett til å kreve de opplysninger som finnes påkrevd for deres kontroll, fra selskapets daglige leder, styre og foretakets valgte revisor.

Kommentar: Her er det inntatt flere presiseringer sammenlignet med lovens minstekrav.

For at en sammenslutning skal kunne være et samvirkeforetak, er det et krav om en omsetning mellom medlemmene og foretaket (omsetningskriteriet). Kravet om at medlemmene kjøper hoveddelen av sine revisjonstjenester fra foretaket, sikrer en slik omsetning. Begrunnelsen for å begrense foretakets adgang til å selge tjenester til andre enn medlemmene til 20% av den totale omsetningen, er kommunenes mulighet til å kjøpe tjenester fra foretaket i egenregi (jf. ny forskrift om offentlige anskaffelser § 3-1(1) bokstav b).

Begrensningen i hvem som kan bli medlem er nødvendig fordi det i en SA-modell ellers er vid adgang til å kreve å bli medlem. For det nye revisjonsselskapet vil det være naturlig å holde medlemskapet åpent for andre kommuner enn de som er medlem på stiftelsestidspunktet, så lenge disse ligger i et geografisk område som gjør det forretningsmessig gunstig å levere revisjonstjenester til dem. Derfor er det geografiske området begrenset til Trøndelag og

områdene rundt. Det nye foretaket vil ha mulighet til å selge tjenester til både slike og andre kommuner uten at de trer inn i foretaket som medlemmer, så lenge ikke denne omsetningen overstiger 20 %.

Innmeldinger skal etter SA-loven vedtas innen 2 mnd. fra søknad er mottatt. Dette er utslagsgivende for at det ikke er foreslått å legge myndigheten til å vedta innmeldinger til årsmøtet.

Siste avsnitt om medlemskap i KS Bedrift og offentlig tjenstepensjon i KLP er tatt inn etter innspill fra arbeidstakerorganisasjonene i de to fusjonerende enhetene.

Kommuneloven § 80 fastsetter innsynsrett i interkommunale selskaper, interkommunale styrever og aksjeselskaper for kommunenes og fylkeskommunenes kontrollutvalg og revisor. Etter bestemmelsens ordlyd er det ikke fastsatt innsynsrett i samvirkeforetak. Slik rett til innsyn bør være på det rene og fastsettes her i vedtektene.

§ 4 Andelsinnskudd

Hvert medlem skal betale andelsinnskudd etter følgende fordeling, basert på innbyggertall:

Folketall	Innskudd
Under 2000	15 000
2000 - 4999	30 000
5000 - 9999	60 000
10000-19999	120 000
Over 20000	200 000
Fylkeskommuner	600 000

Årsoverskudd skal ikke benyttes til å bygge opp kapitalkonti for enkeltmedlemmer. Utover dette gjelder bestemmelsene i vedtektenes punkt 5 om anvendelse av årsoverskudd.

Medlemmene skal ikke betale medlemskontingent.

Kommentar: Loven stiller i liten grad krav om/til andelsinnskudd. En fordeling ut fra innbyggertall synes hensiktsmessig. Målet ved beregning av og fordeling av andelsinnskudd har vært å sikre en mest mulig smidig overføring og konvertering av medlemskommunenes eierandeler i de gamle IKS-ene til andelsinnskudd i det nye foretaket. I praksis vil andelsinnskuddet avregnes mot egenkapitalen i dagens IKS-er. Se beregningsgrunnlaget for fordelingen av andelsinnskudd i dokumentet «faktaark – andelsinnskudd – stemmerett».

Det er opp til foretaket om det vil kreve inn medlemskontingent. Slik kontingent anses ikke hensiktsmessig for dette foretaket.

§ 5   Anvendelse av årsoverskudd

Overskudd skal som hovedregel forbli i virksomheten og komme medlemmene til gode gjennom gode og effektive revisjonstjenester.

Beslutning om anvendelse av årsoverskuddet treffes av årsmøtet etter forslag fra styret. Det kan ikke besluttet anvendt et høyere beløp enn det styret foreslår eller godtar, men årsmøtet kan selv bestemme anvendelsen innenfor følgende rammer:

1.   Godskriving av foretakets egenkapital
2.   Etterbetaling til medlemmene basert på omsetning, jf. samvirkeoven § 27

Kommentar: Foretakets formål er å dekke medlemmenes behov for revisjonstjenester, ikke å aggregere inntekter til medlemmene gjennom overskudd. Medlemmene bør likevel ha anledning til å bestemme at hele eller deler av årsoverskuddet skal gå til etterbetaling til medlemmene. Etter samvirkeoven, og det såkalte omsetningsprinsippet som er redegjort for over, skal i så fall fordelingen av etterbetalingen baseres på omsetning med foretaket, ikke størrelsen på andelsinnskuddet. Utover dette blir etterbetalingen i praksis å sammenligne med utbetaling av utbytte i et aksjeselskap eller «Utdeling av selskapets midler» i et IKS.

§ 6   Årsmøtet

Årsmøtet velger fast møteleder med vara på det første møtet etter kommunevalg.

På det ordinære årsmøtet skal følgende saker behandles og avgjøres:

1. Godkjenning av årsregnskapet og årsberetningen, herunder disponering av årsoverskudd.
2. Budsjett for kommende år etter forslag fra styret.
3. Økonomiplan for de fire neste budsjettår etter forslag fra styret.
4. Overordnede mål og retningslinjer for driften.
5. Valg til valgkomite og styre etter vedtektenes § 8
6. Valg av revisor
7. Andre saker som etter loven eller vedtektene hører under årsmøtet.

Kommentar: Første ledd bestemmer at det skal velges en fast møteleder med vara for årsmøtet. Disse velges for kommunevalgperioden (altså fram til det første møtet etter neste kommunevalg), og har ansvaret for å lede årsmøtene. Etter samvirkeoven er det styret som kaller inn årsmøtet, jf. lovens § 48, men den faste møtelederen for årsmøtet vil lede det. Valg av møteleder med vara skal skje etter innstilling fra valgkomiteen, jf. § 8.

Bestemmelsens andre ledd gir årsmøtet tre oppgaver som etter loven ligger til styret: vedta budsjett, økonomiplan og strategier. (I tillegg presiseres at årsmøtet skal velge valgkomite.) Begrunnelsen for denne endringen i myndighet er at kommunenes kjøp av tjenester i egenregi forutsetter at kommunene har kontroll med foretaket (kontrollkriteriet). Kommunenes kontroll med foretaket øker når medlemmene gjennom årsmøtet blir tillagt myndighet som ellers ville ha ligget til styret.

§ 7 Stemmerett på årsmøtet

Medlemmenes stemmerett på årsmøtet er basert på fjorårets omsetning med foretaket etter denne modellen:

Fjorårets omsetning	Antall stemmer
Under 0.5 mill	1
0.5 -1 mill	2
1 - 2 mill	4
2 - 3 mill	6
3 - 5 mill	8
Mer enn 5 mill	12

Kommentar: Etter SA-loven kan stemmegivningen på årsmøtet enten baseres på én stemme per medlem, eller på omsetning med foretaket. Det er ikke adgang til å basere stemmegivning på for eksempel innbyggertall. Se beregningsgrunnlaget for denne fordelingen av stemmer i dokumentet «faktaark – andelsinnskudd – stemmerett». Ingen medlemmer kan ha flertall alene. I et samvirkeforetak kan medlemmene representeres ved fullmakt, men ingen kan være fullmektig for mer enn et medlem, jf. samvirkelovens § 36.

§ 8 Styre, valgkomite og daglig leder

Foretaket skal ha et styre med 6 medlemmer med numeriske varamedlemmer som velges av årsmøtet, og 1 medlem med varamedlem som velges av og blant de ansatte. Styreleder og nestleder velges av årsmøtet.

Styret skal sammensettes ut fra selskapets behov for kompetanse, kapasitet og uavhengighet. Av styremedlemmene som velges av årsmøtet, skal det være tre av hvert kjønn. Styresammensetningen skal så langt som mulig gjenspeile medlemskommunenes geografi.

Foretaket skal ha en valgkomite, med 3 medlemmer. Valgkomiteen avgir en begrunnet innstilling til valg av medlemmer til styret. Årsmøtet skal fastsette retningslinjer for komiteens arbeid. Valgkomiteen innstiller også på valg av møteleder med vara til årsmøtet, jf. § 6.

Årsmøtet skal fastsette en styreinstruks. Styret har myndighet til å inngå tjenesteaftaler med det enkelte medlem som tjenestemottaker. Slik myndighet kan delegeres til daglig leder. Dersom denne myndigheten delegeres, skal styret fastsette prinsipper for avtalenes innhold som sikrer behandling av medlemmene i tråd med samvirkelovens likhetsprinsipp, dog slik at forskjellsbehandling er tillatt dersom dette er saklig begrunnet i tråd med samvirkeloven.

Foretaket skal ha en daglig leder som tilsettes av styret.

Kommentar: Lovens minstekrav er et styre med tre medlemmer. I foretak med mer enn 30 ansatte kan et flertall av dem kreve at styret skal ha en ansattrepresentant. Et styre med syv medlemmer, herunder én ansattrepresentant, vil være godt rustet til å ivareta foretakets

behov for kompetanse, samt legitimitet blant medlemskommuner og ansatte. Nærmere krav til rekruttering til styret vil kunne stilles i retningslinjer for valgkomiteens arbeid.

Krav til sammensetning av styret og bruk av valgkomite følger ikke av loven. Dette er likevel uttrykk for god, kommunal eierstyring, og dermed naturlig å vedtektsfeste for et slikt foretak. Det samme er kravet om at årsmøtet skal fastsette en styreinstruks. Samvirkelovens likhetsprinsipp krever en viss likebehandling av medlemmene som benytter seg av foretakets tjenester. Derfor bør foretaket ha rutiner som sikrer at tjenesteavtalene inngås i tråd med dette prinsippet.

§ 9 Uttreden

Uttreden kan foretas med ett års varsel. Utmelding skal skje skriftlig.

Ved utmelding har medlemmet krav på å få tilbakebetalt sitt andelsinnskudd. Innskuddet utbetales på uttredelsestidspunktet. Medlemmene har ikke krav på å få utbetalt renter på andelsinnskudd.

Ved uttreden skal det foretas en beregning av pensjonsforpliktelsen ved opphør (engangspremie) per dato. Medlemmer som trer ut av selskapet må innbetale sin andel av foretakets engangspremie.

Kommentar: Lovens hovedregel er 3 mnd. utmeldingsfrist. Ett års utmeldingsfrist er satt med begrunnelse i behovet for kontinuitet og forutsigbarhet for revisjonsselskapet, samt det årshjulet revisjon naturlig følger.

SA-loven § 22 (3) slår fast at «Medlemmene og foretaket har ved utmelding ein gjensidig rett til å gjere opp kontraktsrettslege rettar og plikter som har oppstått i tilknytning til medlemskapen.» Pensjonsforpliktelser overfor ansatte må kunne sies å være en slik plikt. Dermed er det kurant å regulere hvordan denne delen av oppgjøret skal finne sted i vedtektene. Dette er avklart med KS Bedrift.

§ 10 Fordeling av nettoformuen ved oppløsning av foretaket

Foretakets medlemmer har rett til å få utbetalt sine andelsinnskudd dersom det er midler i foretaket etter at det har dekket sine forpliktelser. Medlemmene har ikke krav på å få utbetalt renter på andelsinnskudd.

Gjenværende midler utover dette skal tilfalle dem som er medlemmer på oppløsningstidspunktet. Fordelingen av midlene skal skje på grunnlag av deres omsetning med foretaket de siste tre årene.

Kommentar: Som etter loven.

Generelle kommentarer:

Ansvar og oppgaver for styret og daglig leder reguleres i en styreinstruks, jf. og er derfor i liten grad regulert i vedtektene.

Etter samvirkeoven er det ikke krav om at årsmøtet skal vedta noen låneramme. Det skyldes at medlemmene i et SA ikke har ansvar for selskapets forpliktelser, og at det dermed er lite naturlig for medlemmene å regulere hvilke lån foretaket bør ta opp. I et samvirkeforetak ligger beslutninger om låneopptak naturlig til styrets ansvar. Dette skiller seg med andre ord fra et IKS, der medlemskommunene hefter fullt ut for selskapets forpliktelser, og dermed gjennom loven er gitt større innvirkning på selskapets mulighet til å ta opp lån.

Faktaopplysninger om selskapene

	Revisjon Midt-Norge	KomRev Trøndelag	Nytt selskap
Antall ansatte	15 (13)	29	42
RR revisorer	7 (6)	19	25
FR revisorer	6 (5)	8	13
Andre	2	2	4
Sum driftsutgifter - budsjett 2017	16 310 000	27 210 000	43 520 000
Skjulte kostnader	0	0	0
Innskudd eierkapital	1 500 000	1 344 000	2 844 000
Frie fond - Regnskap 2015	2 469 015	1 934 776	4 403 791
Sum egenkapital - regnskap per 31.12.2015			7 247 791
Pensjonskostnad - budsjett 2017	1 652 000	3 300 000	4 952 000
Beregnet engangspremie KLP - per 01.10.2016	11 011 695	24 003 673	35 015 368
Premiefond per 31.12.2015	206 363	5 376 518	5 582 881
Nto engangspremie per 01.10.2016	10 805 332	18 627 155	29 432 487

Beregning av andelsinnskudd

Basert på innbyggertall per 07/2016

Folketall	Innskudd
Under 2000	15 000
2000 - 4999	30 000
5000 - 9999	60 000
10000-19999	120 000
Over 20000	200 000
Fylkeskommuner	600 000

Intervall →	Under 2000	2000 - 4999	5000 - 9999	10000 - 19999	over 20000	Fylkeskommuner
	Agdenes	Frøya	Klæbu	Vefsn	Steinkjer	Trøndelag
	Tydal	Hemne	Midtre Gauldal	Verdal	Stjørdal	
	Snillfjord	Hitra	Skaun	Levanger		
	Høylandet	Meldal	Nærøy	Namsos		
	Lierne	Selbu	Inderøy	Orkdal		
	Namsskogan	Overhalla	Brønnøy	Melhus		
	Røyrvik	Grong		Malvik		
	Fosnes	Snåsa				
	Leka	Verran				
	Flatanger	Frosta				
	Namdalseid	Meråker				
	Bindal	Sømna				
	Vega					
	Vevelstad					
	Grane					
	Hattfjelldal					
Antall kommuner	16	12	6	7	2	1
Innskudd	15 000	30 000	60 000	120 000	200 000	600 000
Total per gruppe	240 000	360 000	360 000	840 000	400 000	600 000
					Sum	2 800 000
					Dagens kapital	2 844 000
					Endring	-44 000

Forslag til fordeling av stemmerett på årsmøtet.

Basert på budsjettert 2017-omsetning (honorar)

Fjorårets omsetning	Antall stemmer
Under 0.5 mill	1
0.5 -1 mill	2
1 - 2 mill	4
2 - 3 mill	6
3 - 5 mill	8
Mer enn 5 mill	12

Intervall →	Under 0.5 mill	0.5 - 1 mill	1 - 2 mill	2 - 3 mill	3 - 5 mill	Mer enn 5 mill	
	Agdenes	Frøya	Malvik			Trøndelag	
	Snillfjord	Hemne	Melhus				
	Tydal	Hitra	Orkdal				
	Høylandet	Klæbu	Namsos				
	Lierne	Meldal	Steinkjer				
	Namsskogan	Midtre Gauldal	Levanger				
	Røyrvik	Selbu	Verdal				
	Fosnes	Skaun	Stjørdal				
	Leka	Overhalla	Brønnøy				
	Flatanger	Grong	Vefsn				
	Namdalseid	Verran					
	Snåsa	Nærøy					
	Frosta	Inderøy					
	Meråker	Bindal					
	Vega	Sømna					
	Vevelstad						
	Grane						
	Hattfjelldal						
Antall medlemmer	18	15	10	0	0	1	44
Antall stemmer	18	30	40	0	0	12	100

KomRev Trøndelag IKS

Revisjon Midt-Norge IKS

Uttalelse fra tillitsvalgte

Utredning av sammenslåing av KomRev Trøndelag IKS og Revisjon Midt-Norge IKS

Arbeidstakerorganisasjonene i KomRev Trøndelag IKS er positive til en sammenslåing med Revisjon Midt-Norge IKS. Vi ser nødvendigheten av en fusjon av revisjonsselskapene som følge av kommune- og regionreformen, og mener dette vil gi en sterkere og mer konkurransedyktig enhet.

Tillitsvalgt for Akademikerne i KomRev Trøndelag IKS har vært med i styringsgruppa for prosjektet om utredning av sammenslåing, og har i prosessen fått delta i felles møter mellom styrene i de to selskapene. På den måten har tillitsvalgte fått løpende informasjon om prosjektet, og anledning til å formidle synspunkter til både prosjektledelsen og styrene.

Vi vil i denne uttalelsen kommentere forhold ved utredningen og vedtektene som vedrører de ansatte direkte.

Selskapsform

Samvirkeforetak (SA) er en lite utprøvd selskapsform i kommunal sektor. Tillitsvalgte har ikke motforestillinger til samvirkeforetak som selskapsform for det nye selskapet, så fremt rammebetingelsene for ansatte bli ivaretatt innenfor samme tariffområde som i dag.

Ansattes rettigheter

Det er i utredningens punkt 7 vist til at det i tilfelle sammenslåing er snakk om en virksomhetsoverdragelse etter Arbeidsmiljøloven kapittel 16. Tillitsvalgte er opptatt av at de ansatte får samme lønns- og arbeidsvilkår i det nye selskapet som i dag, og er glad for at det legges opp til fortsatt medlemskap i KS Bedrift og offentlig pensjonsordning i KLP. Tillitsvalgte ønsket at arbeidsgivertilknytning til KS Bedrift og offentlig pensjonsordning i KLP skulle vedtektsfestet, og er tilfreds med at dette er tatt inn i forslaget til vedtekter. En slik vedtektsfesting vil være en viktig sikkerhet for ansatte ved overgangen til ny organisasjonsform, i og med at endring av vedtekter må foretas av årsmøtet (medlemskommunene).

I forslaget til vedtekter § 8 heter at foretaket skal ha et styre med 6 medlemmer med numeriske varamedlemmer som velges av årsmøtet, og 1 medlem med varamedlem som velges av og blant de ansatte. Tillitsvalgte synes det er positivt at ansattvalgt i styret vedtektsfestes.

Lokalisering

Tillitsvalgte er positive til at det i utredningen er lagt opp til at dagens kontorstruktur i de to selskapene videreføres inn i det nye selskapet.

Vegen videre

I utredningens punkt 7 vises det til at eventuelle behov for harmonisering av lønns- og arbeidsvilkår mellom ansatte må skje gjennom prosesser mellom arbeidstakere og arbeidsgiver i nytt selskap. Vi forutsetter at tillitsvalgte får delta i disse harmoniseringsprosessene i tråd med lov og avtaleverk.

Stjørdal/Steinkjer, 27.01.2017

Marte Bjørnelv
Marte Bjørnelv

Tillitsvalg Akademikerne

Rune Olav Ness
Rune Olav Ness

Tillitsvalgt Akademikerforbundet

Revisjon Midt-Norge IKS
KomRev Trøndelag IKS

Høringsuttalelse om sammenslåing av selskapene

Prosesen har vært preget av god informasjon og involvering av de ansatte. Vi mener det er utarbeidet en god utredning om sammenslåing, og at et fusjonert selskap vil gi en mer robust og konkurransedyktig enhet.

Fagorganisasjonene i Revisjon Midt-Norge IKS stiller seg positiv til en fusjon mellom selskapene.

Ansattes rettigheter

Vi har naturlig nok mest fokus på at ansattes rettigheter videreføres i det nye selskapet. Etablering av nytt selskap legger til grunn at kapittel 16 i Arbeidsmiljøloven om virksomhets-overdragelse kommer til anvendelse (Jfr. med punkt 7 i utredningen). Videre er det lagt til grunn at selskapet skal være medlem av KS Bedrift, slik at dagens avtaleverk kan videreføres. Det er også lagt til grunn at eksisterende pensjonsordning i Kommunal Landspensjonskasse (KLP) videreføres.

Vi er enig i at tilknytning til KS Bedrift, og ordningen med offentlig tjenestepensjon i KLP, vedtektsfestes.

Organisering av selskapet

Utredningen anbefaler at det nye selskapet organiseres som et samvirkeforetak. Vi har ikke motforestillinger til dette, i og med at det legges opp til at avtaleverket i forhold til ansatte skal være det samme som i dagens interkommunale selskaper.

Lokalisering

Det er i utredningen lagt til grunn at dagens kontorstruktur videreføres i det nye selskapet. Vi ser positivt på dette.

Veien videre

Det er viktig at det legges opp til en prosess som leder fram til at det nye selskapet er operativt fra 1.1.2018.

Dersom eierne beslutter at den nye enheten blir en realitet, ber vi om at det nye styret og ny daglig leder ivaretar de ansattes arbeidsvilkår og avtaler på en best mulig måte, og at de ansattes representanter fortsatt blir delaktig i prosessen.

Orkanger/Trondheim, 26. januar 2017

Kjell Næssvold
Tillitsvalgt Delta

Espen Langseth
Tillitsvalgt Akademikerne

VEDTEKTER FOR REVISJON MIDT-NORGE SA

§ 1 Sammenslutningsform og foretaksnavn

Sammenslutningen er et samvirkeforetak med foretaksnavn Revisjon Midt-Norge SA. Medlemmene hefter ikke overfor kreditorene for foretakets forpliktelser.

§ 2 Forretningssted

Forretningskontoret er i Steinkjer kommune.

§ 3 Virksomhet

Foretaket skal drive revisjon av de kommuner og fylkeskommuner som har medlemskap i foretaket, i tråd med den til enhver tid gjeldende kommunelov.

Foretaket skal fremme medlemmenes økonomiske interesser gjennom deres deltakelse i virksomheten. Foretaket forplikter seg til å dekke medlemmenes behov for revisjonstjenester, og medlemmene forplikter seg til å kjøpe hoveddelen av sine revisjonstjenester fra samvirkeforetaket.

Foretaket kan selge tjenester til andre rettssubjekter som eies helt eller delvis av et eller flere av medlemmene, eller til andre, så lenge den totale andelen av denne omsetningen ikke overstiger 20 % av foretakets totale omsetning.

Foretaket kan inngå på eiersiden i andre foretak eller selskap der dette er hensiktsmessig for oppfyllelsen av foretakets hovedformål.

Medlemskap er ikke åpent for andre enn kommuner og fylkeskommuner beliggende i Trøndelag og nærliggende områder.

Foretaket skal være medlem i KS Bedrift. Foretakets ansatte skal ha offentlig tjenestepensjon i KLP.

Medlemmenes kontrollutvalg og valgte revisor har rett til å kreve de opplysninger som finnes påkrevd for deres kontroll, fra selskapets daglige leder, styre og foretakets valgte revisor.

§ 4 Andelsinnskudd

Hvert medlem skal betale andelsinnskudd etter følgende fordeling, basert på innbyggertall:

Folketall	Innskudd
Under 2000	15 000
2000 - 4999	30 000
5000 - 9999	60 000
10000 - 19999	120 000
Over 20000	200 000
Fylkeskommuner	600 000

Årsoverskudd skal ikke benyttes til å bygge opp kapitalkonti for enkeltmedlemmer. Utover dette gjelder bestemmelsene i vedtektenes punkt 5 om anvendelse av årsoverskudd.

Medlemmene skal ikke betale medlemskontingent.

§ 5 Anvendelse av årsoverskudd

Overskudd skal som hovedregel forbli i virksomheten og komme medlemmene til gode gjennom gode og effektive revisjonstjenester.

Beslutning om anvendelse av årsoverskuddet treffes av årsmøtet etter forslag fra styret. Det kan ikke besluttet anvendt et høyere beløp enn det styret foreslår eller godtar, men årsmøtet kan selv bestemme anvendelsen innenfor følgende rammer:

1. Godskriving av foretakets egenkapital
2. Etterbetaling til medlemmene basert på omsetning, jf. samvirkeoven § 27

§ 6 Årsmøtet

Årsmøtet velger fast møteleder med vara på det første møtet etter kommunevalg.

På det ordinære årsmøtet skal følgende saker behandles og avgjøres:

1. Godkjenning av årsregnskapet og årsberetningen, herunder disponering av årsoverskudd.
2. Budsjett for kommende år etter forslag fra styret.
3. Økonomiplan for de fire neste budsjettår etter forslag fra styret.
4. Overordnede mål og retningslinjer for driften.
5. Valg til valgkomite og styre etter vedtektenes § 8
6. Valg av revisor
7. Andre saker som etter loven eller vedtektene hører under årsmøtet.

§ 7 Stemmerett på årsmøtet

Medlemmenes stemmerett på årsmøtet er basert på fjorårets omsetning med foretaket etter denne modellen:

Fjorårets omsetning	Antall stemmer
Under 0.5 mill	1
0.5 - 1 mill	2
1 - 2 mill	4
2 - 3 mill	6
3 - 5 mill	8
Mer enn 5 mill	12

§ 8 Styre, valgkomite og daglig leder

Foretaket skal ha et styre med 6 medlemmer med numeriske varamedlemmer som velges av årsmøtet, og 1 medlem med varamedlem som velges av og blant de ansatte. Styreleder og nestleder velges av årsmøtet.

Styret skal sammensettes ut fra selskapets behov for kompetanse, kapasitet og uavhengighet. Av styremedlemmene som velges av årsmøtet, skal det være tre av hvert kjønn. Styresammensetningen skal så langt som mulig gjenspeile medlemskommunenes geografi.

Foretaket skal ha en valgkomite, med 3 medlemmer. Valgkomiteen avgir en begrunnet innstilling til valg av medlemmer til styret. Årsmøtet skal fastsette retningslinjer for komiteens arbeid. Valgkomiteen innstiller også på valg av møteleder med vara til årsmøtet, jf. § 6.

Årsmøtet skal fastsette en styreinstruks. Styret har myndighet til å inngå tjenesteavtaler med det enkelte medlem som tjenestemottaker. Slik myndighet kan delegeres til daglig leder. Dersom denne myndigheten delegeres, skal styret fastsette prinsipper for avtalenes innhold som sikrer behandling av medlemmene i tråd med samvirkelovens likhetsprinsipp, dog slik at forskjellsbehandling er tillatt dersom dette er saklig begrunnet i tråd med samvirkeloven.

Foretaket skal ha en daglig leder som tilsettes av styret.

§ 9 Uttreden

Uttreden kan foretas med ett års varsel. Utmelding skal skje skriftlig.

Ved utmelding har medlemmet krav på å få tilbakebetalt sitt andelsinnskudd. Innskuddet utbetales på uttredelsestidspunktet. Medlemmene har ikke krav på å få utbetalt renter på andelsinnskudd.

Ved uttreden skal det foretas en beregning av pensjonsforpliktelsen ved opphør (engangspremie) per dato. Medlemmer som trer ut av selskapet må innbetale sin andel av foretakets engangspremie.

§ 10 Fordeling av nettoformuen ved oppløsning av foretaket

Foretakets medlemmer har rett til å få utbetalt sine andelsinnskudd dersom det er midler i foretaket etter at det har dekket sine forpliktelser. Medlemmene har ikke krav på å få utbetalt renter på andelsinnskudd.

Gjenværende midler utover dette skal tilfalle dem som er medlemmer på oppløsningstidspunktet. Fordelingen av midlene skal skje på grunnlag av deres omsetning med foretaket de siste tre årene.

Melding om vedtak

Utskrift fra møte i representantskapet 27.03.2017

Revisjon Midt-Norge IKS

Representantskapet	Møtebok	
Møtedato: 27.03.2017	Sak nr.: 03/17	Saksbehandler: Inge Storås
Arkivkode: 2017-0220 innkalling Repskap RmN 2703	Gradering:	
Tidligere behandlet: Styret	Sak nr.: 05/2017	Dato: 14.02.2017

ETABLERING AV NYTT REVISJONSSELSKAP

Vedtak:

Representantskapet slutter seg til beslutningsgrunnlaget med vedlegg. Representantskapet oversender saken til deltagerkommunene med følgende forslag til vedtak i den enkelte kommune;

1. NN kommune slutter seg til samvirkeforetaket med navn Revisjon Midt-Norge SA.
2. NN kommune godkjenner utkast til vedtekter.
3. Som representant og vararepresentant til årsmøtet i Revisjon Midt-Norge SA velges:
4. NN kommune vedtar at Revisjon Midt-Norge IKS oppløses.
5. NN kommune godkjenner at alle aktiva og passiva i Revisjon Midt-Norge IKS overføres til Revisjon Midt-Norge SA.

Styrets innstilling til representantskapet:

Representantskapet slutter seg til beslutningsgrunnlaget med vedlegg. Representantskapet oversender saken til deltagerkommunene med følgende innstilling til vedtak i den enkelte kommune;

1. NN kommune slutter seg til samvirkeforetaket med navn Revisjon Midt-Norge SA.
2. NN kommune godkjenner utkast til vedtekter.
3. Som representant og vararepresentant til årsmøtet i Revisjon Midt-Norge SA velges:
4. NN kommune vedtar at Revisjon Midt-Norge IKS oppløses.
5. NN kommune godkjenner at alle aktiva og passiva i Revisjon Midt-Norge IKS overføres til Revisjon Midt-Norge SA.

Daglig leders innstilling:

Representantskapet slutter seg til beslutningsgrunnlaget med vedlegg. Representantskapet oversender saken til deltagerkommunene med følgende innstilling til vedtak i den enkelte kommune;

1. NN kommune slutter seg til samvirkeforetaket med navn Revisjon Midt-Norge SA.
2. NN kommune godkjenner utkast til vedtekter.
3. Som representant og vararepresentant til årsmøtet i Revisjon Midt-Norge SA velges:
4. NN kommune vedtar at Revisjon Midt-Norge IKS oppløses.
5. NN kommune godkjenner at alle aktiva og passiva i Revisjon Midt-Norge IKS overføres til Revisjon Midt-Norge SA.

SAKSUTREDNING

Vedlegg:

- Beslutningsgrunnlag nytt revisjonsselskap (Rapport og vedlegg skannet i ett dokument)
  - Rapport Revisjon Midt-Norge SA
  - Vedlegg 1 Utredning av selskapsform
  - Vedlegg 2 Vedtekter kommentarutgave
  - Vedlegg 3 FaktaArk – andelsinnskudd – stemmerett
  - Vedlegg 4 Uttalelse fra tillitsvalgte i RMN og KRT
  - Vedlegg 5 Vedtekter

Saksopplysninger:

Det vises til behandling av sak 6/2016 i representantskapet og vedtak om å utrede sammenslåing mellom KomRev Trøndelag IKS og Revisjon Midt-Norge IKS. Utredningen er gjennomført og rapport med vedlegg ligger vedlagt.

I 2014 -2015 vedtok Stortinget kommunereformen med drøfting av nye oppgaver og større kommuner. Endringer i kommune- og fylkesstruktur har stor betydning for selskapenes rammebetingelser, både i forhold til eierstruktur og økonomi. En utløsende faktor for å vurdere sammenslåing av de to selskapene, er prosessen og vedtaket om sammenslåing av de to fylkeskommunene i Trøndelag.

I april/mai 2016 fattet representantskapene i Revisjon Midt-Norge IKS og KomRev Trøndelag IKS likelydende vedtak om å utrede sammenslåing av de to selskapene. I vedtaket fra Revisjon Midt-Norge ble det tilføyd en vurdering av selskapsform for det nye selskapet. I utredningen som er gjennomført er det fokusert på hvordan et nytt selskap kan etableres på en best mulig måte, gjennom en sammenslåing av dagens to selskaper. Utredningen har særlig vurdert sammenslåing i forhold til selskapsform, eierskap, økonomi og forpliktelser.

Utredningsarbeidet er gjennomført av en prosjektorganisasjon sammensatt av deltakere fra de to revisjonsselskapene. I tillegg har en referansegruppe bestående av representanter fra eierkommunene og KS, gitt tilbakemeldinger på arbeidet underveis. Arbeidet har vært ledet av en styringsgruppe bestående av ledergruppen i de 2 selskapene. En tillitsvalgt fra hvert av selskapene har deltatt i gruppen. Det ble etablert nødvendige arbeidsgrupper ut fra behov.

KS Bedrift har bistått i utredningen om valg av selskapsform og kvalitetssikring av forslag til vedtekter.

Økonomi;

De to selskapene er i stor grad sammenlignbare når det gjelder økonomi, eierforpliktelser og tjenestene som tilbys dagens eierkommuner. Det foreslås derfor at både aktiva og passiva flyttes med inn i nytt selskap. Honorarene for dagens kommuner foreslås også videreført på samme nivå inn i et nytt selskap. På bakgrunn av forslaget om å etablere et nytt selskap som et samvirkeforetak, er det foreslått en fordeling av eierandel, andelsinnskudd og stemmerett. Det vises her til vedlegg 3. Når det gjelder antall stemmer på årsmøtet foreslås det at omsetning (honorar) er det kriteriet som legges til grunn. Dagens tjenester videreføres i nytt selskap.

Begge revisjonsselskapene har i dag KLP som sin pensjonsleverandør. Dette foreslås videreført i et nytt selskap. Dagens eierkommuner hefter for pensjonsforpliktelsene i forhold til sin eierandel i selskapet. Det foreslås at dagens pensjonsforpliktelser også videreføres inn i et nytt selskap

Vurdering:

I forbindelse med en mulig sammenslåing av de to selskapene har det blitt vurdert hvilken selskapsform som er mest hensiktsmessig for et nytt selskap. Tre aktuelle selskapsformer har blitt vurdert. Det er interkommunalt selskap, aksjeselskap og samvirkeforetak. Konklusjonen er at en organisering i et samvirkeforetak i størst grad vil ivareta de behov både eiere og selskap vil ha for styring og drift av et nytt selskap. For en nærmere gjennomgang og begrunnelse for dette valget vises det til vedlegg 1 og 2 i tillegg til rapporten. I forslaget til vedtekter som følger med rapporten, er lagt vekt på å videreføre gode hensyn som ligger i dagens lov om interkommunale selskap. Vedtektene er derfor utvidet i forhold til samvirkelovens minimumskrav, bl.a. for å ivareta større grad av kontroll for kommunene med foretaket. Det er også lagt vekt på KS sin veileder for kommunalt eierskap.

Forretningssted for det nye selskapet legges til Steinkjer kommune. I dagens selskaper er ikke administrative eller faglige stillinger (ledelse) eller funksjoner bundet til forretningssted eller hovedkontor. Det er god erfaring i begge selskapene med en fleksibel organisering, der styret til enhver tid vurderer kontorer, ansatte og funksjoner til beste for selskapet. Dagens kontorstruktur i de to selskapene videreføres i et nytt selskap.

Ved etablering av selskapet legges det til grunn at kapittel 16 i Arbeidsmiljøloven om virksomhetsoverdragelse kommer til anvendelse. Arbeidstakerorganisasjonene i begge selskapene har gitt sin tilsluttende uttalelse.

Avtaler knyttet til leverandører og kunder overføres til nytt selskap.

Det er ikke lovhjemmel for å omdanne IKS til SA selskap. Ved et positivt vedtak å etablere Revisjon Midt-Norge SA gjennom en sammenslåing av dagens to selskaper, vil det derfor være nødvendig å oppløse Revisjon Midt-Norge IKS og Kom Rev Trøndelag IKS. Oppløsning av IKS krever godkjenning av departementet og må vedtas av alle eierkommunene.

Rett avskrift

Inge Storås

Vedlegg: Beslutningsgrunnlag nytt revisjonsselskap 2017 0327

Sendt; Deltagerkommunene

MELDAL KOMMUNE

Saksframlegg

Saksgang	Møtedato	Saksnummer
Utvalg/styre:		
Formannskapet	26.04.2017	021/17
Kommunestyret	03.05.2017	023/17

Saksbehandler: Fritzon, Roy	Arkiv: FE - 074, FE - 026	Arkivsaknr: 14/448-9
-----------------------------	---------------------------	----------------------

Sammenslåing av Kontrollutvalgssekretariat - Kontrollutvalgssekretariat Midt-Norge IKS (Konsek) og Komsek Trøndelag IKS (Komsek)

Rådmannens forslag til vedtak:

1. Kommunestyret slutter seg til forslaget til sammenslåing av Kontrollutvalgssekretariat Midt-Norge IKS og Komsek Trøndelag IKS.
2. Kommunestyret vedtar ny selskapsavtale for Konsek Trøndelag IKS.
3. Kommunestyret godkjenner økning av innskuddskapital på kr 7 000,-. Økning i innskudd forutsettes dekket ved utbetaling av egenkapital fra Kontrollutvalgssekretariat Midt-Norge IKS.
4. Som kommunens representant i representantskapet for Konsek Trøndelag IKS velges YYY. Som vararepresentant(er) velges ZZZ, (ÆÆÆ, ÅÅÅ.....)

Formannskapet 26.04.2017:

Behandling:

Som kommunens representant i representantskapet for Konsek Trøndelag IKS velges Vibeke Mehlum. Som vararepresentatn velges Are Hilstad.

Rådmannens forslag til vedtak med møtets valg av representanter ble enstemmig vedtatt.

FS- 021/17 Vedtak:

Formannskapetets forslag til vedtak:

1. Kommunestyret slutter seg til forslaget til sammenslåing av Kontrollutvalgssekretariat Midt-Norge IKS og Komsek Trøndelag IKS.
2. Kommunestyret vedtar ny selskapsavtale for Konsek Trøndelag IKS.
3. Kommunestyret godkjenner økning av innskuddskapital på kr 7 000,-. Økning i innskudd forutsettes dekket ved utbetaling av egenkapital fra Kontrollutvalgssekretariat Midt-Norge IKS.
4. Som kommunens representant i representantskapet for Konsek Trøndelag IKS velges Vibeke Mehlum. Som vararepresentant velges Are Hilstad.

Vedlegg i saken:

Utredning - Forslag om sammenslåing av Komsek Trøndelag IKS og Kontrollutvalgssekretariat Midt-Norge IKS
Forslag til selskapsavtale for Konsek Trøndelag IKS.

Henvendelse fra:

Konsek Midt-Norge IKS

Saksopplysninger:

Meldal kommune får løst kontrollutvalgets sekretariatsbehov gjennom deltakelse i Konsek Midt-Norge IKS. Kommune har som deltaker i Konsek Midt-Norge IKS, mottatt henvendelse fra selskapet om sammenslåing med tilsvarende selskap i Nord-Trøndelag.

Henvendelsen inneholder i tillegg til underlagsdokumenter for sammenslåingen, også forslag til saksframlegg. I IKS'er må endringer i selskapsavtaler o.l. vedtas likelydende i alle deltakerkommunene, og forslaget til saksframlegg er derfor inntatt i sin helhet. Det er gjort mindre tilpassinger ut fra Meldal kommune spesifikt, etter angivelse i forslaget fra Konsek Midt-Norge IKS. Disse gjelder innskutt kapital i forslaget til vedtak, samt forventet endring i honorar framover. Likeledes navn på representant i representantskapet. Det mottatte forslaget til saksframlegg fra Konsek Midt-Norge IKS, er i det etterfølgende inntatt i *kursiv*.

Rådmannens forslag til vedtak er likelydende med forslag fra Konsek Midt-Norge IKS. Rådmannen fremmer ikke forslag til oppnevning av representant/vararepresentanter til representantskapet, da dette tidligere har vært en politisk oppnevning.

«Kommunen deltar i dag i samarbeid med 14 andre kommuner og Sør-Trøndelag fylkeskommune om sekretariatstjenester for kontrollutvalg gjennom selskapet Kontrollutvalgssekretariat Midt-Norge IKS (Konsek). Selskapet styres gjennom et representantskap der alle deltakerne er representert. Vår kommunes nåværende representant er Vibeke Mehlum.

Sør-Trøndelag fylkeskommune er Konseks største deltaker, og bidrar i dag med 32 % av samlet honorar. Tilsvarende selskap i Nord-Trøndelag heter Komsek Trøndelag IKS. Sammenslåing av Nord- og Sør-Trøndelag fylkeskommuner fra 1.1.2018 er vedtatt i Stortinget. Fra denne datoen vil den nye fylkeskommunen kun ha behov for sekretariatstjenester til ett kontrollutvalg. Med dette som bakgrunn ba representantskapet i september 2016 om en utredning av mulig sammenslåing av de to selskapene til et nytt sekretariatselskap som kan betjene nye Trøndelag fylkeskommune og dagens deltakere, med åpning for at også andre kommuner i fylket kan slutte seg til.

I vedlagte utredning presenteres potensialet i en sammenslåing mellom Komsek Trøndelag IKS og Kontrollutvalgssekretariat Midt-Norge IKS. I utredningen anbefales sammenslåing og videreføring av interkommunalt selskap som organisasjonsform. Et sammenslått selskap vurderes som det som i størst grad gir mulighet til å videreføre de ambisjonene deltakerne i samarbeidet har hatt om at Konsek skal være den beste leverandøren av sekretariatstjenester til kontrollutvalg i regionen og et nasjonalt ledende fagmiljø.

Dette er foreslått gjennomført ved at Konsek videreføres under navnet Konsek Trøndelag IKS. Virksomhet og ansatte i dagens Komsek overføres til det nye Konsek gjennom en virksomhetsoverdragelse og dagens deltakere i Komsek inviteres med som nye deltakere. Dagens selskap i Nord-Trøndelag avvikles som en konsekvens av dette.

Det er i utredningen foreslått at innskuddskapitalen økes i det sammenslåtte selskapet, men Konsek har i dag tilstrekkelig opptjent egenkapital til at det kan dekke det nye innskuddet for alle deltakere med unntak av fylkeskommunen. Dette innebærer dermed ingen økt innbetaling for vår kommune, men dette må formelt gjennomføres ved en utbetaling av egenkapital som går inn i driftsregnskapet og overføres til investeringsregnskapet for å finansiere nytt innskudd. Det er forutsatt at dette kommer i tillegg til at dagens to selskaper hver for seg setter av tilstrekkelige midler til å dekke estimerte udekkede pensjonsforpliktelser hos KLP.

Driftskostnadene for det nye selskapet forutsettes dekket etter lignende modell som i Konsek i dag. Representantskapet vedtar honorar til kommunene årlig på bakgrunn av erfaringsmessig forbruk med et likt beløp for hver budsjetterte time. Dette antas ikke å øke den gjennomsnittlige kostnaden for dagens Konsek-kommuner, men det vil skje en utjevning av eksisterende skjevheter mellom kommunene. For vår kommune antas denne kostnaden å endres fra kr 235 000,- i 2017 til en fremtidig kostnad på kr 241 645,- som en konsekvens av denne justeringen Faktisk honorar vedtas årlig av representantskapet i selskapet.

Det er lagt inn som en forutsetning at fylkeskommunen opprettholder sitt økonomiske bidrag frem til 1.1.2020 og at det ikke skal skje bemanningsreduksjoner før den tid. Dette begrunnes blant annet med at det vil være nødvendig med en ny vurdering av ressurser som konsekvens av kommunereformen før 2020.

Representantskapet i Konsek fattet 28.2.17 følgende vedtak i tråd med innstilling fra selskapets styre:

Representantskapet anbefaler en sammenslåing av virksomheten til Kontrollutvalgsekretariat Midt-Norge IKS (Konsek) og Komsek Trøndelag IKS (Komsek), med følgende forutsetninger:

- 1. Konsek endrer navn til Konsek Trøndelag IKS, og ansatte og arbeidsoppgaver fra Komsek overføres til dette selskapet.*
- 2. Deltakerne i Komsek, samt Trøndelag fylkeskommune, inviteres som deltakere i Konsek Trøndelag IKS.*
- 3. Sammenslåingen gjennomføres for øvrig i tråd med anbefalingene i arbeidsgruppas rapport.*

Representantskapet oversender forslag til ny selskapsavtale til behandling i deltakerkommunene, og ber om at deltakerne oppnevner medlemmer til det nye representantskapet.

Representantskapet foreslår Jon P. Husby og Vibeke Mehlum som medlemmer av ny valgkomité.

Forslaget til ny selskapsavtale må vedtas likelydende av kommunestyre eller fylkesting

hos alle deltakerne. I tillegg ber representantskapet om at deltakerne oppnevner nye representanter til det nye representantskapet.

Rådmannens konklusjon:

Deltakerne har gjennom representantskapet anbefalt sammenslåing som den beste løsningen for å ivareta behovet for sekretariatstjenester til kontrollutvalgene. Sammenslåingen forventes ikke å ha betydelige økonomiske konsekvenser for kommunen. Rådmannen anbefaler derfor å vedta forslaget til ny selskapsavtale.

Økt innskuddskapital foreslås i tråd med forslaget fra representantskapet dekket inn gjennom utdeling av opptjent egenkapital fra selskapet.»

Saksbehandlers vurdering:

Saksbehandler finner det krevende å framføre sterke meninger omkring kontrollutvalgssekretariatets organisering, ut fra kontrollutvalgets og sekretariatets rolle i forhold til kommunestyre og administrasjon. Saksbehandler tilrår sammenslåing av de to selskapene, ut fra en helhetsvurdering.

Forslag til sammenslåing av Komsek Trøndelag IKS og Kontrollutvalgssekretariat Midt- Norge IKS

Forslag fra administrativ arbeidsgruppe
19. januar 2017

Dette dokumentet er et forslag utarbeidet av en administrativ arbeidsgruppe nedsatt av Komsek Trøndelag IKS (Komsek) og Kontrollutvalgssekretariat Midt-Norge IKS (Konsek) for å utrede mulighetene for en sammenslåing av selskapenes virksomhet.

Dokumentet ligger til grunn for behandling i de to selskapene og kommunestyre- og fylkestingsbehandling av forslag til selskapsavtale for det nye selskapet.

Arbeidsgruppen har bestått av:

Arvid Hanssen, daglig leder Konsek

Einar Sandlund, fungerende daglig leder Komsek

Sverre B. Midthjell, seniorrådgiver Konsek

Per Helge Genberg, kontrollsekretær Komsek (med varamedlem Jorunn Sund)

I tillegg har daglig leder Liv Tronstad i Komsek tiltrådt møtene i gruppa.

1.	Bakgrunn	5
2.	Fakta om selskapene.....	5
3.	Organisering av selskapet	6
	Selskapsform	6
	Eierandeler og innflytelse:	7
4.	Økonomi	8
	Kapitalbehov og innskudd	8
	Stordriftsfordeler og -ulempes	11
	Lønnskostnader.....	11
	Pensjon og pensjonsforpliktelser.....	12
	Fordeling av bidrag/honorar.....	13
	Økonomiske konsekvenser av fylkessammenslåing.....	14
	Regneeksempel fremtidig honorar.....	15
5.	Ansatte og deres rettigheter.....	18
6.	Gjennomføring av sammenslåingen og overgangsordninger.....	18
7.	Kommentarer og begrunnelse til forslag til selskapsavtale	20
	Kommentar til § 1 Selskapet	20
	Kommentar til § 2 Formål	20
	Kommentar til § 3 Hovedkontor.....	20
	Kommentar til § 4 Eierandeler og innskuddsplikt.....	21
	Kommentar til § 5 Andre forpliktelser til selskapet.....	21
	Kommentar til § 6 Representantskapet.....	21
	Kommentar til § 7 Representantskapets møter	21
	Kommentar til § 8 Valgkomité	22
	Kommentar til § 9 Styret.....	22
	Kommentar til § 10 Styrets arbeid	23
	Kommentar til § 11 Daglig leder	23
	Kommentar til § 12 Låneopptak og garantistillelse	23
	Kommentar til § 13 Arbeidsgiveransvar	23
	Kommentar til § 14 Regnskap og revisjon	23
	Kommentar til § 15 Endring av selskapsavtalen	24
	Kommentar til § 16 Uttreden.....	24
	Kommentar til § 17 Oppløsning	24
	Kommentar til § 18 Voldgift	24
	Vedlegg 1: Gjennomgang av mulige organisasjonsformer	25
	Generelle vurderinger	25
	Vurdering av de enkelte organisasjonsformene	27

Oppsummering:	33
Konklusjon:	34

1. Bakgrunn

Sammenslåing av Sør- og Nord-Trøndelag fylkeskommune fra 1.1.2018 er vedtatt av Stortinget. Dagens to fylkeskommuner vil dermed fra denne datoen kun ha ett kontrollutvalg, og følgelig ikke ha behov for mer enn ett kontrollutvalgssekretariat. I tillegg vil kommunereformen slik det ser ut nå resultere i en håndfull kommunesammenslåinger i Trøndelag. I lys av denne situasjonen ser begge selskaper at det kan være hensiktsmessig med en sammenslåing for å kunne sikre at det også i fremtiden er mulig å opprettholde et godt kompetansemiljø for kontrollutvalgssekretariat i Trøndelag.

Representantskapet i Komsek fattet i møte 9.5.2016 følgende vedtak:

- 1. Representantskapet gir styret fullmakt til å utrede konsekvenser og mulige løsninger for KomSek Trøndelag IKS som følge av kommune- og regionreformen.*
- 2. Utredningen legges frem for representantskapet, om nødvendig i ekstraordinært møte.*

Representantskapet i Konsek fattet i møte 26.9.2016 følgende vedtak:

Representantskapet ber styret gå i dialog med Komsek Trøndelag IKS om mulig sammenslåing av selskapene og fremme forslag for representantskapet senest i april 2017. Styret gis fullmakt til å vurdere eventuelt behov for ekstraordinært representantskap tidligere.

Representantskapet mener det bør åpnes for at andre kommuner i fylket gis anledning til å slutte seg til samarbeidet, under forutsetning av at dette ikke forsinker fremdriften.

2. Fakta om selskapene

Komsek Trøndelag IKS (Komsek) er et interkommunalt selskap med følgende 22 deltakere:

Flatanger kommune	Namsos kommune
Fosnes kommune	Namsskogan kommune
Frosta kommune	Nord-Trøndelag fylkeskommune
Grong kommune	Nærøy kommune
Høylandet kommune	Overhalla kommune
Inderøy kommune	Røyrvik kommune
Leka kommune	Snåsa kommune
Levanger kommune	Steinkjer kommune
Lierne kommune	Stjørdal kommune
Meråker kommune	Verdal kommune
Namdalseid kommune	Verran kommune

I tillegg kommer kontrollutvalgene Innherred samkommune og Midtre Namdal samkommune som også betjenes av selskapet.

Selskapet har 5 fast ansatte i 4,6 årsverk, med kontorsted i Steinkjer. Selskapet har i 2016 samlede tilskudd fra deltakerne inkludert samkommunene, på kr 4.282.000.

Kontrollutvalgsssekretariat Midt-Norge IKS (Konsek) er et interkommunalt selskap med følgende 15 deltakere:

Agdenes kommune	Midtre Gauldal kommune
Frøya kommune	Orkdal kommune
Hemne kommune	Selbu kommune
Hitra kommune	Skaun kommune
Klæbu kommune	Snillfjord kommune
Malvik kommune	Sør-Trøndelag fylkeskommune
Meldal kommune	Tydal kommune
Melhus kommune	

Selskapet har 4 fast ansatte i fulltidsstilling med kontorsted i Trondheim. Selskapet har i 2016 samlede tilskudd fra deltakerne på kr 4 726 000.

3. Organisering av selskapet

Selskapsform

Arbeidsgruppen har gjennomført en egen utredning av selskapsform som ligger i vedlegg til dette dokumentet. Av denne utredningen fremgår det at det i hovedsak er to selskapsformer som er aktuelle for et større interkommunalt samarbeid om kontrollutvalgsssekretariat der også fylkeskommunen skal delta:

- Interkommunalt selskap (IKS) etter lov om interkommunale selskaper.
- Samvirkeforetak (SA) etter lov om samvirkeforetak.

SA-modellens styrke er en større fleksibilitet. Den stiller ikke krav om en omfattende prosess for nye medlemmer, eller ved endringer som følge av kommune- og regionreform. SA-formen er også gunstig dersom det er ønskelig at innflytelse knyttes direkte til omsetningen i tjenestekjøp, eller hvis det er ønskelig å kunne gjøre endringer i samarbeidet gjennom flertallsbeslutninger og uten å kreve kommunestyrebehandling i den enkelte kommune.

IKS-formens styrke er at den er en organisasjonsform som er velkjent for kommunene. Den gir også den enkelte kommune rett til å motsette seg eventuelle vesentlige endringer av samarbeidet eller avvise nye kommuner som ønsker å tre inn i samarbeidet.

Ut over dette gir begge selskapsformer stort sett de samme mulighetene, litt avhengig av hvordan man innretter vedtekter og organisering. Det endelige valget av selskapsform må avhenge av hvilke av disse prioriteringene eierne setter høyest.

For detaljert gjennomgang av selskapsformene viser vi til vedlegget.

Vurdering:

Arbeidsgruppens flertall har konkludert med at den beste løsningen er å fortsette med et interkommunalt selskap organisert etter lov om interkommunale selskaper. Dette er en kjent organisasjonsform for kommunene, og den mest brukte for større

kontrollutvalgssekretariats- og revisjonsenheter. IKS som selskapsform er også svært velregulert og har sterk eierstyring som hovedprinsipp. Arbeidsgruppen anerkjenner at et interkommunalt selskap med et stort antall deltakere byr på noen praktiske utfordringer, men mener disse er overkommelige.

Ett mindretall på ett medlem av arbeidsgruppen anbefaler samvirkeforetak som organisasjonsform, begrunnet med at dette er en noe mer fleksibel organisasjonsform som gjør prosessen med å håndtere kommunesammenslåinger eller ta inn nye kommuner i samarbeidet betydelig enklere.

Av praktiske årsaker mener arbeidsgruppen det er mest hensiktsmessig å formelt videreføre ett av selskapene og overføre ansatte og oppgaver fra det ene selskapet til det andre. Deltakerne i det andre selskapet tas da inn som nye deltakere i det overtagende selskapet.

Arbeidsgruppen mener det er mest hensiktsmessig at Konsek er det selskapet som videreføres. Det er flere praktiske argumenter for dette, blant annet at selskapet i dag har et fungerende fullelektronisk arkiv. Ved overgang til et elektronisk sak- og arkivsystem vil Komsek uansett være nødt til å gjennomføre en avlevering av nåværende papirarkiv uavhengig av om selskapet videreføres eller ikke. Konsek vil, dersom selskapet består, kunne beholde sitt eksisterende elektroniske arkiv uten avlevering. Arbeidsgruppen antar at dette vil gi en besparelse for selskapene samlet sett. I tillegg har Konsek enkelte avtaler, deriblant eksisterende husleieavtale, som arbeidsgruppen mener det er hensiktsmessig å videreføre, men som kan medføre krav om reforhandling til mindre gunstige vilkår om de må overføres til et annet selskap.

Anbefaling:

- Kontrollutvalgssekretariat Midt-Norge IKS videreføres som Konsek Trøndelag IKS.
- Eksisterende ansatte og oppgaver i Komsek Trøndelag IKS overføres til Konsek som en virksomhetsoverdragelse.
- Nåværende deltakere i Komsek inviteres som deltakere i ny selskapsavtale for Konsek Trøndelag IKS.
- Komsek Trøndelag IKS avvikles.

Eierandeler og innflytelse:

IKS-lovens hovedregel er at alle deltakere har lik eierandel og innflytelse. Både Konsek og Komsek har i dag differensierte eierandeler og antall stemmer i representantskapet. I Konsek er eierandelene prosentvis basert på folketall ved opprettelsen av selskapet, med en skjønsmessig andel på 30 % til fylkeskommunen og stemmer i representantskapet helt proporsjonale med dette. I Komsek er kommunene delt inn i grupper etter størrelse med 1-5 eierandeler, mens fylkeskommunen har 10 andeler. I representantskapet har hver deltaker 1 medlem med 1 stemme, med 1 medlem ekstra for de som har 5 eierandeler eller mer. Innflytelsen i Komsek er med andre ord betydelig flatere fordelt.

Arbeidsgruppen foreslår en modell som er en mellomting mellom dagens modell for Konsek og Komsek. Arbeidsgruppen foreslår at det tas utgangspunkt i 100 eierandeler, der fylkeskommunen har 30 av disse og øvrige fordeles i 4 grupper etter størrelse. Hver eierandel utgjør én andel av kapitalinnskuddet i det nye selskapet og én stemme i representantskapet.

Innbyggertall	Eierandeler	Antall
0-4999	1	22
5000-9999	2	5
10000-14999	4	4
15000-19999	5	2
20000+	6	2
Fylkeskommunen	30	1

Som man kan se av oversikten er det store flertallet små og mellomstore kommuner. Med denne fordelingen vil de store kommunene få noe mer innflytelse enn i dagens Komsek, mens de mindre kommunene får betydelig større innflytelse enn i dagens Konsek. Det foreslås en stor eierandel til fylkeskommunen (samme eierandel som i Konsek i dag), med bakgrunn i at fylkeskommunen har gitt uttrykk for et ønske om å delta som en sterk regional aktør, og kan være en aktør med et helhetsblikk for hele fylket med en eierandel som forhindrer at verken de store kommunene, de små kommunene eller kommunene i noen av dagens fylkeskommuner får flertall alene.

Arbeidsgruppen foreslår å fastsette eierandelene i selskapsavtalen, uten noen bestemmelse om senere justering for endringer i folketall. Når kommunereformen trår i kraft fra 1.1.2020 vil det uansett være behov for en ny behandling av selskapsavtalen som også gir mulighet til å vurdere fordelingen av eierandeler på nytt.

Arbeidsgruppen foreslår at deltakerne har et ulikt antall stemmer i representantskapet, men at hver deltaker kun har ett medlem. Arbeidsgruppen anser det som prinsipielt riktig at hver eier taler med én stemme. I tillegg vil et representantskap med flere medlemmer fort bli uhensiktsmessig stort.

Anbefaling:

- 100 eierandeler fordeles på deltakerne. Fylkeskommunen gis 30 andeler, og de øvrige 70 fordeles på kommunene i grupper etter folketall.
- Hver deltaker har ett medlem i representantskapet med én (1) stemme per eierandel.
- Hver deltaker må skyte inn en andel av anbefalt innskuddskapital tilsvarende sine eierandeler.

4. Økonomi

Kapitalbehov og innskudd

Et interkommunalt selskap er et selskap med ubegrenset ansvar for eierne. Dette innebærer at deltakerne må dekke eventuelle forpliktelser dersom selskapet selv ikke er i stand til å dekke disse. Selskapet bør ha en egenkapital som er tilstrekkelig til å gi rimelig sikkerhet for at selskapet selv skal kunne dekke sine forpliktelser, og at deltakerne dermed ikke skal få senere tilleggskrav til å skyte inn midler.

Selskapets virksomhet kan ikke sies å være særlig risikofylt. Kostnadene er forutsigbare og preges av oppgaver som er stabile over tid. Inntektene består for det aller meste av honorarer fra deltakerne som selv styrer disse gjennom vedtak i representantskapet. De største risikofaktorene er endringer i pensjonsforpliktelser og eventuelt uttreden av deltakere. Arbeidsgruppen vurderer et hensiktsmessig nivå av

kapital til å være ca. 3 måneders drift i tillegg til avsetning for kjente pensjonsforpliktelser. Dette dekker lønnsforpliktelsen til de ansatte ved en eventuell umiddelbar avvikling av selskapet og utgjør dermed en rimelig grad av sikkerhet mot behov for ekstra innbetalinger selv ved større endringer i forutsetningene. Dette tilsier med dagens driftsnivå en samlet innskuddskapital på kr 2 500 000 i tillegg til avsetning til pensjonsforpliktelser.

Konsek har i dag en innskuddskapital på kr 500 000. Etter dekning av estimerte fremtidige pensjonsforpliktelser fra KLP gjenstår i tillegg fri oppspart egenkapital på kr 926 179. Komsek har i dag en innskuddskapital på kr 308 000. Tilsvarende fri oppspart egenkapital er på kr 1 020 620. Med bakgrunn i dette antar arbeidsgruppen at kapitalbehovet i det nye selskapet samlet ikke er større enn den egenkapitalen som i dag ligger i dagens selskaper. På grunn av at eierandelene endres vil imidlertid noen deltakere få utbetalt mer egenkapital enn de må skyte inn i det nye selskapet, mens noen deltakere vil være nødt til å skyte inn noe mer enn de får utbetalt.

Arbeidsgruppen legger opp til at kravet til utvikling i egenkapitalen skal reguleres i selskapsavtalen med formuleringen "*Selskapet skal opprettholde en egenkapital på et nivå som er hensiktsmessig for å ivareta selskapets drift.*" Dette innebærer at det etter innskytelse av kapital vil være opp til deltakerne gjennom representantskapet å vurdere hva som til enhver tid er et hensiktsmessig nivå på kapitalen. Dette bør blant annet sees i sammenheng med den økonomiske situasjonen til kommunene.

Arbeidsgruppen legger til grunn at kapitalen også i fremtiden bør dekke ca. 3 måneders drift pluss avsetning til fremtidige pensjonsforpliktelser. Dette innebærer at selskapet, gitt at det ikke skjer betydelige endringer i nivå på omsetningen, bør legge opp til et overskudd som dekker inflasjon på eksisterende kapital og pensjonsforpliktelsene.

Anbefaling:

- Det nye selskapet bør ha en innskuddskapital ca. tilsvarende 3 måneders drift, som fordeles på de 100 eierandelene.
- I tillegg bør selskapet ha avsetninger til å dekke beregnede fremtidige pensjonsforpliktelser.

Forslag til innskudd og anslag på merinnbetaling eller tilbakebetaling

Med de forutsetninger lagt ovenfor har arbeidsgruppen kommet fram til at innskutt kapital bør ligge på kr 25 000 per eierandel. Dette kommer i tillegg til overføring av midler til dekning av pensjonsforpliktelser ved overføring av ansatte. Hva den endelige summen med tilleggsinnskudd eller tilbakebetaling utgjør for den enkelte deltaker vil måtte bli gjenstand for noe nærmere justering senere bl.a. på bakgrunn av kostnader som påløper ved avvikling av Komsek og nøyaktig pensjonsberegning.

Følgende er arbeidsgruppens beste anslag basert på den informasjon som nå er tilgjengelig:

Deltaker	Folketall	Andeler	Innskudd	Dagens innsk.	Opptjent EK	Avvik innskudd
Trøndelag fylkeskommune		30	750 000	190 000	428 521	-131 479
Stjørdal kommune	23 308	6	150 000	20 000	66 238	-63 762
Steinkjer kommune	21 781	6	150 000	20 000	66 238	-63 762
Levanger kommune	19 610	5	125 000	20 000	66 238	-38 762
Melhus kommune	16 096	5	125 000	62 000	68 691	5 691
Verdal kommune	14 885	4	100 000	20 000	66 238	-13 762
Malvik kommune	13 738	4	100 000	53 000	64 493	17 493
Namsos kommune	13 010	4	100 000	20 000	66 238	-13 762
Orkdal kommune	11 779	4	100 000	47 000	66 019	13 019
Skaun kommune	7 755	2	50 000	27 000	44 840	21 840
Inderøy kommune	6 769	2	50 000	16 000	52 970	18 970
Midtre Gauldal kommune	6 298	2	50 000	27 000	39 879	16 879
Klæbu kommune	6 067	2	50 000	24 000	44 840	18 840
Nærøy kommune	5 126	2	50 000	16 000	52 970	18 970
Frøya kommune	4 799	1	25 000	19 000	51 518	45 518
Hitra kommune	4 622	1	25 000	18 000	47 702	40 702
Hemne kommune	4 260	1	25 000	20 000	44 840	39 840
Selbu kommune	4 132	1	25 000	18 000	42 741	35 741
Meldal kommune	3 954	1	25 000	18 000	44 840	37 840
Overhalla kommune	3 825	1	25 000	12 000	39 804	26 804
Frosta kommune	2 631	1	25 000	12 000	39 804	26 804
Verran kommune	2 527	1	25 000	12 000	39 804	26 804
Meråker kommune	2 523	1	25 000	12 000	39 804	26 804
Grong kommune	2 466	1	25 000	12 000	39 804	26 804
Snåsa kommune	2 139	1	25 000	12 000	39 804	26 804
Agdenes kommune	1 733	1	25 000	8 000	23 278	6 278
Namdalseid kommune	1 622	1	25 000	8 000	26 536	9 536
Lierne kommune	1 375	1	25 000	8 000	26 536	9 536
Høylandet kommune	1 250	1	25 000	8 000	26 536	9 536
Flatanger kommune	1 103	1	25 000	8 000	26 536	9 536
Snillfjord kommune	978	1	25 000	5 000	23 278	3 278
Namsskogan kommune	867	1	25 000	8 000	26 536	9 536
Tydal kommune	851	1	25 000	4 000	23 278	2 278
Fosnes kommune	633	1	25 000	8 000	26 536	9 536
Leka kommune	562	1	25 000	8 000	26 536	9 536
Røyrvik kommune	469	1	25 000	8 000	26 536	9 536
Sum		100	2 500 000	808 000	1 947 003	255 003

Denne tabellen viser at de fleste kommuner etter arbeidsgruppens anslag vil ha noe kapital til gode, mens noen av de større deltakerne, som får større andel av eierskapet, kan komme til å måtte skyte inn noe ekstra kapital.

Stordriftsfordeler og -ulemper

Ved sammenslåing av to selskaper til ett større selskap følger det naturlig noen besparelser i form av at det er enkelte ting man bare trenger én av og at det blir flere å fordele felleskostnader på. Med flere ansatte og opprettholdelse av to kontorer vil selskapet imidlertid også pådra seg noen stordriftsulemper i form av større behov for samordning og mer reising mellom de to kontorene. I tillegg mener arbeidsgruppen det er behov for å sette av noe ressurser til integrering av arbeidsmiljø, rutiner og systemer i oppstartsfasen for et sammenslått selskap.

Etter arbeidsgruppens vurdering er potensialet for rasjonaliseringsgevinster som følge av en sammenslåing begrenset. Dette avgrenser seg til reduserte kostnader til ett sett av styringsorganer, og noen besparelser administrative kostnader. Dette er relativt små kostnader som arbeidsgruppen antas minst vil balanseres ut av merkostnader ved å bli et større selskap spredd på to kontorer. Samlet sett mener arbeidsgruppen det derfor ikke er realistisk å forvente betydelig rasjonalisering som følge av sammenslåingen, og at eventuelle reduksjoner i tilskudd måtte medføre redusert omfang av tjenester eller kutt i andre tiltak som er med på å opprettholde høy kompetanse og kvalitet på tjenestene.

Ut over økonomiske rasjonaliseringsgevinster bør imidlertid deltakerne kunne forvente en styrking av kvaliteten av tjenestene som følge av større robusthet og mulighet til fleksibilitet, større mulighet til utvikling av felles rutiner og systemer og mulighet til å opprettholde en større bredde i kompetanse som kan utnyttes på tvers.

Anbefaling:

- Det bør settes av noe ekstra ressurser til integrering og samordning i en overgangsperiode.
- Det kan ikke forventes betydelige rasjonaliseringsgevinster, men det bør forventes stordriftsfordeler i form av styrket kvalitet.

Lønnskostnader

Lønnsnivået i Konsek er generelt høyere enn nivået i Komsek. Dette gjenspeiler til en viss grad et høyere lønnsnivå i Trondheim enn på Steinkjer. Gitt at arbeidsoppgavene for alle stillinger er relativt like mener arbeidsgruppen vi må anta at det på sikt må påregnes en utjevning av interne lønnsforskjeller.

For at selskapet skal kunne beholde og rekruttere kompetent arbeidskraft i Trondheim mener arbeidsgruppen det er viktig at en slik utjevning ikke går på bekostning av en lønnsutvikling for alle ansatte på nivå med det arbeidsmarkedet man konkurrerer i. Dette medfører at vi må forvente en økning i lønnskostnadene selv med dagens stillinger, knyttet til en heving av lønnsnivået hos arbeidstakere i dagens Komsek. Arbeidsgruppen legger til grunn at det er fylkeskommunen og kommunene i Nord-Trøndelag som må dekke kostnaden ved utjevning av lønnsnivået gjennom en økning i honorar per time som harmoneres slik at denne blir lik for alle kommuner.

Arbeidsgruppen har ikke tatt stilling til konkrete mål for lønnsutviklingen, etter som dette må håndteres i lønnsforhandlinger i det nye selskapet.

Sammenligner vi antall oppdrag og årsverk i selskapene er det også tydelig at Konsek har større ressurser i form av arbeidstimer til hver kommune. Noe av forskjellen kan forklares ved at Konsek gjennomfører overordnet analyse og har

større ansvar for hele bestillingsprosessen for forvaltningsrevisjon og selskapskontroll for sine kommuner, noe som gjennomføres av revisjonen i Nord-Trøndelag. Konsek har også lønn og regnskap internt i selskapet, mens denne tjenesten kjøpes eksternt i Komsek. Vi har også inntrykk av at det er satt av noe mer tid i Konsek til opplæring, faglig oppdatering og videreutdanning. Vi har likevel inntrykk av at Konsek har mer ressurser tilgjengelig for det enkelte kontrollutvalg.

Arbeidsgruppen er av den oppfatning at den merinnsatsen i timeressurser som er avsatt i Konsek er et gode for kontrollutvalgene som gir en styrket tjeneste. Dersom kommunene er villige til å prioritere det må vi derfor anta at ressursinnsatsen over tid må øke noe.

Fylkessammenslåing og forestående kommunesammenslåinger vil føre til en reduksjon i antallet kontrollutvalg som følgelig vil redusere det samlede behovet for stillinger noe. Ved sammenheng mellom honorar og reelt ressursforbruk bør dette i liten grad påvirke innsatsen overfor andre kontrollutvalg. Reduksjon i antall oppdrag vil imidlertid medføre noe færre å fordele forbruket av tid til fellesoppgaver på. Det vil være behov for en helhetlig gjennomgang av behovet for stillinger ved implementering av kommunereformen fra 1.1.2020.

Anbefaling:

- Det må forventes en utjevning av lønnsforskjeller som øker det samlede nivået over tid.
- Utjevning av lønnsnivået må ikke gå på bekostning av en konkurransedyktig lønnsutvikling for alle ansatte.
- Utgangspunktet for sammenslåingen må være levering av tjenester til kommunene på dagens nivå, men det må forventes en økning i gjennomsnittlig behov som øker det samlede kostnadsnivået på sikt.

Pensjon og pensjonsforpliktelser

Begge dagens selskaper har offentlig tjenstepensjon gjennom KLP, og har gjennom dette forpliktelser til fremtidige pensjonsutbetalinger. Dette er teknisk relativt komplisert, men ut fra de beregninger arbeidsgruppen har mottatt fra KLP utgjør den beregnede fremtidige udekkede pensjonsforpliktelsene for Komsek kr 2 147 837 pr. 31.12.2016, og for dagens Konsek kr 1 744 000. I det nye selskapet vil pensjonsforpliktelsene for begge dagens selskaper videreføres. Arbeidsgruppen mener det er et viktig prinsipp at ingen av deltakerne skal risikere å måtte hefte for pensjonsforpliktelser som har oppstått gjennom aktivitet de ikke var deltaker i. Derfor er det viktig at det nye selskapet har avsetninger for å dekke alle disse forpliktelsene. Arbeidsgruppen foreslår derfor at dagens to selskaper skal sørge for å ha satt av tilstrekkelige midler til å dekke beregnede fremtidige pensjonsforpliktelser i tillegg til den nødvendige innskuddskapitalen. Denne avsetningen for Komsek overføres til Konsek ved overføring av ansettelsesforholdene.

Arbeidsgruppen mener gode offentlige pensjonsordninger er en viktig del av det som gjør offentlige stillinger konkurransedyktige i arbeidsmarkedet. Arbeidsgruppen anser virksomheten i kontrollutvalgssekretariatene til å være en naturlig del av offentlig sektor, og at det er naturlig at selskapet fortsatt skal ha en pensjonsordning som minst er på nivå med pensjonsordningene i kommunal sektor.

Anbefaling:

- Hvert av dagens selskaper setter av tilstrekkelige midler til å dekke beregnede fremtidige pensjonsforpliktelser. Disse avsetningene følger overføring av de ansatte og kommer i tillegg til innskuddskapitalen i det nye selskapet.
- Det nye selskapet viderefører offentlig tjenstepensjon og forplikter seg til fremtidig pensjonsordning minst på nivå med kommunene.

Fordeling av bidrag/honorar

Med et noe ulikt utgangspunkt i tjenester og ressursinnsats blir det viktig for det nye selskapet å kunne vise at det er sammenheng mellom det den enkelte deltaker betaler og de tjenester man får igjen.

Arbeidsgruppen mener derfor det må legges til grunn for det nye selskapet at det skal føres timeregnskap for leveranser til den enkelte kommune som rapporteres til representantskapet og at honorar til selskapet må tilpasses til det faktiske forbruket av timer. Vi mener det er mest gunstig å utjevne forskjeller i ressursbruk over tid. Dette kan for eksempel gjøres gjennom budsjettering av avsatt tid basert på mer- eller mindreforbruk i forhold til budsjett de siste tre år.

Arbeidsgruppen foreslår å ta utgangspunkt i det systemet Konsek i dag bruker for timeregistrering, der tidsforbruk direkte sporbart til en enkelt deltaker fordeles på denne, der tid registrert som fellesarbeid for kontrollutvalgene fordeles på deltakerne etter andel av samlet forbruk, mens reisetid fordeles likt på alle deltakere. Lik fordeling av reisetid er viktig for å sikre at plasseringen av kontorstedene ikke påfører noen ekstrakostnader. Tid brukt til annet enn kontrollutvalgsarbeid regnes ikke med i den tiden som fordeles på deltakerne, men kommer i tillegg. Timesatsen per budsjettert time tar høyde for denne.

Dette gir bedre forutsigbarhet både for deltakerne og selskapet og fører til at det enkelte kontrollutvalg ikke er avhengig av å la økonomien styre behandlingen av enkeltsaker før summen av disse fører til en reell heving av ressursinnsatsen over tid. Det gir også kontrollutvalg og kommunestyre og fylkesting mulighet til å påvirke gjennom tiltak for å redusere aktiviteten eller øke honoraret.

Det er også viktig at deltakerne er omforent om fordelingen av arbeidsoppgaver, ressurser og betaling fra kommunene. Arbeidsgruppen legger derfor opp til å vedtektsfeste at leveranser skal spesifiseres i leveranseavtaler mellom selskapet og deltakerne som godkjennes av representantskapet og legges til grunn for fakturering.

Det må bli opp til representantskapet i det nye selskapet å ta stilling til den konkrete fordelingen av honorar/bidrag, men arbeidsgruppen anbefaler at det legges til grunn at honoraret skal justeres slik at det er tilpasset det reelle ressursforbruket innen 2020.

Anbefaling:

- Honorar fra den enkelte kommune fastsettes på forhånd gjennom budsjettet for det enkelte år.
- Honoraret justeres etter reelt forbruk av ressurser over tid.
- Tilpasning til reelt forbruk påbegynnes fra 1.1.2018 med en forutsetning om at det skal være fullt implementert innen 1.1.2020.

Økonomiske konsekvenser av fylkessammenslåing

Sør-Trøndelag fylkeskommunes bidrag til Konsek er i dag 31,9 % av det samlede honoraret, noe som tilsvarer ca. 1,3 årsverk. Nord-Trøndelag fylkeskommunes tilskudd til Komsek tilsvarer 20,7 % av det samlede tilskuddet fra deltakerne, noe som utgjør ca. 1 årsverk. Begge fylkeskommuner har i dag satt av betydelig mer enn det nødvendige minimum av ressurser til kontrollutvalget, både ut fra et ønske om å gi kontrollutvalget gode arbeidsforhold og å bidra til å ta en andel av felleskostnader for selskapet som kommer alle kommunene i de respektive fylkene til gode.

Vi forutsetter at Trøndelag fylkeskommune fortsatt har et ønske om å gi kontrollutvalget gode arbeidsvilkår og å ta et visst regionalt ansvar. Videre vil et større nedslagsfelt gi noe økning i ressursbehovet. En sammenslåing bør likevel medføre et betydelig redusert samlet ressursbehov.

Et redusert omfang av tjenester til fylkeskommunen vil imidlertid redusere det samlede omfanget felleskostnader fordeles på, slik at det ikke er et fullstendig 1:1-forhold mellom redusert omfang av tjenester til fylkeskommunen og besparelse i stillinger.

Arbeidsgruppen har tatt utgangspunkt i et redusert behov for tjenester til fylkeskommunen på ca. 1/3 som følge av sammenslåingen, og at dette i stillingsressurser vil medføre en reduksjon i det samlede behovet på ca. 0,7 årsverk. Det er betydelig usikkerhet om det fremtidige ressursbehovet for fylkeskommunen og øvrige kommuner. Det kan også bli noe økt arbeidsmengde i forbindelse med sammenslåing av fylkeskommunene og sekretariatsselskapene. Av hensyn til de ansatte er det vanskelig å redusere antall stillinger med mindre enn én hel stilling. Arbeidsgruppen foreslår derfor at fylkeskommunens bidrag reduseres med virkning først fra 1.1.2020, slik at den samlede bemanningen kan sees i sammenheng med endrede behov på grunn av kommunereformen.

Anbefaling:

- Fylkessammenslåing vil på sikt antagelig medføre redusert behov for tjenester på mellom en halv og en hel stilling.
- Fylkeskommunens økonomiske bidrag foreslås opprettholdt på nivå med samlet bidrag i 2017 frem til 1.1.2020 slik at bemanningen kan gis en helhetsvurdering ved innføring av kommunereformen.

Regneeksempel fremtidig honorar

På side 17 følger en oversikt over honorarene til den enkelte kommune ut fra en tenkt fremtidsutvikling. Arbeidsgruppen presiserer at disse tallene er basert på anslag som det hefter stor usikkerhet ved inntil vi har erfaringstall på reelt timeforbruk i Komsek. Det er også viktig å presisere at det er en del variasjon mellom timeforbruket i Konsek-kommuner av tilsvarende størrelse på grunn av forskjeller i aktivitetsnivå og prioritering fra kontrollutvalgene og kommunestyrene.

Honoraret tar utgangspunkt i en pris per budsjettert time som tilsvarer gjennomsnittet av dagens honorar per budsjettert time for alle Konsek-kommuner. Som budsjetterte timer regnes alle timer konkret arbeid for kontrollutvalgene, men ikke tid til internmøter, administrasjon, styre/repskap, samarbeid med andre, kurs og annen opplæring.

Timeforbruket for Konsek-kommunene er basert på det budsjetterte forbruket i 2017, som følger av erfaring med reelt forbruk. Timeforbruket for Komsek-kommunene er basert på en fremskrivning av de estimatene som lå til grunn ved utredningen i 2004 før stiftelsen av selskapet. Disse estimatene er nedjustert basert på reduksjon i stillinger etter overføring av oppgaver fra Komsek til Komrev samt det som sammenlignet med Konsek ser ut som et noe optimistisk anslag på andelen timer som går direkte til kontrollutvalgsarbeid.

Beregningen tar høyde for en reduksjon i timer til fylkeskommunen kontra de to fylkeskommunene i dag, men ikke for eventuelle endringer som følge av kommunereformen.

Som det fremgår av tabellen vil det være behov for noe økning i honorarene til Komsek-kommunene, med noe ulik virkning for kommuner av ulik størrelse. Økningen fra 2017-2020 kan forklares med blant annet:

- Utjevning av lavere lønnsnivå i Komsek.
- Antatt noe mer avsatt tid til faglig oppdatering m.m

De beregnede honorarene viser også endringer for Konsek-kommunene, der særlig de mindre kommunene vil øke noe sammenlignet med dagens nivå. Dette skyldes at det heller ikke i Konsek i dag er likt gjennomsnittlig honorar per leverte time, på grunn av historiske forskjeller i skjønsmessig fastsatte honorarer. Denne viser seg å være noe skjevfordelt i favør de mindre kommunene. Arbeidsgruppen anser det som naturlig at slike skjevheter korrigeres ved en sammenslåing av selskapene.

I estimatet for 2020 er det ikke tatt høyde for endringer i timeforbruk som følge av økt leveranse av tjenester.

I estimatet markert 2020+ (et tenkt tidspunkt etter 2020), viser vi konsekvensen av en økning i budsjettert tid til dagens Komsek-kommuner slik at disse kommer opp på et forbruk tilsvarende Konsek-kommuner av sammenlignbar størrelse.

Arbeidsgruppen antar at en stor del av forskjellen i timeforbruk skyldes:

- Overtakelse av overordnede analyser for Komsek-kommunene.
- Styrking av kontrollutvalgets og sekretariatets rolle i bestillingsprosessene for forvaltningsrevisjon og selskapskontroll.

Dette er oppgaver som for Komsek-kommunene flyttes fra revisjonen til sekretariatet, og dersom dette gjennomføres må vi anta at dette medfører en reduksjon i utgiftene til revisjonen. I tillegg er det stor mulighet for kommunestyre

og kontrollutvalg selv å påvirke det reelle forbruket. Det er ikke gitt at alle ønsker en slik aktivitetsøkning.

Tallene for fylkeskommunen baserer seg på at fylkeskommunens bidrag fryses frem til 1.1.2020 og at det samlede timeforbruket vil reduseres med ca. 1/3.

Konsekvensen av dette tenkte eksempelet er at reduksjonen i ressurser til fylkeskommunen som følge av fylkessammenslåingen omtrent tilsvarer den tenkte økningen i ressurser til dagens Komsek-kommuner. Samtidig må vi anta en reduksjon i etterspørselen som konsekvens av kommunereformen fra 2020 som antagelig minst balanserer ut denne økningen.

Hvordan den reelle endringen vil bli avhenger både av hvordan deltakerne prioriterer gjennom representantskapet i det nye selskapet og hvilke ressurser kontrollutvalgene gjennom sin aktivitet etterspør.

Forklaring til tabell på neste side:

Budsj. timer 2017	Budsjettet levering av timer i Konsek 2017. Basert på siste års faktiske timeforbruk.
Anslag timer 2017	Anslag på timeforbruk til Komsek-deltakere basert på justering av opprinnelig anslag ved stiftelse av selskapet.
Honorar 2017	Faktisk honorar/tilskudd i 2017 for begge selskaper.
Honorar 2020	Anslag på honorar i 2020 basert på innføring av lik timepris for alle deltagere dersom denne prisen blir lik gjennomsnittlig pris i Konsek i dag. Tar høyde for økning i kostnadsnivå bl.a. på grunn av lønnsutjevning og mer tid til faglig oppdatering o.l.
Endring 2020	Endring i honorar fra 2017-tall til 2020-tall.
Timer 2020+	Nytt timetall for hver kommune dersom alle Komsek-kommuner bruker like mange timer sekretariatstjenester som Konsek-kommuner av tilsvarende størrelse i dag. Dette tar høyde for utvidelse av oppgaver i sekretariatet bl.a. knyttet til overordnet analyse og bestillingsprosess. Etter som disse oppgavene for Komsek-kommunene i dag ivaretas av Komrev må det antas at dette vil medføre en reduksjon i revisjonshonorar.
Honorar 2020+	En eventuell slik økning vil tidligst ha full effekt fra 2020. Hvorvidt dette oppstår avhenger også i stor grad av prioriteringer i kontrollutvalgene og i representantskapet. Beregnet honorar basert på anslått timeforbruk 2020+
Endring 2020+	Økning i honorar fra 2020-anslaget dersom timeforbruket øker slik skissert ovenfor.

Tabell: Regneeksempel på mulige fremtidige honorarer.

Se forklaring til tabell på forrige side.

Deltaker	Budsj Timer 2017	Anslag Timer 2017	Honorar 2017	Honorar 2020	Endring 2020	Timer 2020+	Honorar 2020+	Endring' 2020+
Trøndelag fylkeskommune	1 379	1 013	2 451 000	2 451 000	0	1 600	1 688 348	-762 652
Stjørdal kommune		264	235 000	278 241	43 241	338	356 663	78 423
Steinkjer kommune		264	235 000	278 241	43 241	338	356 663	78 423
Levanger kommune		264	235 000	278 241	43 241	338	356 663	78 423
Melhus kommune	338		360 000	356 663	-3 337	338	356 663	0
Verdal kommune		264	235 000	278 241	43 241	323	340 835	62 595
Malvik kommune	319		338 000	336 614	-1 386	319	336 614	0
Namsos kommune		264	235 000	278 241	43 241	323	340 835	62 595
Orkdal kommune	327		346 000	345 056	-944	327	345 056	0
Skaun kommune	229		235 000	241 645	6 645	229	241 645	0
Inderøy kommune		218	195 000	230 150	35 150	233	246 077	15 927
Midtre Gauldal kommune	205		209 000	216 320	7 320	205	216 320	0
Klæbu kommune	229		235 000	241 645	6 645	229	241 645	0
Nærøy kommune		218	195 000	230 150	35 150	233	246 077	15 927
Frøya kommune	260		270 000	274 357	4 357	260	274 357	0
Hitra kommune	243		250 000	256 418	6 418	243	256 418	0
Hemne kommune	229		235 000	241 645	6 645	229	241 645	0
Selbu kommune	220		224 000	232 148	8 148	220	232 148	0
Meldal kommune	229		235 000	241 645	6 645	229	241 645	0
Overhalla kommune		176	157 000	185 494	28 494	226	238 479	52 985
Frosta kommune		176	157 000	185 494	28 494	226	238 479	52 985
Verran kommune		176	157 000	185 494	28 494	226	238 479	52 985
Meråker kommune		176	157 000	185 494	28 494	226	238 479	52 985
Grong kommune		176	157 000	185 494	28 494	226	238 479	52 985
Snåsa kommune		176	157 000	185 494	28 494	226	238 479	52 985
Agdenes kommune	131		122 000	138 233	16 233	131	138 233	0
Namdalseid kommune		130	117 000	137 403	20 403	131	138 233	831
Lierne kommune		130	117 000	137 403	20 403	131	138 233	831
Høylandet kommune		130	117 000	137 403	20 403	131	138 233	831
Flatanger kommune		130	117 000	137 403	20 403	131	138 233	831
Snillfjord kommune	131		122 000	138 233	16 233	131	138 233	0
Namsskogan kommune		130	117 000	137 403	20 403	131	138 233	831
Tydal kommune	131		122 000	138 233	16 233	131	138 233	0
Fosnes kommune		130	117 000	137 403	20 403	131	138 233	831
Leka kommune		130	117 000	137 403	20 403	131	138 233	831
Røyrvik kommune		130	117 000	137 403	20 403	131	138 233	831
Sum	4 600	3 851	9 197 000	9 913 542	716 542	9 351	9 867 760	-45 782

5. Ansatte og deres rettigheter

Sammenslåing etter de prinsippene som er skissert her er å betrakte som en virksomhetsoverdragelse. Dette innebærer at alle ansatte har rett til å få videreført alle lønns- og arbeidsvilkår som følger av skriftlige og muntlige avtaler. Arbeidsgiver kan ikke ensidig regulere en arbeidstakers arbeidsområde på en slik måte at grunnpreget på stillingen blir vesentlig annen enn det arbeidsavtalen i direkte eller indirekte form sier. Man må i slike tilfeller bruke en endringsoppsigelse.

Arbeidsgruppen mener det bør fastslås at ingen skal sies opp som følge av sammenslåingen av selskapene. Eventuelle nedbemanninger på grunn av sammenslåing av fylkeskommunene må sees i sammenheng med utvikling i ressursbehov til øvrige kommuner og kommunereformen. Dette innebærer at eventuell nedbemanning tidligst gjennomføres 1.1.2020.

Slik arbeidsgruppen ser det er den eneste funksjonen det vil være behov for færre av er daglig leder. Nytt selskap trenger bare én daglig leder, men begge daglige leder har i dag kontrollutvalgssekretærfunksjonen som hoveddelen av sin stilling, som vil videreføres. Det blir opp til det nye styret å ansette daglig leder, men dersom én eller begge av de eksisterende lederne ønsker å beholde stilling som daglig leder vil vedkommende ha fortrinnsrett til denne.

Begge selskaper er i dag medlemmer av KS bedrift og er tilknyttet tariffavtale gjennom dette. Arbeidsgruppen foreslår at det nedfelles i selskapsavtalen at det nye selskapet skal fortsette å være medlem av en arbeidsgiverorganisasjon med tariffavtale.

Som tidligere omtalt anbefaler arbeidsgruppen å nedfelle et krav om å videreføre pensjonsordninger på nivå med kommunal sektor i selskapsavtalen.

Anbefalinger:

- Sammenslåingen er å anse som en virksomhetsoverdragelse.
- Ingen skal sies opp som følge av sammenslåingen av selskapene.
- Eventuelle nedbemanninger som følge av endret fylkes- og kommunestruktur gjøres ikke før 1.1.2020 slik at disse kan sees i sammenheng med endringer i behov hos deltakerkommunene og kommunereformen.
- Det nye selskapet skal være medlem av en arbeidsgiverorganisasjon med tariffavtale.
- Selskapet skal videreføre pensjonsordninger på nivå med kommunal sektor.

6. Gjennomføring av sammenslåingen og overgangsordninger

Beslutningsprosess

Dette forslaget legges nå frem for styrene i Komsek og Konsek. Disse fremmer forslag til sine respektive representantskap om sammenslåing. Dersom representantskapene godkjenner dette, sendes forslag til selskapsavtale for ny Konsek Trøndelag IKS ut til behandling i kommunestyre og fylkesting/fellesnemnd.

Arbeidsgruppen legger opp til at kommunestyre og fylkesting/fellesnemnd i tillegg til å vedta ny selskapsavtale samtidig velger nye medlemmer til representantskapet, og at dette trer sammen i august 2017 for å konstituere seg og velge nytt styre. Det vil

være behov for en valgkomité allerede på dette tidspunktet. For at denne skal kunne forberede arbeidet foreslår arbeidsgruppen at representantskapet i Konsek og Komsek foreslår to medlemmer hver til den nye valgkomiteen som kan forberede sin innstilling før de blir formelt valgt på det konstituerende møtet i det nye representantskapet.

Samtidig med vedtak av ny selskapsavtale må deltakerne i Komsek fatte vedtak om avvikling av selskapet. Dette vedtaket må deretter godkjennes av departementet før det trer i kraft. Et avviklingsstyre vil få ansvar for å gjennomføre avviklingen av selskapet.

Innskudd

Arbeidsgruppen foreslår at avsetninger tilsvarende beregnet fremtidig pensjonsforpliktelse overføres direkte fra Komsek til Konsek ved overføring av ansattforhold.

Den enkelte deltaker i det nye selskapet må skyte inn kapital i selskapet slik skissert i kapittelet «Kapitalbehov og innskudd» fra side 8. Arbeidsgruppen foreslår at det gjøres en utbetaling av kapital fra dagens selskap slik at de deltakerne som har overskytende kapital i selskapet i dag refunderes denne.

Dagens deltakere i Komsek, vil måtte skyte inn ny innskuddskapital når de trer inn i selskapet. Disse vil få utbetalt sin andel av kapitalen i Komsek når dette selskapet er ferdig avviklet. Som vi har vist til tidligere er vårt anslag at de fleste deltakerne vil få mer tilbakebetalt enn de skyter inn i det nye selskapet, men tilbakebetalingen vil nødvendigvis komme noe senere i tid.

Endringer i honorarer

Som skissert tidligere antar arbeidsgruppen at sammenslåingen vil føre til noe økning i honorarene for de fleste kommunene. Det er representantskapet i det nye selskapet som må fastsette dette gjennom leveranseavtaler og budsjett. Arbeidsgruppen legger opp til at honorarene skal baseres på reelt timeforbruk, noe det nye selskapet vil bygge opp erfaringstall på etter hvert. Arbeidsgruppen foreslår at tilpasning til en lik timesats for alle deltakere fases inn i perioden 2018-2020, og justeres for reelt tidsforbruk underveis.

Som tidligere omtalt foreslår arbeidsgruppen at fylkeskommunenes tilskudd holdes på nivå med 2017 til og med 2019, slik at det samlede honoraret er tilpasset reelt forbruk for alle deltakere fra og med 1.1.2020.

Tidsplan

Arbeidsgruppen har lagt opp til følgende tidsplan for sammenslåingen:

- Januar 2017: Arbeidsgruppens forslag forelegges styrene.
- Primo februar 2017: Styrene avgir innstilling til representantskapene.
- Ultimo februar 2017: Representantskapene behandler forslag fra styrene og sender forslag til behandling i kommunestyre/fylkesting.
- Innen juni 2017: Ferdigbehandling i kommunestyre/fylkesting.
- August 2017: Nytt representantskap trer sammen.

Anbefalinger

- Sammenslåing gjennomføres i tråd med tidsplan skissert over. Vedtak av ny selskapsavtale ferdig innen utgangen av juni 2017.
- Representanter til nytt representantskap velges samtidig med vedtak av selskapsavtale.
- Hvert av representantskapene i Konsek og Komsek foreslår to medlemmer til valgkomité for nytt selskap.
- Komsek kjører prosess med avvikling av eksisterende selskap parallelt.

7. Kommentarer og begrunnelse til forslag til selskapsavtale

Forslaget til selskapsavtale tar utgangspunkt i selskapsavtalene for dagens Komsek og Konsek, som er relativt like, basert på samme mal.

Det er en omfattende prosess å endre sentrale punkter i selskapsavtalen for et interkommunalt selskap og arbeidsgruppen har derfor hatt som hovedprinsipp at avtalen kun skal inneholde det som er lovpålagt, i tillegg til prinsipper som anses som særlig viktige for selskapet og ikke skal kunne endres uten enighet mellom eierne. Arbeidsgruppen har også i størst mulig grad unngått å gjenta bestemmelser der det er regulert uten valgfrihet i IKS-loven, for å unngå å måtte endre avtalen dersom det skjer endringer i loven.

Kommentar til § 1 Selskapet

Navn må være regulert i selskapsavtalen, jf. IKSl. §4 nr.1

Deltakere må opplistes i selskapsavtalen, jf. IKSl. §4 nr. 2

Kommentar til § 2 Formål

Formål må være definert i selskapsavtalen, jf. IKSl. §4 nr. 3

Arbeidsgruppen legger med denne formuleringen av formål opp til at selskapet ikke skal ha anledning til generelt salg av tjenester til andre enn deltakerne dersom dette ikke er en del av tjenesten som leveres til kontrollutvalgene. Dette betyr at selskapet ikke har til hensikt å konkurrere om anbud på levering av sekretariatstjenester til andre kommuner.

Slik arbeidsgruppen ser det er det kun aktuelt å tre inn som midlertidig leverandør av tjenester til andre kommuner dersom dette er en midlertidig ordning med hensikt at disse skal tre inn som deltakere.

Å begrense dette i vedtektene er også med på å sikre at selskapet oppfyller kriteriene til utvidet egenregi slik at deltakerne ikke kan bli forpliktet til å sette tjenesten ut på anbud.

Kommentar til § 3 Hovedkontor

Arbeidsgruppen foreslår som prinsipp at selskapet skal ha likeverdige kontor i Steinkjer og på Trondheim. Dette innebærer at det må være et tilstrekkelig antall ansatte på begge steder til å kunne utgjøre et fullstendig fagmiljø, og at funksjonen som daglig leder ikke skal være bundet til ett av kontorene.

Hovedkontor(kommune) må være definert i selskapsavtalen, jf. IKSl. §4 nr. 3. Med formuleringen om to likeverdige kontor mener arbeidsgruppen at hva som er det definerte hovedkontoret først og fremst har symbolsk betydning.

I avtaleforslaget er Steinkjer foreslått basert på innspill fra styrene.

Kommentar til § 4 Eierandeler og innskuddsplikt

Eierandeler må være definert i selskapsavtalen jf. IKSI. § 4 nr. 6. Prinsippet for fordeling av disse er nærmere omtalt i eget kapittel fra side 7.

Arbeidsgruppen foreslår videre en formulering om at selskapet skal opprettholde en egenkapital på et nivå som er hensiktsmessig for å ivareta selskapets drift. Ved inngåelsen av denne avtalen er arbeidsgruppen av den oppfatning at dette tilsvarer ca. 3 måneders drift i tillegg til kjente fremtidige pensjonsforpliktelser. Vi mener deltakerne, ved representantskapet selv bør ha muligheten til å vurdere hva som er et hensiktsmessig nivå av egenkapital fremover. Selskapet bør ikke ha som mål å bygge opp en større egenkapital enn det som er nødvendig for å gi deltakerne en rimelig sikkerhet mot å måtte skyte inn ytterligere kapital ved en eventuell oppløsning av selskapet.

Kommentar til § 5 Andre forpliktelser til selskapet

Plikt til å foreta andre ytelser til selskapet må være definert i selskapsavtalen, jf. IKSI. § 6 nr.

Utgangspunktet for opprettelsen av selskapene er en gjensidig forpliktelse mellom kommunene til å kjøpe sekretariatstjenester til sine kontrollutvalg gjennom samarbeidet. Arbeidsgruppen foreslår at denne forpliktelsen skal defineres i egen leveranseavtale som inngås mellom deltakerne og selskapet, og godkjennes av alle deltakerne i fellesskap gjennom representantskapet. Representantskapet må selv ta stilling til hva disse avtalene skal inneholde og hvorvidt de skal være likelydende for alle deltakere. Arbeidsgruppen finner det ikke hensiktsmessig å spesifisere dette for langt i selskapsavtalen.

Kommentar til § 6 Representantskapet

Stemmer i representantskapet må være definert i selskapsavtalen jf. IKSI. § 4 nr. 8.

Lovens hovedregel er 1 stemme per representant, men den åpner for at dette kan avvikes i selskapsavtalen, jf. IKSI. § 9 1. ledd, 1. punktum. Begrunnelsen for arbeidsgruppens forslag fremgår av eget kapittel fra side 7. Arbeidsgruppen anser det som den eneste praktisk mulige løsningen at alle kommuner har én representant, som er lovens minimum, men at det er rimelig at stemmetall differensieres.

At representantskapet velger leder og nestleder er lovens hovedregel. Dette kan eventuelt fravikes i selskapsavtalen, jf. IKSI. § 6 1. ledd 5. punktum.

Valgperiode: Lovens hovedregel er, jf. IKSI. § 6 4. ledd, "velges for fire år", men kan fravikes i selskapsavtalen. Dette er et avvik, som gir like lang valgperiode, men definerer valgtidspunkt. Dette samsvarer med vanlig praksis i kommunene, men er ikke til hindre for at man kan bytte ut sin representant i løpet av valgperioden.

Kommentar til § 7 Representantskapets møter

Representantskapsmøter trenger ikke å være regulert i selskapsavtalen. Punktene følger i hovedsak av IKSI. § 8. Arbeidsgruppen mener likevel det er hensiktsmessig å å påpeke hva som er definert i loven for å gjøre det enklere å finne fram til det for representantskapets medlemmer.

I Konseks vedtekter står det definert at "ordinært representantskapsmøte" skal innkalles med 4 ukers varsel, mens ekstraordinært kan kalles inn med 2 uker. Etter

etter IKS. § 8 er det definert at alle representantskapsmøter skal kalles inn med 4 ukers varsel, og det er ikke noen adgang til å vedta en generell frist som er kortere enn dette.

I oversikten over saker som skal forelegges representantskapet er "valg av valgkomité" og "langsiktig strategi for selskapet" punkter som går ut over det som naturlig følger av lovverk. Arbeidsgruppen mener det er hensiktsmessig å definere at disse beslutningene skal ligge til representantskapet, og ikke kan tas av styret uten tilslutning fra deltakerne.

Vedtak med simpelt flertall er lovens hovedregel, jf. IKS. § 9 4. ledd, men kan fravikes i selskapsavtalen. Arbeidsgruppen foreslår å beholde lovens hovedregel.

Kommentar til § 8 Valgkomité

Valgkomité er ikke pålagt i IKS-loven, men arbeidsgruppen anser dette for å være god eierstyringspraksis, og det er en del av KS' anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll.

Arbeidsgruppen mener en valgkomité er et viktig virkemiddel for å sørge for å få et styre med en sammensetning som er hensiktsmessig for selskapet. Vi mener også det er viktig at det skal utarbeides en skriftlig instruks til valgkomiteen, som definerer de kriteriene som skal legges til grunn, slik at det også er mulig å vurdere om valgkomiteen har oppfylt sitt oppdrag. At det skriftlig defineres hvilke kriterier som legges til grunn for valg til styret er også med på å sikre at dette er omforent mellom deltakerne. For at representantskapet skal ha mulighet til å vurdere om instruksen følges, og mulighet til å vurdere om styremedlemmene har den riktige kompetansen mener arbeidsgruppen det også bør defineres at valgkomiteens innstilling skal være begrunnet.

Arbeidsgruppen mener videre det er god praksis at valgkomiteen foreslår godtgjøringer til styret, slik at dette ikke foreslås av styret selv. Budsjettforskriften regulerer at dette skal vedtas av representantskapet selv. Hvilke kandidater man fremmer til styret kan også påvirke styregodtgjøringen, så det er naturlig at valgkomiteen kan se dette i sammenheng.

Arbeidsgruppen foreslår at valgperioden skal følge valgperioden til styret. Dette medfører at valgkomiteen sitter i hele fireårsperioden, og at det blir opp til avtroppende valgkomité å fremme forslag til leder og nestleder av representantskapet samt øvrige verv ved første representantskapsmøte i ny valgperiode.

Kommentar til § 9 Styret

Antall styremedlemmer må være spesifisert i selskapsavtalen jf. IKS. § 4 nr. 5. I IKS. § 10 1. ledd er det fastslått at minste antall medlemmer er 3. Arbeidsgruppen mener et styre på til sammen 7 medlemmer er hensiktsmessig for å kunne ivareta tilstrekkelig bredde i sammensetningen.

De ansatte har ikke rett til representasjon når selskapet har mindre enn 30 ansatte. Arbeidsgruppen foreslår likevel å videreføre dagens ordning med ansatterepresentasjon i Konsek og Komsek, med at ett styremedlem velges av de ansatte.

Toårig valg av styremedlemmer er lovens hovedregel. Konsek har i dag en valgperiode for styret på 4 år, men arbeidsgruppen foreslår at styret velges for

rullerende toårsperioder, i tråd med dagens ordning i Komsek. Arbeidsgruppen har vært noe i tvil om dette spørsmålet. Fireårige valgperioder legger til rette for kontinuitet i styrearbeidet, mens rullerende toårsperioder sørger for at det mer kontinuerlig blir vurdert om styrets sammensetning er den riktige for selskapet.

Kommentar til § 10 Styrets arbeid

Det er ikke lovpålagt at det fastsettes instruks for styret og daglig leder, men arbeidsgruppen anser dette for å være god praksis for selskapsledelse for å sørge for klar ansvars- og oppgavefordeling. Det er også en del av KS' anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll.

Rett til å tegne firma (underskrive avtaler på vegne av selskapet) ligger etter IKS. § 16 til styret i fellesskap med mindre styret vedtar å delegere denne retten. Det vil antagelig være hensiktsmessig å delegere dette til daglig leder og/eller styreleder, men det må i så fall gjøres gjennom eget vedtak, og det er hensiktsmessig at vedtak om delegasjon samles i felles instruks.

Kommentar til § 11 Daglig leder

At daglig leder ansettes av styret er lovens hovedregel, kan etter IKS. § 14 fravikes til at leder ansettes av representantskapet. Arbeidsgruppen mener prinsipper for god styring tilsier at det er styret som holdes til ansvar av representantskapet og at daglig leder sitter på styrets tillit, og mener derfor lovens hovedregel bør følges.

Kommentar til § 12 Låneopptak og garantistillelse

På grunn av at deltakerne har ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser er det fastslått i IKS. § 22 at selskapet kun kan ta opp lån dersom dette er definert i selskapsavtalen, og at det i så fall må defineres et tak for låneopptak.

Selskapets virksomhet tilsier ikke at det vil ha stort behov for å ta opp lån, men arbeidsgruppen mener det kan være hensiktsmessig å definere en begrenset adgang til dette i tilfelle behovet skulle oppstå.

Kommentar til § 13 Arbeidsgiveransvar

Arbeidsgruppen mener arbeidstakernes rettigheter bør sikres gjennom at selskapsavtalen stiller krav til at selskapet skal være tilknyttet en tariffavtale og at de ansatte skal ha pensjonsvilkår på linje med kommunal sektor.

Arbeidsgruppen mener også det er riktig at ansettelse av og lønn til daglig leder skal behandles av styret som helhet for å sikre tilstrekkelig åpenhet i prosessene.

I dagens selskapsavtaler for Konsek og Komsek er det også definert nærmere hvordan lønnsforhandlinger skal foregå, men arbeidsgruppen mener det er uhensiktsmessig å regulere dette for detaljert i selskapsavtalen og mener dette må fastsettes i overenskomst mellom styret, daglig leder og arbeidstakerne.

Kommentar til § 14 Regnskap og revisjon

Hovedregelen i IKS. § 27 er at regnskap føres etter regnskapsloven (vanlig bedriftsregnskap). Loven åpner også for at det kan bestemmes i selskapsavtalen at selskapet i stedet skal føre regnskap etter kommunale regnskapsprinsipper. Konsek fører i dag regnskap etter regnskapsloven, mens Komsek fører regnskap etter kommunalt prinsipp.

Arbeidsgruppen er av den oppfatning at det gitt selskapets virksomhet er enklere om regnskapet føres etter regnskapslovens prinsipper, og det er også sannsynlig at

dette vil medføre lavere kostnader dersom selskapet skulle vurdere å sette ut regnskapsføringen eksternt.

Kommentar til § 15 Endring av selskapsavtalen

Hvordan endring av selskapsavtalen skal skje er definert i IKS-loven. For de punktene som er definert av loven krever dette likelydende vedtak i kommunestyre eller fylkestinget hos alle deltakerne. De bestemmelser som ikke er lovpålagte kan endres med 2/3 flertall i representantskapet.

Kommentar til § 16 Uttreden

Lovens hovedregel i § 30 1. ledd er at uttreden kan skje med ett års skriftlig varsel. Forarbeidene forutsetter at det bare kan avtales kortere tid enn dette, jf. Ot.prp. nr. 53 (1997-98) kap. 9s. 108.

Lovens hovedregel i § 30 er at den som trer ut har krav på sin relative andel av egenkapitalen begrenset oppad til innskuddet. Dersom det bygges opp egenkapital i selskapet basert på deltakernes innskudd kan dette virke urimelig. På den andre side påpekes det at intensjonen med lovens hovedregel er å motvirke uttreden av snevre økonomiske hensyn. Dagens regel i begge selskaper er at man skal ha med "sin andel av egenkapital". Arbeidsgruppen foreslår å presisere denne regelen så det ikke er tvil om tolkningen.

Når avtalen ikke gir deltakerne rett til å ta med seg en andel av opptjent egenkapital ut av selskapet er det viktig at representantskapet har et aktivt fordel til hvor stor egenkapital som er nødvendig for å ivareta fremtidige forpliktelser og gi tilstrekkelig sikkerhet for driften, og ikke bygger opp en større egenkapital enn dette. Representantskapet kan ifølge IKS l. § 29 beslutte, etter innstilling fra styret, å dele ut av egenkapital til eierne hvis denne er høyere enn nødvendig.

Kommentar til § 17 Oppløsning

Dette er definert av IKS l. § 32, og kan ikke fravikes i selskapsavtalen. Dette må behandles av det enkelte kommunestyre og fylkesting og krever godkjenning fra departementet.

Kommentar til § 18 Voldgift

Denne bestemmelsen er lik bestemmelse i gjeldende avtaler for Konsek og Komsek. Bruk av voldgift kan være en forenklet og kostnadsbesparende måte å løse eventuelle konflikter på som et alternativ til søksmål. Denne bestemmelsen vil forplikte deltakerne til å bruke voldgift heller enn å gå til søksmål om de spørsmålene som her er definert.

Vedlegg 1: Gjennomgang av mulige organisasjonsformer

Formålet med dette notatet er å vurdere fordeler og ulemper ved alternative organisasjonsformer for et interkommunalt samarbeid om sekretariatstjenester mellom kommuner og fylkeskommunen i det nye Trøndelag fylke.

Vi bruker gjennomgående begrepet kommune til å gjelde både kommuner og fylkeskommunen.

Generelle vurderinger

For å kunne vurdere mulige organisasjonsformer for et sammenslått kontrollutvalgssekretariat er det nødvendig å etablere de grunnleggende premisser organiseringen skal ivareta. Det er grunn til å anta at ulike selskapsformer vil være bedre eller dårligere egnet til å ivareta de ulike interessene. Denne utredningen tar utgangspunkt i at det er ønskelig for eierkommunene at følgende er ivaretatt på en best mulig måte:

- Ivareta folkevalgt kontroll med virksomheten.
- Ivareta uavhengighet til kommunenes administrasjon.
- Ivareta egenregikravet.
- Legge til rette for effektiv drift.
- Kunne avgrense deltakelse til kommuner og fylkeskommunen i Trøndelag.
- Åpne for differensiert innskuddsandel, bidrag/honorar og stemmerett.
- Gi tilstrekkelig tilpasningsdyktighet til endringer i sektoren.
- Legge til rette for smidig håndtering av endringer i eiersammensetning som konsekvens av kommune- og regionreform.
- Legge til rette for opptak av øvrige kommuner i Trøndelag som medlemmer.

Juridiske begrensninger i valg av selskapsform for sekretariat

Det har videre vært stilt spørsmål ved hvorvidt kontrollutvalgssekretariatet bedriver offentlig myndighetsutøvelse. Dersom dette er tilfelle kan det legges begrensning på hvilke selskapsformer som er aktuelle. Juridisk teori definerer offentlig myndighet som evnen til å kunne bestemme over andre ved lov, dom, forvaltningsvedtak, avtale eller lignende på en slik måte at det anerkjennes som rettslig bindende. Dette er et utslag av statens rett til å bestemme over sine undersåtter¹.

Det er ganske klart at verken kontrollutvalget eller sekretariatet har myndighet til å gjøre vedtak som er rettslig bindende for kommunene eller privatpersoner. Den eneste formen for makt som er tillagt sekretariatet og kontrollutvalget er undersøkelses- og innstillingsrett, men det er kun kommunestyret som kan omsette disse til bindende vedtak. Det må derfor være utvilsomt at sekretariatet ikke utøver offentlig myndighet slik dette er definert i forvaltningsretten.

Kontrollutvalgets sekretariat er hjemlet i kommuneloven § 77 nr. 9. I Norsk lovkommentar skriver Jan Fridthjof Bernt følgende:

---

¹ Eckhoff og Smith (2010) *Forvaltningsrett. 9. utgave.* s. 47, 51

"Plikten til å sørge for tilfredsstillende sekretærbistand til utvalget kan oppfylles ved at det stilles til rådighet en fast tilsatt sekretær, men kravet kan også oppfylles ved interkommunalt samarbeid om sekretær og utredningsbistand, eller ved å kjøpe slike tjenester på det åpne marked. Her står kommunen fritt."²

Dette taler for at det i utgangspunktet ikke ligger noen begrensninger på hvilken organisasjonsform kommunene kan velge for sekretariatstjenester, ut over de begrensninger som ligger på kommunene generelt når det gjelder å opprette selskaper. Hovedvekten bør derfor være på hvilken organisasjonsform som best dekker kommunenes og selskapets behov.

Ansvarsbegrensning

Et viktig skille mellom organisasjonsformer går mellom selskaper der deltakerne hefter for alle selskapets forpliktelser og selskaper der eierne ikke hefter for selskapets forpliktelser og kun risikerer sitt eget innskudd dersom selskapet går konkurs.

Aksjeselskaper og samvirkeforetak er eksempler på organisasjonsformer der eierne juridisk sett ikke har ansvar for selskapets disposisjoner og det økonomiske ansvaret er begrenset til at man risikerer sitt eget kapitalinnskudd. Disse kalles derfor uansvarlige selskaper, eller selskaper med begrenset ansvar.

Interkommunale selskaper og såkalte § 27-selskaper er eksempler på organisasjonsformer der eierne forplikter seg til ansvar for både organisasjonens juridiske og økonomiske forpliktelser. Disse kalles derfor ansvarlige selskaper, eller selskaper med ubegrenset ansvar. På grunn av at eierne har større forpliktelser overfor selskapet stiller disse selskapsformene gjerne noe strengere krav til vedtekter og annet som sikrer eiernes deltakelse. Kommuner har kun anledning til å benytte IKS eller kommuneloven § 27 til å organisere selskaper med ubegrenset ansvar³.

Vi legger i denne utredningen til grunn at virksomheten kjennetegnes ved:

- Lav økonomisk risiko – inntektene mer eller mindre i sin helhet styrt av deltakerne.
- Forutsigbar drift – oppgavene er kjente og kostnadene varierer i liten grad over tid.
- Lite kapitalkrevende virksomhet - ikke behov for adgang til å ta opp lån ut over det som er knyttet til daglig drift.

Med disse premisene kan vi konkludere med at det ikke har vesentlig betydning for deltakerne hvorvidt vi velger en selskapsform med begrenset eller ubegrenset ansvar.

---

² Jan Fridthjof Bernt (2014) *Norsk lovkommentar - kommuneloven*, Rettsdata.no, Note 1112.

³ Jan Fridthjof Bernt (2014) *Norsk lovkommentar - kommuneloven*, Rettsdata.no, note 345.

Egenregikravet

Vi legger til grunn at sekretariatet fortsatt skal drives innenfor rammen av kommunal egenregi. For at kommunene ikke skal være pliktet til å sette tjenesten ut på anbud må det derfor organiseres innenfor rammene for såkalt «utvidet egenregi»⁴:

1. Oppdragsgiver må utøve en kontroll over leverandøren som tilsvarer den kontroll oppdragsgiveren utøver over sin egen virksomhet (kontrollkriteriet), og
2. den vesentligste delen av leverandørens aktivitet må utføres for oppdragsgiveren (aktivitetskriteriet).

Det første kriteriet, kontrollkriteriet, innebærer at virksomheten skal være underlagt en kontroll som gjør det mulig for den ordregivende myndighet å påvirke virksomhetens beslutninger. Innflytelsen skal være bestemmende overfor både strategiske målsetninger og andre viktige beslutninger. Rettsavgjørelser i EU-retten understreker at oppdragsgiver må ha større kontroll med selskapet enn det som er vanlig for eiere, for eksempel gjennom å overta en del sentrale beslutninger som i aksjeselskapet normalt ligger til styret eller bedriftsforsamlingen.

Aktivitetskriteriet går ut på at hoveddelen av aktiviteten må utføres for oppdragsgiverne. Det er praktisert en analog tolkning til forsyningsdirektivet om en regel på 80 %, men EU-domstolen har uttalt at spørsmålet også må bero på en kvalitativ vurdering hvor alle relevante omstendigheter tas i betraktning.

Vi legger til grunn at selskapet mer eller mindre i sin helhet skal levere tjenester til deltakerkommunene, og at utvidet adgang til å levere tjenester til andre ikke er noe prioritert formål.

Vurdering av de enkelte organisasjonsformene

Interkommunalt selskap (IKS)

Interkommunalt selskap er en selskapsform opprettet for å ivareta interkommunale tjenestesamarbeid. Det fremgår av lovforarbeidene til lov om interkommunale selskaper at det er lagt vekt på å gi deltakerkommunene større mulighet for styring og kontroll enn det aksjeselskapsformen legger opp til⁵. Dette er blant annet sikret ved at enkelte oppgaver som ligger til styret i aksjeselskaper ligger til representantskapet i et interkommunalt selskap, og at det er krav om at kommunestyret selv oppnevner disse representantene. Oppfyllelse av kontrollkravet for egenregi er derfor ivaretatt i lovverket.

Interkommunale selskap reguleres av en selskapsavtale som må vedtas av alle deltakerne. Denne skal blant annet inneholde selskapets vedtekter og eiersammensetningen. Dette innebærer at alle endringer i eiersammensetning, og andre vesentlige endringer i selskapet, må ha tilslutning ved vedtak i alle deltakernes kommunestyre. Dette medfører at alle kommuner har de facto vetorett om slike

---

⁴ Selle og Larsen (2014) «Samvirkeforetak for kommuner», KS Advokatene, ss. 25
<http://www.ksbedrift.no/media/1363/utredning-om-samvirkefortak.pdf>

⁵ Ot.prp. n. 53 (1997-98), <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-53-1997-98-/id159051/sec1>

endringer. Jo flere deltakere i et selskap, jo mer omfattende kan prosessen være med å få enstemmig tilslutning til endringer.

Det er også lovregulert forholdsvis strenge krav for vedtaksførhet i representantskapet. 50 % av deltakerne, og 2/3 av stemmene må være representert i et fysisk møte, og valgte representanter kan ikke la seg representere av andre. Økende geografiske avstander mellom deltakerkommunene gjør det også mer utfordrende å samle alle til representantskap. Det er derfor vår vurdering at dette er en organisasjonsform som er best egnet med et begrenset antall deltakere og stabile rammevilkår.

På tross av at det er mer komplisert med flere deltakere og større avstander, som kan legge noen begrensninger på evnen til en aktiv eierstyring og å tilpasse seg endrede rammevilkår, er det flere eksempler på interkommunale selskaper som er i stand til å fungere med et stort antall eiere og jevnlike endringer i deltakermassen, så denne hindringen er på ingen måte uoverstigelig.

Selskapsformen kjennetegnes av et ubegrenset deltakeransvar, såkalt *pro rata*, dvs. at deltakerne hefter for en andel av alle selskapets forpliktelser i tråd med eierandelen dersom selskapet selv ikke lenger kan dekke dem. Loven har derfor forholdsvis detaljerte og strenge rammer for økonomiforvaltningen som sikrer at den foregår innenfor rammene av regler for kommunal virksomhet og at deltakerne har innflytelse over den.

Det har i senere år vært en diskusjon om hvordan dette står i strid med reglene om offentlig støtte for selskaper som driver i konkurranse. Dette berører nok i liten grad kontrollutvalgssekretariatene, men det vil antagelig gjøres endringer i lovverket om interkommunale selskaper som enten gjør det ulovlig å benytte selskapsformen til konkurransevirkosomhet eller ved å fjerne det ubegrensede ansvaret.

Ansattes rett til representasjon følger aksjelovens regler, dvs. at ansatte har rett til representasjon i styret bare dersom selskapet har mer enn 30 ansatte, men de ter adgang til å gi representasjon utover dette gjennom vedtektene. Ansatte har i dag vedtektsfestet representasjon både i Konsek og Komsek.

Denne organisasjonsformen er velprøvd til organisering av kontrollutvalgssekretariat, og er blant de mest brukte organisasjonsformene for interkommunale samarbeid på området. Konsek og Komsek er organisert på denne måten i dag, og både kommunene og selskapenes ansatte kjenner den godt.

Ved en sammenslåing er det derfor også en fordel at det vil være mulig å videreføre ett av selskapene, selv om det uansett må vedtas en ny selskapsavtale.

Fordeler:

- Kjent og veletablert selskapsform for interkommunale samarbeid om kontrollutvalgssekretariat.
- Eierne har sterk innflytelse gjennom representantskapet - kontrollkrav til egenregi ivaretatt i lovverket.
- Stabilitet og forutsigbarhet sikret gjennom mer omfattende prosedyrer for større endringer, inn- og uttreden.
- Krever ikke saklig grunn for å nekte nye kommuner å delta.

Ulemper:

- Krav til enstemmighet om selskapsavtale gir enkeltkommuner mulighet til å blokkere endringer ønsket av flertallet.
- Strengt krav om vedtaksførhet er kompliserende med mange og geografisk spredte deltakere.
- Mindre fleksibilitet for endringer av sammensetninger av deltakere (inn- og uttreden).
- Kan være mer utfordrende med aktiv eierstyring med stort antall deltakere.

Interkommunalt samarbeid etter kommuneloven § 27

Kommuneloven § 27 regulerer muligheten til å opprette et interkommunalt styre til løsning av en kommunal oppgave. Kommunestyrene står i utgangspunktet fritt til overdra myndighet til et slikt styre for beslutninger om samarbeidets drift og organisering. Sammensetning av styre, fullmakt til å ta opp lån, uttreden av samarbeidet, fullmakt til å forplikte deltakerkommunene m.m. må reguleres i vedtekter, men det er ikke adgang til å ha lenger enn ett års tid for uttreden. Deltakernes rett til utløsning ved uttreden er også oppad begrenset til et eventuelt innskudd.

Sammenlignet med et interkommunalt selskap er § 27 betydelig løsere lovregulert. Et § 27-samarbeid kan være å anse som et selvstendig rettssubjekt hvis det oppfyller visse krav. Et § 27-selskap som er eget rettssubjekt vil også kunne ha arbeidsgiveransvaret for de ansatte. Det må antas at innflytelseskravet til egenregi uansett vil være ivaretatt gjennom oppnevningen av styre.

Ansatte kan gis representasjon i styret dersom dette reguleres i vedtektene. Styret står også fritt til opprette andre organer, som for eksempel gjør det mulig å opprette et mindre utvalg til å stå for den daglige drift, som åpner for en organisering som er lik et IKS.

I et styre etter kommuneloven § 27 vil alle medlemmer ha lik stemmerett, og alle kommuner skal være representert. Dersom det er ønskelig at kommunene skal ha innflytelse etter størrelse eller bidrag må dette i så fall skje gjennom å øke antall styremedlemmer for den enkelte kommune. Dette kan potensielt gjøre styret til et svært stort organ. Det må derfor anses som en uegnet organisasjonsform dersom det er ikke er ønskelig med lik innflytelse for alle deltakere.

Samarbeid etter kommuneloven § 27 er også en relativt vanlig organisasjonsform for kontrollutvalgssekretariater, men fortrinnsvis sekretariater med et begrenset antall deltakere.

Kommunelovutvalget har foreslått å erstatte dagens § 27 med en ny bestemmelse om kommunale oppgavefellesskap. Det er sannsynlig at det vil skje endringer i ordningen fra 2020, men det er fortsatt ikke mulig å si hvordan den nye ordningen vil se ut.

Fordeler:

- Signaliserer en svært tydelig kommunal tilknytning.
- Åpner for noe mer fleksibilitet i organiseringen enn IKS.

Ulemper:

- Mindre tydelig lovregulert.
- Differensiering av innflytelse kan kreve svært stort styre.

- Fremstår i mindre grad som et selvstendig selskap, særlig overfor eksterne parter.

Interkommunalt vertskommunesamarbeid

En kommune kan etter kommuneloven § 28-1 også overlate en kommunal oppgave til en annen kommune. Dette kan enten gjøres ved administrativt vertskommunesamarbeid eller gjennom samarbeid med politisk nemnd. Det er imidlertid ikke adgang for en fylkeskommune å inngå slikt samarbeid med kommuner. Vi antar derfor at denne samarbeidsformen er uaktuell i vårt tilfelle.

Aksjeselskap (AS)

Aksjeselskaper reguleres av *lov om aksjeselskaper*. Grunnprinsippet for et aksjeselskap er at det har aksjonærer, med aksjer som er omsettelige med mindre vedtektene regulerer noe annet. Aksjene er normalt knyttet til tilførsel av aksjekapital og gir en rettighet til økonomisk avkastning. Generalforsamlingen består av alle aksjonærer og er øverste organ med alminnelig instruksjons- og omgjøringsrett overfor andre organer, med visse begrensninger, deriblant styrets ansvar ved utbytte. Aksjeselskap er en selskapsform med begrenset ansvar innrettet mot å skjerme aksjonærene for risiko utover sitt innskudd av kapital, men også innrettet mot å verne kreditorer som gis forrang til kapital foran aksjonærene.

Aksjeloven er først og fremst innrettet mot ren forretningsvirksomhet med økonomisk avkastning som hovedmål og med et ønske om ansvarsbegrensning for eierne. Det er likevel åpning i loven for blant annet å opprette aksjeselskaper med et ikke-økonomisk formål. Selle og Larsen viser i sin utredning for KS bedrift til at AS normalt ikke er riktig selskapsform dersom det er ønskelig med direkte eierinnflytelse.

Hvem som kan være eiere i et AS kan begrenses i vedtektene. Eventuelt opptak av nye medlemmer i et samarbeid som AS må gjøres gjennom vedtak i generalforsamlingen om å utstede nye aksjer (emisjon), eller gjennom at øvrige eiere selger aksjer. Uttreden av selskapet krever avhending av aksjer. Dette er i utgangspunktet ikke en rettighet, og må antagelig reguleres i en privatrettslig avtale (aksjonæravtale) mellom eierne dersom det skal være gjeldende. Denne vil i så fall måtte vedtas av den enkelte eier ved inntreden.

Aksjeselskap er en svært godt regulert virksomhetsform. Den er imidlertid fortrinnsvis beregnet på virksomhet med økonomisk utbytte som formål. Vi kjenner ikke til at denne organisasjonsformen er benyttet for kontrollutvalgssekretariat. Etter som denne selskapsmodellen først og fremst er assosiert med profittforetak vil det antagelig også sende et signal til omverden at selskapet ikke bedriver vanlig forvaltningsvirksomhet.

Fordeler:

- Kjent og velregulert selskapsform.

Ulemper:

- Gir assosiasjoner til profittforetak.
- I utgangspunktet ikke egnet til direkte politisk innflytelse.
- Ikke tidligere brukt som organisasjonsform for kontrollutvalgssekretariat.
- Inn- eller uttreden forutsetter overdragelse av aksjer.

Samvirkeforetak (SA)⁶

Samvirkeforetak er en egen organisasjonsform som reguleres av *Lov om samvirkeforetak*. Dette er en foretaksmodell med lange tradisjoner, men som ble nærmere regulert i lov fra 2008. Et samvirke er en sammenslutning som har som hovedformål å ivareta medlemmenes økonomiske interesser enten som forbrukere, leverandører eller tilsvarende. Hovedprinsippet er at de som driver eller drar nytte av virksomheten også skal ha styring med den og ta del i eventuelt overskudd. Loven har derfor omfattende regulering av prosedyrer for medlemmenes styring og rett til innflytelse.

Samvirkeloven oppstiller fem krav til et samvirke i § 1:

- Det må foreligge en sammenslutning av aktører, dvs. det må være mer enn ett medlem og de må ha en felles aktivitet (sammenslutningskriteriet).
- Det må være et økonomisk formål, dvs. at medlemmene må motta en ytelse som har økonomisk verdi (formålskriteriet).
- Det må være et krav om omsetning mellom foretak og medlem, dvs. at det må foregå en samhandling som har en økonomisk verdi (omsetningskriteriet).
- Eventuell utdeling av avkastning skal fordeles etter omsetning (fordelingskriteriet)
- Deltakernes ansvar er begrenset til innskudd (ansvarsbegrensning)

Kommunene i et interkommunalt samarbeid om en tjeneste er helt klart en slik sammenslutning, og levering av sekretariatstjenester for kontrollutvalget mot vederlag må utvilsomt regnes som økonomisk aktivitet som tilfredsstiller formåls- og omsetningskriteriene.

Samvirkeforetak er basert på medlemskap, ikke eierskap. Medlemskapet skal i utgangspunktet være åpent for alle som kan få sine behov dekket gjennom selskapet. For å begrense medlemskapet må det foreligge saklig grunn, men en begrensning av geografisk område, og at medlemmet er en kommune er kriterier som er spesifikt nevnt i lovforarbeidene som aktuelle.

Uttreden av samvirkeforetak kan i utgangspunktet gjøres med skriftlig utmelding til foretaket. Vedtektene kan fastsette en utmeldingsfrist. Denne kan ikke være lenger enn 3 måneder uten at det foreligger tungtveiende saklige grunner. Vi antar at det er en tilstrekkelig tungtveiende grunn at et sekretariat vil ha medlemmer som enkeltvis har så stor andel av omsetningen at hensynet til budsjett og ansettelsesforhold tilsier at det er nødvendig med en utmeldingsfrist på minst ett budsjettår. Et medlem som melder seg ut har kun rett til å få utbetalt innskuddet sitt.

Samvirke er basert på demokratisk styring ved at hvert medlem i utgangspunktet har én stemme hver i årsmøtet, som er selskapets høyeste organ. Stemmerett er knyttet til medlemmet, ikke til valgte enkeltpersoner, og i motsetning til f.eks. IKS kan man møte med fullmakt. Det kan reguleres i vedtektene at medlemmer har mer enn én stemme, men ikke slik at noe medlem har mer enn 50 % av stemmene. I følge samvirkeloven § 17 skal eventuell forskjellsbehandling være saklig begrunnet. Forskjellsbehandling basert på ulik omsetning av tjenester er eksempel på en slik

---

⁶ Gjennomgangen baserer seg i stor grad på Selle og Larsen (2014) «Samvirkeforetak for kommuner», KS Advokatene, <http://www.ksbedrift.no/media/1363/utredning-om-samvirkefortak.pdf>

saklig grunn. Å basere stemmerett på den avtalte omsetningen for den enkelte kommune er derfor et mulig kriterium.

Årsmøtet fatter normalt beslutninger med flertallsvedtak. Med mindre strengere regler er vedtektsfestet kan årsmøtet endre vedtektene med 2/3 av de avgitte stemmer. For enkelte vedtektsendringer av mer prinsipiell karakter som er nærmere opplistet i loven, slik som vesentlige endringer av formålet, kreves 4/5 flertall, samt at det gir rett til å tre ut av foretaket for den som stemmer imot. Det er ikke særlige krav til vedtaksførhet utover at møtet må innkalles etter nærmere prosedyrer angitt i loven.

Et samvirkeforetak kan ifølge Selle og Larsen oppfylle egenregikriteriene, så lenge alle medlemmene har stemmerett i årsmøtet, og vedtektene sikrer at årsmøtet har rett til å bestemme over strategi og forhold av større betydning. Det kan være hensiktsmessig at det reguleres en plikt for styret å forelegge overordnet strategi og budsjetttrammer for årsmøtet.

Ansatte har rett til representasjon i styret tilsvarende reglene i aksjeloven. Representasjon ut over dette kan fastsettes i vedtektene.

Hovedfordelen med et samvirkeforetak som organisasjonsmodell er etter vår vurdering at det er godt regulerte, og smidige, ordninger for inntreden og uttreden av samarbeidet, samt at det sammenlignet med øvrige organisasjonsformer er bedre egnet til å håndtere et større antall medlemmer. Den største usikkerheten ved bruk av denne organisasjonsformen er at den foreløpig er lite prøvd i kommunal sektor. Den er likevel etter hvert godt utredet for kommunale forhold, bl.a. av KS-advokatene ved Jostein Selle og Erna Larsen.

Fordeler:

- Svært godt egnet for opptak av nye medlemmer og uttreden av gamle.
- Innflytelse i selskapet kan knyttes direkte til omsetning.
- Mindre strenge krav til beslutningsprosesser med mange medlemmer.

Ulemper:

- Foreløpig lite brukt ordning for interkommunale samarbeid.
- Mindre stabilitet etter som medlemmer har sterkere rett til å tre ut av samarbeidet.

Oppsummering:

	IKS	SA	§ 27	AS
Lovens hovedformål	Kommunale tjenester	Tjenester til medlemmene	Kommunale tjenester	Økonomisk avkastning
Styringsprinsipp	Kommunalt ansvar	Medlemsstyring	Folkevalgt styring	Aksjonærstyring og ivaretagelse av kreditors interesser
Deltakeres ansvar	Ubegrenset, pro rata	Begrenset	Etter fullmakt i vedtekter	Begrenset
Egenregi	Ja	Kan ivaretas	Ja	Kan antagelig ivaretas
Inntreden	Ny avtale	Fri innmelding	Ny avtale	Overdragelse av aksjer
Hvem kan bli medlem?	Inviterte deltakere	Alle. Kan begrenses i vedtekter med saklig grunn.	Inviterte deltakere	Alle. Kan begrenses i vedtekter.
Oppsigelsestid	1 år	3 mnd. Kan vedtektsfestes lenger med tungtveiende grunn	Inntil 1 år	Umiddelbart ved salg av aksjer. Rett til salg må avtales mellom eiere.
Utløsningssum	Laveste av nettoverdi og innskudd. Kan fravikes ved avtale.	Innskudd	Innskudd	Salgspris av aksjer
Endring av vedtekter	Ny avtale	Årsmøtevedtak	Ny avtale	Årsmøtevedtak
Øverste organ	Representantskap	Årsmøte	Styre	Generalforsamling
Medlemmer i øverste organ	Personlig valgt	Utpekes av medlem	Personlig valgt	Utpekes av medlem
Stemmerett i øverste organ	Etter avtale	Kan avtales, saklig grunn for forskjell	1 stemme per styremedlem	Etter eierandel
Erfaring	Nåværende organisasjonsform for sekretariatene	Ikke tidligere brukt til KU-sekretariat	Vanlig organisasjonsform for KU-sekretariat	Ikke tidligere brukt til KU-sekretariat

Konklusjon:

Interkommunalt samarbeid etter § 27 vil med så mange deltakere som vi her snakker om få en svært stor folkevalgt nemnd dersom man ikke er villig til å gi alle deltakere én stemme hver uavhengig av størrelse.

Vi kan ikke se at aksjeselskap har noen fordeler som ikke ivaretas minst like godt i en IKS eller SA-løsning. AS-formen gir også assosiasjoner til kommersiell virksomhet som vi formoder er uønsket.

Med den bakgrunnen fremstår interkommunalt selskap eller samvirkeforetak som de aktuelle organisasjonsmodellene.

IKS er den selskapsformen vi har mest erfaring med og er en form som er mye brukt til å organisere interkommunale kontrollutvalgssekretariat. Det er et trygt og velkjent valg. SA er i dag enda lite brukt til interkommunale samarbeid, og er hittil uprøvd for kontrollutvalgssekretariat.

IKS-formen er mer utfordrende med mange medlemmer på grunn av strenge krav til vedtaksdyktighet. Kravet til enstemmighet om endringer av selskapsavtale gjør det også mer omfattende å gjøre endringer dersom dette er ønskelig. Samvirkeformen er godt tilpasset mange medlemmer.

Samvirkeformen forutsetter en rett til å tre inn og ut av samarbeidet innenfor gitte kriterier. Dette gjør den velegnet til opptak av nye medlemmer. IKS-formen krever tilslutning fra alle kommunestyre for å ta inn nye medlemmer. Dette gjør dette noe mer komplisert, og gjør det vanskelig å ta inn nye medlemmer enkeltvis.

Begge former innebærer en rett til å gå ut av samarbeidet. Denne retten er ikke vesentlig forskjellig i et selskap med relativt begrensede innskudd og lav økonomisk risiko dersom det også i et SA vedtektsfestes ett års oppsigelsestid for uttreden.

Dersom det å kunne være aktive og ta inn nye medlemmer er en hovedprioritering fremstår SA-modellen som den klart mest egnede. Den stiller ikke krav om en omfattende prosess for nye medlemmer, eller ved endringer som følge av kommune- og regionreform. SA-formen er også gunstig dersom det er ønskelig at innflytelse knyttes direkte til omsetningen i tjenstekjøp, eller hvis det er ønskelig å kunne gjøre endringer i samarbeidet gjennom flertallsbeslutninger og uten å kreve kommunestyrebehandling i den enkelte kommune.

IKS-formen er gunstig dersom eierne legger mest vekt på å beholde en organisasjonsform som er velkjent for kommunene. Den lar også den enkelte kommune rett til å motsette seg eventuelle vesentlige endringer av samarbeidet eller avvise nye kommuner som ønsker å tre inn i samarbeidet.

Det endelige valget av selskapsform må avhenge av hvilke av disse prioriteringene eierne setter høyest.

Forslag til ny selskapsavtale

Selskapsavtale for Konsek Trøndelag IKS

§ 1 Selskapet

Konsek Trøndelag IKS er et interkommunalt selskap opprettet med hjemmel i lov om interkommunale selskaper.

Selskapet har følgende deltakere:

Agdenes kommune
Flatanger kommune
Fosnes kommune
Frosta kommune
Frøya kommune
Grong kommune
Hemne kommune
Hitra kommune
Høylandet kommune
Inderøy kommune
Klæbu kommune
Leka kommune
Levanger kommune
Lierne kommune
Malvik kommune
Meldal kommune
Melhus kommune
Meråker kommune

Midtre Gauldal kommune
Namdalseid kommune
Namsos kommune
Namsskogan kommune
Nærøy kommune
Orkdal kommune
Overhalla kommune
Røyrvik kommune
Selbu kommune
Skaun kommune
Snillfjord kommune
Snåsa kommune
Steinkjer kommune
Stjørdal kommune
Trøndelag fylkeskommune
Tydal kommune
Verdal kommune
Verran kommune

§ 2 Formål

Selskapets formål er å levere sekretariatstjenester for kontrollutvalg for deltakerne i tråd med gjeldende lov og forskrift.

Selskapet kan kun drive annen virksomhet, herunder å danne andre selskaper og sammenslutninger, når dette har til hensikt å fremme hovedformålet.

§ 3 Hovedkontor

Selskapet har kontorsted i Steinkjer og Trondheim kommuner. Hovedkontor er i Steinkjer kommune.

§ 4 Eierandeler og innskuddsplikt

Selskapets innskuddskapital er fordelt på 100 eierandeler. Hver deltaker plikter å skyte inn kr 25 000 (tjuefem tusen) per andel i tråd med følgende fordeling:

Deltaker	Andeler	Deltaker	Andeler
Trøndelag fylkeskommune	30	Meldal kommune	1
Stjørdal kommune	6	Overhalla kommune	1
Steinkjer kommune	6	Frosta kommune	1
Levanger kommune	5	Verran kommune	1
Melhus kommune	5	Meråker kommune	1
Verdal kommune	4	Grong kommune	1
Malvik kommune	4	Snåsa kommune	1
Namsos kommune	4	Agdenes kommune	1
Orkdal kommune	4	Namdalseid kommune	1
Skaun kommune	2	Lierne kommune	1
Inderøy kommune	2	Høylandet kommune	1
Midtre Gauldal kommune	2	Flatanger kommune	1
Klæbu kommune	2	Snillfjord kommune	1
Nærøy kommune	2	Namsskogan kommune	1
Frøya kommune	1	Tydal kommune	1
Hitra kommune	1	Fosnes kommune	1
Hemne kommune	1	Leka kommune	1
Selbu kommune	1	Røyrvik kommune	1

Den enkelte deltaker svarer for en andel av selskapets forpliktelser tilsvarende eierandelen.

Selskapet skal opprettholde en egenkapital på et nivå som er hensiktsmessig for å ivareta selskapets drift.

§ 5 Andre forpliktelser til selskapet

Deltakerne forplikter seg til å kjøpe alle sekretariatstjenester til eget kontrollutvalg fra selskapet. Deltakernes kjøp av tjenester skal reguleres i egen leveranseavtale som godkjennes av representantskapet.

Betalingsforpliktelser for den enkelte deltaker som følge av leveranseavtale fastsettes av representantskapet for ett år av gangen.

§ 6 Representantskapet

Representantskapet er selskapets øverste myndighet. Deltakerne velger én (1) representant hver, med minst ett personlig varamedlem i tråd med reglene i lov om interkommunale selskaper.

Hver representant har et antall stemmer tilsvarende eierandel slik fastsatt i § 4.

Representantskapet velger selv leder og nestleder.

Oppnevning av representantskapet følger kommunevalgperioden.

§ 7 Representantskapets møter

Representantskapets leder innkaller til representantskapsmøte minst én gang per år. Innkalling til representantskapsmøte skal skje i tråd med de frister som gjelder i Lov om interkommunale selskaper. Både innkalling og protokoll skal sendes representantskapets medlemmer og deltakerne.

Følgende saker skal årlig behandles av representantskapet:

1. Årsmelding og regnskap.
2. Tilskudd fra deltakerne for påfølgende år.
3. Budsjettrammer og økonomiplan.

Følgende beslutninger ligger til representantskapet og behandles ved behov:

1. Valg av styre.
2. Valg av valgkomité.
3. Valg av revisor.
4. Langsiktig strategi for selskapet
5. Låneopptak
6. Spørsmål om stiftelse, kjøp eller deltakelse i andre selskaper, samt inngåelse av langsiktige samarbeidsavtaler av økonomisk betydning.

Møtelederen skal sørge for at møter i representantskapet avvikles i tråd med reglene om vedtaksdyktighet, møteplikt, møterett, møteledelse og møteprotokoll og øvrige bestemmelser i lov om interkommunale selskaper.

Vedtak i representantskapet fattes med flertall av de avgitte stemmer, og ellers i tråd med lov om interkommunale selskaper.

§ 8 Valgkomité

Representantskapet skal nedsette en valgkomité og vedta instruks for valgkomiteen.

Valgperioden følger valgperioden til representantskapet. Styret fremmer innstilling på valgkomité og godtgjøring til denne. Valgkomiteen skal bestå av

minst 3 medlemmer, og ha en sammensetning som representerer bredden av selskapets deltakere.

Valgkomiteen fremmer begrunnet forslag om valg av styre, leder og nestleder i representantskapet og godtgjøring til styret.

§ 9 Styret

Styret i selskapet består av seks (6) medlemmer med tilsvarende antall varamedlemmer i rekkefølge valgt av representantskapet, og ett (1) medlem med personlig varamedlem som velges av de ansatte.

Med unntak av representant valgt av de ansatte velges styrets medlemmer for to år, der tre medlemmer velges hvert år. Varamedlemmer oppnevnes for ett år.

Representantskapet velger årlig styreleder og nestleder blant styrets medlemmer.

Representantskapet fastsetter godtgjøring til styret, etter innstilling fra valgkomiteen.

§ 10 Styrets arbeid

Styremøter avvikles i tråd med reglene i lov om interkommunale selskaper.

Styret skal hver valgperiode fastsette en styreinstruks og en instruks for daglig leder, inkludert eventuell delegasjon av rett til å tegne selskapets firma.

Styret skal årlig evaluere eget arbeid. Oppsummering av denne evalueringen skal forelegges valgkomiteen.

§ 11 Daglig leder

Daglig leder ansettes av styret.

Daglig leder har ansvar for selskapets daglige drift innenfor den instruks som fastsettes av styret.

§ 12 Låneopptak og garantistillelse

Representantskapet vedtar rammer for virksomhetens låneopptak, begrenset oppad til kr. 2 000 000.

§ 13 Arbeidsgiveransvar

Styret har arbeidsgiveransvaret for de personer som til enhver tid er ansatt i virksomheten. Arbeidstakernes rettigheter etter lov og avtaleverk skal i sin helhet ivaretas av styret.

Selskapet skal være tilknyttet arbeidsgiverorganisasjon med tariffavtale. Selskapet skal være medlem av tjenestepensjonsordning med vilkår tilsvarende kommunalt ansatte.

Styret selv ansetter daglig leder og fastsetter lønn til daglig leder.

§ 14 Regnskap og revisjon

Styret har plikt til å sørge for regnskapsføring i tråd med lov og forskrift, og at det foretas revisjon av selskapet.

Regnskap skal føres etter regnskapsloven, og fastsettes av representantskapet. Selskapets regnskap skal revideres av statsautorisert, registrert revisor eller av kommunal revisor. Revisor velges av representantskapet.

§ 15 Endring av selskapsavtalen

Selskapsavtalen kan endres i tråd med reglene i lov om interkommunale selskaper.

§ 16 Uttreden

Den enkelte deltaker kan med ett års skriftlig varsel si opp sitt deltakerforhold i selskapet og kreve seg utløst i tråd med reglene i lov om interkommunale selskaper. Uttreden vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv. Avtalen kan ikke sies opp med virkning før 1.1.2020.

Ved uttreden skal deltaker betales tilbake sin relative andel av egenkapitalen, i tråd med fordelingen av andeler fastsatt i § 4, begrenset oppad til deltakerens innskutte kapital.

§ 17 Oppløsning

Selskapet kan oppløses etter reglene i lov om interkommunale selskaper dersom deltakerne er enige om det.

§ 18 Voldgift

Eventuell tvist om forståelsen av selskapsavtalen og om fordeling av utgifter eller i forbindelse med det økonomiske oppgjøret etter oppløsning, avgjøres endelig av en voldgiftsnemnd på tre medlemmer som oppnevnes av fylkesmannen, om ikke annen ordning følger av lov eller forskrift.

MELDAL KOMMUNE

Saksframlegg

Saksgang	Møtedato	Saksnummer
Utvalg/styre:		
Formannskapet	26.04.2017	023/17
Kommunestyret	03.05.2017	024/17

Saksbehandler: Fritzon, Roy	Arkiv: FE - 601, TI - &06	Arkivsaknr: 17/646-2
-----------------------------	---------------------------	----------------------

Felles innsats mot svart økonomi og arbeidslivskriminalitet

Rådmannens forslag til vedtak:

Meldal kommunes innkjøpsarbeid skal innrettes slik at en bidrar i innsatsen mot svart økonomi og arbeidslivskriminalitet. Dette gjøres ved at kommunens innkjøpsarbeid legges opp etter de 10 strategiske grepene anbefalt av samarbeidet mot svart økonomi, og at disse innarbeides i kommunens innkjøpsordninger. Videre må strategiene være sentrale i planlegging og gjennomføring av innkjøp/anskaffelser i nye Orkland kommune.

Formannskapet 26.04.2017:

Behandling:

Rådmannens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

FS- 023/17 Vedtak:

Formannskapetets forslag til vedtak:

Meldal kommunes innkjøpsarbeid skal innrettes slik at en bidrar i innsatsen mot svart økonomi og arbeidslivskriminalitet. Dette gjøres ved at kommunens innkjøpsarbeid legges opp etter de 10 strategiske grepene anbefalt av samarbeidet mot svart økonomi, og at disse innarbeides i kommunens innkjøpsordninger. Videre må strategiene være sentrale i planlegging og gjennomføring av innkjøp/anskaffelser i nye Orkland kommune.

Vedlegg i saken:

Strategiske grep for å hindre svart økonomi og arbeidslivskriminalitet ved anskaffelser i kommuner og fylkeskommuner

Henvendelse fra:

Skatteetaten på vegne av samarbeid mot svart økonomi.

Saksopplysninger:

«Hva bør kommuner og fylkeskommuner gjøre for å hindre at useriøse aktører får tilgang til kontrakter? Hva bør de gjøre for å følge opp risikoanskaffelser?»

Svaret finnes i Samarbeid mot svart økonomis 10 strategiske grep.

Grepene skal gjøre det enklere å hindre at useriøse aktører får tilgang til kontraktene i risikoanskaffelser som f.eks. bygg, renhold bilvask mv.....

I de strategiske grepene peker vi på de gode verktøyene som allerede finnes og gir veiledning på når, hvor og hvordan disse skal brukes.»

Slik innledes og oppsummeres heftet «Strategiske grep for å hindre svart økonomi og arbeidslivskriminalitet ved anskaffelser i kommuner og fylkeskommuner». Heftet er et av flere resultater av «Samarbeid mot svart økonomi», et samarbeid mellom KS, NHO, Skatteetaten, Unio, YS og LO.

Hensikten med samarbeidet er som navnet tilsier, å motvirke omfanget av svart økonomi og arbeidslivskriminalitet i Norge. Begge disse forholdene er dessverre et betydelig og voksende samfunnsproblem i Norge, og det er viktig at også vi i kommunene tar tak for å motvirke dette.

Bygg- og anleggsbransjen er et av de områdene som er utpekt som risikofullt i denne sammenheng. Meldal kommune har gjennomført større anskaffelser på dette området de siste årene, og står framfor nye. Samtidig skal mange avtaler gjennomgås og reetableres i forbindelse med etablering av Orkland kommune. I begge disse henseende, er det viktig at en legger an anskaffelsesprosesser og oppfølging av kontrakter og avtaler på en slik måte at en begrenser mulighetene for svart økonomi og arbeidslivskriminalitet.

Saksbehandlers vurdering:

Svart økonomi er på mange måter tyveri fra fellesskapet. I tillegg til at midler unndras mva og beskatning, vil det kunne fortrenge seriøse aktører i nærings- og arbeidsliv. Gjennom prosjektet «Samarbeid mot svart økonomi» avdekkes blant annet at de kriminelle aktørene er godt organisert og har velutviklede metoder for å unndra avgift og beskatning, samt benytte uregistrert arbeidskraft.

Både som stor innkjøper/byggherre, og samfunnsaktør, kommunen må bestrebe seg på å motvirke svart arbeid og arbeidslivskriminalitet. Saksbehandler tilrår derfor at en slutter seg til dette arbeidet, og innarbeider strategiene både lokalt og i arbeidet med sammenslåing av kommunene til nye Orkland kommune.

STRATEGISKE GREP FOR Å HINDRE SVART ØKONOMI OG ARBEIDSLIVSKRIMINALITET VED ANSKAFFELSER I KOMMUNER OG FYLKESKOMMUNER

VI VIL GJØRE DET ENKLERE FOR KOMMUNER Å BEKJEMPE
SVART ØKONOMI OG ARBEIDSLIVSKRIMINALITET

SAMARBEID MOT SVART ØKONOMI

Hva bør kommuner og fylkeskommuner gjøre for å hindre at useriøse aktører får tilgang til kontrakter? Hva bør de gjøre for å følge opp risikoanskaffelser?

Svaret finnes i Samarbeid mot svart økonomis 10 strategiske grep. Grepene skal gjøre det enklere å hindre at useriøse aktører får tilgang til kontraktene i risikoanskaffelser som f.eks bygg, renhold, bilvask mv. Dokumentet er laget slik at det kan danne grunnlag for vedtak i kommunestyrene.

I de strategiske grepene peker vi på de gode verktøyene som allerede finnes og gir veiledning på når, hvor og hvordan disse skal brukes.

STRATEGISKE GREP FOR Å HINDRE SVART ØKONOMI OG ARBEIDSLIVSKRIMINALITET VED ANSKAFFELSER I KOMMUNER OG FYLKESKOMMUNER

Samarbeid mot svart økonomi (SMSØ) har utarbeidet 10 gode råd for å hindre svart økonomi og arbeidslivskriminalitet i kommuner og fylkeskommuner.

Man må:

-Ta aktive grep for å motvirke svart økonomi og arbeidslivskriminalitet -

Å ta forholdsregler for å hindre svart økonomi og arbeidslivskriminalitet er et samfunnsansvar som i særdeleshet påligger innkjøp i offentlig sektor. Å tillate useriøse aktører og kriminalitet i slike kontrakter har store konsekvenser. Svart økonomi og arbeidslivskriminalitet undergraver rettferdig konkurranse, arbeidstakernes rettigheter og finansieringen av velferd. Svart økonomi er også uforenelig med et godt tjenestetilbud. Svart økonomi skaper ikke verdier og velferd, men finansierer kriminell virksomhet. Dette må tas på alvor:

- **Vurder hvilke anskaffelser som har høy risiko for å bli utsatt for svart økonomi og arbeidslivskriminalitet.**
- **Still høye krav til leverandører og underleverandører i disse anskaffelsene, slik at useriøse og kriminelle aktørene ikke får tilgang til kontraktene.**
- **Følg opp disse anskaffelsene spesielt, ved å bruke de gode verktøyene som finnes og ved å gjennomføre nødvendig kontroll gjennom hele kontraktsperioden.**

Difi, BNL, Fellesforbundet og KS har utarbeidet spesielle kontraktsbestemmelser som skal sikre seriositet i bygg- og anleggskontrakter, ([Seriositetsbestemmelser for bygg- og anleggskontrakter](#)). Dette er ett av flere gode verktøy som åpenbart vil ha god effekt dersom de brukes aktivt, se side 10.

SMSØ har sett behovet for å samle 10 gode råd for en anskaffelsesstrategi rettet spesifikt mot svart økonomi og arbeidslivskriminalitet i kommuner og fylkeskommuner. Rådene tar utgangspunkt i beste praksis. Dette er ikke en fasit, men et grunnlag eller en mal den enkelte kommune og fylkeskommune kan ta utgangspunkt i for et slikt vedtak.

Vedtaket bør utarbeides i samarbeid med partene i arbeids- og næringslivet lokalt.

1. TA ET KLART STANDPUNKT: VI SKAL IKKE HA SVART ØKONOMI ELLER ARBEIDSLIVSKRIMINALITET I VÅRE ANSKAFFELSER

Vi skal rette en ekstra innsats mot svart økonomi og arbeidslivskriminalitet.

Gjennom innsatsen skal vi så langt det er mulig hindre at de useriøse og kriminelle aktørene får tilgang til kontraktene. Dette gjør vi ved å stille ekstra høye krav til leverandører og underleverandører der risikoen for svart økonomi og arbeidslivskriminalitet er størst.

Vi skal ha egne rutiner for oppfølging og sanksjonering av kontraktsbrudd i disse anskaffelsene.

Vi rapporterer alle tilfeller av svart økonomi og arbeidslivskriminalitet til kontrollmyndighetene og/eller politiet.

2. RETT INNSATSEN INN DER RISIKOEN ER STØRST

Risikoen for svart økonomi og arbeidslivskriminalitet er etter Skatteetatens erfaring høy i enkelte typer anskaffelser, slik som f.eks:

- Bygg og anlegg, rehabilitering mv
- Renhold
- Bilvask og bilpleie

Selv om dette er typiske eksempler, må vi gjennomføre en konkret risikovurdering hos oss.

Når risikoen er høy, stiller vi spesielle krav i kontraktene og vi har egne rutiner for oppfølging og sanksjonering: Vi retter en ekstra innsats mot svart økonomi og arbeidslivskriminalitet.

3. GÅ KONKRET TIL VERKS - DETTE SER VI ETTER:

For å sikre oss mot arbeidslivskriminalitet og svart økonomi må vi ha leverandører og underleverandører der:

- Lønns- og arbeidsforhold er i orden
- Registrering, oppgavelevering og betaling av skatter og avgifter er i orden
- Tilstrekkelig fagkunnskap er på plass
- Det er lett og oversiktlig å vite hvem vi handler med, hvem som jobber for oss, og hvem vi betaler til

Vi stiller relevante kvalifikasjonskrav for å sikre oss at leverandøren har evne til å gjennomføre kontrakten ut fra disse punktene. Dette inkluderer også lovpålagte godkjenninger, slik som f.eks godkjenning i Renholdsregisteret.

Billigst er ikke alltid best. Dersom et tilbud er unormalt lavt bør dette avvises. Dette krever at vi gjør en konkret vurdering av tilbudene. For å oppnå det beste forholdet mellom pris og kvalitet må det legges til rette for å vurdere kriterier som sosiale hensyn, kvalitet, innovasjon, miljø, livsløpskostnader, pris m.m. ved tildeling av kontrakter.

4. BEGRENNS ANTALL LEDD I KONTRAKTSKJEDEN

Ved å begrense antall ledd i kontraktskjeden gjør vi oppfølgingen lettere og mer effektiv. Samtidig blir det vanskeligere å skjule arbeidslivskriminalitet og svart økonomi.

Seriøsitetsbestemmelsene for bygg- og anleggskontrakter sier at leverandøren ikke kan ha flere enn to ledd underentreprenører i kjede under seg uten byggherrens skriftlige samtykke.

Tilsvarende eller strengere begrensninger bør gjøres også i andre anskaffelser der vi vurderer risikoen som høy.

5. SETT KRAV TIL FAGKUNNSKAP

Ved å sette krav til faglærte og lærlinger sikrer vi kvalitet og seriøsitet både på kort og lang sikt. Bestemmelser for bruk av lærlinger generelt er under utarbeidelse av regjeringen.

Eksempelvis er det i Seriøsitetsbestemmelsene for bygg- og anleggskontrakter satt et prosentkrav for arbeidede timer utført av personer med fagbrev, svennebrev eller dokumentert fagopplæring, (minimum 40%). Videre er det satt et prosentkrav til arbeidede timer utført av lærlinger, (minimum 7%). Begge kravene kan også oppfylles av personer som er oppmeldt etter Praksiskandidatordningen, jf opplæringslova § 3-5.

Prosentatsene vil være under revisjon. I enkelte regioner eller prosjekter kan det være aktuelt å stille strengere krav. Det kan også etter de lokale forhold være aktuelt å stille ytterligere krav til enkelte fag. Endringer anbefales drøftet med partene i arbeidslivet og bransjene lokalt.

I andre anskaffelser, der vi vurderer risikoen som høy, bør det stilles tilsvarende eller strengere krav til faglærte og lærlinger.

6. VIT HVEM SOM ARBEIDER FOR OSS

Vi kontraktsfester at alle underentreprenører i hele kontraktskjeden skal være kjent for oss før arbeidet tar til. Videre skal alle ansatte på prosjektet være navngitt før oppmøte.

Vi kontraktsfester at alle arbeidstakere skal bære gyldig HMS-kort der regelverket krever det.

7. VIT HVEM VI BETALER TIL

Vi kontraktsfester at all betaling i hele kontraktskjeden skal gå via bank, både til virksomheter og til ansatte.

Difi's standard kontraktskrav gir eksempler på dokumentasjon som kan kreves fremlagt for å kontrollere at kravene til lønns- og arbeidsvilkår er oppfylt. Vi skal kunne kontrollere at lønn og annen godtgjørelse faktisk har gått til den personen som har utført arbeidet.

8. KREV INNSYN I RELEVANTE SKATTEOPPLYSNINGER

Vi kontraktsfester at alle firma i kontraktskjeden skal gi oss fullmakt til å innhente relevante skatteopplysninger før kontraktsinngåelse og i hele kontraktsperioden.

Dette gjør vi via Skatteetatens ordning Registerinfo (SKAV-skjema) eller tilsvarende ordning.

Gjennom Registerinfo får vi bl.a tilgang til opplysninger om registrering for merverdiavgift, at merverdiavgiftsoppgaver og A-melding er levert de siste 6 månedene, og om skatter og avgifter er betalt.

9. GJENNOMFØR KONTROLLER

Vi gjennomfører kontroller der risikoen er høy. Det betyr å legge inn tilstrekkelige ressurser på dokumentasjonsgjennomgang og stedlig kontroll for å sikre at kontraktens krav blir oppfylt.

Kontroller skal gjennomføres i hele kontraksperioden.

Difis anbefalte standard kontraktskrav for lønns- og arbeidsvilkår gir oss adgang til å foreta anmeldte eller uanmeldte stedlige kontroller hos leverandør/underleverandør, og ved lokasjon der tjenesten utføres. En slik kontroll kan inkludere tilgang til lønns- og personalsystemer.

Vi gjennomfører kontroll av HMS-kort og annen kontroll på arbeidsplassene.

10. BRUK DE GODE VERKTØYENE SOM FINNES

Difi har samlet gode verktøy for å stille og følge opp krav til lønns- og arbeidsvilkår. Dette finnes på nettstedet <http://www.anskaffelser.no/sosial-dumping>.

KONTRAKTSKRAV

Vi benytter Difi's [standard kontraktskrav om lønns- og arbeidsvilkår](#) som utgangspunkt for våre kontraktskrav i hele kontraktskjeden

Vi skal kontraktsfeste sanksjoner i hele kontraktskjeden for brudd på kontraktskravene, herunder også sen innsending av dokumentasjon, samt dersom leverandøren ikke leverer egenrapporteringsskjema innen fastsatt frist. Tiltak og sanksjoner skal iverksettes ut fra bruddets alvorlighetsgrad og omfang. Mulige sanksjoner er retting, dagbøter, tilbakeholdelse av kontraktssum, stans og heving.

Vi benytter bransjespesifikke seriøsitetsskrav der disse finnes.

For å sikre seriøsitet i bygg- og anleggskontrakter har Difi, BNL, Fellesforbundet og KS utviklet et sett egne [seriøsitetsskrav](#). Dokumentet brukes i sin helhet som et vedlegg til kontrakten. Bestemmelsene stiller bl.a krav til faglærte håndverkere og lærlinger i prosjektene, HMS-kort, pliktig medlemskap i StartBank eller tilsvarende leverandørregister og begrensninger i adgangen til bruk av underleverandører.

OPPFØLGING

Vi benytter Difi's [veileder om beste praksis](#) som utgangspunkt for arbeidet vårt med oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår.

Veilederen om beste praksis deler inn tiltakene i hva vi må, bør og kan gjøre. "Bør" og "kan"-tiltakene er ment for områder med høy risiko, slik som f.eks bygg, anlegg og rehabilitering mv, renhold, bilvask og bilpleie og andre anskaffelser etter en risikovurdering. Vi skal derfor bruke tiltakene i veilederen fullt ut (må, bør og kan) så langt det passer.

I tillegg til vår egen oppfølging har både [byggenæringen](#) og [bilbransjen](#) utviklet sine egne veiledere for valg av seriøse underentreprenører. Hovedleverandøren skal bruke malene og sjekklisterne som en del av sitt kvalitetsystem.

SØK RÅD HOS PARTENE I ARBEIDS- OG NÆRINGSLIVET

Disse gode rådene er utarbeidet som et utgangspunkt som kan passe i hele landet. Samtidig er det slik at det kan være store forskjeller fra sted til sted og fra fag til fag.

Samarbeid mot svart økonomi anbefaler at et vedtak om en anskaffelsesstrategi rettet spesifikt mot svart økonomi og arbeidslivskriminalitet diskuteres med partene i arbeids- og næringslivet.

SERIØSITETSKRAV

1. HMS-KORT

Alle arbeidstakere skal bære lett synlig et gyldig HMS-kort utstedt av Arbeidstilsynet. Ordrebekreftelse, søknadsskjema ol aksepteres ikke som HMS-kort. Arbeidstakere som ikke har slikt HMS-kort vil bli bortvist fra byggeplassen. Alle avtaler leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

2. PLIKTIG MEDLEMSKAP I STARTBANK ELLER TILSVARENDE LEVERANDØRREGISTER

Leverandøren skal ved kontraktsinngåelse oppgi StartBANK ID eller fremlegge kopi av registreringsbevis fra StartBANK eller tilsvarende leverandørregister som inneholder oppdatert og kontrollert leverandørinformasjon. Leverandøren skal gi leverandørregisteret fullmakt til å innhente SKAV-info (skatte- og avgifts informasjon) i hele kontraktsperioden.

3. KRAV OM FAGLÆRTE HÅNDVERKERE

Ved utførelsen av kontraktsarbeidet skal minimum 40 % av arbeidede timer innenfor bygg- og anleggsgagnene (de fag som omfattes av utdanningsprogrammet for bygg- og anleggsteknikk samt anleggsgartnerfaget) samlet utføres av personer med fagbrev, svennebrev eller dokumentert fagopplæring i henhold til nasjonal fagopplæringslovgivning eller likeverdig utenlandsk fagutdanning. Det skal være fagarbeidere i alle ovennevnte fag. Kravet kan også oppfylles ved at arbeidede timer er utført av personer som er under systematisk opplæringen og er oppmeldt etter kravene i Praksiskandidatordningen, jf. opplæringslova § 3-5, eller etter tilsvarende ordning i annet EU/EØS-land. I enkeltpersonforetak uten ansatte gjelder ovenstående krav for eier.

Leverandøren skal etter kontraktsinngåelsen redegjøre for hvordan kravet vil bli oppfylt, samt jevnlig oversende bemanningsplaner og rapporter som viser oppfylleelsesgraden. Byggherren kan stanse arbeidet dersom det er grunn til å tro at mislighold vil inntreffe, og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra byggherren.

4. LÆRLINGER

Ved utførelsen av kontraktsarbeidet skal minimum 7 % av arbeidede timer innenfor bygg- og anleggsgagnene samlet (de fag som omfattes av utdanningsprogrammet for bygg- og anleggsteknikk, samt anleggsgartnerfaget) utføres av lærlinger, jf. opplæringslova § 4-1. Kravene kan oppfylles ved at arbeidede timer er utført av personer som er under systematisk opplæringen og er oppmeldt etter kravene i Praksiskandidatordningen, jf. opplæringslova § 3-5. Kravene kan også oppfylles ved å benytte lærlinger etter tilsvarende ordning i annet EU/EØS-land og personer som er under systematisk opplæringen og er oppmeldt etter tilsvarende ordning som kravene i Praksiskandidatordningen, jf. opplæringslova § 3-5, i annet EU/EØS-land.

Kravet kan oppfylles av leverandøren og en eller flere av hans underleverandører.

Dersom arbeidene ikke er egnet ut fra arbeidets art og helse, miljø og sikkerhet kan byggherren tillate at prosentkravene ovenfor fravikes.

Leverandøren skal ved oppstart, og på anmodning under gjennomføringen av kontraktsarbeidet, sannsynliggjøre at kravene vil bli oppfylt. Ved kontraktsavslutning skal det fremlegges oversikt over antall lærlingetimer. Timelister skal fremlegges på anmodning.

---

5. RAPPORTERINGSPLIKT TIL SENTRALSKATTEKONTORET FOR UTENLANDSSAKER

Kontrakt gitt til utenlandsk leverandør eller underleverandør, og alle arbeidstakere på slik kontrakt, skal rapporteres til Sentralskattekontoret for utenlandssaker i henhold til ligningsloven § 5-6.

Leverandøren er ansvarlig for at slik rapportering skjer i hele kontraktskjeden. Leverandøren skal på forespørsel dokumentere at rapporteringsplikten er oppfylt ved kopi av innmeldingsskjema eller kvittering fra Altinn.

Eventuelt ansvar for skatter eller avgifter, gebyrer eller tvangsmulkt ilagt byggherren som følge av at leverandøren ikke har overholdt sine forpliktelser etter dette punktet er leverandørens ansvar og skal betales av ham.

Alle avtaler leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

---

6. INTERNKONTROLL. SIKKERHET, HELSE OG ARBEIDSMILJØ (SHA)

Leverandøren skal følge den til enhver tid gjeldende arbeidsmiljølov med tilhørende forskrifter, byggherrens SHA-plan og byggherrens eller koordinators anvisninger. Leverandøren plikter å ha et internkontrollsystem iht. forskrift om systematisk helse- miljø og sikkerhetsarbeid i virksomheter. Relevante deler av byggherrens SHA-plan skal innarbeides i, og følges opp gjennom, leverandørens internkontroll. Innarbeidingen skal skje slik at SHA-planens bestemmelser kan identifiseres.

Med mindre annet er avtalt, skal all kommunikasjon mellom nøkkelpersoner i prosjektet foregå på norsk. Leverandøren skal sørge for at arbeidstakerne han og eventuelle underleverandører benytter kan kommunisere på en slik måte at manglende kommunikasjon ikke utgjør en sikkerhetsrisiko. For å unngå at det skjer ulykker fordi ikke alle forstår informasjonen som blir gitt, gjelder følgende:

- Minst én av det utførende personell på ethvert arbeidslag skal kunne forstå og gjøre seg forstått på norsk eller engelsk. Dersom flere utfører oppdrag sammen, skal vedkommende i tillegg forstå og gjøre seg forstått på et språk alle de andre på arbeidslaget forstår og kan gjøre seg forstått på.
- Alle på byggeplassen skal forstå SHA-plan, sikkerhetsopplæring, HMS-rutiner, verneprotokoller, sikkerhetsinstrukser, SJA, sikkerhetsdatablader, bruksanvisning for verktøy og arbeidsutstyr, varselskilter mv. Materialet skal foreligge på det språk vedkommende arbeidstaker bruker som morsmål, såfremt arbeidstakeren ikke forstår informasjonen fullt ut på norsk eller engelsk.

Ved brudd på ovennevnte plikter har byggherren rett til å stanse arbeidene i den utstrekning byggherren anser det nødvendig.

Vesentlig mislighold av ovennevnte plikter, som ikke blir rettet innen en rimelig frist, kan påberopes av byggherren som grunnlag for heving. Der slikt mislighold består i stadige brudd på pliktene, kan byggherren heve selv om leverandøren retter forholdene. Byggherren kan på

samme måte kreve at leverandøren skifter ut underleverandører. Dette skal skje uten omkostninger for byggherren.

Alle avtaler leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

---

7. KRAV TIL LØNNS- OG ARBEIDSVILKÅR

Leverandøren er ansvarlig for at egne ansatte, ansatte hos underleverandører (herunder innleide) har lønns- og arbeidsvilkår i henhold til:

- Forskrift om allmenngjort tariffavtale.
- Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter av 8. februar 2008 der denne kommer til anvendelse. På områder som ikke er dekket av forskrift om allmenngjort tariffavtale, skal lønns- og arbeidsvilkårene være i henhold til landsomfattende tariffavtale for den aktuelle bransje. Med lønns- og arbeidsvilkår menes bestemmelser om minste arbeidstid, lønn, herunder overtidstillegg, skift- og turnustillegg og ulempetillegg, og dekning av utgifter til reise, kost og losji, i den grad slike bestemmelser følger av tariffavtalen.

Leverandøren plikter på forespørsel å dokumentere lønns- og arbeidsvilkårene for egne arbeidstakere, arbeidstakere hos eventuelle underleverandører (herunder innleide). Opplysningene skal dokumenteres ved blant annet kopi av arbeidsavtale, lønsslipp, timelister og arbeidsgiverens bankutskrift. Dokumentasjonen skal være på personnivå og det skal fremgå hvem den gjelder.

Ved brudd på kravene til lønns- og arbeidsvilkår skal leverandøren rette forholdet. Der bruddet har skjedd hos en underleverandør (herunder bemanningsselskaper) er rettingsplikten begrenset til krav som er fremmet skriftlig innen tre måneder etter lønnens forfallsdato, både for krav som følger av allmenngjort tariffavtale og landsomfattende tariffavtale. De vilkår og begrensninger som følger av lov om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. av 4. juni 1993 § 13 skal gjelde i begge disse tilfellene.

Byggherren har rett til å holde tilbake et beløp tilsvarende ca. to ganger innsparingen for arbeidsgiveren. Tilbakeholdsretten opphører så snart retting etter foregående ledd er dokumentert. Vesentlig mislighold av lønns- og arbeidsvilkår hos leverandøren kan påberopes av byggherren som grunnlag for heving, selv om leverandøren retter forholdene. Dersom bruddet har skjedd i underleverandørleddet (herunder bemanningsselskaper), kan byggherren på samme måte kreve at leverandøren skifter ut underleverandører. Dette skal skje uten omkostninger for byggherren.

Alle avtaler leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

---

8. BRUK AV UNDERLEVERANDØRER, HERUNDER INNLEID ARBEIDSKRAFT

Leverandøren kan ikke, uten byggherrens skriftlige samtykke, ha flere enn to ledd underentreprenører i kjede under seg. Vesentlig mislighold som ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra byggherren, kan påberopes av byggherren som grunnlag for heving.

Leverandørens bruk av enkeltpersonforetak skal begrunnes skriftlig. Bruk av bemanningsselskap skal varsles byggherren og er underlagt arbeidsmiljøloven, herunder kravet om likebehandling i § 14-12a. Byggherren kan bare nekte bruk der han har saklig grunn.

Ved inngåelse av kontrakter om underentreprise som overstiger en verdi på kr 500.000 eks. mva skal leverandøren innhente skatteattest, jf. forskrift om offentlige anskaffelser. Fra underentreprenører med forretningsadresse i andre EØS-land enn Norge, skal det innhentes tilsvarende attest. Leverandøren skal på forespørsel fra byggherren fremlegge skatteattesten.

Dersom attesten ikke fremlegges eller viser restanser som ikke er ubetydelige, kan byggherren kreve at underentreprenøren skiftes ut uten omkostninger dersom forholdet ikke rettes innen en rimelig frist, gitt ved skriftlig varsel.

Alle avtaler leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

---

9. KRAV OM BETALING TIL BANK

Lønn og annen godtgjørelse til egne ansatte, ansatte hos underleverandører og innleide skal utbetales til konto i bank. Alle avtaler leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

---

10. MISLIGHOLD AV KONTRAKTSFORPLIKTELSE - KONSEKVENSER FOR SENERE KONKURRANSER

Brudd på pliktene i denne kontrakten vil bli nedtegnet og kan få betydning i senere konkurranser, enten i kvalifikasjons- eller tildelingsomgangen i overensstemmelse med regelverket for offentlige anskaffelser. Alle avtaler leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

---

11. REVISJON

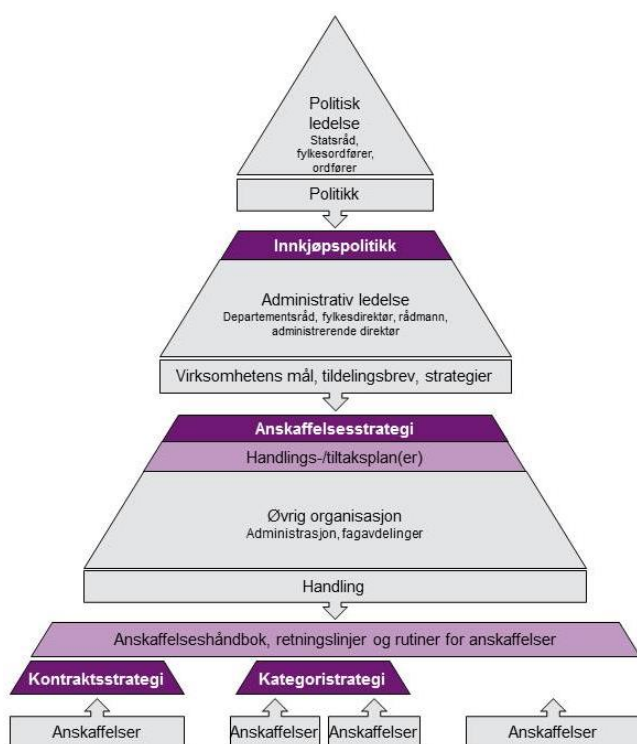
Byggherren, eller ekstern revisor engasjert av byggherren, kan gjennomføre revisjon hos leverandøren og eventuelle underleverandører i perioden fra kontraktsinngåelse til slutt faktura er betalt for å undersøke om kontraktens krav blir oppfylt. Denne adgangen omfatter også kontrakter og dokumentasjon i underliggende ledd. Alle avtaler leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

HVORFOR TRENGER VI POLITISKE VEDTAK?

Vi har klippet følgende fra DIFI's veileder for Anskaffelsesstrategi:

SAMMENHENG MELLOM ANSKAFFELESSTRATEGI OG ANDRE STYRINGSDOKUMENTER

Anskaffelsesstrategi vil være koblingen mellom politiske forventninger og daglig innkjøp av varer og tjenester. Hvordan dette kan styres og følges opp på ulike nivå vises i figuren.

Den politiske ledelse tar stilling til hvilken innkjøpspolitikk – visjon og policy - virksomheten skal ha. En slik policy vil kunne være førende for alle anskaffelser og være viktig for å regulere forhold som ikke er hjemlet i lov og forskrift. Slike forhold omtales gjerne som strategiske innkjøpsinitiativ.

Eksempler er samarbeid på tvers internt og eksternt, samfunnsansvar, små og mellomstore bedrifter, hensyn til miljø, innovasjon m.m. Har virksomheten en klar policy vil prinsippdiskusjoner ikke være en del av enkeltanskaffelser. Velger en virksomhet å ha et mål på for eksempel økt samfunnsansvar i strategien, vil dette forplikte til å jobbe målrettet mot å øke samfunnsansvar i anskaffelsene. Hvis behovet for innkjøper er å unngå

prinsippdiskusjoner rundt samfunnsansvar i enkeltanskaffelser, kan det være riktigere å jobbe for å få på plass en anskaffelsespolicy.

Administrativ ledelse følger opp gjennom å etablere og forankre en anskaffelsesstrategi i organisasjonen. En anskaffelsesstrategi gjelder for alt anskaffelsesarbeid i virksomheten, ikke bare det som håndteres av en sentral innkjøpsfunksjon/-avdeling.

Arbeidet med implementering av anskaffelsesstrategien operasjonaliseres i handlings- og tiltaksplaner. I det daglige anskaffelsesarbeidet bruker organisasjonen anskaffelsesregelverket, håndbøker, retningslinjer og rutiner for gjennomføring av anskaffelser. For noen anskaffelser lages det kontraktstrategier, og for å ha et helhetlig perspektiv på et anskaffelsesområde etableres det gjerne en kategori strategi for styring og oppfølging av en vare- eller tjenestekategori.

Hele veilederen finner du her:

http://www.anskaffelser.no/sites/anskaffelser/files/anskaffelsesstrategi_veileder.pdf

OM SAMARBEID MOT SVART ØKONOMI

Samarbeid mot svart økonomi (SMSØ) arbeider holdnings- og handlingsendrende mot svart økonomi.

SPLISELAGET - UNGDOM

Ungdom trenger kunnskap om sammenhengen mellom verdiskaping, skatt og velferd, samt starthjelp om rettigheter og plikter i arbeidslivet.

Vi treffer 40 000 ungdommer årlig med undervisningsopplegget Spleiselaget i videregående skole. Vi tilbyr dataspillet Spleiselaget Byen for ungdomskole, spilt 46 000 ganger i 2015.

Vi tilbyr også regnskapsopplæring til alle ungdomsbedrifter i regi av Ungt entreprenørskap.

HANDLE HVITT – FORBRUKERE

Handle hvitt er en handlingskampanje, ikke en holdningskampanje! Vi skal gjøre det enkelt for forbrukere å handle hvitt.

I perioden 2011-2014 arbeidet vi bl.a med firmasjekken og en enkel måte å gjøre arbeid i hjemmet hvitt på, via nettstedet www.handlehvitt.no og aktiviteter i hele landet.

Vi planlegger å komme med en ny utgave av Handle hvitt-kampanjen i 2016.

NÆRINGS LIV – MOT ARBEIDSLIVSKRIMINALITET

Partene i arbeids- og næringsliv er viktige medspillere for kontrolletatene. Kontrolletatene får innspill om hvordan de kriminelle opererer, utviklingstendenser og konkrete tips om kriminelle miljøer og enkeltsaker.

Vi har under arbeid en tipsrutine der partene i arbeidslivet løpende kan tipse kontrolletatene om arbeidslivskriminalitet.

INNKJØP – BESTE PRAKSIS

SMSØ tar mål av seg til å påvirke innkjøpere i privat og offentlig sektor til å ta i bruk retningslinjer, rutiner og verktøy som holder kriminelle ute fra kontraktskjedene i bransjer som bygg og renhold.

DEBATT

SMSØ har gjennom mange år fulgt utviklingen av svart økonomi gjennom befolkningsundersøkelser. I tillegg til kunnskap om temaet, bidrar undersøkelsene til å sette agenda for samfunnsdebatten.

Befolkningsundersøkelser utføres også for å avdekke hvilke tiltak befolkningen mener vil være nyttig i den videre kampen mot svart økonomi.

Vi arrangerer debatter f.eks på Arendalsuka og andre konferanser nasjonalt og lokalt. Lokalt deltar SMSØ i samfunnsdebatten gjennom kronikker, leserinnlegg mv.

SAMARBEID MOT SVART ØKONOMI

MELDAL KOMMUNE

Saksframlegg

Saksgang		
Utvalg/styre:	Møtedato	Saksnummer
Kommunestyret	03.05.2017	025/17

Saksbehandler: Fritzon, Roy	Arkiv: FE - 004	Arkivsaknr: 16/263-3
------------------------------------	------------------------	-----------------------------

Skatteoppkreverens årsrapport 2016

Rådmannens forslag til vedtak:

Skatteoppkreverens rapport tas til orientering

Vedlegg i saken:

Årsrapport 2015 - Skatteoppkreveren

Årsrapport for 2016

Henvendelse fra:

Skatteoppkreveren i Meldal kommune

Saksopplysninger:

Skatteoppkreveren skal framlegge årsrapport for sin virksomhet for kommunestyret. Vedlagt følger rapporten for 2016. Ved en feil, ble ikke rapporten for 2015 framlagt for kommunestyret, og denne vedlegges i tillegg.

Saksbehandlers vurdering:

Skatteinngangen har vært god de to siste årene. Rapporten viser at restansene er lave, og at kravene til innfordring nås (rapportens pkt 3.2).

Årsrapport for 2015

**Skatteoppkreveren i
Meldal kommune**

Innhold

1. Generelt om skatteoppkreverens virksomhet	3
1.1 Skatteoppkreverkontoret.....	3
1.1.1 Ressurser	3
1.1.2 Organisering.....	3
1.1.3 Ressurser og kompetanse	3
1.2 Internkontroll	4
1.3 Vurdering av skatteinngangen	4
1.3.1 Total skatte- og avgiftsinngang i regnskapsåret.....	4
1.3.2 Kommunens andel av skatteinngangen i regnskapsåret.....	4
1.4 Skatteutvalg	5
2. Skatteregnskapet	5
2.1 Avleggelse av skatteregnskapet	5
2.2 Margin	5
2.2.1 Margin for inntektsåret 2014	5
2.2.2 Margin for inntektsåret 2015.....	5
2.2.3 Kommentarer til marginavsetningen.....	6
3. Innfordring av krav	6
3.1 Restanseutviklingen.....	6
3.1.1 Totale restanser og berostilte krav	6
3.1.2 Kommentarer til restansesituasjonen og utviklingen i restanser	6
3.1.3 Restanser eldre år.....	7
3.1.4 Kommentarer til restanser og restanseoppfølgingen for eldre år	7
3.2 Innfordringens effektivitet.....	7
3.2.1 Vurdering av kontorets resultat pr. 31.12.2015.....	8
3.2.2 Vurdering av sammenheng mellom aktivitet og resultat.....	8
3.2.3 Omtale av spesielle forhold.....	8
3.2.4 Kontorets eventuelle tiltak for å bedre effektiviteten i innfordringen	8
3.3 Særnamskompetanse.....	8
4. Arbeidsgiverkontroll.....	8
4.1 Organisering av arbeidsgiverkontrollen	8
4.2 Planlagte og gjennomførte kontroller.....	8
4.3 Resultater fra arbeidsgiverkontrollen	9
4.4 Vurdering av arbeidsgiverkontrollen	9
4.5 Samarbeid med andre kontrollaktører	9
4.6 Gjennomførte informasjonstiltak	9

1. Generelt om skatteoppkreverens virksomhet

1.1 Skatteoppkreverkontoret

1.1.1 Ressurser

Ressursfordeling	Årsverk	%-andel fordelt
Antall årsverk ved skatteoppkreverkontoret som kun er benyttet til skatteoppkreverfunksjonen i regnskapsåret	0,9	100 %
Ressursbruk ved skatteoppkreverkontoret, fordeling av årsverk	-----	-----
Skatteregnskap	0,2	22 %
Innfordring av skatt og arbeidsgiveravgift	0,4	45 %
Arbeidsgiverkontroll	0,2	22 %
Informasjon og veiledning overfor skatte- og avgiftspliktige og regnskapsførere/revisorer		
Skatteutvalg		
Administrasjon	0,1	11 %
(Andel fordelt skal være 100 %)	Sum	100%

1.1.2 Organisering

Kemnerkontoret i Orkdalsregionen er et tjenestesamarbeid mellom Orkdal, Agdenes, Rindal, Meldal, Snillfjord, Hitra og Frøya med Orkdal som vertskommune. Tjenestesamarbeidet startet 01.02.2013.

Kontoret har i 2015 hatt 6 faste ansatte i 100% stilling. I tillegg er det kjøpt tjenester tilsvarende 1,1 årsverk i felles (interkommunal) arbeidsgiverkontroll. Totalt blir det 7,1 årsverk ved kontoret.

4 av de ansatte har arbeidsplass på Orkanger (hovedkontoret), mens 2 ansatte har arbeidsplass på Hitra (avdelingskontoret). En av de ansatte ved avdelingskontoret fungerer som avdelingsleder.

2 saksbehandlere ved kontoret jobber både med skatteregnskap og innfordring, mens 3 saksbehandlere primært jobber med innfordring.

Kemner arbeider i hovedsak med tyngre innfordring, administrasjon samt noe informasjonsvirksomhet.

1.1.3 Ressurser og kompetanse

Kemnerkontoret har tilstrekkelig med kompetanse og ressurser både på skatteregnskap og innfordring. Kompetanse på arbeidsgiverkontrollen ivaretas da kontoret er innlemmet i interkommunal arbeidsgiverkontroll.

Avdelingsleder ved Hitra-kontoret gikk ut i svangerskapspermisjon den 3. september 2015, og vil være tilbake i jobb den 6. juni 2016.

Alle ansatte har i løpet av året deltatt på kurs og møter for kompetanseheving og oppdatering i regi av Skatt Midt-Norge.

1.2 Internkontroll

Kemnerkontorets interne kontroll og rutinebeskrivelser skal sikre at oppgaveløsningen er forsvarlig og i samsvar med gjeldende lover og instruksjoner.

Tilganger, rollesett og fullmakter er kontrollert og ajourført pr. 31.12.2015.

Rutinebeskrivelsene blir jevnlig oppdatert.

Kemnerkontoret utarbeider hvert år en virksomhetsplan som er styrende for arbeidet ved kontoret.

1.3 Vurdering av skatteinngangen

1.3.1 Total skatte- og avgiftsinngang i regnskapsåret

Total skatteinngang	2015	2014	Endring	Endring i %
	307 585 395	306 516 912	1 068 483	0,4

Det registreres en økning i skatteinngangen i forhold til 2014 på 0,4%. Året før var det en nedgang på 1,9%, som i hovedsak skyldtes mindre inngang av arbeidsgiveravgift.

1.3.2 Kommunens andel av skatteinngangen i regnskapsåret

Kommunens skatteinngang	2015	2014	Endring	Endring i %
	76 286 717	73 275 972	3 010 745	4,1

Det registreres en økning av kommunens andel av skatteinngangen fra 2014 til 2015 med 4,1%.

Årsaken til økningen skyldes hovedsakelig følgende forhold:

- Økning i forskuddstrekk fra arbeidsgivere – ca kr 0,3 mill.
- Økning i inntektskorreksjon – ca kr 2,3 mill.
- Økning i personinntekt – ca kr 0,4 mill.

1.4 Skatteutvalg

Skatteutvalget har ikke behandlet noen saker i 2015.

2. Skatteregnskapet

2.1 Avleggelse av skatteregnskapet

Avleggelse av skatteregnskapet

Kemnerkontoret i Orkdalsregionen bekrefter at skatteregnskapet for 2015 er ført, avstemt og avlagt i samsvar med gjeldende forskrifter og retningslinjer, jfr. instruks for skatteoppkrevere § 3-1.

Det er ikke mottatt pålegg om regnskapsføringen, rapporteringen og avleggelsen av skatteregnskapet fra regional kontrollenhet.

Årsregnskapet for 2015 følger som vedlegg til årsrapporten, og er signert av skatteoppkreveren.

2.2 Margin

2.2.1 Margin for inntektsåret 2014

Innestående margin for inntektsåret 2014, pr. 31.10.2015 kr 4.681.285

For mye avsatt margin for inntektsåret 2014 kr 4.681.257

Marginprosent

Prosentmarginavsetning: 12%.

Gyldig fra:

2.2.2 Margin for inntektsåret 2015

Marginavsetning for inntektsåret 2015, pr. 31.12. 2015 kr 28.725.173

Gjeldende prosentmarginavsetning: 12 %

Gyldig fra:

2.2.3 Kommentarer til marginavsetningen

Gjeldende proSENTSATS synes å være riktig.

3. Innfordring av krav

3.1 Restanseutviklingen

3.1.1 Totale restanser og berostilte krav

Skatteart	Restanse 31.12.2015	Herav berostilt restanse 31.12.2015	Restanse 31.12.2014	Herav berostilt restanse 31.12.2014	Endring i restanse Reduksjon (-) Økning (+)	Endring i berostilt restanse Reduksjon (-) Økning (+)
Sum restanse pr. skatteart	5 942 309	304 854	4 325 732	304 854	1 616 577	0
Arbeidsgiveravgift	273 066	0	123 480	0	149 586	0
Artistskatt	0	0	0	0	0	0
Forsinkelsesrenter	830 562	1 881	855 360	18 810	-24 798	0
Forskuddsskatt	15 570	0	15 570	0	0	0
Forskuddsskatt person	401 045	0	437 074	0	-36 029	0
Forskuddstrekk	402 999	0	59 705	0	343 294	0
Gebyr	0	0	0	0	0	0
Innfordringsinntekter	31 082	1 030	37 223	1 030	-6 141	0
Inntekt av summarisk fellesoppgjør	0	0	0	0	0	0
Kildeskatt	0	0	0	0	0	0
Restskatt	383 675	0	229 104	0	154 571	0
Restskatt person	3 604 310	301 943	2 568 216	301 943	1 036 094	0
Sum restanse diverse krav	0	0	0	0	0	0
Diverse krav	5 942 309	0	0	0	0	0
Sum restanse pr. skatteart inkl. diverse krav	5 942 309	304 854	4 325 732	304 854	1 616 577	0

3.1.2 Kommentarer til restansesituasjonen og utviklingen i restanser

Restansesituasjonen pr. utgangen av 2015 viser en oppgang på kr 1,5 mill. Dette skyldes hovedsakelig restskatt person med kr 1 mill., forskuddstrekk og arbeidsgiveravgift til sammen kr 0,5 mill.

Halve av restskatten skyldes 1 skatteyter med dårlig økonomi, mens forskuddstrekk og arbeidsgiveravgift skyldes restanser i firmaer som er gått konkurs i løpet av året.

Avskrivning/ettergivelser:

Kravtype	Antall skatteyttere	Avskrevet beløp	Sum kravtyper
Avskrivning	5	151.991	
Ettergivelse	1	3.667	
Nedsettelse pensjons-givende inntekt	0	0	
			155.658

Avskrivningene skyldes følgende forhold:

- Krav mot personlige skatteyttere etter gjennomført gjeldsordning – kr 7.524
- Foreldelse – kr 22.597
- Aksjeselskap som er sletta i Foretaksregisteret etter avsluttet konkurs – kr 63.453
- Annet – kr 58.417 (uten mulighet for innfordring)

3.1.3 Restanser eldre år

Inntektsår	Sum restanse (debet)	Herav skatteart "Restskatt – person"
2013	787.612	658.577
2012	861.952	830.331
2011	590.013	561.566
2010 – 19XX	2.134.724	

3.1.4 Kommentarer til restanser og restanseoppfølgingen for eldre år

Gi kommentarer til restanseoppfølgingen for eldre år:

Kontoret har gjennomgått rapporten "Restanseliste – forelda krav" dato t.o.m. 31.12.2015.

Antall krav som var foreldet pr. 31.12.2015: 0
Samlet beløp på krav som var foreldet pr. 31.12.2015: kr 0

Kemnerkontoret i Orkdalsregionen har en intern rutinebeskrivelse på oppfølging av eldre restanser. Der fremkommer det at eldre restanser skal gjennomgås hvert halvår, i tillegg til arbeidet med eldre restanser som pågår kontinuerlig.

3.2 Innfordringens effektivitet

Skatteart	Resultatkrav pr. 31.12.2015		Resultat pr. 31.12.2015	
	Innfordret	Totalt innbetalt	Innfordret	Totalt innbetalt
Arbeidsgiveravgift 2014		99,9%		99,5%
Forskuddstrekk 2014		100,0%		99,7%
Forskuddsskatt person 2014		99,2%		100,0%
Forskuddsskatt upers. 2014		99,9%		100,0%
Restskatt person 2013	58,0%	94,8%	52,4%	91,5%
Restskatt upersonlige 2013		99,4%		100,0%

3.2.1 Vurdering av kontorets resultat pr. 31.12.2015

Kontoret har nådd resultatkravene på bare 3 skattearter. Restskatt, person har et negativt avvik på 3,3%. Dette skyldes hovedsaklig 1 skatteyster som har en stor restanse (utgjør 6%), og hvor det er vanskelig å få innfordret restansen p.g.a. skatteyers dårlige økonomi.

3.2.2 Vurdering av sammenheng mellom aktivitet og resultat

Det er ikke oppnådd så gode resultater som de to siste år. Innfordringsaktiviteten ligger på samme nivå, men det er flere skatteytere med dårlig økonomi og store restanser som har gjort det vanskelig å innfordre. I tillegg har det vært store restanser i forbindelse med konkurs av firmaer, som har ført til større restanse på arbeidsgiveravgift og forskuddstrekk.

3.2.3 Omtale av spesielle forhold

Ingen kjente.

3.2.4 Kontorets eventuelle tiltak for å bedre effektiviteten i innfordringen

Kontoret vil i tida framover opprettholde fokuset på tyngre innfordring samt prøve å finne løsninger for skyldnere med store restanser.

3.3 Særnamskompetanse

Det er avholdt 22 utleggsforretninger i 2015. I 2014 ble avholdt 24 utleggsforretninger.

Særnamskompetansen har stor betydning for innfordringsresultatet. Vi ser at flere skyldnere tar kontakt med oss først når de mottar berømmelse av utleggsforretning. I tillegg gjør flere skatteytere opp for seg når de får varsel om utleggsforretning.

4. Arbeidsgiverkontroll

4.1 Organisering av arbeidsgiverkontrollen

Kontoret deltar i et interkommunalt samarbeid om utføring av arbeidsgiverkontrollen med 17 andre kommuner i Trøndelag.

4.2 Planlagte og gjennomførte kontroller

Antall planlagte kontroller for 2015: 6

Som utgjør: 5% av totalt antall leverandører av LTO i kommunen.

Antall gjennomførte kontroller 2015: 4

Som utgjør: 3,34% av totalt antall leverandører av LTO i kommunen.

Antall gjennomførte kontroller i 2014: 10

4.3 Resultater fra arbeidsgiverkontrollen

	2015	2014
Antall avdekkingskontroller	4	5
Antall avdekkingskontroller med avdekket beløp	3	2
Endringsforslag - inntektsgrunnlag	517.126	68.151
Endringsforslag – grunnlag arbeidsgiveravgift	42.362	0

4.4 Vurdering av arbeidsgiverkontrollen

Det er gjennomført 2 kontroller mindre enn planlagt inkl. personallistekontroller.

Kontroller med avdekking: 3

Totalt avdekket beløp: 559.488

Kemnerkontoret i Orkdalsregionen finner aktiviteten ikke tilfredsstillende. Årsaken til 1,7% negativt avvik i forhold til resultatkravet skyldes nok stort sykefravær hos Arbeidsgiverkontrollen samt innføring av nytt kontrollstøttesystem (KOSS) som har krevd ekstra tidsressurser.

4.5 Samarbeid med andre kontrollaktører

Ingen.

4.6 Gjennomførte informasjonstiltak

Det er sendt informasjonsbrev til 12 nye arbeidsgivere i 2015.

Sted/dato: Orkanger, 19. januar 2016

Finn Børli

Skatteoppkreverens signatur

Vedlegg: Årsregnskapet for 2015 - signert av skatteoppkreveren.

Årsregnskap - Skatteoppkreveren i Meldal for 2015 - avlagt etter kontantprinsippet

	Valgt år	Forrige år
Likvider	28 764 143	27 821 501
Skyldig skattekreditorene	-37 387	-355 846
Skyldig andre	-1 583	-2 294
Innestående margin	-28 725 173	-27 463 360
Udisponert resultat	0	-1
Sum	0	0
Arbeidsgiveravgift	-28 397 420	-40 276 913
Kildeskatt mv - 100% stat	0	0
Personlige skatteyttere	-260 823 673	-246 303 232
Upersonlige skatteyttere	-18 303 722	-19 655 625
Renter	-49 406	-274 912
Innfordring	-11 174	-6 230
Sum	-307 585 395	-306 516 912
Fordelt til Folketrygden - arbeidsgiveravgift	28 397 421	40 276 913
Fordelt til Folketrygden - medlemsavgift	80 442 040	73 552 119
Fordelt til Fylkeskommunen	16 321 806	15 726 128
Fordelt til kommunen	76 286 717	73 275 972
Fordelt til Staten	106 138 099	103 688 165
Krav som er ufordelt	-1	0
Videresending plassering mellom kommuner	-687	-2 385
Sum	307 585 395	306 516 912
Sum totalt	0	0

Orkanger, 19. januar 2016

Eva Solli

Eva Solli
kemner

Forklaring til årsregnskapet

Skatteregnskapet er avlagt etter kontantprinsippet. Skatteregnskapet viser skatter og avgifter mv som er innbetalt i løpet av regnskapsåret.

Innbetalte skatter og avgifter mv er fordelt til kommunen, fylkeskommunen, folketrygden og staten (skattekreditorene), etter gjeldende fordelingstill.

Sumlinjene i årsregnskapet

- **Likvider**
Likvidene i skatteregnskapet består av bankbeholdning for skatt og eventuelt kontantbeholdning.
- **Skyldig skattekreditorene**
Fordelingsoppgjøret til skattekreditorene for desember, står som gjeld i balansen pr. 31.12. Skatteoppkreveren skal utbetale fordelingsoppgjøret til skattekreditorene senest 10. januar.

Dersom dette er et positivt beløp, har skatteoppkreveren en fordring på skattekreditorene. Skattekreditorene skal innbetale dette beløpet til skatteoppkreveren senest 20. januar.
- **Skyldig andre**
Dette beløpet består av uidentifiserte og uplasserte innbetalinger, som ikke er fordelt til skattekreditorene.
- **Udisponert resultat**
Dette skal være et lite beløp som skyldes øreavrunding i skatteregnskapssystemet.
- **Innbetalte skatter og avgifter, Renter, Innfordring**
Dette beløpet er innbetalt arbeidsgiveravgift, forskuddstrekk fratrukket marginavsetning, forskuddsskatt for personlige og upersonlige skattytere, restskatt og overskytende forskudd for personlige og upersonlige skattytere, kildeskatt, samt renter og gebyrer.
- **Fordelt til skattekreditorene**
Dette er innbetalte skatter og avgifter, renter og gebyrer som er fordelt til skattekreditorene.
- **Krav som er ufordelt**
Dette skal være et lite beløp som skyldes øreavrunding i skatteregnskapssystemet.

MELDAL KOMMUNE	
Arkivsak	16/263 Doknr 2
Saksbeh.	ROFE
Dato:	23 JAN. 2017
☒ Felles	004 ☐ Fag
☐ Obj.k.	

Årsrapport for 2016

Skatteoppkreveren i Meldal kommune

Innhold

1. Generelt om skatteoppkreverens virksomhet	3
1.1 Skatteoppkreverkontoret.....	3
1.1.1 Ressurser	3
1.1.2 Organisering.....	3
1.1.3 Ressurser og kompetanse	3
1.2 Internkontroll	4
1.3 Vurdering av skatteinngangen	4
1.3.1 Total skatte- og avgiftsinngang i regnskapsåret	4
1.3.2 Kommunens andel av skatteinngangen i regnskapsåret	4
1.4 Skatteutvalg	5
2. Skatteregnskapet	5
2.1 Avleggelse av skatteregnskapet	5
2.2 Margin	5
2.2.1 Margin for inntektsåret 2015	5
2.2.2 Margin for inntektsåret 2016.....	5
2.2.3 Kommentarer til marginavsetningen.....	5
3. Innfordring av krav	6
3.1 Restanseutviklingen.....	6
3.1.1 Totale restanser og berostilte krav	6
3.1.2 Kommentarer til restansesituasjonen og utviklingen i restanser	6
3.1.3 Restanser eldre år	7
3.1.4 Kommentarer til restanser og restanseoppfølgingen for eldre år	7
3.2 Innfordringens effektivitet.....	7
3.2.1 Vurdering av kontorets resultat pr. 31.12.2016.....	7
3.2.2 Vurdering av sammenheng mellom aktivitet og resultat.....	7
3.2.3 Omtale av spesielle forhold.....	8
3.2.4 Kontorets eventuelle tiltak for å bedre effektiviteten i innfordringen	8
3.3 Særnamskompetanse.....	8
4. Arbeidsgiverkontroll.....	8
4.1 Organisering av arbeidsgiverkontrollen	8
4.2 Planlagte og gjennomførte kontroller.....	8
4.3 Resultater fra arbeidsgiverkontrollen	8
4.4 Vurdering av arbeidsgiverkontrollen	9
4.5 Samarbeid med andre kontrollaktører	9
4.6 Gjennomførte informasjonstiltak	9

1. Generelt om skatteoppkreverens virksomhet

1.1 Skatteoppkreverkontoret

1.1.1 Ressurser

Ressursfordeling	Årsverk	%-andel fordelt
Antall årsverk ved skatteoppkreverkontoret som kun er benyttet til skatteoppkreverfunksjonen i regnskapsåret	0,9	100 %
Ressursbruk ved skatteoppkreverkontoret, fordeling av årsverk	-----	-----
Skatteregnskap	0,2	22 %
Innfordring av skatt og arbeidsgiveravgift	0,4	45 %
Arbeidsgiverkontroll	0,2	22 %
Informasjon og veiledning overfor skatte- og avgiftspliktige og regnskapsførere/revisorer		
Skatteutvalg		
Administrasjon	0,1	11 %
(Andel fordelt skal være 100 %)	Sum	100%

1.1.2 Organisering

Kemnerkontoret i Orkdalsregionen er et tjenestesamarbeid mellom Orkdal, Agdenes, Rindal, Meldal, Snillfjord, Hitra og Frøya med Orkdal som vertskommune. Tjenestesamarbeidet startet 01.02.2013.

Kontoret har i 2016 hatt 6 faste ansatte i 100% stilling. Avd.leder ved Hitra sluttet i sin stilling den 31.08.16, og en saksbehandler på Orkanger gikk av med pensjon 01.11.16. Disse 2 stillingene er foreløpig vakante. I tillegg er det kjøpt tjenester tilsvarende 1,7 årsverk i felles (interkommunal) arbeidsgiverkontroll. Totalt blir det 7,7 årsverk ved kontoret, hvorav 2 for tiden er vakante.

3 av de ansatte har arbeidsplass på Orkanger (hovedkontoret), mens 1 ansatt har arbeidsplass på Hitra (avdelingskontoret).

2 saksbehandlere ved kontoret jobber både med skatteregnskap og innfordring, mens 1 saksbehandler primært jobber med innfordring.

Kemner arbeider i hovedsak med tyngre innfordring, administrasjon samt noe informasjonsvirksomhet.

1.1.3 Ressurser og kompetanse

Kemnerkontoret har tilstrekkelig med kompetanse og ressurser både på skatteregnskap og innfordring. Kompetanse på arbeidsgiverkontrollen ivaretas da kontoret er innlemmet i interkommunal arbeidsgiverkontroll.

Alle ansatte har i løpet av året deltatt på kurs og møter for kompetanseheving og oppdatering i regi av Skatt Midt-Norge.

1.2 Internkontroll

Kemnerkontorets interne kontroll og rutinebeskrivelser skal sikre at oppgaveløsningen er forsvarlig og i samsvar med gjeldende lover og instruksjer.

Tilganger, rollesett og fullmakter er kontrollert og ajourført pr. 31.12.2016.

Rutinebeskrivelsene blir jevnlig oppdatert.

Kemnerkontoret utarbeider hvert år en virksomhetsplan som er styrende for arbeidet ved kontoret.

1.3 Vurdering av skatteinngangen

1.3.1 Total skatte- og avgiftsinngang i regnskapsåret

Total skatteinngang	2016	2015	Endring	Endring i %
	337 393 860	307 585 395	29 808 465	9,7

Det registreres en økning i skatteinngangen i forhold til 2015 på 9,7%.

1.3.2 Kommunens andel av skatteinngangen i regnskapsåret

Kommunens skatteinngang	2016	2015	Endring	Endring i %
	89 224 624	76 286 717	12 937 907	17%

Det registreres en økning av kommunens andel av skatteinngangen fra 2015 til 2016 med 17%.

Årsaken til økningen skyldes hovedsakelig følgende forhold:

- Økning i forskuddstrekk fra arbeidsgivere – ca kr 3,8 mill.
- Økning i inntektskorreksjon – ca kr 3 mill.
- Økning i personinntekt – ca kr 6,4 mill.
- Økning i avsetning/bruk av margin – 0,2 mill.

1.4 Skatteutvalg

Skatteutvalget har ikke behandlet noen saker i 2016.

2. Skatteregnskapet

2.1 Avleggelse av skatteregnskapet

Avleggelse av skatteregnskapet

Kemnerkontoret i Orkdalsregionen bekrefter at skatteregnskapet for 2016 er ført, avstemt og avlagt i samsvar med gjeldende forskrifter og retningslinjer, jfr. instruks for skatteoppkrevere § 3-1.

Det er ikke mottatt pålegg om regnskapsføringen, rapporteringen og avleggelsen av skatteregnskapet fra regional kontrollenhet.

Årsregnskapet for 2016 følger som vedlegg til årsrapporten, og er signert av skatteoppkreveren.

2.2 Margin

2.2.1 Margin for inntektsåret 2015

Innestående margin for inntektsåret 2015, pr. 31.10.2016	kr 7.997.797
For mye avsatt margin for inntektsåret 2015	kr 7.997.791

Marginprosent

Prosentats marginavsetning: 12%. Gyldig fra:

2.2.2 Margin for inntektsåret 2015

Marginavsetning for inntektsåret 2016, pr. 31.12. 2016	kr 29.114.035
Gjeldende prosentats marginavsetning: 12 %	Gyldig fra:

2.2.3 Kommentarer til marginavsetningen

Gjeldende prosentats synes å være riktig.

3. Innfordring av krav

3.1 Restanseutviklingen

3.1.1 Totale restanser og berostilte krav

Skatteart	Restanse 31.12.2016	Herav berostilt restanse 31.12.2016	Restanse 31.12.2015	Herav berostilt restanse 31.12.2015	Endring i restanse	Endring i berostilt restanse
					Reduksjon (-) Økning (+)	Reduksjon (-) Økning (+)
Sum restanse pr. skatteart	6 690 819	63 725	5 942 309	304 854	748 510	-241 129
Arbeidsgiveravgift	299 020	0	273 066	0	25 954	0
Artistskatt	0	0	0	0	0	0
Forsinkelsesrenter	734 022	1 881	830 562	1 881	-96 540	0
Forskuddsskatt	15 570	0	15 570	0	0	0
Forskuddsskatt person	713 635	0	401 045	0	312 590	0
Forskuddstrekk	500 550	0	402 999	0	97 551	0
Gebyr	0	0	0	0	0	0
Innfordringsinntekter	31 861	1 030	31 082	1 030	779	0
Inntekt av summarisk fellesoppgjør	0	0	0	0	0	0
Kildeskatt	0	0	0	0	0	0
Restskatt	231 750	0	383 675	0	-151 925	0
Restskatt person	4 164 411	60 814	3 604 310	301 943	560 101	-241 129
Sum restanse diverse krav	0	0	0	0	0	0
Diverse krav	0	0	0	0	0	0
Sum restanse pr. skatteart inkl. diverse krav	6 690 819	63 725	5 942 309	304 854	748 510	-241 129

3.1.2 Kommentarer til restansesituasjonen og utviklingen i restanser

Restansesituasjonen pr. utgangen av 2016 viser en økning på kr 750.000 Dette skyldes hovedsakelig restskatt person og forskuddsskatt person. Disse to skattekravene har økt med til sammen ca 4,5 mill i løpet av 2016.

Restskatt upersonlig (firmaer) har hatt en restansenedgang på ca 150.000.

Avskrivning/ettergivelser:

Kravtype	Antall skatteyttere	Avskrevet beløp	Sum kravtyper
Avskrivning	7	kr 186.189	
Ettergivelse	1	kr 749.324	
Nedsettelse pensjons- givende inntekt	0	0	
			kr 935 513

Avskrivningene skyldes følgende forhold:

- Krav mot personlige skatteyttere etter gjennomført gjeldsordning – kr 6.659
- Foreldelse – kr 3.531
- Aksjeselskap som er sletta i Foretaksregisteret etter avsluttet konkurs – kr 95.645
- Bortfall av ansvarssubjekt – kr 15.549
- Dødsbo – kr 64.805

3.1.3 Restanser eldre år

Inntektsår	Sum restanse (debit)	Herav skatteart "Restskatt – person"
2014	786.692	328.816
2013	680.778	609.996
2012	849.513	817.892
2011 – 19XX	2.310.437	

3.1.4 Kommentarer til restanser og restanseoppfølgingen for eldre år

Gi kommentarer til restanseoppfølgingen for eldre år:

Kontoret har gjennomgått rapporten "Restanseliste – forelda krav" dato t.o.m. 31.12.2016.

Antall krav som var foreldet pr. 31.12.2016: 1

Samlet beløp på krav som var foreldet pr. 31.12.2016: kr 2.666

Kemnerkontoret i Orkdalsregionen har en intern rutinebeskrivelse på oppfølging av eldre restanser. Der fremkommer det at eldre restanser skal gjennomgås hvert halvår, i tillegg til arbeidet med eldre restanser som pågår kontinuerlig.

3.2 Innfordringens effektivitet

Skatteart	Resultatkrav pr. 31.12.2016		Resultat pr. 31.12.2016	
	Innfordret	Totalt innbetalt	Innfordret	Totalt innbetalt
Arbeidsgiveravgift 2015		99,9%		99,9%
Forskuddstrekk 2015		100,0%		100,0%
Forskuddsskatt person 2015		99,4%		99,8%
Forskuddsskatt upers. 2015		99,9%		100,0%
Restskatt person 2014	64,0%	95,0%	73,7%	97,2%
Restskatt upersonlige 2014		99,4%		99,8%

3.2.1 Vurdering av kontorets resultat pr. 31.12.2016

Vi er meget tilfredse med å ha nådd resultatkravene på alle skattearter.

3.2.2 Vurdering av sammenheng mellom aktivitet og resultat

Det er oppnådd meget gode resultater i 2016. Innfordringsaktiviteten viser også et høyere nivå enn året før.

Det er avholdt omtrent samme antall utleggsforretninger i 2016 som i 2015.

3.2.3 Omtale av spesielle forhold

Ingen kjente.

3.2.4 Kontorets eventuelle tiltak for å bedre effektiviteten i innfordringen

Kontoret vil i tida framover opprettholde fokuset på tyngde innfordring samt prøve å finne løsninger for skyldnere med store restanser.

3.3 Særnamskompetanse

Det er avholdt 23 utleggsforretninger i 2016. I 2015 ble avholdt 22 utleggsforretninger.

Særnamskompetansen har stor betydning for innfordringsresultatet. Vi ser at flere skyldnere tar kontakt med oss først når de mottar berømmelse av utleggsforretning. I tillegg gjør flere skatteyttere opp for seg når de får varsel om utleggsforretning.

4. Arbeidsgiverkontroll

4.1 Organisering av arbeidsgiverkontrollen

Kontoret deltar i et interkommunalt samarbeid om utføring av arbeidsgiverkontrollen med 16 andre kommuner i Trøndelag.

4.2 Planlagte og gjennomførte kontroller

Antall planlagte kontroller for 2016: 6

Som utgjør: 4,8% av totalt antall leverandører av LTO i kommunen.

Antall gjennomførte kontroller 2016: 6

Som utgjør: 4,8% av totalt antall leverandører av LTO i kommunen.

Antall gjennomførte kontroller i 2015: 4

4.3 Resultater fra arbeidsgiverkontrollen

	2016	2015
Antall avdekkingskontroller	5	4
Antall avdekkingskontroller med avdekket beløp	2	3
Endringsforslag - inntektsgrunnlag	264.300	517.126
Endringsforslag – grunnlag arbeidsgiveravgift	0	42.362

4.4 Vurdering av arbeidsgiverkontrollen

Det er gjennomført likt antall kontroller som planlagt.

Kontroller med avdekking: 4

Totalt avdekket beløp: 344.602

Kemnerkontoret i Orkdalsregionen finner aktiviteten tilfredsstillende.

4.5 Samarbeid med andre kontrollaktører

Ingen.

4.6 Gjennomførte informasjonstiltak

Det er sendt informasjonsbrev til 17 nye arbeidsgivere i 2016.

Sted/dato: Orkanger, 19. januar 2017

Eva Solvi

Skatteoppkreverens signatur

Vedlegg: Årsregnskapet for 2016 - signert av skatteoppkreveren.

Årsregnskap - Skatteoppkreveren i Meldal for 2016 - avlagt etter kontantprinsippet

	Valgt år	Forrige år
Likvider	29 289 777	28 764 143
Skyldig skattekreditorene	-175 649	-37 387
Skyldig andre	-94	-1 583
Innestående margin	-29 114 035	-28 725 173
Udisponert resultat	1	0
Sum	0	0
Arbeidsgiveravgift	-28 627 111	-28 397 420
Kildeskatt mv - 100% stat	0	0
Personlige skatteyttere	-284 232 706	-260 823 673
Tvangsmulkt	-410	
Upersonlige skatteyttere	-23 896 138	-18 303 722
Renter	-635 944	-49 406
Innfordring	-1 551	-11 174
Sum	-337 393 860	-307 585 395
Fordelt til Folketrygden - arbeidsgiveravgift	28 627 112	28 397 421
Fordelt til Folketrygden - medlemsavgift	83 200 958	80 442 040
Fordelt til Fylkeskommunen	18 863 449	16 321 806
Fordelt til kommunen	89 224 624	76 286 717
Fordelt til Staten	117 478 624	106 138 099
Krav som er ufordelt	-1	-1
Videresending plassering mellom kommuner	-905	-687
Sum	337 393 860	307 585 395
Sum totalt	0	0

Orkanger, 19. januar 2017

Eva Solli

Eva Solli
kemner

Forklaring til årsregnskapet

Skatteregnskapet er avlagt etter kontantprinsippet. Skatteregnskapet viser skatter og avgifter mv som er innbetalt i løpet av regnskapsåret.

Innbetalte skatter og avgifter mv er fordelt til kommunen, fylkeskommunen, folketrygden og staten (skattekreditorene), etter gjeldende fordelingstall.

Sumlinjene i årsregnskapet

- **Likvider**
Likvidene i skatteregnskapet består av bankbeholdning for skatt og eventuelt kontantbeholdning.
- **Skyldig skattekreditorene**
Fordelingsoppgjøret til skattekreditorene for desember, står som gjeld i balansen pr. 31.12. Skatteoppkreveren skal utbetale fordelingsoppgjøret til skattekreditorene senest 10. januar.

Dersom dette er et positivt beløp, har skatteoppkreveren en fordring på skattekreditorene. Skattekreditorene skal innbetale dette beløpet til skatteoppkreveren senest 20. januar.
- **Skyldig andre**
Dette beløpet består av uidentifiserte og uplasserte innbetalinger, som ikke er fordelt til skattekreditorene.
- **Udisponert resultat**
Dette skal være et lite beløp som skyldes øreavrunding i skatteregnskapssystemet.
- **Innbetalte skatter og avgifter, Renter, Innfordring**
Dette beløpet er innbetalt arbeidsgiveravgift, forskuddstrekk fratrukket marginavsetning, forskuddsskatt for personlige og upersonlige skattytere, restskatt og overskytende forskudd for personlige og upersonlige skattytere, kildeskatt, samt renter og gebyrer.
- **Fordelt til skattekreditorene**
Dette er innbetalte skatter og avgifter, renter og gebyrer som er fordelt til skattekreditorene.
- **Krav som er ufordelt**
Dette skal være et lite beløp som skyldes øreavrunding i skatteregnskapssystemet.

MELDAL KOMMUNE

Saksframlegg

Saksgang		
Utvalg/styre:	Møtedato	Saksnummer
Kommunestyret	03.05.2017	026/17

Saksbehandler: Ree, Anne Britt	Arkiv: FE - 026, FA - G21	Arkivsaknr: 17/776-2
---------------------------------------	----------------------------------	-----------------------------

Styringsmodell SiO og organisering av legevakt og KAD-senger

Tilråding i Vertskommunenemnd SiO – 04.04.2017:

Politisk fellesnemnd anbefaler endring av styringsmodell for SiO ved at dagens vertskommunesamarbeid med politisk nemnd utgår og det innføres administrativt vertskommunesamarbeid.

Det anbefales at endringene gjennomføres fra 1.1.2018, gitt at alle deltakerkommunene slutter seg til dette. Utviklingsoppgavene legges direkte inn under utvidet Regionråd.

Politisk fellesnemnd anbefaler at det opprettes et samarbeid om felles drift av legevakt, akuttmottak, kommunale senger og observasjonssenger mellom Samhandlingsenheten i Orkdalsregionen (SiO) og St. Olavs hospital, Orkdal.

Det forutsettes at følgende forhold avklares i ny avtale:

- Økonomiske forutsetninger
- Ansvarsforhold
- Prinsipielle avklaringer i forhold til avtaler
- Kommunenes mulighet til styring og medvirkning
- Det utarbeides en plan for framdrift og gjennomføring

Vedlegg i saken:

Styringsmodell SiO og organisering av legevakt og KAD-senger

Utredningsnotat styringsmodell SiO

Utrendning felles mottaksfunksjon

Henvendelse fra:

Orkdal kommune, Helse- og omsorg v/kommunalsjef Kristin Gjersvoll Wangen

Deltakerkommuner SiO

Melding om vedtak**Styringsmodell SiO og organisering av legevakt og KAD-senger**

Vedlagt følger utskrift av saksframlegg vedr. behandling av ovennevnte sak.

Oversendelsesbrev

Bakgrunn:

Viser til orienteringer i utvidet regionråd i Orkdalsregionen, Politisk fellesnemd og rådmannsutvalg angående utredning og organisering av styringsform i SiO og håndtering av øyeblikkelig hjelp i Orkdalsregionen.

Politisk fellesnemd for SiO vedtok 4. april 2017:

Politisk fellesnemd anbefaler endring av styringsmodell for SiO ved at dagens vertskommunesamarbeid med politisk nemd utgår og det innføres administrativt vertskommunesamarbeid.

Politisk fellesnemd anbefaler at det opprettes et samarbeid om felles drift av legevakt, akuttmottak, kommunale senger og observasjonssenger mellom Samhandlingsenheten i Orkdalsregionen (SiO) og St. Olavs hospital, Orkdal.

Videre prosess:

Det er et ønske at kommunestyrene i SiO i løpet av mai 2017 tar stilling til prinsippene i organisering og styring av SiO, og mulig samarbeid om felles drift av legevakt, akuttmottak, kommunale senger og observasjonssenger mellom Samhandlingsenheten i Orkdalsregionen (SiO) og St. Olavs hospital, Orkdal.

Det legges opp til to-trinns behandling i kommunestyrene. Vi ber om at kommunestyrene så fort det lar seg gjøre ta stilling til det prinsipielle i saken og oversender vedtak og eventuelle innspill til vertskommunerådsmannen ved kommunalsjef Kristin Wangen.

Hvis kommunene slutter seg til prinsippene, vil vertskommunerådsmannen gå videre i prosessen og legge fram ny sak i politisk fellesnemd med forslag til nye vertskommuneavtaler. Disse må videre behandles i respektive kommuner.

Spørsmål vedrørende behandlingen kan stilles til saksansvarlig Kristin Gjersvoll Wangen , tlf. 72483049.

Med hilsen
Orkdal kommune
Helse- og omsorg

Kristin Gjersvoll Wangen
Kommunalsjef

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Orkdal kommune

Helse- og omsorg

Saksframlegg

Saksbehandler
Kristin Gjersvoll Wangen

Dato
28.03.2017

Arkivreferanse
2017/3346-
1

Saksgang		
Saknummer	Utvalg	Møtedato
1/17	Vertskommunenemnd SIO	04.04.2017

Styringsmodell SiO og organisering av legevakt og KAD-senger

Behandling i Vertskommunenemnd SIO - 04.04.2017

Redaksjonelle endringer:

“Politisk fellesnemnd gir sin tilslutning til endring av styringsmodell for SiO ved at dagens vertskommunesamarbeid med politisk nemnd utgår og det innføres administrativt vertskommunesamarbeid” endres til:

Politisk fellesnemnd anbefaler endring av styringsmodell for SiO ved at dagens vertskommunesamarbeid med politisk nemnd utgår og det innføres administrativt vertskommunesamarbeid.

Og

“Politisk fellesnemnd gir sin tilslutning til anbefalingen om at det opprettes et samarbeid om felles drift av legevakt, akuttmottak, kommunale senger og observasjonssenger mellom Samhandlingsenheten i Orkdalsregionen (SiO) og St. Olavs hospital, Orkdal” endres til:

Politisk fellesnemnd anbefaler at det opprettes et samarbeid om felles drift av legevakt, akuttmottak, kommunale senger og observasjonssenger mellom Samhandlingsenheten i Orkdalsregionen (SiO) og St. Olavs hospital, Orkdal.

Avstemming

Rådmannens innstilling med redaksjonelle endringer - enstemmig vedtatt

Tilråding i Vertskommunenemnd SIO - 04.04.2017

Politisk fellesnemnd anbefaler endring av styringsmodell for SiO ved at dagens vertskommunesamarbeid med politisk nemnd utgår og det innføres administrativt vertskommunesamarbeid.

Det anbefales at endringene gjennomføres fra 1.1.2018, gitt at alle deltakerkommunene slutter seg til dette. Utviklingsoppgavene legges direkte inn under utvidet Regionråd.

Politisk fellesnemnd anbefaler at det opprettes et samarbeid om felles drift av legevakt, akuttmottak, kommunale senger og observasjonssenger mellom Samhandlingsenheten i Orkdalsregionen (SiO) og St. Olavs hospital, Orkdal.

Det forutsettes at følgende forhold avklares i ny 357-tale:

-

Økonomiske forutsetninger

-

Ansvarsforhold

-

Prinsipielle avklaringer i forhold til avtaler

-

Kommunenes mulighet til styring og medvirkning

-

Det utarbeides en plan for framdrift og gjennomføring

Rådmannens innstilling

Politisk fellesnemd gir sin tilslutning til endring av styringsmodell for SiO ved at dagens vertskommunesamarbeid med politisk nemd utgår og det innføres administrativt vertskommunesamarbeid. Det anbefales at endringene gjennomføres fra 1.1.2018, gitt at alle deltakerkommunene slutter seg til dette. Utviklingsoppgavene legges direkte inn under utvidet Regionråd.

Politisk fellesnemd gir sin tilslutning til anbefalingen om at det opprettes et samarbeid om felles drift av legevakt, akuttmottak, kommunale senger og observasjonssenger mellom Samhandlingsenheten i Orkdalsregionen (SiO) og St. Olavs hospital, Orkdal.

Det forutsettes at følgende forhold avklares i ny avtale:

-

Økonomiske forutsetninger

-

Ansvarsforhold

-

Prinsipielle avklaringer i forhold til avtaler

-

Kommunenes mulighet til styring og medvirkning

-

Det utarbeides en plan for framdrift og gjennomføring

Bakgrunn for saken

Del 1: Valg av styringsmodell for SiO

Bakgrunn

Arbeidsutvalget for Orkdalsregionen tok høsten 2015 initiativ til å vurdere endringer i styringsmodellen for SiO, etter at dagens styringsmodell for SiO ikke ble ansett å være hensiktsmessig.

Blant flere årsaker har det vært pekt på at dagens løsning med politisk nemd står i veien for optimal styring av virksomheten. Vertskommunenemda har mange medlemmer, og det kan være krevende å oppnå konsensus mellom kommunene. Vesentlige saker må behandles i kommunestyrene. Modellen gir svakt eierskap til prioriteringer på rådmannsnivået. Utviklingsoppgaver prioriteres ikke i tilstrekkelig grad i budsjettprosessene til den enkelte kommune. Man har ikke lyktes med gjennomføringen av utviklingsoppgaver i tråd med intensjonen.

Som konklusjon fra møte i regionrådet i desember 2015, ble det ønsket en redegjørelse og vurdering av de mest aktuelle alternative styringsmodellene for SiO, inkludert modellene for Fosen Helse og Værnesregionen. Det ble orientert i regionrådsmøte 2. juni 2016.

Saken har vært orientert om i møtene i vertskommunenemda den 20.11.15, 4.4.16, 17.6.16 og 28.09.16.

Utredningen bygger på innspill fra Arbeidsutvalgets medlemmer, rådføring med Orkdal kommunes jurist, en oppfølgende kontakt med ledelse og styreleder ved Fosen Helse og leder for helsetilbudet ved Værnesregionen, samt møte med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Vurdering

De ulike alternativer som ble vurdert i utredningen var Interkommunalt samarbeid (IKS), forsøksordning med styring under delebert myndighet til Regionrådet og vertskommunemodell uten politisk nemd, hvor utviklingsoppgavene legges under regionrådet. Viser til vedlagt utredningsnotat for beskrivelse av de ulike alternativene.

De mest aktuelle alternativene som gjenstår for å få til en lovlig og realiserbar styrking av styringsstrukturen, gitt videreføring av de opprinnelige mål som er satt for SiO-samarbeidet, ligger i en IKS-modell eller vertskommune uten nemd, der utviklingsoppgaver flyttes til Regionrådet.

Ved at utviklingsoppgavene legges direkte inn under regionrådet vil man i større grad lykkes med utviklingsoppgaver fordi kommunene som har behov vil slutte seg til ulike samarbeidsprosjekt. Da vil økonomi og prioritering i større grad samsvare og utviklingsoppgavene vil ha finansiering. Dette vil føre til at den enkelte kommunes behov i større grad ivaretatt.

IKS-modellen krever noe innsats å realisere, og vil innebære en transaksjonskostnad og et nyetablert byråkrati. Fordelen ligger i den hjelp som ligger i lovverkets regulering. Vertskommuneavtale uten nemd vil kunne ivareta en tilsvarende balanse mellom politisk kontroll og styringskraft gjennom et enklere grep, men vil forutsette noe grundigere avklaringer gjennom avtalereguleringer.

Konklusjon og anbefaling

Det anbefales at eierkommunene inngår nye vertskommuneavtaler uten vertskommunenemnd. Orkdal kommune ivaretar fortsatt vertskommuneansvaret. Dagens SiO-kommuner inviteres til å delta i samarbeidet.

Det anbefales at utviklingsoppgavene legges inn under et utvidet regionråd hvor alle SiO-kommuner er representert. Utvidet Regionråd vil koordinere disse oppgavene.

Del 2: Håndtering av øyeblikkelig hjelp i Orkdalsregionen

Bakgrunn

Helt siden SiO sengepost ble etablert i 2012 har den høye driftskostnaden, spesielt for sengeposten, vært et stadig tilbakevendende tema. Dette har igjen blitt aktualisert gjennom endringen i finansierungsordningen ved at det som tidligere var øremerkede midler, fra 1.1.2016 ble overført til kommunene som en del av rammefinansieringen.

I forbindelse med at St Olavs Hospital HF utredet akuttfunksjonen i hele sykehuset våren 2016 ble SiO, med Orkdal kommune som vertskommune for både samarbeidet og lokasjon for en avdeling av St Olavs Hospital HF, invitert inn i arbeidet. Utredningen pekte i retning av at det var mulig å løse oppgaver på tvers av forvaltningsnivåene.

På bakgrunn av dialog mellom St Olavs Hospital HF og Ordfører i Orkdal kommune og leder av regionrådet ble det bedt om tilslutning til å gå videre i arbeidet i regionrådsmøtet den 2. juni 2016.

Det videre utredningsarbeidet, som ble gjennomført høsten 2016, konkluderte med at legevakt, mottaksfunksjon, legevaktsentral, kommunale akuttsenger og observasjonssenger i sykehus kan løses i en felles enhet. Dette beskrives i vedlagt rapport fra utredningen.

Vurdering

Organisering av driftsoppgavene i SiO kan løses på flere måter, presentert under:

Alternativ	Mulig løsning	Kommentar	Vurdering
1	Som i dag.	God kvalitet Høy kostnad for KAD-senger Fragmenterte tjenester	Dagens løsning
2	Drift sammen med St Olav. Det vil da være en forutsetning at kostnaden blir lavere enn i dag og kvaliteten minst like god.	Potensiell innsparing 9,8 mill totalt. Kommunal andel av dette ca 4 mill. Avgjørende å sikre godt kommunalt eierskap og styring Modellen gir mer helhetlige tjenester	Anbefales
3	Flytte legevakt og KAD-senger ut av sykehuset og etablere disse tjenestene i en samlet enhet som driftes av en vertskommune	Dette vil kreve høy investeringskostnad Fortsatt høy driftskostnad Man mister nærheten til	Anbefales ikke

		rtg og lab-funksjoner Mer ressurser til transport	
4	Beholde LV på sykehuset og flytte KAD-senger ut, enten samlet eller til hver enkelt kommune.	Krever ledig kapasitet og tilstrekkelig kompetanse på sykehjem. Krever legedekning utover det som er status på sykehjemmene per i dag.	Anbefales ikke
5	Samlokalisere LV og KAD i sykehuset.	Krever at St Olav legger til rette for dette i sykehuset Sengeposten vil fortatt være for liten til å oppnå rasjonell drift	Anbefales ikke

Konklusjon/ Anbefaling

Det anbefales at det opprettes et samarbeid om felles drift av legevakt, akuttmottak, kommunale senger og observasjonssenger mellom Samhandlingsenheten i Orkdalsregionen (SiO) og St. Olavs hospital, Orkdal.

Det forutsettes at følgende forhold avklares:

-

Økonomiske forutsetninger

-

Ansvarsforhold

-

Prinsipielle avklaringer i forhold til avtaler

-

Kommunenes mulighet til styring og medvirkning

-

Det utarbeides en plan for framdrift og gjennomføring

Dette avklares i pågående forhandlinger med St Olavs Hospital HF.

Videre saksgang

-

Kommunestyrebehandling i SiO-kommunene med tilslutning til nemdas anbefaling

-

Politisk nemd innstiller på endelige vertskommuneavtaler

-

Nye vertskommuneavtaler behandles i SiO-kommunene

Tilrådingens økonomiske konsekvenser

Målsettingen for del 2 av saksframlegget er kostnadsreduksjon og bedre kvalitet på tjenestetilbudet.

Utredningsnotat- Styringsmodeller for SiO, vurdering av alternativer

Innledning

Arbeidsutvalget for Orkdalsregionen tok høsten 2015 initiativ til å vurdere endringer i styringsmodellen for SiO, etter at dagens styringsmodell for SiO har vært utsatt for kritikk. Innledningsvis ble det avholdt et arbeidsmøte hos Fosen Helse IKS i oktober 2015 der representanter fra Surnadal og Halså kommuner også var invitert. I den anledning orienterte administrasjon og styrende organer ved Fosen Helse om sin styrings- og organisasjonsmodell. Arbeidsutvalget inviterte deretter til et eiermøte for SiO 4. desember 2015. Som underlag for møtet ble det lagt fram et innledende notat om Kommunelovens muligheter og begrensninger, samt en omtale av erfaringer med dagens styringsmodell.

Sviktende resultatoppnåelse etter oppstarten av SiO er erkjent. Blant flere årsaker har det vært pekt på at dagens løsning med politisk nemd står i veien for bedre styring av virksomheten. Vertskommunenemnda har mange medlemmer, og det kan være krevende å oppnå konsensus mellom kommunene. Vesentlige saker må gjerne behandles i kommunestyrene. Også administrative forhold kan ha hatt betydning for manglende resultater.

Som konklusjon fra utvidet regionråd var ønsket en kort redegjørelse og vurdering av de mest aktuelle alternative styringsmodellene for SiO, inkludert modellene for Fosen Helse og Værnesregionen. Eierkommunene ønsket å behandle framtidig styringsmodell videre i et nytt eiermøte i forbindelse med Regionrådets møte i april 2016.

Utredningen bygger på innspill fra Arbeidsutvalgets medlemmer, rådføring med Orkdal kommunes jurist, en oppfølgende kontakt med ledelse og styreleder ved Fosen Helse og leder for helsetilbudet ved Værnesregionen, samt møte med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Fosen Helse

Fosen Helse har røtter tilbake til tidlig på 2000-tallet, med utgangspunkt i en samarbeidsavtale mellom Ørland kommune og Helse Midt-Norge om å kombinere legevakt og et distriktmedisinsk senter. Senere kom flere aktiviteter til, dels finansiert eksternt, dels fra Helse Midt-Norge, og fra de 6 samarbeidende kommunene Ørland, Bjugn, Rissa, Leksvik, Åfjord og Roan.

Fosen Helse har organisert seg gjennom en kombinasjon av IKS og vertskommuneavtale uten nemd, les mer på <http://fosen-helse.no/>. Fosen Helse IKS har i dag tjenestetilbud som inkluderer distriktmedisinsk senter (DMS), medisinsk etterbehandling og spesialisert rehabilitering (spesialisthelsetjenester), i tillegg til kommunalt lovpålagte akuttmedisinske tjenester med legevakt og sengepost. Fosen Helse IKS organiserer også andre helsetjenester og forebyggende helsearbeid, friskliv og en rekke utviklingsprosjekter.

Det er inngått avtale med Ørland kommune om levering av merkantile tjenester (IKT, regnskap etc) innenfor en vertskommunemodell uten nemd. Fosen Helse legger vekt på en desentralisert organisasjonsmodell, slik at ulike aktiviteter er spredt ut blant deltakerkommunene. Sentrale myndigheter har flere ganger vist til at Fosen Helse er en vellykket konstruksjon med mange gode resultater.

Representantskapet til det interkommunale selskapet har deltakere fra hver av kommunene. Styret er utpekt av representantskapet og sammensatt av rådmenn i deltakerkommunene.

I samarbeidsavtalen mellom kommunene på Fosen gjelder valgfrihet overfor deltakelse i de aktiviteter som styret beslutter iverksatt. Denne muligheten har vist seg å skape enkelte problemer med finansieringen av tiltak, på grunn av ulike behov og prioriteringer mellom kommunene. Ellers hersker det ro over styringsmodellen.

Værnesregionen

Gjennom Værnesregionen har de samarbeidende kommunene Stjørdal, Frosta, Malvik, Selbu, Tydal og Meråker inngått avtaler om en lang rekke tjenester innenfor ulike sektorer, med Stjørdal kommune som vertskommune for de største satsingene, herunder helsesamarbeidet. Totalt innbyggertall er i underkant av SiO-kommunenes. Les mer på <https://www.varnesregionen.no/Sider/Velkommen.aspx>. Helsesamarbeidet omfatter lovpålagte tjenester med legevakt og forvaltningskontor. I tillegg er det inngått en samarbeidsavtale med Helse Midt-Norge om et distriktmedisinsk senter (DMS). De lovpålagte oppgavene med legevakt og helse og omsorg styres gjennom politiske vertskommunenemder som øverste organ. Andre oppgaver utføres av vertskommune gjennom avtaler uten nemd.

Det er også et samarbeid om utviklingsprosjekter. Disse er organisert og styrt under Regionrådet, med en tilknytning til det administrative apparatet for helsesamarbeidet i vertskommunen.

Organisasjonsmodellen er sammensatt av en rekke elementer som skiller mellom tjenestesektorer, og mellom politisk styring og administrativ gjennomføring. Fra administrasjonen opplyses det likevel at det en nøkkelfaktor bak mange vellykkede resultater har vært et tydelig engasjement blant deltakerne i de styrende organer, og at det er opprettet direkte linje mellom daglig leder og de besluttede organer, og med rådmannsnivået i de samarbeidende kommunene.

Gode resultater har vært oppnådd innen tjenestesamarbeid og utviklingsarbeid, herunder også en samarbeidsavtale med Helse Midt-Norge.

Andre foreslåtte modeller

Under saksforberedelsen er det framkommet to ytterligere modellforslag for framtidig styring av SiO som omtales nedenfor.

Alternativt forslag 1 Forsøksordning med styring under delegert myndighet til Regionrådet

I korthet går modellen ut på å tilpasse styringen av SiO til eksisterende og velfungerende styrings- og koordineringsorgan mellom eierkommunene, med utgangspunkt i Regionrådet for Orkdalsregionen. Modellen betinger at kommunene i fellesskap søker KRD om å gjennomføre et prøveprosjekt for en styringsmodell som ikke ligger innenfor Kommuneloven per i dag. I prosjektperioden fram til eventuell kommunesammenslåing om noen år fram i tid søkes statlig godkjenning til å delegerer myndighet til Regionrådet i Orkdalsregionen, supplert med representanter for Halså kommune og Surnadal kommune, for utøvelse av nødvendig myndighet i forbindelse med lovpålagte oppgaver ved bl a legevakt og Kommunale akutte døgnplasser mm. Løsningen betinger at kommunenes sørge-for ansvar og systemansvaret for virksomheten er entydig klarlagt på forhånd.

Innenfor denne modellen foreslås det at Arbeidsutvalget forestår den ordinære oppfølgingen av SiO sengepost og legevakt , i tillegg til å fungere som møteplass for strategi, utvikling og oppfølging av utviklingsprosjekter. Det utvidete Regionrådet vil kunne ivareta overordnet styring og kontroll, men også som utvidet strategisk arena.

Modellen forutsetter at Arbeidsutvalget fortsatt skal ha færre medlemmer enn antall samarbeidende kommuner. Det vil være nødvendig å utarbeide interne vedtekter og instruksjoner slik at oppgaver, roller og ansvar tydeliggjøres.

Dagens fagnettverk med kommuneledere vil kunne opprettholdes som faglig råd og faglig retningsgivende for leder ved SiO.

Rådmannsutvalget vil kunne tillegges en innstillende rolle overfor Arbeidsutvalget/Regionrådet .

Dersom den grunnleggende forutsetningen om overføring av myndighet støttes, kan detaljene i modellen konkretiseres nærmere innen endelig løsning finner sin form.

[Alternativt forslag 2 Overføring av utviklingsprosjekter til Regionråd \(utvidet\) og inngåelse av vertskommuneavtale\(r\) uten nemd, for styring av drift ved legevakt og sengepost.](#)

Dette forslaget innebærer en styringsmodell som i sterkere hever den politiske oppmerksomhet mot utviklingsaktiviteter, og overfører driftsoppgavene til en vertskommune gjennom en ny vertskommuneavtale.

For utviklingsoppgaver vil dagens arbeidsdeling mellom (utvidet) Regionråd og Arbeidsutvalg kunne opprettholdes. Arbeidsutvalget vil kunne innhente råd fra (utvidet) Rådmannsutvalg ad hoc eller gjennom opprettelse av en formell struktur. Gjennom en slik organisering vil man møte den enkelte kommunes behov og dermed lykkes med utviklingsoppgavene i større grad enn i dag. Man vil få tilstrekkelig politisk forankring og utviklingsoppgaver prioriteres i budsjettprosessene til den enkelte kommune.

En kan tenke seg at dialog om initiering, styring og oppfølging av utviklingsprosjekter i første rekke skjer i Arbeidsutvalget, med overordnet styring fra Regionrådet.

Styringen av driftsoppgavene ved sengepost og legevakt kan ivaretas gjennom vertskommuneavtale uten nemd.

Vurderinger av styringsmodellene

Demokratisk kontroll , overordnet og løpende styring

Styringsmodellen for SiO skal være tilpasset SiOs formål, behovet for styring, virksomhetens samfunnsansvar og krav til innsyn, samt markedsforhold. Den pågående prosessen om revurdering av styringsmodell er uttrykk for ønske om et mer aktivt eierskap enn dagens ordning innebærer. Drift av legevakt og sengepost innebærer i noen grad fortolkning og utøvelse av myndighet i tilknytning til lovfestede pasient- og brukerrettigheter. Det tilsier en ordning som underlegges tilstrekkelig politisk kontroll. Kommunestyret vurderer behov for kompetanse og kapasitet til å ivareta denne kontrollen.

Dagens løsning med vertskommunenemd ivaretar høy grad av demokratisk styring og lokaldemokrati. Utfordringen ligger i tap av styringskraft på grunn av konsensuskrav, og begrensede fullmakter i nemda. Det kan se ut til at samarbeidet gjennom SiO per i dag ikke er i stand til å høste tilsvarende gevinster som søsterorganisasjonene får til. Både ved Fosen og i Værnesregionen er tallet på samarbeidende kommuner det halve av SiO-samarbeidet. Vi leter etter en modell som ivaretar tilstrekkelig overordnet politisk styring og kontroll og den mer løpende styring og kontroll.

Vi ser en parallell i Sykehusreformen av 2002. Vi kan minne oss på at spesialisthelsetjenestene utgjør en betydelig andel av det totale helsetilbudet for kommunenes innbyggere. For spesialisthelsetjenestene er den politiske avstanden betydelig større enn for primærhelsetjenester. Det er mulig å trekke en parallell til IKS-modellen og Helseforetaksmodellen, uavhengig av en del reguleringer gjennom den særskilte Helseforetaksloven. Kommunene ble gitt et tilsvarende sørge-for

ansvar som Helseforetakene, gjennom den nye Helse- og omsorgsloven som trådte i kraft i 2012. Ut over disse kravene følger krav om lovfestede pasient- og brukerrettigheter, og det er detaljerte krav til forsvarlighet, beredskap og mye mer. God styring vil innebære at det er gode kontrollsystemer som godtgjør at virksomheten drives lovlig og forsvarlig, og at øvrige mål oppnås innenfor vedtatte økonomiske rammer. God styring innebærer også å sørge for at virksomheten blir i stand til å møte framtidens behov. Det innebærer et strategisk utviklingsløp med retning som styringsorganene skal ha eierskap til og investere i.

Iverksetting av utviklingsprosjekter styrker framtidstro, men gir ingen garanti for suksess, dersom tiltakene er svakt begrunnet og løsrevet. Hvilken innovasjon i tjenesteutvikling med ny teknologi og forbedringer i tilbud, samt nye organisasjonsmodeller er det som best kan ivareta kommunenes behov, og hvordan vil samarbeid være enda bedre for kommunene enn å løse oppgavene selv?

I det følgende vurderes de fire organisasjonsmodellene opp mot hverandre og mot målene for SiO-samarbeidet og forutsetningene i SiO –samarbeidet.

Vurdering av Fosen helse IKS

IKS-modellen er valgt i Fosen Helse. IKS-modellen er en velregulert løsning fra lovgiver. Ansvar og roller er tydelig definert mellom representantskap, styre og administrasjon. Styret er utpekt av (det politiske) representantskapet og administrativt sammensatt på rådmannsnivå. Modellen gir organisasjonen styringskraft på bekostning av løpende politisk innsyn. Lov om offentlige innkjøp gjelder. Det er vanskelig å se for seg at IKS-løsningen skal kunne tillate en kombinasjon med en vertskommuneavtale unntatt konkurranse. Her ligger en utfordring ved ordningen, og vi stiller et spørsmål ved denne delen av samarbeidsløsningen ved Fosen-Helse Ved tjenesteinnkjøp i IKS må markedssituasjonen vurderes.

IKS gir mulighet til noe fondsavsetning, som igjen åpner for flerårige satsinger.

Opprettelse av IKS vil normalt føre til en virksomhetsoverdragelse for ansatte. Enten må IKS bygge opp egne stabsfunksjoner for personal, økonomi og IKT mm., eller anbudsutsette dette. En avtale om innleie av pleiepersonale fra (verts-)kommune vil kunne redusere logistikkoppgavene betydelig, og ivareta behovet for en robust arbeidsstokk. IKS-modellen endrer intet omkring behov for medisinsk faglig bistand og rådgivende nettverksmøter med kommunekoordinatorer.

Vurdering av Værnesregionen

Værnesregionen har en ordning med vertskommunenemder for lovpålagte oppgaver og vertskommuneløsninger uten nemd for andre oppgaver. Utviklingsoppgaver er underlagt Regionrådet. Rådmannsnivået er synlig i saksforberedelse for nemd og Regionråd. Daglig leder for de helserelaterte oppgavene har gjennomgående representasjon i styrende organer.

Forskjellen med SiO er først og fremst færre kommuner og færre deltakere i vertskommunenemd. Problemstillingen med mangetallighet i nemd neves ikke derfra.

Vurdering av Alternativt forslag 1 Forsøksordning

Dette forslaget søker å kombinere vertskommuneløsning og (det utvidede) Regionrådets samarbeidsånd. Modellen vil kombinere politisk kontroll og styringskraft, og den vil ikke føre til etablering av nye, tunge strukturer. Tilbakemeldinger fra Fylkesmannen er imidlertid nokså tydelig på

at det er svært liten sjanse for å få gjennomslag for en slik forsøksordning av bl a forvaltningspolitiske grunner.

Alternativt forslag 2 Utviklingsprosjekter under Regionråd, driftsoppgaver i regi av vertskommune

Modellen konsentrerer politisk oppmerksomhet omkring utvikling, og styrker (det utvidede) Regionrådets rolle, samtidig som arbeidsutvalgets rolle oppgraderes til strategisk arena og med involvering innenfor helserelaterte spørsmål. Hvis enighet er modellen enkel å realisere på det overordnede plan. Den betinger at det legges ned et arbeid for å få til et godt avtalegrunnlag som gir gode avtaler for alle sider av organiseringen og samarbeidet i en ny vertskommuneavtale om driftsoppgaver.

Oppsummering av alternativer og anbefaling

De mest aktuelle alternativene som gjenstår for å få til en lovlige og realiserbar styrking av styringsstrukturen, gitt videreføring av de opprinnelige mål som er satt for SiO-samarbeidet, ligger i en IKS-modell eller Alternativt forslag 2, der utviklingsoppgaver flyttes til Regionrådet.

IKS-modellen krever noe innsats å realisere, og vil innebære en transaksjonskostnad og et nyetablert byråkrati. Fordelen ligger i den hjelp som ligger i lovverkets regulering. Alternativt forslag 2 vil kunne ivareta en tilsvarende balanse mellom politisk kontroll og styringskraft gjennom et enklere grep, men vil forutsette noe grundigere avklaringer gjennom avtalereguleringer.

Konklusjon og tilråding

IKS og Forslag 2 kan tilføre nødvendig styringskraft til SiO. Forslag 2 er enklere å realisere. *Derfor anbefales Alternativt forslag 2 i det foregående, der utviklingsoppgaver flyttes til Regionrådet.*

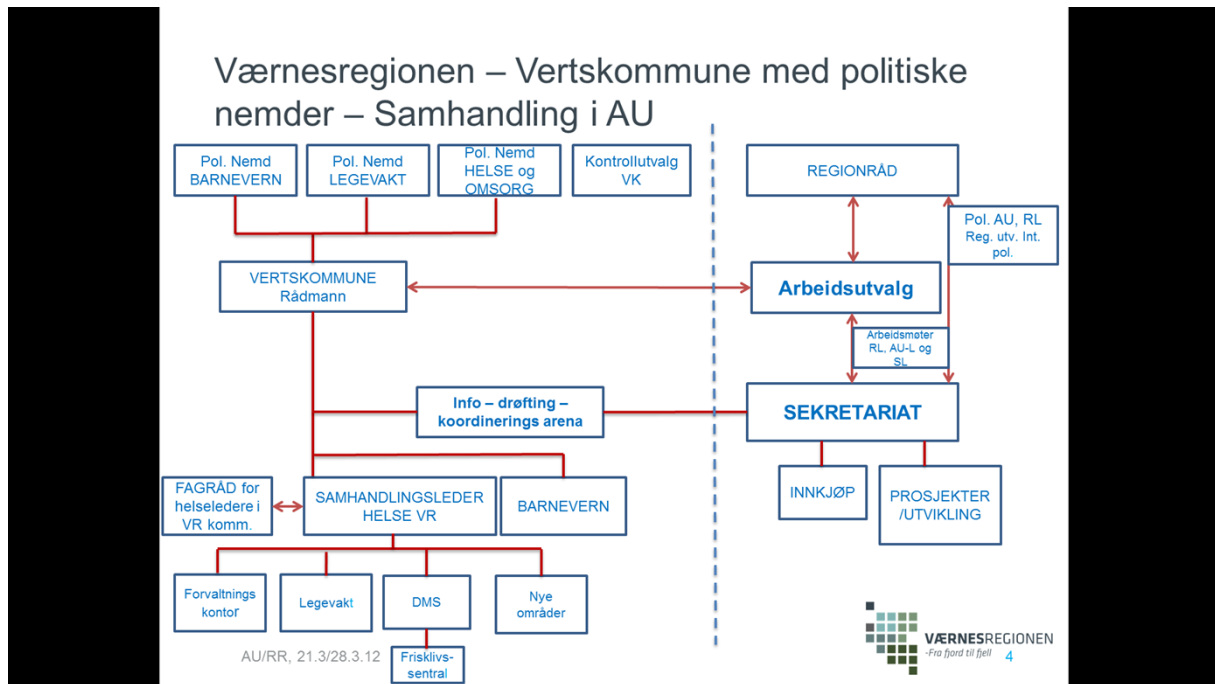
Det anbefales at eierkommunene samlet inngår avtale om å oppheve vertskommuneavtalene som gjelder per i dag, samtidig som det inngås en ny vertskommuneavtale uten vertskommunenemnd med en kommune om driftsoppgavene. Siden det vil være uheldig å svekke den økonomiske stillingen til driftsoppgavene som per i dag er avtalt, foreslås det at det er eierkommunene til samarbeidet om legevakt og sengepost som inviteres til å delta i utviklingssamarbeidet.

Det bør utarbeides en instruks som regulerer ansvar og roller mellom leder, Arbeidsutvalg og eierkommunene i et utvidet Regionråd.

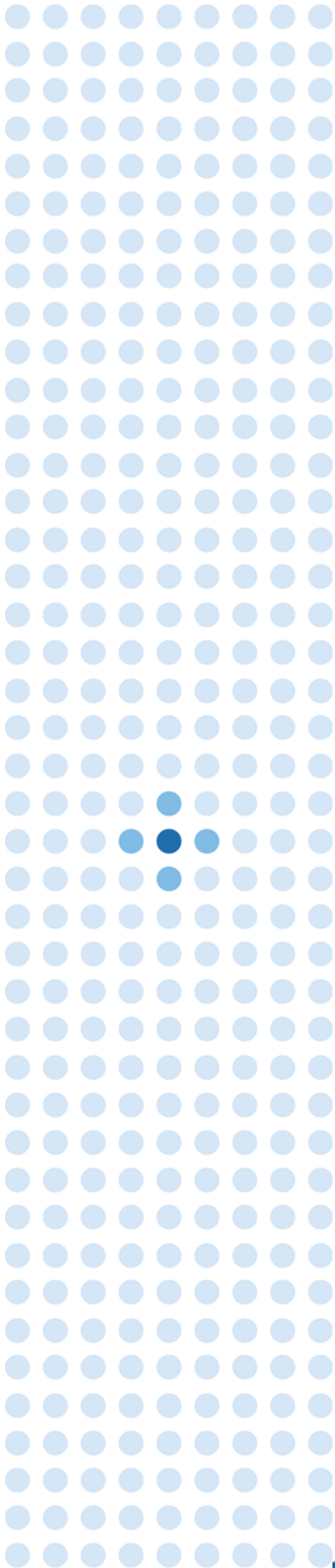
Endelig anbefales det at eierkommunene/Regionrådet gir Arbeidsutvalget i oppdrag å framforhandle utkast til nye samarbeidsavtaler og en vertskommuneavtale med en av kommunene i SiO-samarbeidet.

Det bør legges opp til at en ny styringsmodell skal kunne tre i kraft fra 1. januar 2018.

VEDLEGG Organisasjonsmodell Værnesregionen

**Utredningen av:
Felles mottaksfunksjon i Orkdalsregionen**

*“Ikkje noko er kvassare enn
odden av ein ny tanke “(Olav
Duun).*

ST. OLAVS HOSPITAL
UNIVERSITETSSYKEHUSET I TRONDHEIM

1.	Anbefaling	4
2.	Bakgrunn	4
2.4	Lovkrav	6
2.5	Organisering av utredningen	6
2.5.1	Styringsgruppe:.....	6
2.5.2	Utredningsarbeidet	6
2.5.3	Mandat	6
2.6	Tidsplan	7
2.7	Forankring, orientering og beslutning:	7
3	Nåsituasjon beskrivelse	8
3.1	Samhandlingsenheten i Orkdalsregionen (SiO)	8
3.2	Dagens drift ved Orkdal sykehus	8
3.3	Dagens ressurs- og døgndrift.....	9
3.3.1	SiO Legevakt	9
3.3.2	SiO Sengepost	9
3.3.3	Akuttmottak og Legevaktsentral	9
3.3.6	Ambulansetjenester	9
3.4	Dagens budsjettstørrelser	10
3.5	Dokumentasjon	10
3.6	Internkontroll	10
4	Ny driftsmodell	10
4.1	Organisering	10
4.2	Legevaktsentral	11
4.3	Forsterket legevakt/ mottak.....	11
4.4	Observasjonssenger og kommunale øyeblikkelighjelpsenger	12
4.5	Integrasjon av ambulansetjenester	13
4.6	Mulig styringsmodell, rollefordeling og ansvarsforhold	13
4.7	Ressurser	13
4.7.1	Legebemannning	13
4.7.2	Pleiebemannning inkludert ledelse og administrasjon.....	14
	Potensiale	14
5	Krav til bygningsmessige tilpasninger.....	15
6	Faser	15

Vedlegg 1: Juridiske aspekter ved valg av selskapsmodell	17
Samarbeid om felles drift av tjenester mellom Orkdal kommune som vertskommune og St. Olavs hospital.....	17
Overdragelse av hele eller deler av virksomheten	17
Levering av tjenester fra St. Olav til kommunene	18
Mulige samarbeidsformer mellom kommuner	19
Aktuelle samarbeidsformer	20
Vertskommune	21
Interkommunalt samarbeid etter kommuneloven § 27	21
Interkommunale selskaper – IKS	21
Vurdering ved valg av samarbeidsform – muligheter og begrensninger	22
Vertskommune	22
Samarbeid § 27	22
IKS	23
Referanser	24

1. Anbefaling

Styringsgruppa anbefaler at det opprettes et samarbeid om felles drift av legevakt, akuttmottak, kommunale senger og observasjonssenger samt integrering av ambulansetjenestene mellom Samhandlingsenheten i Orkdalsregionen (SiO) og St. Olavs hospital, Orkdal.

Styringsgruppa anbefaler en døgnåpen helsetjeneste med ett kontaktpunkt for pasienten. Enhetens ansatte pleiepersonell og legetjeneste arbeider i team rundt pasienten i døgnkontinuerlig drift gjennom hele året. Sykepleietjeneste/ støttepersonale har arbeidsrotasjon innad samt mot kommunale helsetjenester for erfaringsutveksling.

Prinsippet om kompetanse i front anbefales utviklet til å innbefatte erfaren lege i spesialisering med tilknyttet overlege i bakvakt. Dette i motsetning til nåværende bemanning med turnuslege både ved legevakten og mottak.

Det anbefales gjensidig innsyn og dokumentasjon i felles journalsystem for å fremme pasientsikkerhet og god arbeidsflyt ved enhetlig dokumentasjon.

Det bør legges opp til hensiktsmessig styring av pasientstrømmene både i forhold til tid for oppmøte og oppmøtested. Her anbefales nærmere tilknytning til legeressurs for å skille ut pasientene som heller kan settes opp til time hos fastlege, spesialistpoliklinikk, bildediagnostikk eller til behandling nært hjemmet. I tillegg tas det sikte på en aktiv utnyttelse av virtuelle løsninger for klinisk samhandling og beslutningsstøtte med sikte på å redusere uhensiktsmessige innleggelse.

Ved å opprette en samlokalisert enhet for korttidsobservasjon inkludert kommunale øyeblikkelig hjelpsenger, kan det oppnås høyere utnyttelse av sengene samt bedre pasientflyt både for sykehuset og kommunene. Dette gjennom fleksibel utnyttelse mellom sykehusets observasjonssenger og kommunale øyeblikkelig hjelp senger til beste for pasientene og en samlet effektiv drift. Det legges opp til et time-til-timekonsept med plan for observasjon, behandling og hjemreise, ved innleggelse i enheten. Ansvarsforholdet for behandlingen av den enkelte pasient, bestemmes av hvilket behandlingsnivå pasienten plasseres på jmf Helse- og omsorgstjenesteloven og Spesialisthelsetjenestelovens sørge-for-ansvar.

Det anbefales etablert rom for smitteisolasjon med hensikt å redusere forekomst av smittsomme sykdommer lenger inn i sykehuset og potensiell overføring av smitte til den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Av praktiske og økonomiske årsaker anbefales etableringen av felles mottaks- og korttidsobservasjonskapasitet innført i flere faser.

2. Bakgrunn

Sentrale strategier, utredninger og meldinger fra Stortinget som St.meld. nr. 47 (2008–2009)¹ «Samhandlingsreformen», NOU 2015:17 «Først og fremst»², Strategi 2030- «Fremragende helsetjenester for Helse Midt – Norge» og Nasjonal helse- og sykehusplan i 2015³ tar utgangspunkt i

---

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-47-2008-2009/id567201/>

² <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-17/id2465765/>

³ <https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/sykehus/nasjonal-helse--og-sykehusplan2/id2461509/>

at helsetjenesten ikke vil være bærekraftig i årene framover gitt fortsettelse av dagens driftsløsninger. Demografiske makrotrekk tilsier at færre ansatte må behandle flere pasienter. Helsetjenestene må derfor preges av fleksibilitet, endringsvilje og hensynet til helhet. Pasientene skal oppleve en helsetjeneste som kommuniserer godt og som informasjonsdeler på tvers. Målsettingen er bedre pasientforløp og samfunnsøkonomiske rasjonelle løsninger.

I oppfølgingen av dette utformet St. Olav sitt styre følgende mandatpunkt (styresak 8/15):

«Utred en fremtidig driftsmodell for Orkdal Sjukehus hvor sykehuset blir et senter for planlagt kirurgi for hele universitetssykehuset kombinert med å være et bredt og godt spesialisthelsetjenestetilbud til befolkningen i sykehusets tradisjonelle nedslagsfelt..... Minimalisering av ressursbruk til passiv beredskap er et mål». I mandatet uttrykkes også en sannsynlighet for å «gå i retning av flere enerom for pasientene..... En slik utvikling av bygningsmassen vil kunne medføre at en ny driftsmodell må baseres på et lavere sengetall enn i dag».

Ved styrebehandlingen 22.06.16 av prosjektet «Mottaksfunksjoner og oppgavefordeling i St. Olavs Hospital», jf. sak 15/5766-23 ⁴, ba styret administrerende direktør videre om å:

«2. Legge «St. Olavs-modellen» til grunn for funksjonsdelingen i sykehuset og:

a. Utrede en felles akuttfunksjon med kommunene i Orkdalsregionen innen 1.1.2017.

b. Legge fram en sak med forslag til vedtak om funksjonsfordeling med klare mål om økonomisk effektivisering som knyttes opp mot budsjettforslag for 2017.»

Etter styrevedtaket i St. Olav ble det opprettet dialog med leder for regionrådet i Orkdalsregionen for å se på muligheten for felles løsning, felles utfordringer lagt til grunn. I Samhandlingsenheten i Orkdalsregionen (SiO) er det ved sengeposten eksisterende utfordringer med høye kostnader pr oppholdsdøgn og lavere beleggsprosent enn ønsket.

Orkdalsregionen består av kommunene Orkdal, Skaun, Meldal, Rennebu, Rindal, Hemne, Snillfjord, Agdenes, Hitra og Frøya. Disse kommunene har sammen med Surnadal og Halså gått sammen om å etablere Samhandlingsenheten i Orkdalsregionene (SiO) som driver legevakt og KAD sengepost på vegne av kommunene. SiO styres gjennom vertskommunesamarbeid med felles folkevalgt nemd hvor Orkdal kommune er vertskommune. SiO har vært i drift siden 2012.

Det er i samarbeidsmøter mellom kommune og sykehus besluttet en utredning for å møte felles forventninger om helhetlige tjenester og en forsvarlig ressursbruk. For begge parter er befolkningens behov for trygge og forsvarlig tjenester det grunnleggende.

Derfor er det i utredningen valgt å fokusere på de mulighetene som foreligger ved å velge en modell for håndtering av øyeblikkelig hjelp i Orkdal som innbefatter en enhetlig og samordnet løsning for ansvar, styring og ledelse mellom den interkommunale legevakta og sykehuset. Resultatet kommer i all hovedsak fra drøftinger under en arbeidsintensiv samling med ressurspersoner fra de kliniske fagområdene, jf. rapportens kapittel 4.

Det ligger en felles vilje i å arbeide i retning av en ny felles driftsmodell.

2.4 Lovkrav

I fellesskap følger vi nasjonal lovgivning gitt ved Helsepersonelloven og et systemansvar i medhold av Helse- og omsorgstjenesteloven, Lov om spesialisthelsetjeneste, Forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten og Forskrift om akuttmedisin.

2.5 Organisering av utredningen

I arbeidet inngår kommunene og sykehuset som likeverdige partnere og med utgangspunkt i den gjensidige avhengigheten som gjelder for samarbeidet mellom primær- og spesialisthelsetjenesten. For å lykkes med å innfri kravet om helhetlige tjenester, må derfor begge parter behov tydelig fremgå i utredningen.

På kommunens side må det legges til rette for gode politiske prosesser.

2.5.1 Styringsgruppe:

Nils Kvernmo, adm. direktør St. Olavs, Leder av styringsgruppa
Tor Åm, samhandlingsdirektør, ansvarlig direktør i utredningen
Oddbjørn Bang, styreleder i Orkdalsregionen
Are Hilstad, leder av Fellesnemda SIO
Kristin Wangen, kommunalsjef Helse og omsorg i Orkdal kommune
Sindre Mellesmo, klinikkssjef Akutt og mottaksmedisin
Anne Hildur Henriksen, klinikkssjef for lunge og arbeidsmedisin

2.5.2 Utredningsarbeidet

Anders Jystad, Seksjonsleder Akuttmottak, Legevaktsentral Orkdal/ Sindre Mellesmo og Kristin Wangen, Kommunalsjef helse Orkdal Kommune er utredningskoordinatorer.

Utredningskoordinatorene innhentet nødvendig kompetanse underveis, både utredninger av juridisk, økonomisk og klinisk art. Innspillene skal bidra til at både kommunen og sykehuset får avklart sine behov, identifisert eventuell risiko, sine interesser og forpliktelser som grunnlag for forberedende vedtak.

2.5.3 Mandat

Styringsgruppa vedtok følgende mandat:

Det skal utredes en ny driftsmodell for håndtering av øyeblikkelig hjelp i Orkdalregionen. Tjenestene skal være helhetlige, likeverdige og trygge, og baseres på brukerens behov. Ny driftsmodell skal bidra til en mer effektiv utnyttelse av de samlede ressursene.

Utredningen skal beskrive en ny driftsmodell der følgende funksjoner skal i varetas:

- Legevakt og legevaktsentral
- Mottak i sykehus
- KAD (kommunale akutte døgnenger)
- Korttidsobservasjon (inntil 24 timer)
- Prehospitale tjenester

2.6 Tidsplan

Utredning oppstart: 05.09.16

Utredning ferdig: 01.01.17

Utredningsarbeidet er gjennomført med følgende milepæler:

- Styringsgruppemøte 5. september: Vedtok prosjektplan med mandat, tidsplan og utkast prosjektrapportstruktur.
- Styringsgruppemøte 18. oktober: Foreløpig utkast til prosjektrapport ble lagt frem til diskusjon.
- Styringsgruppemøte 22. november.
- Styringsgruppemøte 20. desember: Presentasjon av endelig rapport. Innstilling av ny driftsmodell
- Partene sørget for involvering og informasjon underveis i utredningen, jf. kommunikasjonsplan vedlegg 6.

2.7 Forankring, orientering og beslutning:

Det er gjennomført en rekke orienteringer i perioden fra oppstart av utredningen, jf vedlegg 7.

Gjensidig avhengighet i beslutningspunktene kan vises slik:

St. Olavs Hospital HF:

Forslag til ny driftsmodell legges fram som orientering til styret i St. Olav 27. januar 2017.

Kommuner:

Utredningen er forankret hos regionråd, rådmannskollegiet, samt i den politiske nemda med udelt positive signaler. For å sikre god involvering og forankring fra alle 12 SiO-kommuner legges det opp til en to-trinns orientering og behandling i politisk nemd og kommunestyre. Det legges opp til endelig behandling i løpet av mai/ juni 2017.

Oversikt over informasjonspunkt:

Dato	Fora/ Ansvarlig	For hvem
5. september	Styringsgruppemøte	
7. september	Husråd Orkdal/ Åm, Jystad	
9. september	Regionråd/ Wangen	Ordførere og rådmenn
16. september	Kommunekoordinatornettverk/ Wangen	Helseledere i SiO-kommunene
19. september	Informasjon til ledere i SiO/ Wangen	
20. september	Orientering tillitsvalgte SiO/ Wangen	
21. september	Informasjonsmøte arbeidsgruppe/ Jystad	Oppnevnte ressurspersoner

22. september	Avdelingsmøte SiO sengepost og LV	Ansatte sengepost og legevakt
28. september	Politisk nemd SiO	
28. september	Orientering i Kommunestyre	Orkdal
28. september	Informasjon til Ort. Orkdal/ Jystad	Ortopediske leger
6- 7/ oktober	Arbeidssamling Oppdal/ Jystad, Wangen, Mellesmo	Oppnevnte ressurspersoner
10. oktober	Informasjon tillitsvalgte Orkdal/ Jystad	
18. oktober	Styringsgruppemøte	
26. oktober	Orientering i Kommunestyre/ Wangen	Orkdal
03. november	Ekstraordinært husråd/ Åm, Jystad	Inkl verneombud og tillitsvalgte
7. november	Politisk nemd SiO/ Åm, Jystad	
10. november	Kommuneleger med tillitsvalgt/ Wikell	
11. november	Orientering FSU/ Jytsad	
16. november	Avdelingsmøte mottak Orkdal/ Jystad	
16. november	Orientering i Kommunestyre/ Wangen	Orkdal
18. november	Orientering til helseledere/ Jystad, Åm	Orkdalsregionen
19. november	Orientering sjef St. Olavs Eiendom/ Jystad	
22. november	Styringsgruppemøte	
25. november	Rådmannsutvalg	Rådmenn
7. desember	Orientering tillitsvalgte SiO	
7. desember	Ekstraordinært husråd/ Åm	
9. desember	Regionrådsmøte/ Kvernmo	Ordførere og rådmenn

3 Nåsituasjon beskrivelse

3.1 Samhandlingsenheten i Orkdalsregionen (SiO)

Samhandlingsenheten i Orkdalsregionen (SiO) ble opprettet med Orkdal kommune som vertskommune med virkning fra desember 2012.

En enhetsleder er tilsatt med formell myndighet delegert fra rådmannen i vertskommunen. De administrative støttefunksjonene utføres av vertskommunen, og kliniske støttefunksjoner kjøpes av St. Olavs Hospital. Det er inngått husleieavtale med St. Olavs Hospital, Orkdal om leie av lokaler til legevakt og KAD sengepost. Her er det i kommunalt fellesskap etablert en sengepost med 7 kommunale døgnplasser for øyeblikkelig hjelp; SiO Sengepost. Sengeposten er lokalisert i 4. etasje og skal bidra til å redusere behovet for innleggelse i sykehus. Enheten hadde i 2016 en gjennomsnittlig beleggprosent på 54 %.

SiO Legevakt er en interkommunal legevakt i samarbeid mellom 11 kommuner. I 2015 utførte legevakta omtrent 14 700 konsultasjoner. Oversikt over opptaksområdet for SiO Legevakt og Sengepost er vedlagt.⁵

3.2 Dagens drift ved Orkdal sykehus

Opptaksområdet for St. Olav, Orkdal utgjør totalt 86 421 personer.

St. Olav, Orkdal hadde ca 21 000 liggedøgn i 2015, hvorav rundt 15 000 tilhørte medisinsk avdeling. Pasienter som legges inn for øyeblikkelig hjelp ved Medisinsk avdeling har en gjennomsnittlig liggetid på 4,1 døgn.

Det er en stor elektiv kirurgisk og ortopedisk virksomhet på Orkdal. De pasientene som ble innlagt for øyeblikkelig hjelp i 2015 hadde en gjennomsnittlig liggetid på 3,8 døgn.

Dagens korte liggetidsprofil støtter opp under grunnlaget for en enhet for observasjon i Orkdal. Profilen understøtter også behovet for et styrket poliklinisk tilbud til befolkningen i regionen.

3.3 Dagens ressurs- og døgndrift

3.3.1 SiO Legevakt

Interkommunal legevakt er åpen mellom 15.30 – 08.00 på hverdager og hele døgnet på helg. Legen er da til stede ved legevakten. Fastlegene dekker legevakten i en rulleringsordning mellom kommunene. I tidsrommet 23.00 - 08.00 alle dager er det fast tilsatte allmennleger som betjener legevakten. På dagtid besørger legevakt av fastleger på sine kontorer i respektive kommuner

Nødvendig støttefunksjoner bemannes av sykepleiere og helsesekretærer fordelt på 5.08 årsverk. Ved behov bidrar støttepersonellet på SiO sengepost på natt. Legevakten har avdelingsleder i 100 % og fagansvarlig lege i 20 % stilling.

3.3.2 SiO Sengepost

SiO sengepost har 7 senger bemannet med sykepleiere og vernepleiere. Legebemanningen er fast tilsatte allmennleger som har dette i tillegg til egen praksis og besørger visitt på dagtid. Det er tilsatt en avdelingsleder i 100 % stilling og en fagansvarlig lege i 20 % stilling. Sengeposten har 15 ansatte fordelt på 8,9 årsverk.

3.3.3 Akuttmottak og Legevaktsentral

Eksisterende legevaktsentral er en kommunal ansvarsoppgave som leveres på kontrakt av St. Olav.

Mottaket og legevaktsentralen er bemannet med 36 sykepleiere fordelt på 24 årsverk. Personellet roterer mellom begge funksjonene. Det er tilsatt seksjonsleder i 100 % stilling.

3.3.6 Ambulansetjenester

Ambulansestasjonen er samlokalisert med St. Olav, Orkdal og har to døgnambulanser i beredskap. Disse utførte i underkant av 3 200 oppdrag i 2016. Karlegging av tjenesteprofilen viser en utnyttelse rundt 50 % per døgnet. I tjenestens beredskapstid er det av hensyn til kompetanse, kvalitet og ressursutnyttelse naturlig at personellet deltar i pasientrettet arbeid i den nye driftsløsningen. Arbeidet må være av en slik art at det kan forlates ved utkalling av ambulansoppdrag og ikke være i konflikt med tjenestens arbeidsbestemmelser. Tilsvarende løsning vil utvikles ved ambulansstasjonene opp mot kommunene i hele SiO samarbeidsområde.

3.4 Dagens budsjettstørrelser

Enhet	Totale driftskostnad
Drift av 7 Obs-senger (Tilsvarende 10 sengepostsenger)	20 mill (eksklusive legetjenester)
Drift av 7 KAD-senger	16 mill (inklusive legetjenester)
Drift av mottaket på Orkanger	20, 5 mill (eksklusive legetjenester)
Drift av legevakta	10 mill (inklusive legetjenester)
Legevaktsentral	5 mill (SiO-kommunenes andel)
Momskompensasjon kommuner	0,4 mill
Sum	71,9mill

På grunn av organisering av legeressursen på sykehuset er det vanskelig å framstille driftskostnad inklusive legeressurs for sykehuset. For å komme fram til prosentvis andel av de totale kostnadene for hver av partene må derfor legeressursen ansatt i kommunen trekkes ut.

Sum dagens driftsbudsjett	71,9 mill
Fast ansatt legeressurs kommune (LV og KAD)	5,3 mill
Sum uten legeressurs	66,6 mill

Dagens kostnad sykehus eks legeressurs: 40,5 mill (61 %)

Dagens kostnad SiO-kommuner eks legeressurs: 26,1 mill (39%)

3.5 Dokumentasjon

Det benyttes i dag til sammen fire ulike system for pasientadministrasjon og dokumentasjon. Ansatte på legevakt og SiO sengepost har kun innsyn i den kommunale delen, mens ansatte på sykehuset kun har innsyn i sykehusets systemer. Per i dag har partene ikke mulighet til innsyn i den andre partens system.

Det er utarbeidet et notat som belyser de juridiske mulighetene St. Olav har med tanke på samarbeid om journal og tilgang til journalopplysninger for virksomhetene.

3.6 Internkontroll

Kommunen benytter kommuneforlagets kvalitetssystem, mens St. Olavs Hospital benytter EQS.

4 Ny driftsmodell

4.1 Organisering

I felles driftsmodell er bærende prinsipper at det skal være kvalitativt gode tjenester utført i et brukerperspektiv. Enhetens faglige ledelse må baseres på bidrag fra begge parter og med utgangspunkt i en samarbeidsavtale. Det er enighet om at samarbeidsavtalen ivaretar følgende:

- Enhetens driftsledelse skal være enhetlig og ivaretas av én av partene
- I samarbeidsavtalen fremgår den lojalitetsplikt, tjenestelinjer og instruksjonsmyndighet som ligger til alle personellgrupper i felles driftsmodell.
- Senger til observasjon og kommunale øyeblikkelighjelpssenger skal være på samme gulv og i umiddelbar nærhet til hverandre
- Avtalen synliggjør et organisasjonskart

Det skal gis optimal utnyttelse av tilgjengelige ressurser, og tjenestene skal være helhetlige, likeverdige og trygge, basert på brukerens behov.

4.2 Legevaktsentral

Utredning i Mottaksprosjektet (sak 15/5766-23) viser at en stor andel av pasienter kommer til legevakten med liten eller ingen hastegrad. Dette utløser et unødvendig ressurspress på legevakten, både på pleie- og legesiden. Tilstander som kan vente håndteres best av fastleger som kjenner pasientens sykehistorie og bakgrunn. Full integrasjon i den nye mottaksfunksjonen skal slik bidra til å styrke sentralens funksjon og utnyttelsesgrad. Legevaktsentralen som «navet» i behandlingsskjeden, vil bidra til vesentlig bedre utnyttelse av de samlede ressursene.

Til grunn for ny driftsmodell ligger at:

- Den gir mulighet til å benytte fastlege, hjemmetjeneste, institusjonsbaserte tjenester, prehospitaltjenester, mottaksfunksjon, sykehus og observasjonsenhet i sammenheng.
- Det bør avtales telefonnummer/telekommunikasjon til hver enkelt kommunes pleie- og omsorgstjeneste med mulighet for dialog 24/7 om mulige lokale pleie- og omsorgstjenester ved behov. Ved å ha tilgjengelige timer hos fastlegene i distriktet til neste dag, kan en forhindre oppmøte på ubekvem tid for noen pasienter som kan vente eller som må reise langt for å komme til legevakten.
- En forutsetning at bemanningsressursene ivaretas av sykepleiere/ støttepersonell med nødvendig kompetanse samt ved arbeidsrotasjon internt i ny mottaksfunksjon.
- Knytte mottaksfunksjonens legeressurser tettere til konsultasjoner ved legevaktsentralen med sikte på tidligere avklaring via telefon
- Løse hovedoppgavet med å være en nødetat i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det er en begrenset andel henvendelser som er akutt rødt respons. Legevaktlegen skal kunne være en aktiv deltaker ved rødt respons, med så kort responstid som lokale forhold tilsier. Det er et mål at medisinske vurderinger av tilstander som ikke kan vente, skal utgjøre hovedarbeidsmengden i legevaktarbeidet.
- Tett dialog med hjemmetjenesten kan bidra til at pasienter både innen palliative forløp og kronikere får tilbud og oppfølging nært hjemmet, i tråd med intensjon i samhandlingsreformen.

Ny mottaksfunksjon bør ha tilgang til å planlegge timer i spesialistpoliklinikk og ved bildediagnostiske enheter.

4.3 Forsterket legevakt/ mottak

Det tilstrebes en arbeidsmetodikk basert på tilrettelagt og tett samarbeid om pasientens problemstilling. Behandlende eller undersøkende lege innhenter de ressurser som trengs og er egnet for selv å gjennomføre tiltak. En organisert tilrettelegging og kollegial tilknytning senker/ fjerner terskelen for å innhente kollegialt samråd og avklaring. Det skal legges til rette for at:

- Kliniske opplysninger i akuttforløpet dokumenteres i samme system
- Behandlingsbehov og oppfølgende tiltak avklares tidlig for hjemsendelse, til observasjonsseng eller ved innleggelse i sykehus.
- Det skal være minst mulig ventetid og behandlingstid i akuttmottaket både med tanke på pasienten og ressurssettingen. Dette fordrer definerte pasientkategorier som skal passere

akuttmottaket uten undersøkelse. Dette inkluderer pasienter med åpen retur/ innleggelse, pasienter overført internt i sykehuset og allerede eksisterende «fast-track» løp, og som skal passere St. Olavs, Orkdal og innlegges direkte på sykehuset på Øya.

- Det anbefales opprettet behandlingsstoler for selvhjulpne pasienter i umiddelbar nærhet til legevakta og mottaksfunksjonen.
- Det bør være et enerom med egen inngang med mulighet for smitteisolering i henhold til prosedyre for kontaktsmitte. Dette for å bidra til at smittsomme sykdommer ikke kommer lenger inn i sykehuset enn nødvendig.

4.4 Observasjonssenger og kommunale øyeblikkelighjelpssenger

Avdeling for Mottaksmedisin på Øya har siden 2008 hatt en observasjonssenhet som del av sin driftsløsning. I hovedtrekk håndteres ca. 23 % av pasienttilstrømningen til Øya ved bruk av observasjon i opptil 24 timer. I underkant av 80 % blir utskrevet innenfor tidsrammen.

Tilsvarende driftsløsning foreligger ikke i Orkdal. På bakgrunn av erfaringer og driftsanalyser redegjort for i versjon 4.2 av rapporten Prosjekt mottaksfunksjoner og oppgavefordeling – Analysegruppe Orkdal, foreslår arbeidsgruppa at det opprettes observasjonssenger tilknyttet den nye felles mottaksfunksjonen. Dette anbefales gjennomført i tillegg til og integrert med KAD.

De kommunale øyeblikkelighjelpssengene består av 7 senger med en utnyttelsesgrad på 54 % og en gjennomsnittlig oppholdstid på 1,7 døgn. Budsjettet for sengeposten er 15 mill.

For bedre utnyttelse foreslås derfor observasjonssenger i umiddelbar nærhet til mottaksfunksjonen, samlokalisert med KAD, for optimal utnyttelse av personell.

Det baseres på et time-til-time konsept for problemstillinger som med sannsynlighet kan løses innen 24 timer for observasjonssengene, og inntil 72 timer for pasientene innlagt etter kriterier i samsvar med retningslinjene for kommunale øyeblikkelighjelpssenger. Erfaringsmessig er dagens pasientpopulasjon i SiO sengepost utskrevet innen 24 timer. Pasientens plan skal styre tid til lege, tiltak under oppholdet og forhold ved hjemreisen:

- Driftsløsningen baseres på samlet 14 senger eller flere, avhengig av bygningsmassen. Løpende erfaringer vil utgjøre grunnlaget for å fastslå kapasiteten nøyere, men erfaringer er at observasjonssenger utgjør en vesentlig buffer for svingninger i pasienttilstrømningen og bør således ikke planlegges med for liten kapasitet. Det forutsettes en fleksibel utnyttelse av kapasiteten fra begge parter. Det er den innleggende lege som beslutter om pasienten hører inn under ansvarsområdet for kommunale senger eller sykehusets observasjonssenger.
- Spesialisthelsetjenestens lege vil ha ansvar for tilsyn og oppfølging av de pasientene sykehuset legger inn i enheten, samt å bidra med faglig rådgivning overfor enhetens øvrige pasienter. Primærhelsetjenestens lege legger inn i kommunale senger, og vil tilsvarende bistå med faglig rådgivning for samtlige. Ansvarsprinsippene knyttet til pasienter og behandling må klart fremgå av driftsavtalen mellom partene.

4.5 Integrasjon av ambulansetjenester

Ambulansetjenester skal fysisk og arbeidsmessig integreres for å overføre av kompetanse begge veier, optimal utnyttelse av personellens beredskapstid og en hensiktsmessig bruk av eksisterende bygg.

En tilstreber å styrke den faglige relasjonen til kommunehelsetjenesten, blant annet ved å utrede deltakelse i relevante kommunale helsetjenesteoppgaver med sikte på bedre utnyttelse av samfunnets totale ressurser samt for å underbygge kompetansebyggingen i tjenesten.

4.6 Mulig styringsmodell, rollefordeling og ansvarsforhold

Etter modellen er det tenkt at St. Olavs hospital skal ha ansvar for drift – og dermed også for personalet, mens kommunene gjennom en vertskommune- /samarbeidsavtale skal kjøpe tjenester fra enheten.

For å oppnå en felles enhet med felles ledelsesstruktur, krever dette en omorganisering som medfører overføring av oppgaver og personell fra kommunene til St. Olavs hospital. Målet er ny driftsmodell for håndtering av øyeblikkelig hjelp i Orkdalsregionen med sikte på å fjerne barrierene med målsetning om bedre tjenester og mer effektiv ressursutnyttelse. Omorganiseringen medfører at ansvaret for gjennomføring og levering av tjenestene overtas av St. Olavs Hospital i samsvar med kommunenes forventninger nedfelt i en kravspesifikasjon. Dette reflekteres i samarbeidsavtalen.

Det er eiers ansvar å sikre en selskapsform som er tilpasset virksomhetens formål, eierstyringsbehov, markedsmessige forhold og konkurranseregelverket.

Her vil det derfor ved valg av selskapsform være vesentlig om samarbeidet skal omfatte frivillige og/eller lovpålagte oppgaver, forretningsdrift/tjenester og om det skal forutsettes at en oppnår utviklings- og forskningsresultater som en følge av samarbeidet.

Aktuelle samarbeidsformer er skissert i vedlegg 1.

Gitt vedtak på samarbeid om foreslått modell er det behov for eksplisitt beskrivelse av de praktiske ansvarsforholdene ved driftsløsningen. Denne fasen av utredningen omfatter ikke en formulering eller faglig/ kvalitativ forankring av nødvendig styring og ledelse, og dette må fremgå i en tidlig fase i en oppfølgende prosjekteringsfase - herunder en ROS analyse av pasientsikkerheten.

Det gjenstår også å formulere og forankre hvordan faglig/kvalitativ styring og ledelse skal praktiseres. Herunder en tydeliggjøring av hvordan ansatte skal følges opp i arbeidsforholdet samt hvilke gjensidige plikter og retningslinjer for utførelse av arbeidsoppgaver som bør foreligge. En beskrivelse av linjeforankring og system for avvikshåndtering hører også med.

4.7 Ressurser

4.7.1 Legebemannning

For sykehuset vil legebemanningen ressurssettes med utgangspunkt i prinsippene gitt i Mottaksprosjektet og Akuttmedisinforskriften; «kompetanse i front». Dette innebærer en erfaren lege innen medisin og kirurgi/ ortopedi som tillegges beslutningsansvaret i første linje, med innfridde krav om bakvakt.

For den kommunale legevaktstjenesten skal krav iht. Akuttmedisinforskriftens § 7 oppfylles.

Enheden må defineres slik at det blir godkjent spesialisering for sykehusleger og kommunale leger. Dette for å sikre tilstrekkelig rekruttering og sikre enhetens rolle i fremtidig utdanningsstruktur i helsetjenesten.

ROS-analyse av pasientsikkerheten gjennomføres forut for oppstart med spesifikk beskrivelse av legebemanningen i enheten både for kommune og sykehus.

4.7.2 Pleiebemannning inkludert ledelse og administrasjon

Prinsippene for pleiebemanningen legger til grunn at hele enheten bemannes med kvalifisert personell, jf. krav i akuttmedisinforordningen. Slik kan en på en kvalifisert måte gjennomføre arbeidsrotasjon innad i enheten, redusere sårbarheten ved fravær, samt kunne bufre svingninger i belegget. Minst en sykepleier per vakt må være trent i akuttmedisinske problemstillinger.

Avdeling	I DAG		FORSLAG NY ENHET		Potensiale Kostnadseffektene ved samdrift
	Ledelse/ annet årsverk	Årsverk i bemannings- plan eks ledelse	Ledelse/ annet årsverk	Årsverk i bemannings- plan eks ledelse	
Enhetsleder SiO	1				
SiO Sengepost	1	8,9			
SiO Legevakt	1	4,08			
Akuttmottak og Lvs	2,20	24			
Bemanningsplan obs-senger		13			
Sum	5,20	50,0	3	38,2	
SUM TOTALT		55,20		41,20	

av KAD-senger og sykehussenger til observasjon versus separat drift og organisering av samme kapasitet, er vanskelig å angi korrekt. Det er derfor tatt utgangspunkt i sparte kostnader ved reduksjon av sykehussenger og deretter en visualisering av beregnede personalomkostninger ved samdriftsmodellen.

Beregningene er gjort med utgangspunkt i bemanningsplan i eksisterende enheter og forslaget i ny enhet. Potensiell innsparing er 14 årsverk. Med en antatt kostnad på 700 000 kr inkl sosiale kostnader, gir dette en potensiell innsparing på 9,8 millioner.

Prosentvis fordeling av potensiell innsparing med utgangspunkt i opprinnelig kostnadsfordeling:

St Olav (61%)	6 mill
SiO-kommuner (39%)	3,8 mill

Den potensielle innsparingen mtp reduserte liggedøgn i sykehus på grunn av høyere turnover er ikke med i beregningen.

5 Krav til bygningsmessige tilpasninger

Som tidligere omtalt er samlokalisering en kritisk suksessfaktor for å skape et reelt samarbeid og teamarbeid rundt pasienten. Lokaliseringen må være i sykehusets første etasje for å være nærmest mulig der pasientene kommer inn og for å legge til rette for en god logistikk.

Samlokalisering er også vurdert å ha betydelig effekt ved at innleggende leger og leger som oppholder seg i observasjonsposten lettere kollegialt samarbeider om pasientbehandlingen. En organisert tettere tilrettelegging og kollegial tilknytning senker/ fjerner terskelen for ønsket konferering og pasientrettet avklaring.

Det er av betydning at det etableres ett og samme vaktrom og pauserom sentralt plassert i enheten med nødvendig inn/ utsyn for optimal ressursstyring og koordinering. Foreslått bemanningsplan med optimal ressursutnyttelse lagt til grunn forutsetter at lokalene er hensiktsmessig tilrettelagt for samarbeid og gjensidig utnyttelse av støttepersonell.

Behandlingsstoler for korttidsobservasjon må plasseres skjermet, men nært felles vaktrom for å legge til rette for tilsyn med pasientene uten å måtte forlate enheten.

En stadig økende presset sikkerhetssituasjon krever at lokalene er tilrettelagt for nødvendig skjerming av både pasienter og ansatte.

Det bør legges til rette for at pasientene i størst mulig grad klarer seg selv da selvhjulpne pasienter krever mindre ressurser. Et tekjølken/dispensere/ automater i nær tilknytning til venteareal og behandlingsstoler bidrar til dette.

6 Faser

Av praktiske og økonomiske årsaker anbefales etableringen av felles mottaks- og korttidsobservasjonskapasitet innført i flere faser.

Fase 1

For felles drift av sykehusmottak og legevakt krever ombygging av eksisterende lokaler i 1. etg. Dette gjelder særlig lokalene rundt ekspedisjon, hovedinngang og akuttmottak.

En ser det samtidig nødvendig å flytte KAD fra 4. etg. med tillegg av 7 eller flere observasjonssenger til en fellesskapsløsning i 2. etg.

St. Olavs eiendom har estimert dette til en kostnad på anslagsvis 13 mill. kr.

For å oppnå ønsket effektivisering, vil dette kreve full integrasjon av funksjonene denne utredningen omhandler. En fortløpende evaluering av fase 1 vil danne grunnlag for en eventuell beslutning om å gå videre i retning av fullstendig samlokalisering.

Dette er eventuelt mulig ved etterfølgende faser:

Fase 2

Dagkirurgisk enhet flyttes opp i 2. etg og samlokaliseres med operasjon og KOVA.
Observasjonssenger og KAD senger samlokaliseres i lokalene der dagkirurgisk enhet flyttes ut i fra.
Kreft poliklinikk flyttes fra 4. til 2. etg. Kostnad estimer til ca 41 mill kr.

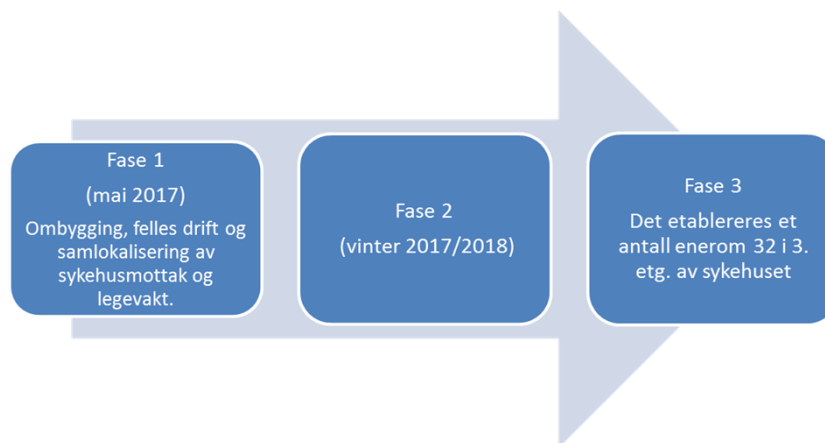
Fase 3

Det etableres et hensiktsmessig antall enerom ved resten av sykehuset:

Estimert kostnad til ca 55 mill kr.

De tentative kostnadsberegningene er hentet fra St. Olav eiendom sin foreløpige utredning.

Figur 1: Trefaset implementering

Vedlegg 1: Juridiske aspekter ved valg av selskapsmodell

Samarbeid om felles drift av tjenester mellom Orkdal kommune som vertskommune og St. Olavs hospital

Målet for samarbeidet er å få en felles drift av prehospitale tjenester, akuttmottak, KAD-senger og OBS-enhet. Målet er en ny driftsmodell for håndtering av øyeblikkelig hjelp i Orkdalsregionen. Etter modellen er det tenkt at St. Olavs hospital skal ha ansvar for drift – og dermed også personal, mens kommunene gjennom en vertskommune- /samarbeidsavtale skal kjøpe tjenester fra enheten.

For å oppnå en felles enhet med felles ledelsesstruktur krever dette en omorganisering som medfører overføring av oppgaver og personell, fra kommunene til St. Olavs hospital. En slik omorganisering reiser spørsmål knyttet til organisering av samarbeidet mellom kommunene samt forhold til personal/ansettelse.

Overdragelse av hele eller deler av virksomheten

Vilkårene for at en overdragelse er en virksomhetsoverdragelse er angitt i arbeidsmiljøloven § 16-1 første ledd:

«Dette kapittel kommer til anvendelse ved overdragelse av en virksomhet eller del av virksomhet til en annen arbeidsgiver. Med overdragelse menes overføring av en selvstendig enhet som beholder sin identitet etter overføringen»

Bestemmelsen oppstiller tre vilkår:

Det må:

1. Det gjennomføres en overdragelse,
2. overdragelsen må omfatte en selvstendig økonomisk enhet, og
3. Denne enheten må beholde sin identitet etter overdragelsen.

En overdragelse kan således være en virksomhetsoverdragelse selv om den bare omfatter deler av en virksomhet. I slike situasjoner er det arbeidstakerne som har sitt arbeidsforhold tilknyttet til den overførte delen av virksomheten som omfattes av reglene og overføres til ny virksomhet.

1. Det første vilkåret er at det må skje en overdragelse. Det avgjørende her vil normalt være om det har skjedd en endring med hensyn til den fysiske eller juridiske personen som er ansvarlig for driften. Det er således ikke nødvendig at det skjer et eierskifte. Typiske eksempler på ulike overdragelsessituasjoner som oppfyller vilkåret er fusjoner, fisjoner, rettslige omorganiseringer innenfor et konsern, overføringer som skjer ved anbudskonkurranser og andre trepartsforhold. Det er ikke krav om at det foreligger et direkte kontraktsforhold mellom overdrager og erverver. Det er heller ikke nødvendig at det avtales vederlag for overføringen, også gaveoverføringer, skifte av felleseie o.l. omfattes.

2. Det andre vilkåret er at det som overføres må være en selvstendig økonomisk enhet. For å fylle kravet til en selvstendig økonomisk enhet må det som overføres være en samling av ressurser som er organisert med det formål å drive økonomisk virksomhet, enten det dreier seg om hoved- eller bivirksomhet. Avgjørende synes ifølge rettspraksis å være om det overførte (aktiva, ansatte mv.) i seg selv er tilstrekkelig til å drive den aktuelle virksomheten, uavhengig av om den var organisert som en selvstendig enhet før overdragelsen eller ikke, f.eks. en egen avdeling. I praksis stilles det ikke store krav til hva som anses som en selvstendig enhet. EU-domstolen har for eksempel slått fast at reglene

om virksomhetsoverdragelse kommer til anvendelse også der den overførte virksomheten består av én person som utfører renholdstjenester.

3. Det tredje vilkåret er at virksomheten må beholde sin identitet etter overføringen. I den forbindelse må det foretas en sammenligning av virksomheten før og etter overdragelsestidspunktet, som er tidspunktet for reell overtar av virksomheten som overføres ved transaksjonen.

Sammenligningen må gjøres ved en helhetsvurdering basert på alle de forhold som karakteriserer den aktuelle transaksjonen. Av momenter nevnes disse som trekker i retning av at det er skjedd en virksomhetsoverdragelse etter arbeidsmiljøloven kapittel 16;

- Er det samme type virksomhet før og etter overføringen?
- Er det overført fysiske aktiva som lokaler, utstyr og annet løsøre?
- Er (stor) del av arbeidsstokken overført?
- Er immaterielle aktiva (goodwill mv) overført?
- Er kundekretsen overført?
- Er den økonomiske aktiviteten før og etter overdragelsen (noenlunde) den samme?
- Har driften vært kontinuerlig, og ikke vært avbrutt?

Jo flere bekreftende svar på ovennevnte spørsmål, desto mer sannsynlig er det at identitetsvilkåret er oppfylt. Momentlisten er ikke uttømmende, og vekten av det enkelte moment vil avhenge av hva som karakteriserer transaksjonen. Vakt- og renholds virksomhet vil ifølge EU-domstolen normalt karakteriseres av de ansatte. Dersom de ansatte overføres, enten i og med transaksjonen eller ved en etterfølgende og frivillig søknad- og ansettelsesprosess, vil dette ha stor vekt i helhetsvurderingen i en slik situasjon.

Dersom de tre vilkårene er oppfylt vil transaksjonen være en virksomhetsoverdragelse i arbeidsmiljølovens forstand, og kjøper og selger må da være oppmerksom på saksbehandlingsregler og forholdet til de ansatte. Arbeidsmiljøloven kapittel 16 inneholder bestemmelser om prosess for gjennomføring av virksomhetsoverdragelse samt ansattes rettigheter under prosessen og i nytt arbeidsforhold.

Levering av tjenester fra St. Olav til kommunene

Målet er ny driftsmodell for håndtering av øyeblikkelig hjelp i Orkdalsregionen, en vil fjerne barrierene mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten for å yte bedre tjenester med mer effektiv ressursutnyttelse enn dagens todelte ordning innebærer. Omorganiseringen medfører at ansvaret for gjennomføring og levering av tjenestene overtas av St. Olavs hospital. St. Olavs hospital skal så levere de tjenestene som kommunene skal ha, etter en samarbeidsavtale med kommunene.

Ordningen vil med andre ord fungere som en slags “kjøp av tjenester”. Ordningen vil omfatte leveranse av tjenester knyttet til øyeblikkelig hjelp for de 12 kommunene som i dag inngår i legevaktsamarbeidet. Ordningen innbefatter de tjenestene som ytes i St. Olavs sykehus sine lokaler i dag, tjenestene omfatter behov for særskilt kompetanse og utstyr, samt tilknytning og samarbeid med øvrige deler av St. Olavs hospital. Etter min vurdering er dette ikke tjenester som på noe vis kan leveres av private aktører. Et samarbeid om disse tjenestene som medfører at tjenestene ytes av St. Olavs hospital til kommunene mot betaling, vil derfor normalt ikke vurderes å være innenfor reglene for offentlig anskaffelse.

Mulige samarbeidsformer mellom kommuner

Det er i dag etablert vertskommunesamarbeid for sengepost og legevakt. I dag er dette samarbeidet organisert som vertskommuneavtale med nemnd. Ved overføring av oppgaver og arbeidsgiveransvar til St. Olavs hospital, vil ikke lenger drift og ansettelsesforholdene være knyttet til vertskommunen. Det er derfor hverken behov eller ønske om å beholde en noe tungrodd organisasjon som vertskommune med nemnd, det er like vell ønskelig å ha en organisatorisk/administrativ ansvarlig for kommunene. For St. Olavs hospital er det ønskelig å beholde en organisering som gir en kontraktspart å forhold seg til, i stede for opptil 12 forskjellige kommune. Det er flere samarbeidsformer mellom kommuner som kan benyttes, det er kanskje særlig administrativ vertskommune eller interkommunalt samarbeid etter kommuneloven som er aktuelt. Også IKS beskrives her, men dette er vel primært en organisasjonsform som egner seg for forretningsdrift og utviklingsarbeid. For vurderingen her er det lagt til grunn at den delen som i dag er beskrevet som forsknings- og utviklingsarbeid i vertskommunen ikke inngår i ny samarbeidsavtale med St. Olavs hospital.

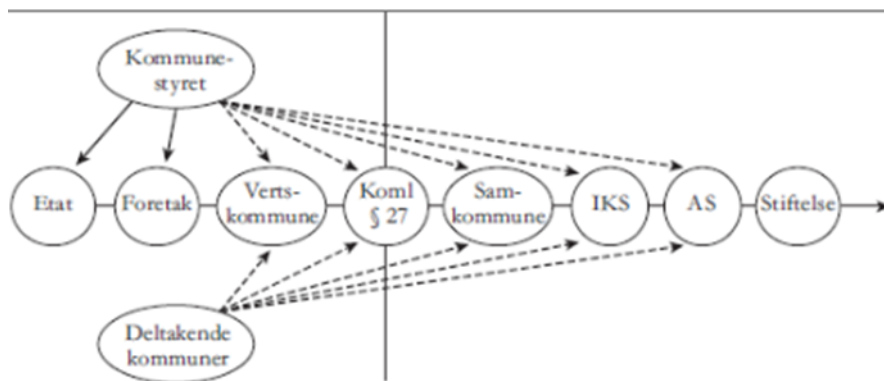
Det foreligger i dag en vertskommuneavtale, for å endre denne kreves at saken behandle i alle kommunestyrene som berøre, man vil da samtidig behandle spørsmålet om ny struktur på samarbeidet og fatte vedtak om dette.

Det må tas stilling til valg av organisasjonsform samt avklare partenes forventninger og forpliktelser til hverandre, for så å utarbeide et avtaleutkast som kan ligge til grunn for samarbeidet og presenteres for kommunestyrene som grunnlag for endring av samarbeidsform.

For kommuner som skal drive samarbeid er det flere mulige samarbeidsformer, vertskommunesamarbeid etter kommuneloven [kapittel 5 A](#), samarbeid etter lov om interkommunale selskaper, som aksjeselskap eller ved interkommunalt samarbeid etter kommuneloven § 27.

Noen få kommuner har også etablert samkommuner, en organisasjonsform som ble lovfestet som en valgmulighet i kommuneloven [kapittel 5 B](#) fra 2013. Alternativet samkommune vurderes ikke nærmere her, modellen er foreslått avskaffet og anses uaktuelt blant annet på bakgrunn av den pågående kommunereformprosessen

Det er et rettslig skille mellom organiseringsformer der kommunal virksomhet drives som en del av kommunen (figurens venstre side), og organiseringsformer der kommunal virksomhet er organisert som et eget rettssubjekt (figurens høyre side), altså der en etablerer en ny organisasjon. Et eget rettssubjekt har partsevne og selvstendige rettigheter og plikter. Kommuneloven gjelder som hovedregel ikke for egne rettssubjekter, jf. kommuneloven § 2. Unntaket fra dette er samarbeid etter kommuneloven § 27. Figuren synliggjør også graden av «fristilling» fra kommunen. Dess lenger ut på figurens høyre side organiseringsformen er plassert, dess mindre «direkte» styring og kontroll har kommunen med virksomheten.

Figur XI-1 Kommunale organiseringsformer

Kilde: Figuren er basert på en idé fra KS og Econ i 2000 og videreutviklet i boka Konkurransetsetting i kommunene (Johnsen, Sletnes og Vabo red.) 2004 s. 41

Aktuelle samarbeidsformer

Modell	Formål	Øverste organ	Kommunens styringsrett
Vertskommune Kommuneloven kap.5A	Utviklet for samarbeid om lovpålagte oppgaver og utøvelse av offentlig myndighet	Myndigheten delegeres fra de samarbeidende kommunene til vertskommunen Saker av ikke prinsipiell karakter kan delegeres til administrasjonen. Saker av prinsipiell karakter må delegeres til nemnd.	Den enkelte deltakerkommunen kan gi vertskommunen instruks om utøvelse av den delegerte myndigheten i saker som alene gjelder deltakerkommunen eller dennes innbyggere.
Interkommunalt samarbeid – eget styre Kommuneloven § 27	Utviklet med sikte på driftsmessig og administrativt samarbeid for å løse felles oppgaver.	Styret	Det enkelte kommunestyret kan ikke instruere styret som sådan, men styrer gjennom sine styrerepresentanter
Interkommunalt selskap – IKS Lov om interkommunale selskap	Utviklet for virksomheter med forretningsmessig preg	Representantskapet	Eierne utøver sin myndighet gjennom representantskapet. Det enkelte kommunestyret har instruksjonsrett ovenfor sine egne medlemmer i representantskapet

Vertskommune

Vertskommunesamarbeid etableres ved at de respektive kommunestyre vedtar en avtale om slik etablering, og samarbeidsavtale inngås. Deretter må deltakerkommunene treffe egne vedtak der de delegerer myndighet til vertskommunen. Det er vid adgang til å delegere myndighet, herunder myndighet til å treffe enkeltvedtak, til vertskommunesamarbeidet.

To varianter av samarbeidet:

- Administrativ vertskommune
- Vertskommune med felles folkevalgt nemnd

Administrativt vertskommunesamarbeid kan kun benyttes for oppgaver som ikke krever beslutninger av prinsipiell karakter. Er det nødvendig/ønskelig å legge beslutninger av prinsipiell betydning til samarbeidet, må det opprettes vertskommune med felles folkevalgt nemnd.

For vertskommunesamarbeid med nemnd er det en forutsetning at nemnda utøver samme myndighet for alle kommunene, ønsker en endring må endringen gjennomføres for alle, eventuelt må kommunen trekke seg fra samarbeidet.

Interkommunalt samarbeid etter kommuneloven § 27

Kommuneloven § 27 gir stor frihet i forhold til organisering av samarbeidet, men har begrensninger i kommunestyrets mulighet til å overføre myndighet til styret, som utgangspunkt treffe avgjørelser som angår virksomhetens drifts- og organisasjonsoppgaver, ikke generell hjemmel for å delegere offentlig myndighetsutøvelse.

Samarbeidet ledes av et styre og det foreligger krav til vedtekter for styret, det er også krav om at alle kommunene er representert i dette. Styret er å betrakte som et folkevalgt organ i hht. kommuneloven § 29 nr. 3, og følger dermed som utgangspunkt saksbehandlingsreglene i loven.

Samarbeidet etter § 27 kan organiseres som et eget rettssubjekt, men trenger ikke være det. Vurderes i forhold til organets selvstendighet. Det er åpnet for at en saklig avgrenset del av styringskompetansen som unntak kan legges til en kommune, dette gjør at f.eks. arbeidsgiveransvaret kan tillegges en av deltakerkommunene.

Interkommunale selskaper – IKS

IKS er sammenlignbart med organisering og struktur i et AS, den vesentlige forskjellen er at deltakere i et IKS hefter ubegrenset for selskapets forpliktelser.

IKS ledes av representantskapet. Medlemmene til representantskapet oppnevnes av kommunestyret i den enkelte deltakerkommunen. Hver deltakerkommune skal ha minst et medlem i representantskapet. Kommunestyret har instruksjonsrett overfor sine representanter.

Eierinnflytelsen utøves gjennom representantskapet som blant annet skal behandle budsjett, regnskap og økonomiplan for selskapet og representantskapet velger styre. Representantskapet kan instruere styret og selskapsavtalen kan ha bestemmelser om at nærmere angitte saker må godkjennes av representantskapet. Styret skal påse at selskapet drives i samsvar med selskapets formål, selskapsavtalen, budsjett og retningslinjer/vedtekter gitt av representantskapet.

Det er krav om at det foreligger en selskapsavtale som skal godkjennes av kommunestyrene i alle deltakerkommunene.

Vurdering ved valg av samarbeidsform – muligheter og begrensninger

Det er eiers ansvar å sikre en selskapsform som er tilpasset virksomhetens formål, eierstyringsbehov, markedsmessige forhold og konkurranseregelverket.

Her vil det derfor ved valg av selskapsform være vesentlig om samarbeidet skal omfatte frivillige og/eller lovpålagte oppgaver, forretningsdrift/tjenester og om det skal forutsettes at en oppnår utviklings- og forskningsresultater som en følge av samarbeidet.

KS FoU prosjekt «Styring av og ledelse i kommunale nettverk/partnerskap» oppstiller tre hovedkriterier som utgangspunkt for vurdering av kommunalt samarbeid over kommunegrensene:

- Demokratisk forankring
- Åpenhet og gjennomsiktighet
- Resultater ut fra forventet måloppnåelse

Formålet med samarbeidet er avgjørende for valg av samarbeidsmodell.

Vertskommune

Det er fordeler og ulemper med alle de forskjellige samarbeidsmodellene. Vertskommunesamarbeid er bra for konkret avgrensede samarbeidsområder. Det er kommunene direkte som fastsetter rammer og innhold i samarbeidet i samarbeidsavtalen og myndighet overføres ved delegering. Dette innebærer at deltakerkommunene ikke har noen direkte styring over vertskommunens arbeid på området. Ved endringer kan deltakerkommunene endre samarbeidsavtalen og delegeringen. Modellen egner seg derfor ikke så godt for FoU arbeid. Dersom det skal overføres offentlig myndighet ved samarbeidet, er dette den foretrukne modellen, her er ikke begrensning i forhold til delegering av myndighet. Dersom utveksling/kjøp av tjenester skal inngå i samarbeidet må også dette avtalereguleres mellom kommunene for å kvalitetssikre at dette gjennomføres i tråd med lov om offentlig anskaffelse. Et konkret avgrenset vertskommunesamarbeid hvor det ikke er behov for delegering av prinsipielle avgjørelsesmyndighet, kan organiseres som et administrativt vertskommunesamarbeid, ellers må en basere seg på et vertskommunesamarbeid med politisk nemnd. Det er fastsatt at nemnda skal ha minimum to deltakere fra hver kommune, et slikt styringsorgan blir fort stort og tungrodd og avgjørelsesmyndigheten vil fortsatt ligge i kommunestyret i de enkelte deltakerkommuner.

Samarbeid § 27

I interkommunalt samarbeid etter § 27, ligger eiers styringsmulighet gjennom de enkelte kommunenes deltakelse med representant i styret. Det er betydelige begrensninger i forhold til overføring av myndighet i et slikt samarbeid, modellen er primært tiltenkt administrativt- og organisatorisk samarbeid. Ved kjøp/deling av tjenester inn i et slikt samarbeid må dette forankres i avtalene med de enkelte kommunene. Vil være en utfordring ved stor vekt på forskning og utviklingsarbeid, ingen formell skranke mot dette, men må ha enighet og drøftelse underveis da samarbeidet er direkte underlagt den enkelte kommunes budsjett- og instruksjonsmyndighet. Det er og en modell som kan være utfordrende i forhold til litt langsiktig planlegging og forutberegnelighet.

Kan avhjelpest ved et langsiktig og detaljert avtalegrunnlag. Svært beskjeden lovregulering av ansvar og styringsforhold, krever detaljert regulering av dette i avtalen. Modellen gir et godt skille mellom drift og forvaltning.

IKS

Et IKS opprettes som selvstendig rettssubjekt/selskap. Dette innebærer at kommunestyrene danner et selskap og vedtar en selskapsavtale, denne danner grunnlag for selskapets myndighet.

Kommunestyret oppnevner representant og styrer gjennom denne, kommunen har ingen direkte innflytelse over styret i selskapet. Et IKS vil være en fleksibel modell med kortere beslutningsveier og godt skille mellom drift og forvaltning. Modellen er derfor velegnet for FoU arbeid. Normalt vil også kjøp av tjenester gjennom IKS dekkes av reglene om handel i egenregi i lov om offentlig anskaffelse. Problemet med organisasjonsformen kan være at det oppstår avstand mellom styrets beslutninger og de forventninger til selskapet som ligger i de enkelte deltakerkommunene. Innenfor IKS bør det for å sikre engasjement, debatt og reell politisk avklaring av eierorganets myndighet, etableres forutsigbare kommunikasjonsformer mellom kommunestyret og eierorgan som forankres i eierskapsmeldingen. En utfordring som de peker på etter erfaring i Fosen Helse er at det kan være krevende å komme frem til kostnadsfordeling samt at budsjettspørsmål og vedtekter kan skape interessekonflikter. Det er derfor viktig å sikre økonomiske rammene og inntektene i samsvar med forventningene til selskapet med tanke på stabilitet over tid. Dersom overføring av offentlig myndighet er vesentlig i samarbeidet, må en være klar over at det her er klare begrensninger i hvilken myndighet som kan overføres til IKS, per i dag omfatter ikke vertskommunesamarbeidet SIO/LIO overføring av offentlig myndighet. God regulering av ansvars og styringsforhold i lov om interkommunale selskap.

Referanser

- Pasientjournalloven, <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2014-06-20-42>
  - Forskrift om tilgang til helseopplysninger mellom virksomheter, <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2014-12-17-1757>
  - Pasientjournalloven og helseregisterloven – Kommentartutgave, ISBN 9788215023946, Sverre Engelschiøn og Elisabeth Vigerust, 2015
  - [Notat](#) om Tilgang til Helse Midt-Norge sin journal
  - Veiledere til Norm for informasjonssikkerhet om [felles journal](#) og [tilgang til helseopplysninger mellom virksomheter](#)
  - Akuttmedisinforskriften 2015
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/akuttmedisinforskriften/id2409330/>
-

MELDAL KOMMUNE

Saksframlegg

Saksgang		
Utvalg/styre:	Møtedato	Saksnummer
Kommunestyret	03.05.2017	027/17

Saksbehandler: Ree, Anne Britt	Arkiv: FE - 026	Arkivsaknr: 14/540-14
---------------------------------------	------------------------	------------------------------

SiO - Årsrapport og regnskap 2016

Tilråding i Vertskommunenemnd SiO 04.04.17:

Vertskommunenemnda tar årsrapport 2016 til orientering og årsregnskap for 2016 til etterretning.

Vertskommunenemnda anbefaler i plenum at det framlagte årsregnskapet godkjennes i deltakerkommunenes kommunestyre.

Vedlegg i saken:

Vertskommunenemnd SiO - Sak 2/17 - SiO - Årsrapport og regnskap 2016
Årsrapport med årsregnskap SiO 2016

Henvendelse fra:

Samhandlingsenheten i Orkdalsregionen

Saksgang		
Saknummer	Utvalg	Møtedato
2/17	Vertskommunenemnd SiO	04.04.2017

Årsrapport 2016 SiO

SiO – Årsrapport og årsregnskap 2016

Vedlegg

Årsrapport med regnskap 2016

Rådmannens innstilling

Vertskommunenemnda tar årsrapport 2016 til orientering og årsregnskap for 2016 til etterretning. Vertskommunenemnda anbefaler i plenum at det framlagte årsregnskapet godkjennes i deltakerkommunenes kommunestyrer.

Bakgrunn for saken

I samsvar med vertskommuneavtalens pkt. 3.2 b står vertskommunenemnda ansvarlig for drifta av SiO samhandlingsenhet. I tillegg skal nemnda i samsvar med vertskommuneavtalens pkt. 3.2g føre tilsyn med drifta gjennom rapportering fra vertskommunen. Årsrapport 2016 legges derfor fram for nemnda.

Vurdering

SiO utfører lovpålagte helsetjenester på vegne av kommunene gjennom vertskommuneavtalene for drift av interkommunal akutt døgnsegepost (KAD) og interkommunal legevakt.

Virksomheten har i 2016 vært drevet uavbrutt i samsvar med forutsetningene for det interkommunale samarbeidet. Kommunene har også samarbeidet om utviklingsoppgaver i samsvar med Handlingsplan vedtatt av vertskommunenemnda, senest i november 2016.

Årsbudsjettet ble vedtatt under forutsetning av uendret aktivitetsomfang. Tjenestene er en del av kommunenes sørge for-ansvar, og de skal ivareta kommunenes behov for legevakt (deler av døgnet) og innleggelse i akutt døgnet (24/7). Det faktiske aktivitetsnivået i 2016 gjenspeiler det reelle behovet. Totalt var det en aktivitetsvekst på om lag 5 prosent ved begge enheter. Trass i tilkomne ekstrakostnader og økt aktivitet viste regnskapet at kostnadsnivået lå meget nært kostnadsnivået for 2015. Her ble SiO dels hjulpet av uventrede økte statlige refusjoner, i tillegg til kostnadsreduksjoner knyttet til innstramming av behandlingstilbud ved sengepost, samt inntektsøkninger ved legevakt. På grunnlag av prognosen ved inngangen til fjerde kvartal ble kommunene avregnet for forventet merforbruk. Ved særskilt kontroll av fakturagrunnlaget for tjenestekjøp fra St Olavs i fjerde kvartal, ble det imidlertid klart at kostnadene ved tjenestekjøp skulle nedjusteres. Dette ble imidlertid først avklart etter at årsregnskapet var ferdigstilt. Avregning med tilbakebetaling til kommunene skjer tidlig i 2017.

Driften ved SiO preges av småskalaforhold. For å opprettholde 24-timers kontinuerlig drift innenfor budsjettammene er det ikke mulig å unngå høy andel av deltidsstillinger. SiO har klart å opprettholde en stab bestående av stabile og kompetente medarbeidere.

Driftsoppgavene har i 2016 vært gjennomført uavbrutt og med lav forekomst av uønskede avvik innen pasientbehandling og arbeidsmiljø. SiO har lagt vekt på å avklare både utløsende og bakenforliggende årsaker til de avvik som forekom, med tanke på virksomme korrigerende tiltak. I tredje kvartal rettet Fylkesmannen kritikk overfor SiO knyttet til en pasient som fikk utsatt helsehjelp. Det ble ikke opprettet tilsyn, men Fylkesmannen forutsatte at SiO ville iverksette de nødvendige forbedringer, i samsvar med SiO sin tilbakemelding.

Avvikling av ferie og helligdager ble planlagt og gjennomført slik at kvalitet og servicenivå ble opprettholdt på et forsvarlig nivå. Økt ventetid ved legevakt på helligdager utfordret ikke pasientsikkerheten.

Ut over å videreføre forsvarlig drift, har SiO satset spesielt på å styrke kompetanse og beredskap i 2016. Medisinsk faglig ansvarlige leger har vært trukket inn i pågående forbedringsprosesser og utviklingsarbeid.

Tilrådingens økonomiske konsekvenser

Årsregnskapet viser at både legevakt og sengepost var budsjettet for lavt for 2016. Merkostnaden fordeles i samsvar med vertskommuneavtalens punkt 5.1.2, jf Agdenesmodellen.

Konsekvenser for vedtatte målsettinger

Så langt ingen.

Årsrapport med årsregnskap SiO 2016

Bjørn Buan
Orkdal kommune
23.03.2017

Innledning

Samhandlingsenheten i Orkdalsregionen (SiO) ble etablert i 2012 av kommunene Agdenes, Frøya, Halså, Hemne, Hitra, Meldal, Orkdal, Rennebu, Rindal, Skaun, Snillfjord og Surnadal. SiO holder til i leide lokaler ved Orkdal sjukehus.

SiO er et resultat av politisk samarbeidsvilje, godt hjulpet av Samhandlingsreformen og innsats fra enkeltpersoner både fra kommunene og Orkdal sjukehus.

Orkdal kommune er vertskommune for Samhandlingsenheten. Øverste organ for virksomheten er vertskommunenemda. Den er politisk sammensatt i samsvar med Kommuneloven.

SiO yter helsetjenester til samarbeidskommunene gjennom en kommunal akutt døgnsengpost (KAD) og en stedlig interkommunal legevakt lokalisert ved Orkdal sjukehus. Halså kommune deltar ikke i legevaktsamarbeidet.

SiO skal bidra til utvikling i samsvar med sin handlingsplan som vertskommunenemda sist behandlet i november 2016. Planen gjelder for årene til og med 2019. Planen er administrativt forankret gjennom kommunenes helseledere, som samarbeider gjennom kommunekoordinatornettverket sammen med leder for SiO.

SiO representerer samarbeidskommunene overfor St Olavs hospital både på administrativt nivå (ASU) og i de faglige samarbeidsutvalg (FSU). Her utvikles tjenesteavtaler mellom sykehus og kommunene innenfor det lovpålagte samarbeidsregimet som partene deltar i.

Orkdal, mars 2017

Bjørn Buan
Enhetsleder SiO

Arbeidsområder

Kommunene Agdenes, Frøya, Halså, Hemne, Hitra, Meldal, Rennebu, Rindal, Skaun, Snillfjord og Surnadal gikk i 2012 sammen med Orkdal kommune om å etablere Samhandlingsenheten i Orkdalsregionen (SiO) gjennom to vertskommuneavtaler, en avtale for legevaktsamarbeidet og en avtale for drift av en KAD-sengepost (Kommunal Akutt Døgnetenhet). Den siste avtalen inkluderer avtale om utviklingsamarbeid for å fremme gode og effektive helsetjenester for deltakerkommunene.

KAD-sengeposten ble opprinnelig finansiert gjennom statlige prosjektmidler. Legevaktsamarbeidet ble opprinnelig opprettet i 2007 i regi av et interkommunalt selskap. Deltakerkommunene har inngått samarbeidsavtaler med Orkdal kommune som vertskommune for virksomheten ved de to enhetene. Avtalene er opprettet under demokratisk styring av en felles, politisk sammensatt vertskommunenemnd. Til støtte for virksomheten har hver av kommunene utnevnt nettverkskoordinatorer som møtes 4 ganger årlig. Vertskommuneavtalene legger opp til at kommunenes felles rådmannskollegium skal gis anledning til å gi råd til vertskommunen i spørsmål om drift og utvikling.

Halsa kommune deltar ikke i legevaktsamarbeidet, men i det øvrige samarbeidet. Virksomheten ved SiO er lokalisert til Orkdal kommune i leide lokaler ved Orkdal sjukehus. Sjukehuset leverer ulike støttetjenester til virksomheten.

Resultatoppnåelse drift

Driftsoppgavene har vært gjennomført kontinuerlig i samsvar med kommunenes sørge-for-ansvar. Virksomheten har i 2016 hatt kontroll på avvik og kvalitetsbrist. To uønskede hendelser førte til intern gjennomgang og endringer i rutiner og styrkede sikringstiltak. Ferie- og helligdagsavvikling ble gjennomført av erfarne vakteam som opprettholdt ønsket kvalitet på tjenestene. Perioder med økte ventetider under påskeavviklingen i 2016 utfordret ikke pasientsikkerheten.

Miljø

Driftsoppgavene ved SiO skjer ved Orkdal sjukehus og følger avtale om avfallshåndtering, inkludert risikoavfall.

Økonomi

For 2016 ble uendret aktivitetsomfang lagt til grunn for årsbudsjettet. Aktivitetsnivået for driftsoppgavene lå innenfor kapasitetsgrensene for legevakt og sengepost, og økte med ca 5 prosent ved begge enheter. Ved inngangen til året framkom uforutsette ekstrakostnader knyttet til tidligere års regnskapsføring, herunder tidligere finanskostnader og avlønning av medisinsk fagansvarlig lege. Kostnadene ved innføring av nasjonalt nødnett førte med seg høyere kostnader enn forventet, og disse kostnadene ble ført over på kommunene. Trass i ekstrakostnader og økt aktivitet viste regnskapet at kostnadsnivået lå meget nært kostnadsnivået for 2015. Her ble SiO dels hjulpet av uventrede statlige refusjoner, men det ble også foretatt kostnadsreduksjoner ved innstramning av et behandlingstilbud, samt inntektsøkninger ved legevakta.

Ansatte

Driften ved SiO preges av småskalaforhold. For å opprettholde 24-timers kontinuerlig drift innenfor budsjetttrammene er det ikke mulig å unngå mange deltidsstillinger. Bemanningen har gjennom året

imidlertid vært tilstrekkelig stabil med en turnover som ikke i vesentlig grad utfordrer driften. SiO har lyktes å rekruttere godt kvalifiserte medarbeidere. Staben preges fortsatt av en stabil og kompetent bemanning. Sengeposten fikk ny avdelingsleder i juni 2016.

HMS, arbeidsmiljø og sykefravær

Orkdal kommune innførte et nytt elektronisk avvikssystem per 1. juli 2016. Det har ført til forbedringer i melderutiner, raskere lukking av avvik og forbedret avvikstatistikk.

SiO har en HMS-samarbeidsavtale med Orkdal sjukehus. Den har behov for revitalisering.

Det er to verneombud ved SiO, ett ved sengeposten og ett ved legevakta. Det ble gjennomført en vernerunde i andre kvartal med bistand fra bedriftshelsetjenesten. Observasjoner og forbedringsområder ble fulgt opp gjennom HMS-tiltaksplaner for henholdsvis sengepost og legevakt. Bedriftshelsetjenesten bisto med individuelle helsesamtaler og lovpålagte undersøkelser. Risikoområder ved SiO er knyttet til nattarbeid og alenearbeid deler av døgnet. Videre kan personalet eksponeres for smitte og skadelige kjemikalier. Hjelpemidler og ergonomi under arbeidsoperasjoner ser ut til å forebygge muskel- og skjellettplager på en tilfredsstillende måte. Ansatte ble gitt tilbud om vaksiner ut fra smitterisiko. Det psykososiale miljøet vurderes som godt. Avdelingen gjennomførte brannøvelse sammen med Orkdal sjukehus i samsvar med plan.

I løpet av 2015 var det en episode med trusler om grov vold som ble avklart ved hjelp av lokalt politi. Sikringsrutiner ble gjennomgått sammen med Orkdal sjukehus, og skjerpende tiltak ble iverksatt for å ivareta ansattes og pasienters personlige sikkerhet.

Sykefraværet ved SiO var lavt fra og med andre halvår. Ved sengeposten var fraværet opp mot 10 prosent under første kvartal. Det framkom ikke opplysninger om arbeidsrelatert fravær. Deretter falt fraværet til i overkant av 2 prosent andre halvår. Ved legevakta var fraværet om lag 2 % på årsbasis. Det legges vekt på å etterleve IA-avtalens bestemmelser og generelt på å ivareta et helsefremmende arbeidsmiljø.

Årsbudsjettmål og utviklingsmål

Som nevnt over ble det lagt til grunn et uendret aktivitetsmål for driften ved SiO for 2016. Det ble videre vedtatt en revidert utviklingsplan for drift og utviklingsoppgaver av vertskommunenemda for perioden 2016-2019, som er førende for utviklingsmålene ved SiO. Ett av tiltakene gikk ut på å utrede muligheter for økt aktivitet og merinntekter ved sengeposten. I løpet av 2016 valgte vertskommunen å se på utviklingsmuligheter sammen med St Olavs hospital. En større utredning ble iverksatt og anbefalingene skal legges fram for vertskommunenemda tidlig i 2017.

I 2016 videreførte SiO en bistandsavtale med Kreftforeningen om støtte til avlønning av en regional kreftkoordinator for styrking, veiledning og koordinering av kreftomsorgen i kommunene. SiO var også prosjektansvarlig for et IKT-utviklingsprosjekt fra 2015 sammen med NTNU. Prosjektet var finansiert fra SiO sin side gjennom støtte fra Regionalt forskningsfond. Prosjektet forventes ferdigstilt i 2017. Resultatet skal støtte fastlegenes oppfølging av kreftpasienter. Utviklingsplanen for SiO har ført til ytterligere utviklingsprosesser i 2016:

- Utredning av framtidig bemanningsbehov for bachelorutdannede innen helse- og omsorgsyrker, inkludert rekrutteringstiltak og mulige læringsarenaer.
- Samarbeid om forskning, innovasjon og folkehelsedata.

- Felles forberedelser for å imøtekomme nye krav til tjenesteområder innen rusomsorg, psykisk helse, folkehelse/miljømedisin /samfunnsmedisin og nye krav til akutthjelp
- Medvirkning til videreutvikling av Samarbeidsavtalen mellom kommunene og St Olavs hospital gjennom fagråd og administrativt samarbeidsutvalg (ASU).
- Medvirkning og koordinering av felles innspill i høringsprosesser og om Helse Midt-Norges utvikling av nytt felles pasientjournalssystem.

SiO medvirker i utviklingstiltak i regi av vertskommunen, herunder beredskap og styrking av internkontroll.

Det er en prioritert oppgave i SiO å møte samarbeidskommunene på faglig, administrativt og politisk nivå.

Pasientsikkerhet

SiO har tilsatt medisinsk faglig ansvarlig lege ved legevakt og ved sengepost. Deres viktigste oppgaver er å fange opp forbedringsområder og følge opp avvik med forslag om utbedrende tiltak. Disse legene har en faglig uavhengig stilling i SiO. Legene bistår også ledelsen ved SiO i behandling av klager fra pasienter og pårørende. Samhandlingsavvik med Orkdal sjukehus behandles regelmessig og rutinemessig sammen med representanter for St Olavs hospital i månedlige Samhandlingsmøter. De medisinsk faglig ansvarlige legene har det siste ordet i vurderingene.

I 2016 ble det behandlet en klagesak der en pasient fikk sin diagnose forsinket, og måtte som følge av forsinkelsen hastebehandles. En av legene ved SiO meldte saken inn til Fylkesmannen for vurdering. Fylkesmannen reiste systemkritikk overfor SiO, men utviste samtidig tillit til at SiO ville iverksette de nødvendige forbedringstiltak, uten ytterligere oppfølging fra Fylkesmannens side. Flere tiltak ble i etterkant iverksatt for å unngå at tilsvarende hendelser skal kunne skje.

Tilsyn og revisjon

SiO var underlagt et tilsyn omkring ledelse, organisering og styring fra Fylkesmannen i 2015. Denne saken ble lukket i 2016 på bakgrunn av den informasjon om tiltak som ble gitt fra SiO. Øvrige avvik omtales avdelingsvis nedenfor.

Beredskap

SiO er underlagt Helseberedskapsloven og har i 2016 gjennomgått egen beredskap og laget en plan for legevaktstjenesten og revidert beredskapsplanen for sengeposten. Planene er samstemt med Orkdal kommunes beredskapsplan og beredskapsplanen for Orkdal sjukehus. Samstemming mot de øvrige kommunenes planer er foreløpig ikke iverksatt. I 2016 deltok SiO i en beredskapsøvelse i regi av Orkdal kommune og Meldal kommune.

SiO sengepost

SiO sengepost har 7 senger til drift av den kommunale akutte døgnposten (KAD). Den skal tilby et fullverdig alternativ til innleggelse i spesialisthelsetjenesten for den aktuelle målgruppen som er definert for virksomheten. Avdelingen har 11,50 årsverk inkludert ledelse, pleiere og leger.

I tråd med de statlige kravene til tjenesteomfang er målgruppen for pasienter ved sengeposten somatiske pasienter som er i en tilstand eller situasjon der behandling er påtrengende nødvendig, men med en avklart, ikke livstruende, medisinsk tilstand. Oppholdets varighet begrenses til 3 døgn, men kan i spesielle tilfeller utvides til totalt 5 døgn. Pasienter som vurderes for et kommunalt øyeblikkelig døgntilbud skal alltid vurderes av fastlege, legevaktslege eller lege i akuttmottaket ved St.Olavs hospital før innleggelse.

Aktiviteten ved sengeposten

Gjennomsnittlig beleggspersent for 2016 var 57 prosent, mot 55 prosent i 2015. Gjennomsnittlig liggetid var 2,1 døgn i 2016, mot 2,2 døgn i 2015.

Antall opphold økte med 7 prosent fra 2015. Størst var økningen fra kommunene Meldal, Surnadal og Skaun, dels også Frøya kommune. Antall innleggelser fra Rennebu og Hemne gikk ned i 2016, sammenlignet med året før. Det var en klar overvekt av kvinnelige pasienter i de aller fleste aldersgrupper. De fleste pasientene var i alderen 67-89 år. 30 prosent av pasientene var henvist fra akuttmottaket og 51 prosent ble lagt inn fra legevakta. Knappt noen pasienter ble lagt inn fra heldøgns omsorgsinstitusjon.

Aktivitetsstatistikken er presentert i sin helhet i Vedlegg 1 til rapporten.

Tabell 1 Opphold per kommune fordelt på henvisende instans. Referansetall fra foregående år i egen kolonne.

Kommune	Pasienten henvist fra:					Totalt	2015
	Legevaktslege	Fastlege	Annen lege i kommunen	Lege i akuttmottak eller spesialisthelsetjenesten	Annet		
<i>Orkdal</i>	104	49	0	65	1	219	223
<i>Frøya</i>	26	10	0	27		63	50
<i>Hitra</i>	13	9	0	21		43	42
<i>Snillfjord</i>	6	4	0	2		12	10
<i>Hemne</i>	33	5	0	10		48	54
<i>Agdenes</i>	15	3	0	6		24	21
<i>Skaun</i>	47	16	0	10		73	57
<i>Meldal</i>	44	9	0	18		71	46
<i>Rennebu</i>	12	4	0	14	1	31	46
<i>Rindal</i>	10	9	0	12		31	30
<i>Surnadal</i>	42	7	0	26		75	56
<i>Halsa</i>	1	0	0	0		1	0
Totalt	353	125	0	211	2	691	645

Sykefravær

Det samlede sykefraværet i 2016 var 5,7 prosent. Det framkom ikke arbeidsrelatert sykefravær. Avdelingen er underlagt IA-avtalen, med oppmerksomhet omkring tilrettelegging, rettigheter og plikter i arbeidslivet. Det har vært lagt vekt på å utvikle godt lederskap og sørge for tilstrekkelig ledelseskapasitet, samt forutsigbare vaktplaner.

Sykefraværet ved sengeposten varierte gjennom året:

1. kvartal 2016: 10,8 % 2. kvartal: 8,7 %, 3. kvartal: 2,2 %, 4. kvartal 2016: 1,4 %

Avvik og uønskede hendelser ved sengeposten

Avvikene i 2016 ble i første rekke innmeldt av pleiepersonalet. Få avvik ble meldt av legene. Det var totalt 58 innmeldte saker i 2016. De fleste avvikene omhandlet svikt hos samhandlingspartnere, i første rekke St Olavs hospital. Avvikene fordelte seg på følgende områder:

31 Brudd på samarbeidsavtaler med St Olavs (4,5 % av oppholdene). Avvikene inneholder brudd på kriterier i forhold til innmelding av pasient til avdelingen, mangelfull informasjon fra innleggende lege og feil informasjon fra innleggende lege

1 Brudd på taushetsplikt. Utskrevet resept var påført feil pasientnavn.

2 Feil/mangler på materialer, utstyr, bygning.

8 brudd på legemiddelhåndtering. Disse avvikene handlet om manglende mottak av medikamenter bestilt fra apotek, at pasient ikke mottatt medikament som var ordinert, og at pasient hadde mottatt feil styrke av medikament.

2 Personskader på pasient. Omhandler fall.

4 Feil ved sending og mottak av elektroniske meldinger.

9 Brudd på interne prosedyrer/rutiner. Omhandler rutiner på avdelingen som ikke er fulgt delvis eller helt.

4 "Diverse" avvik. Omhandler forslag til forbedring av samarbeid med spesialisthelsetjenesten.

Alle meldte avviksaker ble behandlet i samarbeid med arbeidstakere eller administrativt for tiltak på systemnivå. Ved avvik i pasientforløp som involverte St Olavs hospital/Orkdal sjukehus, ble sakene lagt fram for vurdering og avklaring i et formelt Samhandlingsmøte med St Olavs hospital/Orkdal sjukehus.

Utfordringer ved sengeposten i 2016

Elektronisk journalsystem

Sengeposten har per i dag et tidkrevende journalsystem (Geric) som ikke er fullgodt tilpasset behovet på sengeposten. Det er flere funksjoner som ikke finnes i Geric, bl annet elektroniske løsninger for resept, sykemelding, henvisning til røntgen og lab, samt henvisninger. Sengeposten har

flere felles pasientforløp med spesialisthelsetjenesten, og det erfarer at dokumentasjon ikke overbringes ved overflytting mellom tjenestene. Felles elektronisk journalsystem eller innsyn ville ført til mindre dobbeltføring og at viktig informasjon glipper. Slike forberedelser ble iverksatt, men ikke ferdigstilt i 2016.

Alenearbeid

Alenearbeid på natt gir utfordringer hvis vi har pasienter med behov for hjelp av to personalet eller ved behov for kontroll av medikamenter som skal administreres. Ved behov for styrket pleiepersonell, løses dette i dag ved at legevaktens personale bistår. Det blir på enkelte vakter satt inn to nattevakter som nødløsning i tilfeller det kreves i forhold til forsvarlighet.

Nattevakt har alenealarm som kan utløses i situasjoner som oppleves truende. Det er også planlagt montering av dører som låses på natt, med mulighet for å åpne med ansattes nøkkelkort.

Ferdigbehandlede pasienter

Avdelingen erfarer at samarbeidskommunene har ulik responstid når det gjelder å ta imot ferdigbehandlede pasienter. Pasienter kan bli inneliggende unødvendig lenge. Avdelingen opplever at dette er uheldig for pasienten, da det er en økt fare for infeksjoner og at pasienten institusjonaliseres.

Utviklingstiltak i avdelingen

Avdelingen har i 2016 lagt vekt på å styrke faglig kompetanse, så vel som ledelse. Det er utarbeidet en kompetanseutviklingsplan som rettesnor for den totale utviklingen i avdelingen og de kurs som er gjennomført. Lederskap er styrket gjennom et utviklingsprogram i regi av Orkdal kommune og etablering av tydelige stedfortrederfunksjoner. Arbeidet med intern og ekstern rapportering er styrket. Som ledd i utviklingen av gode holdninger til pasienter og kolleger har avdelingen utarbeidet et verdidokument.

Legevakt

Legevakta ved SiO har sin historie fra 2007, da kommunene etablerte en interkommunal, stedlig legevakt som skulle holde åpent i tiden utenom kontortid ved de lokale legekantorene. Dagens ordning ble vedtatt gjennom en vertskommuneavtale fra og med 2013. Halså kommune valgte å ikke delta i denne delen av SiO-samarbeidet. Legevakta har et befolkningsgrunnlag på ca. 50 000 innbyggere og er et av landets geografisk største legevakt-distrikt. Drift av legevakt er underlagt Akuttforskriften, som blant annet regulerer krav til kapasitet og kompetanse.

Legevakta er bemannet med leger fra de deltagende kommunene, i alt ca. 25 leger gjennom hele året. Vaktlegene følger turnus. Orkdal kommune har tilsatt 4 fast ansatte leger for å dekke vaktjeneste mellom kl 2300 og 0800 neste dag. Legene får bistand av hjelpepersonell på alle vakter. I alt er det tilsatt 6 sykepleiere og 4 helsesekretær i ulike stillingsandeler. Legevakta har avtale med faste vikarer som stiller ved fravær.

Legevakta har tilsatt egen medisinsk faglig ansvarlig lege i 20 prosent stilling. 16 turnusleger hadde tjeneste ved legevakta i 2016.

Aktivitet ved legevakta

Det ble gjennomført i alt 11559 konsultasjoner i 2016, en økning på 5 prosent fra året før. Antall telefonhenvendelser gikk ned fra 1469 i 2015, til 1173 i 2016. Det utgjør en reduksjon på 20 prosent. Kommunenes andel av forbruket var stabilt sammenlignet med året før. Fortsatt var det stor forskjell i forbruket per 1000 innbyggere mellom kommunene. Orkdal kommune toppet forbruket per befolkningsenhet med 350 per 1000 innbyggere. Lavest forbruk hadde Surnadal, Hitra og Frøya kommuner med henholdsvis 160, 80 og 80 konsultasjoner per 1000 innbyggere. Disse kommunene har imidlertid egen daglegevakt i helgene. Dette tilbudet kan likevel ikke forklare de store forskjellene. Avstand til stedlig legevakt påvirker i stor grad forbruksmønsteret i Orkdalsregionen, tilsvarende det mønster som finnes i resten av landet. Det er ikke foretatt analyser for å avklare hvorvidt forbruket av akuttmedisinske tjenester mellom kommunene var ulikt fordelt mellom de sykeste pasientene i kommunene. Slike tall må sammenstilles med tall fra ambulansetjenesten. Det ble gjennomført 34 utrykninger på vakt .

I vertskommuneavtalen er det lagt opp til en vaktfordeling mellom kommunene, basert på antall fastleger. Imidlertid er skal det gis vaktfritak under ulike vilkår. Disse ordningene påvirker vaktstatistikken. Imidlertid er det en gryende bekymring omkring vaktbytte og salg av vakter. Det har ført til at enkelte leger har svært få vakter i løpet av ett år, og kan stå i fare for å komme ut av trening.

Tabell 2 Aktivitetsstatistikk legevakt 2016, fordelt på kommune

Kommune	Antall kontakter 2016 (2015)	Pr. 1000 innb. 2016 (2015)
Orkdal	4123 (4332)	350(370)
Skaun	1986 (2196)	250 (290)
Meldal	1311 (1257)	330 (320)
Surnadal	981 (1097)	160 (180)
Hemne	970 (1041)	220 (240)
Rennebu	544 (598)	210 (230)
Agdenes	460 (490)	250 (280)
Frøya	352 (419)	80 (90)
Rindal	349 (396)	170 (190)
Hitra	381 (392)	80 (90)
Snillfjord	227 (244)	230 (240)
Andre	1048 (1689)	
I alt	12732 (14151)	
Gj snitt		243 (260)

Sykefravær

Ved legevakta er det et lavt sykefravær, totalt 1,9 prosent for 2016. I første kvartal var fraværet 1,4 %, i andre kvartal 2,2 %, i tredje kvartal 1,9 % og i fjerde kvartal 2,1 %. Det er ikke framkommet arbeidsrelatert fravær.

HMS og arbeidsmiljø

Det ble gjennomført vernerunde i andre kvartal. I etterkant ble observert forbedringsområder møtt med nødvendige tiltak i avdelingens HMS-tiltaksplan. Ved legevakta er det utarbeidet en plan for håndtering av smitterisiko ved mottak av flyktninger eller annen mulig smitteopphopning.

Brannøvelse ble gjennomført sammen med Orkdal sjukehus.

HMS-avvik og uønskede hendelser

I 2016 oppsto i ett tilfelle en situasjon med trussel om alvorlig vold ved legevakta. Situasjonen ble avklart gjennom bistand fra lokalt politi. Ansatte opptrådte korrekt, og ingen personer ble skadet. Straktiltak for å styrke sikringen av lokalene, medpasienter og ansatte ble iverksatt, og erfaringene ble delt med Orkdal sjukehus.

Faglige avvik, hendelser og pasientsikkerhet

Legevakta har tilsatt medisinsk faglig ansvarlig lege som har en intern tilsynsfunksjon og en oppgave med å gjennomgå avvik, uønskede hendelser og pasientklager. I lys av antall konsultasjoner var omfanget av slike forhold lavt. Det vises til en uønsket hendelse som er omtalt i innledningsavsnittet. Gjennom rapportering, registrering og gjennomgang av avvik og hendelser skal omfanget av avvik og

uønskede hendelser ytterligere reduseres og elimineres. Avvik i behandlingsskjeden med spesialisthelsetjenesten legges fram i regelmessige møter med representanter for Ordal sjukehus.

I 2016 ble en risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) sluttført, etter bidrag fra bl a fastleger og helseledere i SiO. På bakgrunn av funn ble det anbefalt tiltak for å redusere /kompensere for de risikoutsatte områdene. Ett av tiltakene gjaldt å styrke tilgang til lege for å hindre samtidigtskonflikt. Det ble også iverksatt tiltak for å styrke kompetansen til nattevaktlegene, ved å tilrettelegge for gjennomføring av veiledet tjeneste, som fører til godkjenning som legevaktlege, i samsvar med framtidige krav.

Bemanning og personalutvikling

I 2016 var en legestilling vakant over noe tid, og det stilte krav til kolleger og innleie av vikarlege. Blant støttepersonalet har det vært noen utskiftninger, men legevakta har vært i stand til å rekruttere kompetente medarbeidere. Ved utgangen av 2016 kom det på plass en kompetanseutviklingsplan som skal ivareta avdelingens behov og medarbeidernes behov og interesser i årene framover. Se også omtale av kompetanseutvikling for leger ovenfor.

Den nye akutforskriften innebærer et stort kompetanseløft, og legevakta har arbeidet mye med problemstillingen internt og sammen med andre kommuner gjennom 2016.

Beredskap

Legevakta har i 2016 utarbeidet en beredskapsplan for egen virksomhet. Planen er avstemt med tilsvarende planer for Orkdal kommune Orkdal sjukehus. Planen bygger på realistiske scenarier og den skal klargjøre oppgaver, roller og ansvar under kapasitetsbegrensede situasjoner.

Legevaktpersonell deltok i en beredskapsøvelse på dagtid sammen med Orkdal kommune.

Responstider hos leger i distriktet ble testet og målt. Pasientflyt ved legevakt og mottak ble prøvd ut med markører som spilte sårede mennesker.

Utvikling av legevakta

Tiltakene for å imøtekomme den nye akutforskriften har dominert utviklingsarbeidet i 2016. Dette er en krevende reform for mange av landets legevakter. En kartlegging av kompetanse og kapasitet viser imidlertid at SiO legevakt har gode forutsetninger for å etterleve kravene, som skjerpes fra år til år framover. Både kapasitet og kompetanse må styrkes, men det skal være oppnåelig ved å gjennomføre planlagte tiltak i kommende år.

Legevakta har vært invitert til å gi råd om et utvidet akuttmedisinsk tilbud i samarbeid med akuttmottaket ved Orkdal sjukehus. En utredning skal legges fram for vertskommunenemda i 2017.

Årsregnskap 2016

	Regnskap 2016	Budsjett 2016	Prognose okt 2016	Budsjett 2017
4400;SIO Admin				
10 Lønn og sosial kostnad	883 991	613 349	576 521	598 354
11 Kjøp av varer og tjenester	104 205	63 000	136 951	137 000
12 Kjøp av varer og tjenester	430 556	527 000	521 000	527 000
13 Kjøp av tj, erstatter egenprod	214 847	0	508 719	0
14 Overføringer	67 583	5 000	53 200	2 000
15 Finansutgifter	54 666	208 000	208 000	208 000
170 Refusjon fra staten	-250 000	0	-250 000	0
172 Momskompensasjon	-67 583	-2 000	-53 200	-2 000
175 Refusjon fra andre kommuner	-250 000	0	-250 000	0
18 Overføringer	-249 211	0		
19 Finansinntekter	0	-208 000	0	0
Sum administrasjon sengepost	939 053	1 206 349	1 451 191	1 470 354

4420;SIO Sengepost				
10 Lønn og sosial kostnad	11 262 200	10 588 643	11 406 036	11 925 067
11 Kjøp av varer og tjenester	3 070 902	896 000	716 183	443 000
12 Kjøp av varer og tjenester	933 453	231 000	80 914	205 000
13 Kjøp av tj, erstatter egenprod	4 086	2 185 000	2 377 877	2 150 000
14 Overføringer	197 175	168 000	131 739	168 000
15 Finansutgifter	290 626	0		
171 Refusjon sjukelønn	-576 589	-62 000	-546 451	-314 378
172 Momskompensasjon	-197 175	-168 000	-131 739	-168 000
175 Refusjon fra andre kommuner	-16 269 071	-15 155 000	-15 753 229	-16 128 502
18 Overføringer	0	0		
Sum sengepost	-1 284 392	-1 316 357	-1 718 670	-1 719 813

4400;653;Kreftkoordinator (SIO)				
10 Lønn og sosial kostnad	833 305	826 405	838 927	822 459
11 Kjøp av varer og tjenester	34 353	29 000	44 150	39 000
13 Kjøp av tj, erstatter egenprod	0			
14 Overføringer	247	0	228	0
172 Momskompensasjon	-247		-228	
175 Refusjon fra andre kommuner	0	0	-167 785	-164 000
177 Refusjon fra andre	-522 565	-485 000	-447 776	-448 000
Sum kreftkoordinator	345 092	370 405	267 516	249 459

Sum sengepostm/adm og kreftkoordinator	-247	260 396	37	0
---	-------------	----------------	-----------	----------

4410;SIO Legevakt				
10 Lønn og sosial kostnad	8 433 729	8 262 185	9 097 492	9 817 344
11 Kjøp av varer og tjenester	704 217	810 000	654 277	670 000
12 Kjøp av varer og tjenester	1 729 108	298 000	297 421	297 000
13 Kjøp av tj, erstatter egenprod	0	1 366 000	1 208 694	1 123 000
14 Overføringer	159 220	120 000	105 437	120 000
16 Salgsinntekter	-416 859	-349 000	-279 635	-300 000
170 Refusjon fra staten	-359 245	-246 000	-270 551	-270 000
171 Refusjon sjukelønn	-157 952	-123 000	-94 637	-100 000
172 Momskompensasjon	-159 220	-120 000	-105 437	-120 000
175 Refusjon fra andre kommuner	-9 932 998	-9 935 000	-10 613 098	-11 237 344
Sum legevakt	0	83 185		

4410;Legevaktsentralen			0	0
13 Kjøp av tj, erstatter egenprod	5 044 652	4 503 000	4 630 520	4 630 520
175 Refusjon fra andre kommuner	-5 044 652	-4 503 000	-4 630 520	-4 630 520
Sum legevaktsentral	0	0	0	0

Refusjon fra kommunene				
175 sengepost og kreftkoordinator	-16 269 071	-15 155 000	-15 753 229	-16 128 502
175 legevakt	-9 932 998	-9 935 000	-10 613 098	-11 237 344
175 lv.sentral	-5 044 652	-4 503 000	-4 630 520	-4 630 520
Sum refusjon fra kommunene	-31 246 721	-29 593 000	-30 996 847	-31 996 366

Forklaring større avvik:

4.kv 2015 fra sjukehuset	397000	Regnskapsført 4+1 kvartaler 2016
Tilleggsregning legevaktsentral	517000	Ekstraregning for korreksjon 2017
Sum korrigeringer/tillegg	914000	

Sum refusjon uten korr/tillegg	-30 332 721	-29 593 000	-30 996 847	-31 996 366
---------------------------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------

Kostnadsfordeling 2016, og meddelt budsjett 2017, fordelt etter Agdenesmodellen.

Tall oppgitt i 1000 kr.

	Sengepost/ kreftprosjekt	Legevakt	Legevakt- sentral	Sum 2016	Meddelt budsjett 2017
1566 Surnadal	1 843	1 203	593	3 639	3 813
1567 Rindal	717	468	231	1 416	1 480
1612 Hemne	1 295	846	417	2 558	2 682
1613 Snillfjord	414	270	133	817	854
1617 Hitra	1 420	777	457	2 654	2 805
1620 Frøya	1 523	845	490	2 858	3 004
1622 Agdenes	687	449	221	1 357	1 406
1635 Rennebu	875	572	282	1 729	1 812
1636 Meldal	1 230	803	396	2 429	2 567
1638 Orkdal	3 387	2 212	1 091	6 690	7 037
1657 Skaun	2 278	1 488	734	4 500	4 699
1571 Halså	600	0	0	600	605
	16 269	9 933	5 045	31 247	32 764

Agdenes-modellen brukt på SIO

Beregning 1	Sengepost og kreftprosjekt	Med Halså
Beregning 2	Legevaktsamarbeidet	Uten Halså, 300.000 kr i rabatt Hitra/Frøya
Beregning 3	Legevaktsentralen	Uten Halså

2016-beregning sengepost og kreftprosjekt med administrasjon

				Til fordeling (kr)	166 235
				Andel i forhold	
	Folketall	Frie inntekter	Frie inntekter	til snitt frie inntekter	Fordeling
	01.07.2015	pr innbygger	(Statsbudsjett 2015)	pr innbygger	m/frie innt
		(kr)	(kr)	(%)	(kr)
	Fra grønt hefte tabell F-k		Fra grønt hefte tabell 3-k		
1566 Surnadal	5 981	54 213	324 248 000	98,33	18 827
1567 Rindal	2 046	61 663	126 162 000	111,84	7 325
1612 Hemne	4 272	53 362	227 963 000	96,79	13 236
1613 Snillfjord	984	73 995	72 811 000	134,21	4 228
1617 Hitra	4 663	53 579	249 841 000	97,18	14 507
1620 Frøya	4 722	56 773	268 081 000	102,98	15 566
1622 Agdenes	1 747	69 191	120 877 000	125,50	7 019
1635 Rennebu	2 561	60 143	154 026 000	109,09	8 943
1636 Meldal	3 941	54 903	216 372 000	99,58	12 563
1638 Orkdal	11 743	50 760	596 079 000	92,07	34 611
1657 Skaun	7 712	51 990	400 949 000	94,30	23 281
1571 Halså	1 557	67 798	105 561 000	122,97	6 129
Sum	51929		2 862 970 000		166 235
Snitt		55 132			

2017-beregning legevaktsamarbeid

				Rabatt Hitra/Frøya	0	
				Til fordeling (kr)	-684 188	
					Beregning	
				Andel i forhold		
	Folketall	Frie inntekter	Frie inntekter	til snitt frie inntekter	Fordeling	
	01.07.2016	pr innbygger	(Statsbudsjett 2016)	pr innbygger	m/frie innt	
		(kr)	(kr)	(%)	(kr)	
	Fra grønt hefte tabell F-k		Fra grønt hefte tabell 3k			
1566	Surnadal	5 981	54 213	324 248 000	99,04	-80 455
1567	Rindal	2 046	61 663	126 162 000	112,64	-31 304
1612	Hemne	4 272	53 362	227 963 000	97,48	-56 564
1613	Snillfjord	984	73 995	72 811 000	135,17	-18 066
1617	Hitra	4 663	53 579	249 841 000	97,88	-61 992
1620	Frøya	4 722	56 773	268 081 000	103,71	-66 518
1622	Agdenes	1 747	69 191	120 877 000	126,40	-29 993
1635	Rennebu	2 561	60 143	154 026 000	109,87	-38 218
1636	Meldal	3 941	54 903	216 372 000	100,30	-53 688
1638	Orkdal	11 743	50 760	596 079 000	92,73	-147 903
1657	Skaun	7 712	51 990	400 949 000	94,98	-99 486
	Sum	50372		2 757 409 000		-684 187
	Snitt		54 741			

2017-beregning legevaktsentralen

				Til fordeling (kr)	-292 427
				Andel i forhold	
	Folketall	Frie inntekter	Frie inntekter	til snitt frie inntekter	Fordeling
	01.07.2016	pr innbygger	(Statsbudsjett 2016)	pr innbygger	m/frie innt
		(kr)	(kr)	(%)	(kr)
	Fra grønt hefte tabell F-k		Fra grønt hefte tabell 3-k		
1566 Surnadal	5 981	54 213	324 248 000	99,04	-34 387
1567 Rindal	2 046	61 663	126 162 000	112,64	-13 380
1612 Hemne	4 272	53 362	227 963 000	97,48	-24 176
1613 Snillfjord	984	73 995	72 811 000	135,17	-7 722
1617 Hitra	4 663	53 579	249 841 000	97,88	-26 496
1620 Frøya	4 722	56 773	268 081 000	103,71	-28 430
1622 Agdenes	1 747	69 191	120 877 000	126,40	-12 819
1635 Rennebu	2 561	60 143	154 026 000	109,87	-16 335
1636 Meldal	3 941	54 903	216 372 000	100,30	-22 947
1638 Orkdal	11 743	50 760	596 079 000	92,73	-63 215
1657 Skaun	7 712	51 990	400 949 000	94,98	-42 521
1571 Halså					
Sum	50372		2 757 409 000		-292 428
Snitt		54 741			

Korrigeringsrefusjon fra kommuner

4. januar 2017 mottok SiO oversikt over hva St Olavs hadde tenkt å fakturere som avregning for 2016. Beløpet var redusert med 269.000 kr i forhold til første varsel mottatt 30. november 2016.

Da kravet kom vart det feilkontert, så ut fra regnskapet såg det ut som om avregninga ikke var kommet. Oversikten av 4. januar ble derfor postert.

Dette ble avdekket rett før årsavslutning, samtidig som feilpostert husleie ble korrigert. Korrigeringsene ble gjort i regnskapet til SIO, men avregninga til kommunene vil komme i første krav i 2017.

Vi har også stilt spørsmål til lønnsberegningene for legevaktsentralen. Foretaket har innrømmet at det er en feil. Denne feilen skal korrigeres i 2017, men vi kjenner enda ikke størrelsen på feilen.

Korrigeringer til kommunene for 2016

	Sengeposten	Legevakta	Legevaktsentralen	Sum
Ekstrarekning legevaktsentral		-517 953	517 953	0
Postert oversikt legevaktsentral, slettet			-810 380	-810 380
Husleie	166 235	-166 235		0
Netto endring	166 235	-684 188	-292 427	-810 380

	Sengeposten	Legevakta	Legevaktsentralen	Sum
1566 Surnadal	18 827	-80 455	-34 387	-96 015
1567 Rindal	7 325	-31 304	-13 380	-37 359
1612 Hemne	13 236	-56 564	-24 176	-67 504
1613 Snillfjord	4 228	-18 066	-7 722	-21 560
1617 Hitra	14 507	-61 992	-26 496	-73 981
1620 Frøya	15 566	-66 518	-28 430	-79 382
1622 Agdenes	7 019	-29 993	-12 819	-35 793
1635 Rennebu	8 943	-38 218	-16 335	-45 610
1636 Meldal	12 563	-53 688	-22 947	-64 072
1638 Orkdal	34 611	-147 903	-63 215	-176 507
1657 Skaun	23 281	-99 486	-42 521	-118 726
1571 Halså	6 129	0	0	6 129
	166 235	-684 187	-292 428	-810 380

VEDLEGG 1 Driftstatistikk SiO sengepost 2016

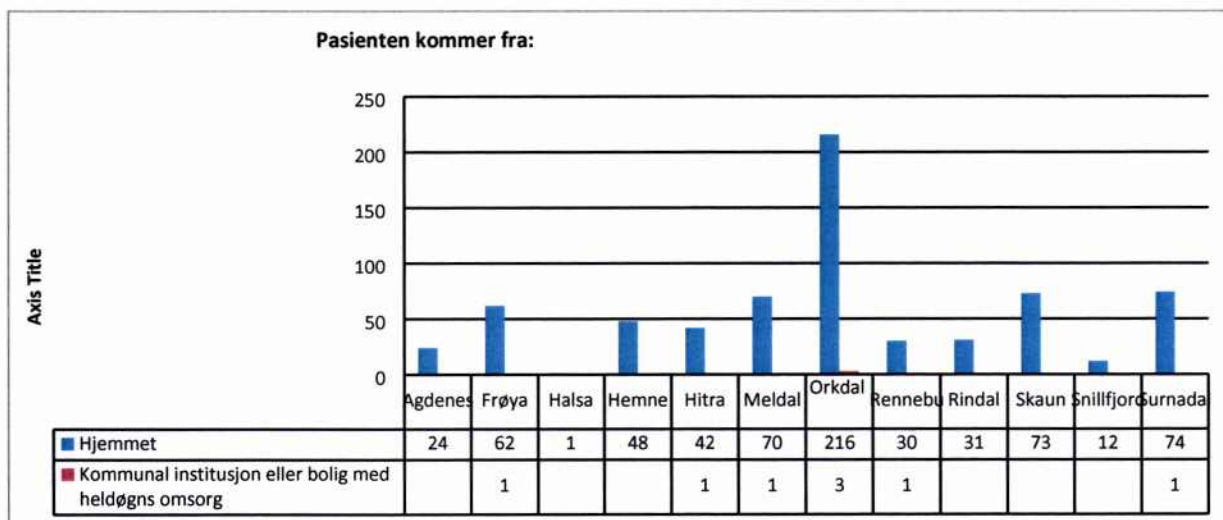
**Aktivitet i kommunal
øyeblikkelig hjelp døgntilbud**

SiO sengepost 2016

Tabell 1 Pasient innlagt fra, fordelt på kommune

Kommune	Pasienten kommer fra:				Totalt
	Hjemmet	Kommunal institusjon eller bolig med heldøgns omsorgstjenester	Spesialisthelsetjenesten	Annet	
Orkdal	216	3	0	0	219
Frøya	62	1	0	0	63
Hitra	42	1	0	0	43
Snillfjord	12	0	0	0	12
Hemne	48	0	0	0	48
Agdenes	24	0	0	0	24
Skaun	73	0	0	0	73
Meldal	70	1	0	0	71
Rennebu	30	1	0	0	31
Rindal	31	0	0	0	31
Surnadal	74	1	0	0	75
Halsa	1	0	0	0	1
SUM	683	8	0	0	691

Diagram 1 Pasient innlagt fra, fordelt på kommune

Tabell 2: Tidspunkt for innleggelse ved SiO sengepost

Tid på døgnet/ukedag	Antall innleggelser
Dagtid hverdager (08.00-15.30)	149
Kveld hverdager (15.31-23.00)	217
Natt hverdager (23.01-07.59)	147
Helg og høytidsdager	178
Totalt	691

Tabell 3 Pasient henvist fra, fordelt på kommune

Kommune	Pasienten henvist fra:					Totalt
	Legevaktslege	Fastlege	Annen lege i kommunen	Lege i akuttmottak eller spesialisthelsetjenesten	Annet	
<i>Orkdal</i>	104	49	0	65	1	219
<i>Frøya</i>	26	10	0	27	0	63
<i>Hitra</i>	13	9	0	21	0	43
<i>Snillfjord</i>	6	4	0	2	0	12
<i>Hemne</i>	33	5	0	10	0	48
<i>Agdenes</i>	15	3	0	6	0	24
<i>Skaun</i>	47	16	0	10	0	73
<i>Meldal</i>	44	9	0	18	0	71
<i>Rennebu</i>	12	4	0	14	1	31
<i>Rindal</i>	10	9	0	12	0	31
<i>Surnadal</i>	42	7	0	26	0	75
<i>Halsa</i>	1	0	0	0	0	1
SUM	353	125	0	211	2	691

Tabell 4: Pasientens kjønn og alder pr. kommune

Kommune	0-17 år			18-49 år			50-66 år			67-79 år			80-89 år			90 år og eldre			Totalt		
	M	K	Totalt	M	K	Totalt	M	K	Totalt	M	K	Totalt	M	K	Totalt	M	K	Totalt	M	K	Totalt
Orkdal	0	1	1	9	32	41	14	23	37	16	24	40	20	61	81	3	1	19	62	15	219
Frøya	0	0	0	3	2	5	6	5	11	9	10	19	2	15	17	8	3	11	28	35	63
Hitra	0	1	1	2	7	9	8	4	12	3	7	10	5	5	10	0	1	1	18	25	43
Snillfjord	0	0	0	0	1	1	0	1	1	5	1	6	3	0	3	0	1	1	8	4	12
Hemne	0	0	0	3	11	14	7	2	9	4	10	14	3	5	8	2	1	3	29	19	48
Agdenes	0	0	0	1	2	3	1	0	1	6	5	11	3	1	4	3	2	5	14	10	24
Skaun	0	1	1	2	8	10	3	9	12	5	13	18	10	11	21	4	7	11	24	49	73
Meldal	1	1	2	7	8	15	1	5	6	7	13	20	6	18	24	1	3	4	23	48	71
Rennebu	0	0	0	0	4	4	2	1	3	7	6	13	6	4	10	0	1	1	15	16	31
Rindal	0	0	0	2	4	6	4	4	8	4	8	12	1	4	5	0	0	0	11	20	31
Surnadal	0	1	1	5	4	9	11	9	20	13	10	23	7	9	16	1	5	6	37	38	75
Halsa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Totalt	1	5	6	34	83	117	57	63	120	80	107	187	66	133	199	22	4	62	270	421	691

Tabell 5: Diagnosegrupper:

Hovedkapitler i ICPC-2	Antall innleggelser
A Allmenn og uspesifisert	142
B Blod, bloddannende organer og immunsystem	25
D Fordøyelsessystemet	114
F Øye	2
H Øre	5
K Hjerne-karsystemet	28
N Nervesystemet	30
P Psykisk	2
R Luftveier	100
S Hud	16
T Endokrine, metabolske, ernæringsforhold	26
U Urinveier	66
W Svangerskap, fødsel, familieplanlegging	8
X Kvinnelige kjønnsorganer (inkl bryst)	1
Y Mannlige kjønnsorganer	2
Z Psykososiale og sosiale problemer	2
L Muskel-skjelett-systemet	122
Totalt	691

Tabell 6 Oversikt antall liggedøgn, fordelt på kommune

	Ett døgn	To døgn	Tre døgn	Fire døgn	Fem døgn	Seks døgn	Sju døgn	Åtte døgn	Ni døgn	Ti døgn	Totalt antall pasienter:
Agdenes	12	3	5	0	3	1	0	0	0	0	24
Hitra	27	8	2	4	1	0	0	1	0	0	43
Frøya	40	7	5	6	2	1	0	0	2	0	63
Snillfjord	8	2	1	0	1	0	0	0	0	0	12
Meldal	43	9	5	7	4	3	0	0	0	0	71
Hemne	28	11	4	4	1	0	0	0	0	0	48
Skaun	32	15	6	10	4	4	2	0	0	0	73
Rindal	12	8	5	1	2	1	2	0	0	0	31
Surnadal	38	13	13	4	5	2	0	0	0	0	75
Rennebu	16	8	4	1	1	0	0	1	0	0	31
Orkdal	112	44	23	17	11	9	0	0	2	1	219
Halsa	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Tabell 7 Gjennomsnittlig liggedøgn

Kommune	Antall pasienter	Liggedøgn	Gj.snittlig liggedøgn pr.pas.
Orkdal	219	474	2,2
Surnadal	75	156	2,1
Rindal	31	77	2,5
Snillfjord	12	20	1,6
Hemne	48	83	1,7
Agdenes	24	54	2,25
Skaun	73	178	2,4
Halsa	1	1	1
Hitra	43	78	1,8
Frøya	63	127	2,01
Meldal	71	142	2
Rennebu	31	61	2

Beregning av beleggsprosent:

2016 tilsvarer $365 \text{ døgn} \times 7 \text{ senger} = 2555$ (= 100 % belegg).

Gjennomsnittlig beleggsprosent for 2016: $1451 \div 2555 = 0,567 \times 100 \% = 57 \%$

Beleggsprosent for 2016 ved SiO sengepost er 57%

VEDLEGG 2

Driftsstatistikk legevakt 2016.

Tabell 1 Konsultasjoner 2015 og 2016, antall og prosent av total.

	Antall 2015/2016	% 2015/2016
Alle konsultasjoner	10979/11559	74/76
Telefoner	1469/1173	10/8
Korrespondanse	2238/2475	15/16
Sv.sk.kons.	-/ 3	-/0,02
Sykebesøk	-/34	-/0,22
Ikke reg.		
Totalt	14686/15244	100%

Tabell 2 Kontakter fordelt på kommuner.

Kommune	Antall 2015/ 2016	Prosentvis fordeling 2015/2016	Pr. 100 innb. 2015/ 2016
Orkdal	4332/ 4123	30 %/32%	37 /35
Skaun	2196/ 1986	15 %/16%	29 /25
Meldal	1257/1311	9 % /10%	32 /33
Surnadal	1097/981	8 %/8%	18 /16
Hemne	1041 /970	7 %/8%	24 /22
Rennebu	598/544	4 %/4%	23 /21
Agdenes	490 /460	3 %/4%	28/25
Frøya	419/ 352	3 %/3%	9 /8
Rindal	396/349	3 %/3%	19/17
Hitra	392/ 381	3 %/3%	9 /8
Snillfjord	244/ 227	2 %/2%	24/23
Andre	1689/1048	12 %/8%	
I alt	14151/12732	100 %	

Kommentar til tabell Kontakter legevakt: I statistikkgrunnlaget for 2015 var korrespondanse tatt med i totalt antall kontakter i oversikten over konsultasjoner fra den enkelte kommune.

Korrespondanse var for 2016 utelatt fra oversikten. Tallene er derfor ikke direkte sammenlignbare

Tabell 3 Konsultasjonstyper 2015/2016, antall og prosent av total

	Antall 2015/16	% 2015/2016
Alle konsultasjoner	10979/11559	74/76
Telefoner	1469/1173	10/8
Korrespondanse	2238/2475	15/16
Sv.sk.kons.	-/ 3	-/0,02
Sykebesøk	-/34	-/0,22
Ikke reg.		
Totalt	14686/15244	100%

Tabell 4 Vakter utført av kommunene 2016

Kommunenes vakter utført av turnuslege i parentes av total

	Jan	Feb	Mars	Apr	Mai	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov	Des	Total
Agdenes	1	9	2	3	2	1	4	1		1	1	2	27 (12)
Frøya	2		2	5	4	5	4	5	3	3	2		35 (23)
Hemne	4	3	4	5	9	7	4	5	5	4	5	5	60 (27)
Hitra	1	3	3	4	2	3	3	2	2	1		3	27 (6)
Meldal	5	3	2		4	2	3	1	3	1	2	5	31 (11)
Orkdal	19	13	16	16	19	16	6	21	8	15	19	18	186 (39)
Rennebu	8	1	4	2	6	3	6		2	2	8	7	49 (29)
Rindal				1	1								2 (0)
Skaun	7	3	5	4	4	8	1	3	3	3	3	3	47 (0)
Snillfjord			2				2	1	1	1			7 (0)
Surnadal		1	2	5	8	2	7	6	14	11		3	59 (14)
Totalsum	47	36	42	45	59	47	40	45	41	42	40	46	530

Tabell 5 Vakter utført av turnusleger og vikarer i 2016

	Jan	Feb	Mars	Apr	Mai	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov	Des	Total
TL Agdenes				3	1	1	3	1			1	2	12
TL Frøya				4	4	4	4	4		1	2		23
TL Hemne	1	2		3	3	3	3	2	1	2	6	1	27
TL Hitra		3							1	1		1	6
TL Meldal	2	1							1	1	2	4	11
TL Ørkdal	4	3		2	3	4	2		2	3	7	9	39
TL Rennebu	6	1	1	1	3	1	4			1	6	5	29
TL Surnadal			1		4	1	1	2		3		2	14
Vikar	11	8	11	10	15	7	20	17	4	10	12	6	131
Totalsum	24	18	13	23	33	21	37	26	9	22	36	30	292

MELDAL KOMMUNE

Saksframlegg

Saksgang		
Utvalg/styre:	Møtedato	Saksnummer
Kommunestyret	03.05.2017	028/17

Saksbehandler: Ree, Anne Britt	Arkiv: FE - 033	Arkivsaknr: 17/794-1
---------------------------------------	------------------------	-----------------------------

Refererte skriv

Refererte skriv tas til orientering

32T

Saksnummer	Tittel
16/1928	Innkalling til møte i Partsammensattutvalg og Arbeidsutvalg Orkland 06.04.2017
16/1928	Partsammensatt utvalg Orkland - Møteprotokoll 06.04.2017
14/448	Representantskapsmøte Kontrollutvalgssekretariat Midt-Norge IKS 24.04.2017
14/448	Protokoll fra representantskapsmøte Konsek 24.4.17.
10/743	Innkalling til Generalforsamling i Bomvegselskapet E39
17/187	Kontrollutvalget - Innkalling til møte 28.4.2016
08/844	Meldal Næringsssenter AS - Innkalling til generalforsamling 08.05.17